

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ

ΕΟΚΑ 1955-1959

ΕΙΣ ΟΚΩΝΟΣ ΑΡΙΣΤΟΣ ΑΜΥΝΕΣΘΑΙ ΠΕΡΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ
42

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59

Νοέμβριος 2017 - Ιούνιος 2018

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ

ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ Ε.Ο.Κ.Α

1955-1959

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Θάσος Σοφοκλέους
Πρόεδρος των Συνδέσμων
Προδρόμου 40, Στρόβολος
Λευκωσία
Τηλ.: 22423333

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Θάσος Σοφοκλέους
Ανδρέας Μαϊμάρης
Ευθύμιος-Μίμης Βασιλείου
(Πρόεδρος)
Παναγιώτης Κοτζιάς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗΣ

Ευθύμιος-Μίμης Βασιλείου

ΦΩΤΟ

Στέλιος Παπαστυλιανού

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφεία ΚΩΝΟΣ ΛΤΔ
Αμαζόνων 3, 2150 Στρόβολος
Τηλ. 22491419

ISBN 1450-4006

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ 2018

Με ανάμεικτα αισθήματα αγωνίας και προβληματισμού αλλά και κρυφής ελπίδας και αισιοδοξίας υποδεχθήκαμε το 2018.

Ο νους και η καρδιά μας στραμμένα στο εθνικό μας θέμα κυβερνούν και κρατούν τις σκέψεις και τις αντιδράσεις μας σε υπερένταση, νιώθοντας παγιδευμένοι και αδύναμοι, μη γνωρίζοντας πώς να αντιδράσουμε.

Αντιμέτωποι με μια Τουρκία που έχει κυριολεκτικά αφηνιάσει, παραβιάζοντας τα πάντα χωρίς κανένα φραγμό και αγνοώντας κάθε γραπτό και άγραφο νόμο ανάλογα με τα συμφέροντά της. Και εκείνο που είναι τραγικό στην όλη υπόθεση, είναι η στάση και η συμπεριφορά ιδιαίτερα των μεγάλων δυνάμεων.

Βέβαια, αν ξεφύγουμε λίγο από τον άμεσα δικό μας χώρο, όπου ζούμε έντονα τα γεγονότα που έχουν άμεση επίπτωση στη ζωή και στο μέλλον μας, θα διαπιστώσουμε ότι ολόκληρη η ανθρωπότητα υποφέρει από πολλά και διάφορα προβλήματα, τα περισσότερα από τα οποία οφείλονται σε μας τους ίδιους, γιατί τα προκαλούμε εμείς οι άνθρωποι με τις πράξεις και τη συμπεριφορά μας.

Τον Θάσου Σοφοκλέους

Στο τέλος θα πρέπει να παραδεχθούμε ότι ο άνθρωπος είναι το πιο άγριο θηρίο πάνω στη γη.

Πού οφείλεται άραγε αυτή η κατάσταση; Ο άνθρωπος, ως δημιουργημα του Θεού, προικίστηκε με χαρίσματα, γι' αυτό και διαφοροποιείται από το ζώο. Δια-

θέτει λογική, κρίση και συναισθηματικό κόσμο. Πιστεύει στον Θεό. Γιατί λοιπόν, ξεφεύγει; Γιατί, ενώ κατανοεί, ενώ καταλαμβαίνει το σωστό, κάμνει το αντίθετο; Γιατί ο άνθρωπος δεν εφαρμόζει στη ζωή μια απλή εντολή του Θεού: «Ο σύ μισείς ετέρω μη ποιήσης». Μήπως είναι δύσκολο; Μήπως είναι παράλογο; «Ό,τι δεν θέλεις να σου κάμνουν μην το κάνεις εσύ στους άλλους».

Είναι απλό κύριε Πούτιν, κύριε Τράμπ, κύριε Κορεάτη... Είναι απλό κύριε Ερτογάν, όχι να χρησιμοποιείς χίλια μέτρα και χίλια σταθμά. Έχεις κι εσύ στη χώρα σου μειονότητες.

Αναλογίζομαι τι θα ήταν ο άνθρωπος, αν ο κύκλος της ζωής ήταν απεριόριστος. Αν δεν γνώριζε ότι το χρονοδιάγραμμά του πάνω στη γη δεν υπερβαίνει τα 80 χρόνια...

1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955-59

Ομιλία Θάσου Σοφοκλέους

Στάδιο «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ-ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

*Αν συλλογικά δεν βολεντείς
τρόπους να βρεις
να σώσεις την πατρίδα,
αν μόνος εσύ πιστέψεις
πως τ' αλάθητο κατέχεις,
άδικα θε ν' απαντέχεις
στο μουράγιο τα καράβια
με τον Κίμωνα
για να ξαναφανούν.*

Η σημερινή μέρα δεν είναι για πανηγύρια ούτε για γιορτές.

Σήμερα είναι μέρα μνήμης και τιμής. Είναι μέρα προβληματισμού, μέρα εθνικής περισυλλογής. Είναι μέρα αυτοπροσδιορισμού, μέρα εθνικής ενατένισης. Η σημερινή μέρα είναι ο εθνικός μας φάρος, που πρέπει να φωτίζει τον νου και την καρδιά μας και να καθοδηγεί τα βήματά μας, για να μπορούμε να βαδίζουμε σταθερά, αποφασιστικά και με ορθό προσανατολισμό.

Βρισκόμαστε εδώ από καθήκον και χρέος για να τιμήσουμε, να μνημονεύσουμε, να εκφράσουμε τον θαυμασμό μας και να εναποθέσουμε την ευγνωμοσύνη μας στην αδούλωτη γενιά του '55, στους επώνυμους και ανώνυμους, στους αφανείς και στους επιφανείς Αγωνιστές. Στους 108 ήρωές μας, στα

αθάνατα παλληκάρια που έπεσαν στον υπέροχο εκείνο Αγώνα για αποτίναξη τού Αγγλικού ζυγού και Ένωση με την μάνα Ελλάδα.

Στους 9 ηρωομάρτυρες της αγχόνης, που νίκησαν τον θάνατο και ανέβησαν στην πόρτα της καταπακτής ψάλλοντας τον Εθνικό μας Ύμνο.

Στους 14 αλύγιστους και απροσκύνητους Αγωνιστές που ξεψύχησαν κάτω από τα απάνθρωπα και φρικτά βασανιστήρια των Άγγλων αποικιοκρατών.

Μνημονεύουμε και τιμούμε την αθάνατη νεολαία του '55, τους μαθητές και τις μαθήτριες που έγραψαν την δική τους ιστορία, και οδήγησαν τους Άγγλους σε απόγνωση με τις καθημερινές διαδηλώσεις, τα συλλαλητήρια και τον πόλεμο των σημαιών.

Δυστυχώς είναι με λύπη που δεχόμαστε την πρόκληση από κάποιους που προσπαθούν να μειώσουν το φέγγος και το μεγαλείο του ανεπανάληπτου τετράχρονου Αγώνα για λευτεριά και Ένωση της Κύπρου μας με την Ελλάδα. Γιατί θέλουν να καλύψουν τις ενοχές τους, επειδή υπήρξαν αρνητές και συνεργάτες των αποικιοκρατών. Επειδή είναι ανιστόρητοι και ρηχοί και ισχυρίζονται ότι δεν έπρεπε να γίνει ο Αγώνας και ότι οι Άγγλοι θα μας έδιναν την Ελευθερία μας. Άραγε γνωρίζουν την ιστορία μας; Διάβασαν για τους Αγώνες του λαού μας; Γνωρίζουν ότι για 70 και πλέον χρόνια οι Έλληνες της Κύπρου ζητούσαν ειρηνικά με υπομνήματα και δημοψηφίσματα την Ελευθερία τους; Γνωρίζουν ότι το 1921, το 1930 και το 1950 ο κυπριακός λαός ζήτησε με ειρηνικά και δημοκρατικά δημοψηφίσματα από τους Άγγλους ελευθερία;

Γιατί δεν μας έδωσαν την ελευθερία μας με το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου, πράγμα που μας είχαν υποσχεθεί και γι' αυτό πολεμήσαμε στο πλευρό τους εναντίον του άξονα;

Άραγε γνωρίζουν πώς αντέδρασαν οι Άγγλοι σ' όλα αυτά τα αιτήματα του σκλαβωμένου λαού; Γνωρίζουν οι αδιάβαστοι κι' οι ανιστόρητοι αυτοί καλοθελητές, ότι οι Άγγλοι απάντησαν πως «ουδέποτε θα αλλάξει το καθεστώς της Κύπρου»; Και ερωτούμε: Αν πράγματι οι Άγγλοι θα έδιναν την ανε-

ξαρτησία μας, γιατί δεν το έπραξαν όταν ο λαός μας αποφάσισε να χύσει το αίμα του, παρά μόνο τον οδήγησαν στις αγχόνες και τον σκότωναν στα βασανιστήρια; Κι' όταν ακόμα κάτω από τις θυσίες και τα ολοκαυτώματα του λαού μας αναγκάστηκαν να διαπραγματευτούν, πόσα εμπόδια και πόσες πλεκτάνες δεν μηχανεύτηκαν, χρησιμοποιώντας σαν μοχλό την Τουρκική μειονότητα, με την προσφιλή γι' αυτούς μέθοδο του «διαίρει και βασίλευε»;

Ελληνίδες και Έλληνες

Βρισκόμαστε εδώ ενώπιον του Θεού, και υπό τη σκιά των ηρώων μας, για να υποκλιθούμε και να ζητήσουμε συγγνώμη για τις αδυναμίες μας, αλλά και για τα λάθη και τις παραλείψεις μας. Παράλληλα όμως και αυτό είναι το πιο ουσιαστικό, βρισκόμαστε εδώ για να αντλήσουμε δύναμη, να παραδειγματισθούμε, και να προσπαθήσουμε να μοιάσουμε στους μεγάλους και αθάνατους ήρωές μας, για τη σωτηρία της Κύπρου μας.

Ο χρόνος φτάνει στο μηδέν και δεν υπάρχουν περιθώρια για άλλα λάθη, αλλά ούτε για εφησυχασμό. Έχουμε ηθική υποχρέωση και εθνική ευθύνη να αναπροσαρμόσουμε την πορεία μας, τη συμπεριφορά μας, να βάλουμε μπροστά τους στόχους μας, που δεν είναι άλλοι από τη σωτηρία της Κύπρου μας από τα άνομα χέρια των εχθρών μας.

Οι εν ζωή Αγωνιστές της ΕΟΚΑ, όσο

ο Θεός ήθελε να ζήσουμε, είδαμε και βιώσαμε την τραγική πορεία, είδαμε και ζήσαμε τις λίγες χαρές και τις πολλές λύπες. Αναλογιζόμαστε από πού ξεκινήσαμε και πού φθάσαμε. Αναλογιζόμαστε τους οραματισμούς και τους στόχους μας, τα όνειρά μας, τους Αγώνες μας, τις θυσίες του λαού μας. Πολλά τα ερωτήματα. Μας πνίγει το παράπονο. Νιώθουμε προδομένοι. Ασφαλώς πρόθεσή μας δεν είναι να καταλογίσουμε ευθύνες και ενοχές, εξάλλου αυτό δεν εξυπηρετεί. Ασφαλώς και κάναμε λάθη. Πολλά λάθη. Μας νίκησαν οι αδυναμίες μας.

Την ώρα τούτη της προσευχής και της ενατένισης, την ώρα τούτη που ο νους και η καρδιά μας αγκαλιάζουν τα ιστορικά γεγονότα, στόχος μας είναι να αποδώσουμε τις πρέπειες τιμές και να επιτελέσουμε το χρέος μας προς την αδούλωτη γενιά του '55.

Όπως πάντοτε διακηρύττουμε, η δική μας φιλοσοφία για λύση του εθνικού μας προβλήματος διαφέρει από τη φιλοσοφία των Πολιτικών μας. Όμως, επειδή κατοικούμε σ' αυτόν τον τόπο, ζούμε και βιώνουμε με πόνο τις εξελίξεις, χωρίς να αεροβατούμε και χωρίς να δημαγωγούμε, παραμένουμε προσγειωμένοι και αντιλαμβανόμαστε και κατανοούμε ότι θα κάνουμε κάποιες υποχωρήσεις, **όμως ασφαλώς υπάρχουν κόκκινες γραμμές που δεν μπορούν να παραβιασθούν.**

Δεν μπορούν να παραμείνουν οι έποι-

κοι που κουβάλησαν στο νησί μας οι Τούρκοι εισβολείς. Ο εποίκισμός, όπως είναι διεθνώς αποδεκτό, είναι έγκλημα πολέμου. Κατ' ουδένα λόγο δεν δεχόμαστε εγγυήσεις από κανέναν ούτε και ξένα στρατεύματα στο νησί μας.

Η Κύπρος είναι ανεξάρτητο κράτος μέλος του οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μειονότητες υπάρχουν παντού σε όλες τις χώρες.

Στην Τουρκία δεν υπάρχουν μειονότητες; Γιατί η Τουρκία δεν αναγνωρίζει κράτος στους Κούρδους, που αριθμούν μάλιστα αρκετά εκατομμύρια;

Γιατί δεν αναγνωρίζει τη μειονότητα των Αρμενίων, τους οποίους επιχείρησε να εξαλείψει με γενοκτονία;

Ελληνίδες και Έλληνες,

Το διεθνές δίκαιο, τις διεθνείς διατάξεις και τους νόμους δεν θα επιτρέψουμε να τους παραβιάσουν.

Οι Τουρκοκύπριοι είναι μια μειονότητα του 18% του πληθυσμού και δεν μπορούν να διεκδικούν εξίσωση και διαμερισμό της εξουσίας επί ίσοις όροις. Είναι βέβαια κι' αυτοί πολίτες της κυπριακής πολιτείας και σαν πολίτες έχουν όλα τα δικαιώματα που έχουν όλοι οι πολίτες στο νησί. Όμως δεν μπορούν να διεκδικούν ευνοϊκή μεταχείριση και εξωπραγματικά δικαιώματα.

Εκείνο που πραγματικά έχει προκαλέ-

σει μεγάλη αναστάτωση και κατά-πληξη, είναι οι τελευταίες προκλήσεις και απαιτήσεις των Τούρκων για τα ευρήματα στην κυπριακή ΑΟΖ. Οι άνθρωποι που για 44 χρόνια κατακρατούν τα σπίτια μας, λυμαίνονται τις περιοχές μας και ξεπουλούν τη γη μας και με τη δύναμη των όπλων δεν επιτρέπουν στους πρόσφυγες να επιστρέψουν, αποθρασύνθηκαν και χωρίς ντροπή απαιτούν να τους δώσουμε αυτά που ακόμα δεν βρήκαμε.

Το δίκαιο δεν επιβάλλεται με τη δύναμη των όπλων, η διεθνής κοινωνία δεν είναι ζούγκλα με άγρια θηρία.

Είναι ντροπή η διεθνής κοινωνία, ο Ο.Η.Ε και η Ε.Ε να δέχονται τον εξευτελισμό, την πρόκληση και την απρεπή συμπεριφορά της Τουρκίας χωρίς να αντιδρούν. Μπορεί να είμαστε μικροί και αδύνατοι, όμως εμείς δεν θα υποχωρήσουμε, ούτε θα αποδεχθούμε τις απαιτήσεις της Τουρκίας.

Η Τουρκία δεν θα περάσει. Όσο κι' αν οι άπληστοι νεοσουλτάνοι που την κυβερνούν έχουν τρελαθεί. Εμείς θα αντισταθούμε. Έχουμε με το μέρος μας το δίκαιο. Όσο κι αν τα συμφέροντα και οι άνομες συμφωνίες ξεστρατίζουν τη συμπεριφορά των μεγάλων, η μάσκα της Τουρκίας έχει πέσει, κατέστη αναξιόπιστη και έχει βεβαρυσμένο ιστορικό.

Και να μην ξεχνάτε ότι είναι ο ελληνικός κυπριακός λαός που σήκωσε στους ώμους του τον τετράχρονο Αγώνα και

έγραψε το έπος του '55. Είναι αυτός ο μικρός αλλά περήφανος λαός που άντεξε τα καθημερινά κέρφιου, τις έρευνες, τις ανατινάξεις, τα ομαδικά πρόστιμα, τη βανανυσότητα και τα βασανιστήρια των Άγγλων αποικιοκρατών. Είναι αυτός ο λαός, είμαστε εμείς, που αντιμετωπίσαμε την εγκληματική εισβολή των Τούρκων.

Οι Αγωνιστές της ΕΟΚΑ, εμείς που είχαμε την ατυχία να ζήσουμε για να δούμε και να βιώσουμε τη φθίνουσα πορεία, στο εθνικό μας θέμα, νιώθουμε πικραμένοι και αδικαίωτοι.

Την ώρα τούτη, που ακολουθώντας τους νόμους της ζωής πορευόμαστε προς την έξοδο, σας κάνουμε έκκληση και σας αφήνουμε ιερή παρακαταθήκη: Να κρατήσετε το ψυχικό μεγαλείο του ελληνισμού και να μεταλαμπαδεύσετε το αθάνατο πνεύμα του '55, το προαιώνιο όραμα του λαού μας για Ένωση, και να κάμετε πράξη την ενότητα, την ομοψυχία και τη σύμπνοια για τη σωτηρία της Κύπρου μας.

Οι τραγικές συνθήκες που διέρχεται η πατρίδα μας, μάς επιβάλλουν να παραμερίσουμε όλα όσα μας χωρίζουν και ενωμένοι και αδιάσπαστοι να αγωνιστούμε, όλοι μαζί, για να σώσουμε την Κύπρο μας, από τη βουλμία των Τούρκων.

**ΖΗΤΩ Η 1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΖΗΤΩ Η ΑΔΟΥΛΩΤΗ ΓΕΝΙΑ
ΤΟΥ '55**

Πρόγραμμα
ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ 1ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955
ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ
«ΤΑΣΣΟΣ ΠΑ ΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ, 1Η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2018, ΩΡΑ 4:00 Μ.Μ.

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Απόδοση εμβατηριακών ρυθμών από τη Φιλαρμονική της Αστυνομίας υπό τη διεύθυνση του Υπαστυνόμου Γιώργου Αδάμου.
2. Άφιξη φλόγας από τα Φυλακισμένα Μνήματα, τον τάφο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ και τον τάφο του Αρχηγού της ΕΟΚΑ Στρατηγού Γεωργίου Γρίβα Διγενή και άναμμα του βωμού.
3. Παρέλαση αντιπροσωπειών Συνδέσμων Αγωνιστών - Ανταρτών, Πολιτικών Καταδίκων, Πολιτικών Κρατουμένων, Μη Συλληφθέντων και Συνεργαζομένων Οργανώσεων και Σωματείων.
4. Έπαρση της σημαίας.
5. Προσκλητήριο Πεσόντων. (Απόδοση τιμών από Άγημα της Εθνικής Φρουράς)
6. Ύμνος Ηρώων
7. Χαιρετισμός από τον Πρόεδρο των Συνδέσμων Αγωνιστών ΕΟΚΑ 1955-59 κ. Θάσο Σοφοκλέους
8. Ελληνικοί και Κυπριακοί χοροί από το ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ «ΚΙΜΩΝ ΞΥΛΟΤΥΜΠΟΥ». (Τους χορούς δίδαξε ο Χριστάκης Κορυζής).
9. Απόδοση τραγουδιών του Απελευθερωτικού μας Αγώνα από τη Χορωδία των Συνδέσμων Αγωνιστών ΕΟΚΑ.

Διεύθυνση Χορωδίας: Μιχάλης Χατζηλοΐζου

ΜΕΡΟΣ Β΄

1. Σκηνική παρουσίαση του θεατρικού «Η προσφορά της μαθητικής νεολαίας στον Απελευθερωτικό Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-59 - Όλοι παρόντες και ο βαθμός σας άριστα».

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Συγγραφέας

Μαρία Θεοδώρου-Κωνσταντίνου

Διασκευή-Σκηνοθεσία

Κυριάκος Κυριάκου

Σκηνικά

Αλέξης Πεττεμερίδης

Φωτιστικά-Ηλεκτρολογικά

Τάκης Μαρκητανής

Ηχητικά

Ιωσήφ Πουλλής

Οθόνες-Προβολές

A.V.S. Productions

Το θεατρικό σενάριο παρουσιάζει ο θεατρικός Όμιλος «**ΚΙΜΩΝ ΞΥΛΟΤΥΜΠΟΥ**»

Συμμετέχουν Ερασιτέχνες ηθοποιοί και μέλη της νεολαίας του Κίμωνα Ξυλοτύμπου

Αφηγητές:

Νικόλας Παπαδάμου Μαρία Σολωμού

2. Υποστολή της σημαίας.

3. Εθνικός Ύμνος.

**1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2018
ΤΡΙΣΑΓΙΟ ΣΤΑ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΑ ΜΝΗΜΑΤΑ**

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ 1ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955
ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ “ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ-ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ”

1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955-59 ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΥΚΚΟΥ

Ομιλία Θάσου Σοφοκλέους

*Αγαπητοί μαθητές και μαθήτριες,
Ελληνόπουλα της Κύπρου.*

Είμαι με χαρά ξεχωριστή που είμαι
Σήμερα μαζί σας.

Με σφιγμένη την καρδιά και κορυφω-
μένη την αγωνία για όσα συμβαίνουν
στον Ελληνισμό και με το Εθνικό μας
θέμα να διέρχεται μια δύσκολη κρίση,
γιορτάζουμε την επέτειο της 1ης Απρι-
λίου 1955.

Εξήντα τρία χρόνια πέρασαν από τότε
που ο Αρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α Γεώργιος
Γρίβας Διγενής, με τις ευλογίες του Αρ-
χιεπισκόπου Μακαρίου, κυκλοφόρησε
την προκήρυξη της 1ης Απριλίου 1955
και ΣΑΛΠΙΣΕ τη μεγάλη απόφαση για
Αγώνα ενάντια στην Αγγλική αποικιο-
κρατία, για απελευθέρωση της Κύπρου
μας και Ένωσή της με την Ελλάδα, επι-
καλούμενος τη βοήθεια του Θεού και
τη συμπαράσταση όλων των Ελλήνων.

Το κάλεσμα του Διγενή, άγγιξε τις
καρδιές, ξύπνησε τους σκλάβους, ανα-
πτέρωσε την ελπίδα. Ξεσηκώθηκε ο
λαός μας για να αγωνισθεί και να διεκ-
δικήσει την ελευθερία του και να ενώ-
σει το πολύπαθο νησί μας με τη μάνα
Ελλάδα.

Προαιώνιοι πόθοι και οραματισμοί,

ελπίδες και όνειρα του σκλαβωμένου
λαού ήρθε η ώρα να γίνουν πραγματι-
κότητα.

Η 1η Απριλίου 1955 αποτελεί την πιο
γενναία υπέρβαση ήθους και αρετής
και κοσμεί την ιστορία μας ως κορυ-
φαία πράξη αυτοθυσίας και προσφο-
ράς για την Ελευθερία.

Ήταν μια γενναία πορεία προς τον
υπέροχο κόσμο των ωραίων ιδανικών
και αξιών της ζωής.

Υπήρξε κοσμοϊστορικό γεγονός και
αποτελεί πηγή εθνικής ενδυνάμωσης,
πηγή έμπνευσης και εθνικής αγωγής.

Δοξολογούμε τον Θεό, μνημονεύουμε
και υμνούμε τους 108 ηρωομάρτυρες
του Αγώνα. Μνημονεύουμε και τιμούμε
αυτούς που θεληματικά και με δική
τους επιλογή αντιμετώπισαν τον θά-
νατο. Αυτούς που διάβηκαν το σύνορο
του κόσμου τραγουδώντας. Αυτούς
που πρόσφεραν σκαλοπάτια τα κορ-
μιά τους για να πατήσει η ιστορία και
ν' ανεβεί.

Μνημονεύουμε και τιμούμε τη νεολαία
του '55, τους μαθητές και τις μαθήτριες
που έγραψαν την δική τους ιστορία,
που οδήγησαν σε απόγνωση και έγιναν
το άγχος των Άγγλων στρατιωτών με

τα καθημερινά συλλαλητήρια και τις διαδηλώσεις και με τη μάχη των σημαιών. Χιλιάδες στρατιώτες ήσαν αναγκασμένοι να ασχολούνται με την νεολαία.

Φέρνουμε στον νου μας τη μάχη της Σεβρείου, τη μάχη του Λανιτείου, τη διαδήλωση του μαθητή Πέτρου Γιάλλουρου, που έπεσε κρατώντας την Ελληνική σημαία κτυπημένος από τις σφαίρες των Άγγλων αποικιοκρατών, τον θάνατο του επτάχρονου μαθητή του Δημοτικού Δημητράκη Δημητριάδη, που πυροβολήθηκε άνανδρα από Άγγλους σε διαδήλωση στη Λάρνακα.

Μνημονεύουμε τον ήρωα της αγχόνης μαθητή Ευαγόρα Παλληκαρίδη.

Μνημονεύουμε τον ήρωα μαθητή του Παγκυπρίου Μάκη Γιωργάλλα που έπεσε στη Ζωοπηγή κτυπημένος από τις άνομες σφαίρες των προδοτών.

Η σημερινή μέρα είναι μέρα προσευχής και αυτοσυγκέντρωσης. Μέρα αυτοπροσδιορισμού και αυτογνωσίας. Ζωντανεύουμε τις μνήμες και ευαισθητοποιούμε τις χορδές του Είναι μας.

Δυστυχώς είναι με λύπη και αγανάκτηση που δεχόμαστε την πρόκληση από κάποιους που προσπαθούν να μειώσουν το φέγγος και το μεγαλείο του ανεπανάληπτου τετράχρονου Αγώνα για λευτεριά, γιατί θέλουν να καλύψουν τις ενοχές τους, επειδή ήσαν αργητές και συνεργάτες των αποικιοκρατών, ανιστόρητοι και ρηχοί ισχυρίζο-

νται ότι δεν έπρεπε να γίνει ο Αγώνας και ότι οι Άγγλοι θα μας έδιναν την ελευθερία μας.

Άραγε γνωρίζουν την ιστορία μας; Διάβασαν για τους Αγώνες του λαού μας; Γνωρίζουν ότι για εβδομήντα και πλέον χρόνια οι Έλληνες της Κύπρου ζητούσαν ειρηνικά με υπομνήματα και δημοψηφίσματα την ελευθερία τους; Γνωρίζουν ότι το 1921, το 1930 και το 1950 ο Κυπριακός λαός ζήτησε με ειρηνικά και δημοκρατικά δημοψηφίσματα από τους Άγγλους Ελευθερία και Ένωση με την Ελλάδα; Άραγε γνωρίζουν πώς αντέδρασαν οι Άγγλοι; Γνωρίζουν οι αδιάβαστοι και οι ανιστόρητοι καλοθελητές, ότι οι Άγγλοι απάντησαν στα διαβήματα του Κυπριακού λαού ότι «ουδέποτε θα αλλάξει το καθεστώς της Κύπρου»;

Και ερωτούμε: Αν πράγματι οι αποικιοκράτες θα έδιναν την ανεξαρτησία μας, γιατί δεν μας έδωσαν την ελευθερία μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, πράγμα που μας είχαν υποσχεθεί, όταν μας καλούσαν να πολεμήσουμε πλάι τους εναντίον του άξονα, πράγμα που πράξαμε με 30.000 Κύπριους πολεμιστές;

Γιατί δεν το έπραξαν όταν ο λαός αποφάσισε να χύσει το αίμα του, παρά μόνο τον οδήγησαν στις αγχόνες και τον σκότωναν στα βασανιστήρια; Κι όταν ακόμα κάτω από τις θυσίες και τα ολοκαυτώματα του λαού αναγκάστηκαν να διαπραγματευθούν, πόσα

εμπόδια και πόσες πλεκτάνες δεν μηχανεύτηκαν, χρησιμοποιώντας ως μοχλό την Τουρκική μειονότητα με τη γνωστή μέθοδο του «διαίρει και βασίλευε»;

Αγαπητοί μαθητές και μαθήτριες,

Μπορεί η Ε.Ο.Κ.Α να μην πέτυχε τον στόχο της που ήταν η Ένωση με την Ελλάδα. Καθήρε όμως το μίσμα της δουλείας, έδιωξε τους αποικιοκράτες, υπέστειλε την αγγλική σημαία και ύψωσε τη σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας και πάν' απ' όλα περιέσωσε την τιμή και την αξιοπρέπεια του σκλαβωμένου λαού.

Δυστυχώς έκτοτε κάναμε άπειρα λάθη και οδηγηθήκαμε στη σημερινή τραγική κατάσταση, με την Τουρκία να κρατά με τον κατοχικό στρατό και τη δύναμη των όπλων το 37% του Κυπριακού εδάφους, που είναι ουσιαστικά ευρωπαϊκό έδαφος. Να αλλάξει τον δημογραφικό χαρακτήρα των κατεχομένων με την εισαγωγή χιλιάδων εποίκων που σφετερίζονται τις περιουσίες μας, κλέπτουν και μαγαρίζουν την πολιτιστική μας κληρονομιά εκτουρκίζοντας την κατεχόμενη γη μας, με αποκορύφωμα την απαράδεκτη στάση και προκλητικότητα της Τουρκίας, που εκδηλώνει σήμερα στην Ανατολική Μεσόγειο και στην Κυπριακή ΑΟΖ.

Με παλληκαρισμούς και επιδείξεις δυνάμεως παραβιάζοντας τους διεθνείς νόμους, τις αρχές του Ο.Η.Ε και της

Ε.Ε επιδιώκει να δημιουργήσει κρίση και να ανατρέψει την ειρήνη στην περιοχή, γιατί έβαλε στο μάτι τον εθνικό πλούτο του Νησιού.

Όμως ο Κυπριακός Ελληνισμός δεν θα υποκύψει και δεν θα παραδοθεί στις ορέξεις του Σουλτάνου, που οραματίζεται μια νέα Οθωμανική αυτοκρατορία.

Δεν είναι η πρώτη φορά που τους αντιμετωπίσαμε και να μην ξεχνάτε ότι είναι τούτος ο λαός που δημιούργησε το έπος του 1955-59. Είναι αυτός ο λαός που άφησε παρακαταθήκη και φάρο φωτεινό τον Μαχαιρά, το Δίκωμο, το Λιοπέτρι. Είναι η γενιά του '55 που γέννησε, τους 9 απαγχονισθέντες, τους 14 ηρωομάρτυρες των βασανιστηρίων, τους 108 αθάνατους ήρωες.

Είναι αυτός ο λαός που άντεξε και σήκωσε στους ώμους του τον τετράχρονο Αγώνα. Τα βασανιστήρια, τις φυλακές τα κρατητήρια. Τα καθημερινά κέρφου, τις έρευνες, τις ανατινάξεις, τα ομαδικά πρόστιμα, την καθημερινή βαναυσότητα και τον εξευτελισμό.

Είναι αυτός ο λαός, είμαστε εμείς, που αντικρύσαμε την εγκληματική εισβολή, αντέξαμε την προσφυγιά με τους νεκρούς και τους αγνοούμενούς μας.

Η Τουρκία δεν θα περάσει. Όσο και αν έχουν τρελαθεί οι νεοσουλτάνοι που την κυβερνούν. Εμείς θα αντισταθούμε. Έχουμε το δίκαιο με το μέρος μας. Όσο κι' αν τα συμφέροντα και οι άνομες

συμφωνίες ξεστρατίζουν τις αποφάσεις των μεγάλων, η μάσκα της Τουρκίας θα πέσει. Είναι αναξιόπιστη και έχει και βεβαρημένο παρελθόν. Να μην φοβάστε παιδιά μου και το δίκαιο θα λάμψει, προπάντων αν πιστεύουμε σε αυτό.

Ελληνόπουλα, εμείς που όταν ήρθε η στιγμή αγωνιστήκαμε για την πατρίδα και το πλήρωμα του χρόνου μάς οδηγεί προς την έξοδο, σας αφήνουμε τις δικές μας παρακαταθήκες:

Να κηρύξετε ενότητα και να αγωνιστείτε ώστε ο λαός μας να σταθεί ενωμένος, να παραμεριστούν οι διαφορές και με ομοψυχία και αγάπη να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι και να ανατραπούν τα σχέδια των εχθρών μας.

Ένας είναι ο στόχος και ο σκοπός: η σωτηρία της Κύπρου μας από τη βουλιμία της Τουρκίας. Κι' αυτός ο στόχος είναι ο συνδετικός κρίκος που πρέπει να καθοδηγεί τη συμπεριφορά μας.

Δρομοδείκτης είναι η 1η του Απρίλη, είναι οι θυσίες και τα ολοκαυτώματα του λαού μας. Να κάμετε πράξη ζωής το πνεύμα του '55, τα ιδανικά του λαού μας, να κρατήσετε ζωντανό το όραμα και να τα μεταλαμπαδεύετε από γενιά σε γενιά».

Ελληνόπουλα της Κύπρου σε σας παραδίδουμε τη σκυτάλη την οποίαν πρέπει να τιμήσετε επάξια.

Σε σας στηρίζουμε τις ελπίδες μας. Κρατηθείτε μακριά από ξενογενείς και επικίνδυνες επιδράσεις που ξεστρατίζουν και οδηγούν σε δυσάρεστες καταστάσεις, θολώνουν το μυαλό και επιδρούν επικίνδυνα στην όλη σας πορεία και συμπεριφορά. Μην αφήσετε την αγνή σας ψυχή να την εκμεταλλευτούν οι επιτήδαιοι, οι έμποροι και οι άνθρωποι της νύχτας. Οι χαρές και οι αξίες της ζωής είναι να προσφέρεis, να δημιουργείς και να είσαι χρήσιμος.

Το Ελληνικό Έθνος έχει διαμέσου των αιώνων πρότυπα που πρέπει να καθοδηγούν τον νου και την καρδιά μας και όπως χαρακτηριστικά έλεγαν τα Σπαρτιατόπουλα, να γίνουμε «πολλώ κάρονες τούτων».

Σας εύχομαι καλή πρόοδο και πραγμάτωση των ευγενικών στόχων σας.

Ο Θεός να σας φωτίζει και να σας εμπνέει.

Ο τετράχρονος Αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α, η αδούλωτη γενιά του '55 και οι αθάνατοι ήρωες να είναι δρομοδείκτες στις ενέργειες και στις προσπάθειες όλων μας για τη σωτηρία της πατρίδας μας.

Τελειώνοντας θα σας διαβάσω την τελευταία επιστολή του Αρχηγού Διγενή προς την Άλκιμον Νεολαία της Ε.Ο.Κ.Α., μέσα από την οποία θα αντιληφθούμε τη μεγάλη προσφορά της νεολαίας και το μεγαλείο του Αρχηγού της Ε.Ο.Κ.Α.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΛΚΙΜΟΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ (ΑΝΕ)

Σε καμάρωνα. Σε εθαύμαζα. Η ψυχή μου εσκίρτα στην ορμή των εθνικών εκδηλώσεών σου. Ένοιωθα τον παλμό σου, ο οποίος με έσπρωχνε στις πιο τολμηράς αποφάσεις μου, γιατί ήξερα πως θα σε εύρισκα πάντα πλάι μου, εκτελεστήν πιστόν, αλλά και τολμηρόν.

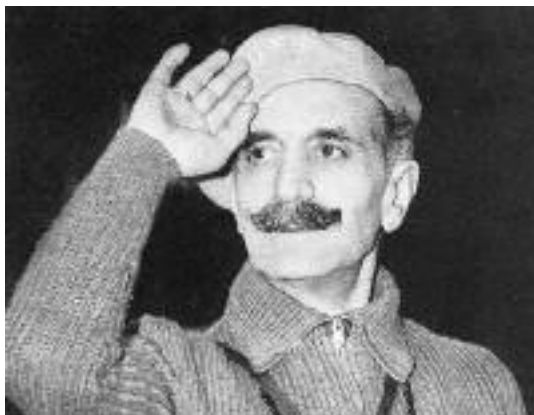
Χάραξες τον δρόμον, που πρέπει να ακολουθή η νεολαία στους αγώνας του Έθνους. Το παράδειγμά σου θα εμπνέει τις επερχόμενες γενεάς. Η Κύπρος, ο Ελληνισμός και εγώ ο Αρχηγός σου, σε καμαρώνουμε. Σε αποχωρίζομαι με πόνο... Σου αφήνω όμως μια υποθήκη την οποία πρέπει να τηρήσης:

Με την κατάπαυσιν του μαχητικού αγώνος η αποστολή σου δεν ετελείωσε. Τώρα αρχίζει ειρηνικός αγών διά την αξιοποίησιν όλων εκείνων που απεκτήσαμε με αίμα. Προσηλωμένοι πιστά στην ιδέαν της Πατρίδος, ηνωμένοι με αρραγείς τάξεις, πειθαρχημένοι σαν στρατιώται της Πατρίδος, να σταθείτε

δίπλα από τον αρχιτέκτονα του νέου οικοδομήματος, τον ΕΘΝΑΡΧΗΝ, και να τον βοηθήσετε εις το έργον του. Όπως φάνηκες γενναία στην δυναμικήν αναμέτρησιν με τον δυνάστην, έτσι πρέπει να φανής, τολμηρή, πειθαρχημένη, εργατική στην αναμέτρησιν με τας δυσκολίας της δημιουργίας του νέου κράτους για την ειρηνικήν επιβίωσιν.

Σε ευχαριστώ, σε συγχαίρω, σε θαυμάζω για το έργον, που επετέλεσες μέχρι σήμερα. Θα ζήσω με την ελπίδα, ότι κάποτε θα επιστρέψω στην Κύπρο για να σε καμαρώσω και πάλιν και να ξαναζήσω μέσα στην ατμόσφαιρα των Εθνικών παλμών σου. Και η ημέρα αυτή θα είναι η ευτυχεστέρα της ζωής μου. Σε αποχαιρετώ, αφήνοντάς σου όλην την αγάπην μου.

Ε.Ο.Κ.Α
Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ
ΔΙΕΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΜΑΝΙΑΚΙ

20.5.1825

Έρευνα Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου

Βλέπων δε ο Φλέσας, ότι εκν-
κλώθησαν υπό του εχθρι-
κού ιππικού, ενόμιζε τούτο
μεγάλον ευτύχημα, δια να
συνέλθουν όλοι ομού οι
Έλληνες και να πολεμούν
καλλίτερα και αποφασισ-
τικώτερα, και να μη λιπο-
τακτούν. Ευθύς δε τότε
διέταξε τον υπασπιστήν της
εκστρατείας αυτής Αλέξιον Ν.

Λεβιδιώτην να διατάξη τους στρατιώ-
τας να εξέλθουν από τα εκεί χωρία και
να έλθουν εκεί, όπου ήσαν τα οχυρώ-
ματα διά να τους τοποθετήσει αναλό-
γως εντός αυτών. Αφού δε συνήλθαν οι
στρατιώται, τότε είδε κατά μέγα μέρος
ηλαττωμένην την δύναμιν, και έμαθε
την φυγήν των προειρημένων, εμέτρη-
σεν έπειτα τους μείναντας και ήύρεν
αριθμόν ολιγώτερον των χιλίων. Τότε
πλέον μη δυνάμενος να στείλῃ διά να
του έλθῃ ἡ βοήθεια, την οποίαν επερί-
μενεν από στιγμής εις στιγμήν, διότι ήτο
περικυκλωμένος υπό του ιππικού, διέ-
ταξε την τοποθέτησιν των απομεινά-
ντων στρατιωτών κατ' αναλογίαν εις
τα οχυρώματα. Ο Φλέσας, ως προείπο-
μεν, έμεινεν εις το αρκτικόν, το μάλλον
αδύνατον και επικίνδυνον. Το οχύ-
ρωμα τούτο είχεν εις το κέντρον μίαν

πέτραν υψηλοτέραν από τας
άλλας· είχε προσέτι και μίαν
μικράν αχράδα (αγριοαπι-
διά) και εκεί πλησίον εστέ-
κετο ο Φλέσας, έχων εις τα
δεξιὰ Γάλλον τινά, τον
οποίον του είχε δώσει ο
στρατηγός Ρός. Εκείθεν
πρώτος ετουφέκισε τους
Τούρκους.

Αφού δε ο στρατός συνηθροίσθη,
πριν τον τοποθετήσει, ο Φλέσας ήλθεν
εν τω μέσω των στρατιωτών, και εξε-
φώνησε λόγον, ενθαρρύνων αυτούς
και υπενθυμίζων εις τους στρατιώτας
τας πρότερον μάχας και τας νίκας του
Βαλτετσίου, του Λεβιδίου, της Γράνας,
των Βερβένων και των Δολιανών, την
άλωσιν της Τριπολιτσάς, την κατα-
στροφήν του πολυπληθούς στρατεύμα-
τος του Δράμαλη, και τους παρέστησε
νίκην άφευκτον διότι τους είπαν, ότι
έρχονται τόσα στρατεύματα εις βοή-
θειαν εντός ολίγου, τα οποία θα υπερ-
βούν τας 15.000, ότι έρχεται ο Πλα-
πούτας και όλοι οι Αρκαδινοί, ο αυτά-
δελφός του Νικήτας, ο Κατσάκος και
άλλοι Μανιάτες, ότι όλοι ούτοι θα
φθάσουν μετά μίαν ώραν, και θα είναι
εδώ ολοτρόγυρα του Ιμβραήμ να τον
κτυπούν από τις πλάτες και τελειώνων
είπεν ότι:

— Σήμερον η πατρίς περιμένει από ημιάς την δόξαν της, δια της νίκης ταύτης!

Πριν δε τελειώσει ο λόγος του, τινές των καπεταναίων ιδόντες τον προφανή κίνδυνον, παρεκίνουν τον ανεψιόν του να είπη του θείου του να φύγουν εκείθεν, αφού διασπάσουν το τουρκικόν ιππικόν, διότι θα χαθούν όλοιῦ κανεῖς δεν ετόλμα να του εκστομίση τοιούτον τι κατά πρόσωπον.

Τότε επλησίασεν ο Κεφάλας και ο Πα-

παγεώργης και του έκαμαν την παρατήρησιν αυτήν εξ ονόματος όλων των καπεταναίων. Τότε ο Φλέσας είπεν εις τον Κεφάλα:

— Έχασα τας ελπίδας μου. Άλλως πως σε εκτιμούσα!...

Εις δε τον Παπαγεώργην, είπε πιάνων τα γένεια του:

— Μου τα εντροπίασες, Παπαγεώργη!

Φωτάκου. Απομνημονεύματα,
τ. Γ', σ. 476-477

καριοφύλι

γιαταγιάνι

Επιστολή του Αλεξάνδρου Υψηλάντη προς τον αρχιεπίσκοπον Κύπρου Κυπριανόν

Έρευνα Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου

«Μακαριώτατε και φιλογενέστατε Δέσποτα· ο φιλογενέστατος κύριος Δημ. Ύπατρος με εβεβαίωσε περί της γενναίας συνεισφοράς, την οποίαν η Υμετέρα Μακαριότης υπεσχέθη προς αυτόν δια το σχολείον της Πελοποννήσου.

Όθεν, ως γενικός έφορος του σχολείου τούτου, κρίνω χρέος μου απαραίτητον, να ευχαριστήσω την Υ.Μ και να την ειδοποιήσω, ότι η έναρξις του σχολείου εγγίξει. Δια τούτο λοιπόν στέλλω ξεπέτιηδες τον κ. Αντ. Πελοπίδαν, άνδρα ενάρετον, φιλογενή και πάσης πίστεως άξιον, διά να την βεβαιώσει και διά ζώσης την οσονούπω ανέγερσιν του ιερού τούτου καταστήματος.

Ας ταχύνει λοιπόν η Υ.Μ να εμβάσει τόσον της Υ.Μ τας συνεισφοράς, όσον και των λοιπών αυτού ομογενών, είτε χρηματικάί είναι, είτε εις ζωτροφίας, προς τον εν Παλαιά Πάτρα της Πελοποννήσου Κύριον Ιωάννην Παπα-Διαμαντόπουλον, συντροφεύουσα αυτάς ή με άνθρωπόν της επίτηδες, ή με τον κομιστήν του παρόντος μου.

Ων εύελπις ότι η Υ.Μ θέλει φιλοτιμηθεί να δείξει την συνεισφοράν αξίαν του μεγάλου ζήλου και του πατριωτισμού αυτής τε και όλου της του ποιμνίου, εξικετεύω τας μακαρίας Αυτής ευχάς και μένω με βαθύτατον σεβασμόν της Υ.Μ τέκνον ευπειθές.

Αλεξ. Υψηλάντης, Ισμαήλ
την 8ην Οκτωβρίου 1820»

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Υπό Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ», Ιούλιος 1954, Αρ. 62

Έρευνα: Ευθύμιος-Μίμης Βασιλείου

Ἀπαρτίσας οὖν τά πάντα, ὡς αὐτά
Ἀεδοῦναι καλῶς, ὁ δὲ Μεχεμέτ ἔπεμ-
ψεν ἔνδον λέγων τῇ βασιλεῖ Κωνστα-
ντίνῳ:

– Γίνωσκε τά τοῦ πολέμου ἤδη ἀπηρτί-
σθαι καί καιρός ἐστὶν πράξασθαι τό
ἐνθυμηθέν πρό πολλοῦ παρ’ ὑμῖν νῦν,
τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῇ Θεᾷ
ἀφίεμεν. Τί λέγεις; Βούλει καταλείπειν
τὴν πόλιν καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βού-
λει μετὰ τῶν σῶν ἀρχόντων καὶ τῶν
ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλίπων τόν
δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ’ ἡμῶν καὶ
παρά σοῦ, ἢ ἀντιστῆναι καὶ σὺν τῇ
ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις σὺ τε
καὶ οἱ μετὰ σοῦ, ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλω-
τισθεῖς παρά τῶν Τούρκων δια-
σπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ;

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπεκρί-
νατο σὺν τῇ συγκλήτῳ:

– Εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες
σου ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συν-
ζῆσαι καὶ σὺ, τῇ Θεᾷ χάρις. Ἐκεῖνοι
γάρ τοὺς ἐμούς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλό-
γιζον καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν
ταύτην ὡς πατρίδα. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ
περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης
εἰσιόντες ἐσώθησαν καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντι-
σταίνων ἐμακροβίῳ. Ἔχε δὲ καὶ τά
παρ’ ἡμῖν ἀρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα

καὶ γῆν ὡς δίκαια καὶ ἀπόκοψον καὶ
τοὺς φόρους τόσους, ὅσους κατὰ τὴν
ἡμετέραν δύναμιν κατ’ ἔτος τοῦ δοῦναι
σοι καὶ ἀπελθε ἐν εἰρήνῃ. Τί γὰρ οἶδας
εἰ θαρρῶν κερδᾶναι εὐρεθῆς κερδα-
θεῖς; Τό δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὐτ’
ἐμὸν ἐστί, οὐτ’ ἄλλου τῶν κατοικούν-
των ἐν ταύτῃ κοινὴ γὰρ γνώμη αὐτο-
προαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ
φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν.

ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΥΚΑΣ 279, 17

Ἔσβυνε σιγά - σιγά. «Και καρτέρα γε
τόν Τουρκο νά τὴν πάρει. Ὅταν ὁ Μω-
άμεθ ὁ Β’ ἀπεφάσιζε νά ἐπιχειρήσῃ τὴν
κατάκτησίν της, δέν ἦτο πλέον παρὰ
μία πόλις—κέντρον αἰωνοβίου πολιτι-
σμοῦ — πού ἀντιπροσώπευε τὴν τελευ-
ταίαν πνοήν τῆς χιλιετοῦς βυζαντινῆς
αὐτοκρατορίας.

Εἶχε τὰς μικρότητάς της ἡ μεγάλη αὐτή,
αὐτοκρατορία, ὅπως ὅλαι. Ἄλλ’ ἂν τὴν
κρίνη κανεῖς μέσα εἰς τόν ἱστορικόν
χῶρον τόν ὁποῖον διήνυσε, μένει
ἐκθαμβος πρό τοῦ μεγαλείου της. Ἐπὶ
αἰῶνας ἐθραύετο ἐπάνω της ἡ ἑξαλλος
ὀρμὴ τῶν βαρβάρων. Καὶ εἰς αὐτὴν
ὀφείλεται ἡ πρώτη δημιουργικὴ σύνθε-
σις τοῦ χριστιανικοῦ καὶ τοῦ ἐλλήνι-
κοῦ πνεύματος.

Ἦδη ὅμως πρό πολλοῦ — πρό 250 ἐτῶν — εἶχε καταντήσει σκιά τοῦ ἑαυτοῦ της. Τό καίριον πληγῆμα ἐναντίον της τό εἶχαν καταφέρει οἱ βάρβαροι τῆς Δ΄ Σταυρο-φορίας κατά τό 1204. Ἐξεδιώχθησαν μετά 57 ἔτη οἱ ἐπιδρομεῖς αὐτοῖ Εὐρωπαῖοι, ἀλλά ἡ μεγάλη καταστροφή εἶχε συντελεσθῇ...

Ἐκτοτε ὁ κλοιός περιεσφίγγετο σταθερῶς περὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Ἕνας νέος λαός, οἱ Τοῦρκοι, πού ἤρχοντο ἐξ Ἀνατολῶν ὠθούμενοι ἀπὸ τὸν δυναμισμὸν καὶ τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν των καὶ ἐλκνύμενοι ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ὑλικοῦ πλούτου, τὸν ὁποῖον ἔβλεπαν ἀποστράπτοντα εἰς τὰ βάθη, τῆς ἀπέσπων κάθε τόσον ζωτικά τεμάχια τῶν ἑδαφῶν της.

Τό 1354 ἐγίνοντο κύριοι της Καλλιπόλεως. Τό 1361 κατελάμβανον τὴν Ἀνδριανούπολιν καὶ τὴν ἔκαμναν πρωτεύουσάν των. Τό 1444 ἐκέρδιζαν τὴν μάχην τῆς Βάρνας, ὅπου ἐτάφη ἡ τελευταία ἀπόπειρα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου διὰ νὰ κρατηθοῦν οἱ Τοῦρκοι μακριὰ ἀπὸ τὰ Βαλκάνια. Ἔτσι, ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρχετο μέ τὴν ἀναγκαιότητα φυσικοῦ νόμου.

Ἦτο πρωτεύουσα χωρὶς ἐπαρχίας, ὅταν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος ἀνήρχετο ταπεινός εἰς τὸν θρόνον της. Ὁ Μοριάς ἦτο ἀποκεκομμένος. Εἰς τὴν Προποντίδα τῆς ἔμενεν ἡ Σηλύμβρια μόνον. Εἰς τὸν Εὐξείνιον ἐσώζοντο ἡ Μεσημβρία καὶ ἡ Ἀγχίαλος. Καὶ ἀπὸ

τάς νήσους της εἶχαν ὑπολειφθῇ μόνον ἡ Ἰμβρος, ἡ Λήμνος καὶ ἡ Θάσος.

Ἕνας βασιλεὺς χωρὶς βασιλεῖον, ἐκαλεῖτο ἀπὸ τὴν μοῖραν νὰ δώσῃ τὴν τελευταίαν μάχην τῆς αὐτοκρατορίας, πού ἔμελλε νὰ χαθῇ ὅπωςδὴποτε. Οὔτε κἂν ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἀνῆκεν ὁλόκληρος. Ἀπὸ μακροῦ Γενουᾶται καὶ Βενετσᾶνοι, εἶχαν ἐξασφαλίσαι ἐντὸς αὐτῆς προνόμια οὐσιαστικά καὶ ἀλληλοεμάχοντο.

Ἡ ἑδαφικὴ ἀσφυξία εἶχε νεκρώσει τὸ ἐμπόριον. Καὶ ἡ πτωχεία—πού παραλύει— εἶχεν ἀπλώσει τὰς πτέρυγας της ἐπὶ τοῦ λαοῦ. Τό ἠθικόν ἦτο χαμηλότατον. «Ποῦ ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ἀνδρειωμένοι ἐκεῖνοι οἱ θαυμαστοί, ὅπου ὠρίζανε ὅλον τὸν κόσμον μέ τό σπαθὶ τους;» ἀναφωνεῖ μέ ἀπόγνωσιν ἕνας ὀλίγον μεταγενέστερος χρονολόγος.

Οἱ κάτοικοι της ἔφθαναν τὰς 80.000. Ὅταν ὅμως ὁ Κωνσταντῖνος ἐβάλθηκε νὰ συγκροτῇ τὴν ἀμυντικὴν του δύναμιν, δέν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ περισσοτέρους τῶν 6.000 μαχίμων. Αὐτοὶ καὶ 3.000 ξένων ἀπετέλουν τὸ ἀνώτατον ὄριον τῶν ὑπερασπιστῶν, πού εἶχαν ν' ἀντιμετωπίσουν ἄνω τῶν 200.000 Τοῦρκων, μεταξύ τῶν ὁποίων περιελαμβάνετο δύναμις κρούσεως ἐκ 12.000, ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς διαβοήτους γενιτσάρους.

Θὰ ἤμπορούσε ν' ἀποδώσῃ τετραπλασίαν δύναμιν ὑπερασπιστῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς καταδικασμένης πόλεως. Ἀλλ'

ούτε προθυμία υπήρχεν, ούτε μέσα υλικά διά τήν συντήρησίν της καί τόν έξοπλισμόν της. Πολλοί έμισοῦσαν περισσότερο τον καθολικισμόν από τόν μουσουλμανισμόν. Άλλοι είχαν χάσει τήν χάριν τοῦ αγωνιστικοῦ πνεύματος. Οἱ πλούσιοι έπροτιμοῦσαν ἴσως νά διαθέσουν τόν πλοῦτον μετά τήν μάχην ὡς λύτρα. Καί ὁ μοναχισμός, εἶχεν αφαιρέσει πάρα πολλές ὑγιεῖς χεῖρας...

Βοήθεια σημαντική ἐκ μέρους τοῦ ὑπολοίπου χριστιανικοῦ κόσμου δέν ἤμποροῦσε νά ἔλθῃ. Ὑποσχέσεις μόνον ἐδίδοντο. Ἡ Εὐρώπη ἀντελαμβάνετο τόν κίνδυνον—καί μετά τήν ἄλωσιν ἐδοκίμασε τόν μεγαλύτερον πανικόν τῆς ζωῆς της. Οὔτε ἐστρεῖτο δυνάμεων. Ἀλλ' ἦτο διχασμένη καί ἐδονεῖτο ὁλόκληρος ἀπό με-γάλας συγκρούσεις. Εἰς τά Βαλκάνια, οἱ Ἀλβανοί, οἱ Σέρβοι, οἱ Βούλγαροι, δέν συνελάμβαναν τήν κρισιμότητα τῶν στιγμῶν. Ἐπιδιώκοντες νά κληρονομήσουν τήν αὐτοκρατορίαν ἐγίνοντο ἐξ ἀντικειμένου σύμμαχοι τῶν Τούρκων καί προητοίμαζαν καί τήν ἰδικήν των δουλείαν. Ὁλόκληρος ὁ χριστιανικός κόσμος—ὁ καθολικός καί ὁ ὀρθόδοξος—ἦτο παράλυτος.

Ἐπὶ μίαν χιλιετηρίδα ἐκυοφορεῖτο τό ἀναπότρεπτον. Μέσα εἰς τήν ζοφεράν αὐτήν εἰκόνα τῆς πτώσεως καί τῆς ἀποσυνθέσεως ὅλων τῶν υλικῶν δυνάμεων, λάμπει ὡς μυστηριώδης ἀντίφασις μία θαυμαστή πνευματική καί καλλιτεχνική ἄνθησις. Οἱ δύο τελευταῖοι αἰῶνες τῆς αὐτοκρατορίας—

γεμᾶτοι ὀδύνην καί ἀγωνίαν καί μαρτύριον—εἶναι οἱ πολιτιστικῶς ἀκμαιότεροι ὁλοκλήρου τοῦ βίου της.

Ὅμως μέσα ἀπό τήν ἡθικήν ὑποτονίαν τοῦ κόσμου, πού ἔσβυνεν, ἀναδύεται ἅγια καί μαρτυρική ἡ φυσιογνωμία τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος. Ἦτο τύπος βαθύτατα τραγικός καί ἀνθρώπινος ὁ Κωνσταντῖνος. Ἐγνώριζε ὅτι ὁ ἀγὼν ἦτο χαμένος. Τόν ἔβλεπεν ὁμως σάν ἓνα ὑπέρτατον χρέος. Πρὶν ἀπὸ αὐτόν καί ἔπειτα ἀπὸ αὐτόν ἡ ἑλληνική φυλή ἐπανειλημμένως ἔδειξεν ὅτι δέν φοβεῖται τάς χαμένας μάχας καί ὅτι τά ἄτομα, πού τήν ἀπαρτίζουν ἐκάστοτε, γνωρίζουν ν' ἀτενίζουν τήν ἱστορίαν ὡς ἀθάνατον. Ἐφονεύθη μαχόμενος μόνος εἰς τήν καστρόπορταν τοῦ Ρωμανοῦ τήν πρωίαν τῆς 29ης Μαΐου τοῦ 1453, ἐνῶ αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἑαρινοῦ ἡλίου ἐφώτιζαν τήν τραγικὴν Πόλιν.

Τό κοῦρσοσ τῶν νικητῶν ἐκράτησε τρεῖς ἡμέρας, ὅπως εἶχεν ὑποσχεθῇ ὁ Μωάμεθ εἰς τά στίφη του. Ὅταν ἐτελείωσε, ἡ Πόλις δέν υπήρχε. Ὅλος ὁ κινητός πλοῦτος ἀνηρπάγη ἀπὸ ναοὺς, ἰδρύματα καί οἰκίας. Χιλιάδες ἀνυπερασπίστων γυναικόπαιδων ἐσφάγησαν ὑπὸ τήν μέθην τῆς νίκης. Καί τά ὑπολειφθέντα τρία τέταρτα τῶν κατοίκων τῆς βασιλίδος ἐσύρθησαν εἰς τήν αἰχμαλωσίαν καί ἐκρατήθησαν ἢ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Ἡ ἐρήμωσις καί ἡ καταστροφή ἀπλώθηκαν εἰς τήν τραγικὴν πόλιν.

Ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στρατιωτικῶς δέν ἦτο μέγα κατόρθωμα. Ὁ συσχετισμός τῶν ἐκατέρωθεν δυνάμεων ἦτο συντριπτικός διὰ τοὺς ὑπερασπιστάς της. Ἀλλά καί ὅλοι οἱ ἄλλοι παράγοντες —ὕλικοι πόροι, κατὰστασις τοῦ ἠθικοῦ, κρατική ὀργάνωσις— ἦσαν θανασίμως δυσμενεῖς δι' αὐτούς. Ἐπὶ πλέον οἱ Τοῦρκοι διέθεταν καί τεχνικὴν ὑπεροχήν. Τό πυροβολικόν, πού ἐχρησιμοποίησαν καί πού ἦτο τό πρῶτον τοῦ κόσμου, ὑπῆρξεν ἀποφαστικός παράγων τῆς τουρκικῆς νίκης.

Ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας καί τοῦ ἐγκεφάλου τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας πρό πεντακοσίων ἐτῶν, ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστος καταστροφή διὰ τόν ἀνθρώπινον πολιτισμόν. Προσπαθοῦν συνήθως νά μετριάσουν τὴν ἔκτασίν της μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι κατόπιν τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

πλείστοι λόγιοι- διέφυγαν ἐξ αὐτῆς πρὸς τὴν ἐσπερίαν, ὅπου μετελαμπάδευσαν τὰ φῶτα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καί συνετέλεσαν εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν καί τὴν εὐρυνσιν τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχίσει ἤδη.

Αὐτό εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ὄχι ἀπολύτως. Ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας, πού ἀπεδείχθη τόσον γόνιμος διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ σημερινοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, θά ἐγίνετο καί χωρὶς τόν θάνατον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Καί θά ἦτο πολύ περισσότερον ἀποδοτικὴ. Διότι ἡ τουρκικὴ κατὰκτησις, ἡλάντωσε τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, πού εἶχαν συσσωρευθῇ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολην. Σύγχρονοι τῆς ἀλώσεως μαρτυραὶ ἀναφέρουν ὅτι πλέον τῶν 12.000 χειρογράφων τόμων τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Πόλης κατεστράφησαν ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους.

Ἡ 29 Μαΐου τοῦ 1453 εἶναι—και θά εἶναι ἐσαεὶ—μία πένθιμος ἡμερομηνία ὄχι μόνον διὰ τό ἑλληνικόν ἔθνος, ἀλλά καί διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον.

Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτωρ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1913

Έρευνα Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου

Ο Χριστόδουλος Γ. Παχουλίδης γράφει για τη συμβολή του Κύπριου Αρχιμανδρίτη Μακαρίου Μυριανθέα, ως στρατιωτικού ιερέα, στις μάχες προ των φοβερών τουρκικών οχυρών του Μπιζανίου.

Στις 21 Φεβρουαρίου 1913, ένας σκληρός, πολυαίμακτος και μακροχρόνιος αγώνας, πάνω στα κακοτράχαλα βουνά της Ηπείρου, έφερε το «ποθούμενο». Οι Μπιζανομάχοι, με επικεφα-

λής τους, «του αετού τον γιο», τον διάδοχο Κωνσταντίνο, εισήλθαν θριαμβευτές στα Ιωάννινα και ύψωσαν σ' αυτά, τη γαλανόλευκη σημαία του Έθνους. Επιστέγασμα των εορτασμών για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, ήταν η επίσημη Δοξολογία στον Μητροπολιτικό ναό της πόλης, όπου με βουρκωμένα μάτια ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων Γερβάσιος, εκ μέρους του ιδίου και του ποιμνίου του, αφού ευ-

χαρίστησε πρώτα τον Πανάγαθο Θεό και την Υπέροχο Στρατηγό, την Παρθένο Μαρία, έστρεψε τις ευχαριστίες προς τον Αρχιστράτηγο Κωνσταντίνο και τον τροπαιοφόρο στρατό του, μνημόνευσε τους «ηρωικώς αγωνισαμένους και ενδόξως πεσόντας Μπιζανο-

μάχους» και είπε: «...θα καταλείπομεν εις τους επιγόνους ημών ιεράν παρακαταθήκην, όπως μετ' ευγνωμοσύνης μνημονεύωσιν εσαεί τα ονόματά αυτών, και αυτούς να προβάλλωσιν πάντοτε ως πρότυπα αρετής και φιλοπατρίας...»

*Ο αρχιστράτηγος διάδοχος
Κωνσταντίνος στο Μπιζάνι*

Μεταξύ των Μπιζανομάχων, ήσαν και αρκετοί εθελοντές Ελληνοκύπριοι, ευπατρίδες και μη. Από αυτούς, άλλοι έπεσαν στα αιματάβρεκτα πεδία των συγκρούσεων με τον εχθρό και άλλοι επέστρεψαν δαφνοστεφανωμένοι και πέθαναν ειρηνικά, κλείνοντας τον κύκλο της ζωής στην πατρώα τους γη. Κατάλογό τους, έχουν οι ερευνητές ιστορικοί. Θα σταθώ σε έναν από αυτούς, τον Αρχιμανδρίτη Μακάριο Μυ-

ριανθέα, μετέπειτα Μητροπολίτη Κυρηναίας και Αρχιεπίσκοπο Κύπρου, γνωστόν ως Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Μακάριο Β΄. Για αυτόν μελέτησα, συνέλεξα υλικό, πήρα πληροφορίες από στενούς του συνεργάτες και έχω εκδώσει ένα, βιβλίο-αφιέρωμα, που η παρουσίασή του έγινε στις 6 Απριλίου 2016, στις 630 μ.μ., στην αίθουσα του Ιερού ναού Αποστόλου Ανδρέα, στο Πλατύ Αγλαντζιάς. Ο τότε Αρχιμανδρίτης Μακάριος Μυριανθέας, έσπευσε από την Αλεξάνδρεια, όπου υπηρετούσε, ως Αρχιμανδρίτης στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, εντάχθηκε εθελοντής στρατιωτικός ιερέας στο Α' Σύνταγμα Κρητών, υπό τον Συνταγματάρχη Λέοντα Λυσιανιώτη, και μεταξύ άλλων, έλαβε μέρος κατά τις σκληρές μάχες προς εκπόρθηση των φοβερών τουρκικών οχυρών του Μπιζανίου, προς απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Μεταξύ άλλων, ο ως άνω Διοικητής του, αναφέρει στην επιστολή του υπ' αρ. 8098, προς το Υπουργείο Άμυνας, ημερομηνίας Β/02/1914, «για ηθική αμοιβή του Κύπριου στρατιωτικού ιερέα, Μακάριου Μυριανθέα...» και τα ακόλουθα:

«...Κατά την επίθεση της 7ης Ιανουαρίου 1913, (κατά των οχυρών του Μπιζανίου) ακολούθησεν εν τοις πρώτοις τον προελάσαντα Ε' Λόχον, και κρατών υψωμένον τον Σταυρόν παρότρυνε και ενεθουσίαζε τους επιτιθεμένους και διώκοντας άνδρας . . . εξαίρετον ούτω, κατά την περιπτώσιν

ταύτην, παράσχων υπηρεσίαν...» Κατασκονισμένος, κουρασμένος άυπνος, αλλά χαρούμενος, ο εθελοντής στρατιωτικός ιερέας, Αρχιμανδρίτης Μακάριος Μυριανθέας, βρισκόταν εκεί, στον Μητροπολιτικό ναό των Ιωαννίνων, στην ευχαριστήρια προς τον Θεό Δοξολογία, για την απελευθέρωσή τους, έπειτα από αιώνων σκληρή σκλαβιά. Έπραξε εθελούσια το χρέος του προς την πατρίδα, προς ελευθερία αλύτρωτων αδελφών και συνέχισε να το πράττει προς ελευθερία της μαρτυρικής ιδιαίτερης πατρίδας του Κύπρου, μέχρι του θανάτου του (28/06/1950). Ως Μητροπολίτης Κυρηναίας, και μετέπειτα ως Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, προσέφερε τα μέγιστα για την Παιδεία, για την πρόοδο του ποιμνίου του, θρησκευτική, εθνική, αλλά και την οικονομική επιβίωσή του. Υπέστη μαρτύρια, προπηλακισμούς, μακροχρόνια εξορία. Έμεινε πιστός μέχρι θανάτου στον Θεό, στην αιώνια Ελλάδα και στην Ένωση της ιδιαίτερης πατρίδας του Κύπρου μετ' αυτής. Εμείς σήμερα ο Ελληνισμός της Κερύνειας, ο Ελληνισμός της Κύπρου, οι Πανέλληνες, πρέπει επάξια να τον τιμούμε και να τον μνημονεύουμε, να μιμούμαστε την πίστη του προς και τον Θεό, τη φιλοπατρία και την εθελούσια και άνευ ανταμοιβών προσφορά του. Να αγωνιζόμαστε μονιασμένοι, για Χριστό, ελευθερία και δικαίωση της πατρίδας μας, και όχι να ερίζουμε για ψηφοθηρία, θέσεις και αξιώματα, μεταξύ μας, ενώ βλέπουμε

την πατρίδα μας (θρησκευτικά, εθνικά και οικονομικά), να βαδίζει προς τον όλεθρο και την καταστροφή. Ας είναι τούτο το μικρό σημείωμα, ένα μικρό μνημόσυνο για τον Μακαριστό Πρωθιεράρχη Μακάριο Μυριανθέα, τον υψιπέτη αετό της Εκκλησίας της Κύπρου και ένας προβληματισμός για

τον καθένα μας, ιδιαίτερα για τους λαλίστατους, αλλά ουδέν θετικό πράττοντας, για σωτηρία της πατρίδας μας, κοιματάρχες πολιτικούς μας.

«ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ»
20 Φεβρουαρίου 2018

Μακάριος Μυριανθέας

«ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ» Α.Ν.Ύδρα 156

Ένα Ιστορικό Σκάφος από τα τελευταία τύπου «Πέραμα» που διασώζεται σήμερα στον Ελληνικό χώρο

Η αναγκαιότητα χαρακτηρισμού του ως «Ιστορικό και Διατηρητέο Μνημείο»

Του Αντρέα Κελέσιη, συγγραφέα, ζωγράφου

Κατά την περίοδο προετοιμασίας του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ, η απόμακρη και ερημική τότε παραλία της Χλώρακας, στις δυτικές ακτές της Κύπρου, επιλέγηκε ως τόπος παραλαβής, εκφόρτωσης, και αποθήκευσης όπλων και πυρομαχικών για τις ανάγκες του επικού αγώνα της ΕΟΚΑ, που οργανωνόταν και που θα άρχιζε την 1η Απριλίου 1955. Ο ίδιος τόπος επιλέγηκε και για τη μυστική άφιξη από την Ελλάδα του Αρχηγού του αγώνα, Γεώργιου Γρίβα - Διγενή.

Χρησιμοποιήθηκαν τότε δυο καΐκια από την Ελλάδα για μεταφορά στην Κύπρο έμψυχου και άψυχου υλικού. Μισθώνονταν με χρήματα που κατέβαλλε η Αρχιεπισκοπή Κύπρου, σε συνεννόηση με την Επιτροπή Αγώνος Αθηνών.

Τα σκάφη αυτά, το «ΣΕΙΡΗΝ» και το «ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ» κατέχουν έκτοτε ιδιαίτερη θέση στην ιστορία του Κυπριακού απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ του 1955-1959.

Δράση του σκάφους κατά τον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59

Στις 25 του Γενάρη 1955, το «Άγιος Γεώργιος» προσέγγισε την ακτή της Χλώρακας έχοντας στ' αμπάρι του φορτίο όπλων και πυρομαχικών για τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Καπετάνιος του ο Ευάγγελος Λονκά Κουταλιανός, 50 ετών, ο ήρωας του Αιγαίου κατά τον 2° Παγκόσμιο Πόλεμο. Πλήρωμα οι, Ανάργυρος Μέλος, 28 (άλλως Αλιθράκης), ναύτης, και Αργύρης Καραδήμας, 34, επίσης ναύτης.

Με το που προσέγγισε το σκάφος την ακτή «Ροδαφίνια» της Χλώρακας, άρχισε η εκφόρτωση του οπλισμού. Επισημάνθηκε όμως από τις Αγγλικές Αρχές που το ανέμεναν κρυμμένοι στην παραλία που κατέπλευσε! Το σκάφος και το πενταμελές πλήρωμά του συνελήφθησαν, το δε φορτίο του κατασχέθηκε: 27 κιβώτια που περιείχαν χειροβομβίδες, νάρκες ξηράς, δυναμίτες, πιστόλια, τουφέκια και αυτόματα όπλα.

Μαζί με το πλήρωμα συνελήφθησαν

και 7 Κύπριοι Αγωνιστές που ασχολούνταν με την εκφόρτωση του υλικού, στην ακτή οι Κώστας Λεωνίδας, ομαδάρχης, 40 ετών (αργότερα Παπακώστας), Νικόλας Μαυρονικόλας, 27, Κυριάκος Μαυρονικόλας, 22, Νικόλας Κ. Πενταράς, 19, Χριστόδουλος Ν. Πενταράς, 28, Μιχαήλ Παπαντωνίου, 20 και Χριστάκης Νικολάου Ευζωνας, 20. Αποτελούσαν την ομάδα παραλαβής του οπλισμού στην ακτή. Μαζί τους βρισκόταν και ο Σωκράτης Λοϊζίδης, 36, δικηγόρος και σημαντικό μέλος της Επιτροπής Αγώνα.

Αγγλικό Δικαστήριο στις 6 Μαΐου 1955 καταδίκασε έντεκα από τους συλληφθέντες από 1 έως 15 χρόνια φυλάκιση. Οι δυο τελευταίοι αθωώθηκαν. Το σκάφος κατασχέθηκε από τους Άγγλους και πωλήθηκε σε πλειστηριασμό. Αγοράστηκε με χρήματα της Αρχιεπισκοπής (από τον τότε Δήμαρχο Πάφου Ιακωβίδη) για 500 λίρες, με σκοπό να αποτελέσει κειμήλιο του αγώνα της ΕΟΚΑ σε μελλοντικό μουσείο που θα δημιουργείτο μετά το τέλος του αγώνα, πράγμα που έγινε.

Το 1960, το σκάφος μεταφέρθηκε στην ακτή προσέγγισής του και τοποθετήθηκε σε υπόστεγο. Το 1994 το ΣΙΜΑΕ μερίμνησε για τη συντήρηση του σκάφους και τη διαμόρφωση του χώρου σε μουσείο. Το 2000 το ΣΙΜΑΕ μερίμνησε και για την ανάπλαση του χώρου. Δεν δύναται ωστόσο να λεχθεί ότι η μέχρι σήμερα συντήρηση του σκάφους ήταν η ενδεδειγμένη.

Το σκάφος «Άγιος Γεώργιος»

Το «Άγιος Γεώργιος» σκαρώθηκε στη Σκόπελο το 1947. Είναι ένα σπάνιο και πανέμορφο σκαρί, τύπου «Πέραμα», βασισμένο σε πανάρχαια και δοκιμασμένα πρότυπα. Είναι μια ζωντανή μαρτυρία της Αιγαιοπελαγίτικης ναυπηγικής εξέλιξης, μιας παράδοσης και τεχνικής που άρχισε πριν 4.000 τόσα χρόνια. Στην πλώρη, στην πρύμνη, στην καρίνα, στους σκαρμούς, στο πέτσωμα, αλλά και στη συναρμογή των καταρτιών, μοιάζει με τα πανάρχαια πρότυπα. Κι αν υπάρχουν μικροδιαφορές στη διαδοχή των διαφορετικών φάσεων της εξέλιξης και της κατασκευής, οι ομοιότητες υπερισχύουν και είναι ολοφάνερες, προπάντων στη γάστρα.

Το σκαρί λίγο διαφέρει από τα Βυζαντινά καράβια (Δρόμωνα) του βου μ.Χ. που κι εκείνα ελάχιστα διαφέρουν, από το καράβι της Κερύνειας του 400 π.Χ. κι από το καράβι του Οδυσσέα ακόμα, του 1200 π.Χ. Το καταμαρτυρούν το άλμπουρ του μα και το μπαστούνι στην πλώρη, οι πανάρχαιοι σφυχήτρες των ξαρτιών, το χιλιόχρονο πηδάλιό του με την τεράστια Λαγουδέρα. Είναι ακόμα και η διάταξη του καταστρώματος με την κλασική τιμονιέρα στην πρύμνη, με το μηχανοστάσιο από κάτω. Στην πλώρη το σπιράγιο, που κατεβάζει στις κουκέτες του πληρώματος. Πιο πίσω το βαρούλκο άγκυρας, με ξύλινα τύμπανα

(δεν νομίζω να υπάρχει άλλο σήμερα)! Ο χώρος της μέσης, το αμπάρι, αφημένο για φορτίο.

Ο ιδιοκτήτης του Ανάργυρος Μέλος το 'χτίσε με μεράκι. Η ξέχωρη αγάπη του για το σκαρί ολοφάνερη σ' όλα, στη γραμμή, στα σκαλισμένα πευκόξυλα, τα κορδόνια, ποδοστέματα, στα μαδέρια, στην αρματωσιά. Για φορτηγό χτίστηκε, αρμενίζε ωστόσο και με πανιά. Το κυρίως πανί του, η κλασική «Ράντα» με Μπίγα και Πίκι. Η μηχανή του, «ΣΚΑΝΙΑ», μονοκύλινδρη και ολιγόστροφη, κάπου 80 hp. Κεμψήλιο κι αυτή. Ο τύπος, η ηλικία της, καταμαρτυρά πως το «Αγιος Γεώργιος» είναι ένα από τα πρώτα μηχανοκίνητα μικροκάικα του Αιγαίου. Δε νομίζω να υπάρχει σήμερα παρόμοιο σκαρί να αρμενίζει τα Ελληνικά νερά. Πριν από χρόνια έβλεπα και θαύμαζα ένα όμοιο του στο λιμάνι της Σύμης.

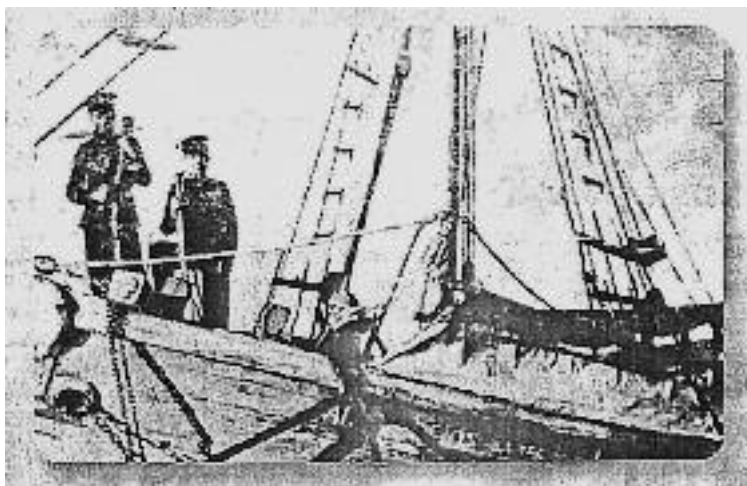
Τα στοιχεία του σκάφους σύμφωνα με το «Έγγραφο Εθνικότητας» του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας της Ελλάδος, είναι:

Αποκατάσταση - Συντήρηση

Η πολυκαιρία και το σαράκι επέφεραν μεγάλες φθορές στο σκαρί. Το μαλακό ξύλο του πεύκου από το οποίο είναι κατασκευασμένο, μετά από 57 τόσα χρόνια έξω από το νερό, είναι εντελώς αφυδατωμένο. Τα σιδερένια καρφιά, πολώνια, σωληνώσεις κλπ. που χρησιμοποιήθηκαν κατά την κατασκευή το 1947, χειροτέρεψαν με τη σκουριά τους το πρόβλημα. Και η ακατάλληλη στέγαση άφησε τα σημάδια της. Χειρότερο ωστόσο όλων ήταν η τοποθέτηση του σκάφους με την καρίνα του να εφάπτεται του πατώματος, να είναι καλυμμένη με τσακίλες. Ολόκληρο το κάτω μέρος του σκάφους είναι σάπιο. Εξωτερικά και εσωτερικά το σκάφος είναι καλυμμένο με πολλά χέρια μπογιάς.

Ευτύχημα, τέλος του 2017, το ΣΙΜΑΕ απεφάσισε να αρχίσει η αποκατάσταση και συντήρηση του ιστορικού αυτού σκάφους. Η προεργασία έχει ήδη γίνει. Έχει ήδη κατορθωθεί η ανύψωση του σκάφους (60 εκ. από έδα-

Αριθμός Νηολογίου	ΥΔΡΑ, 156
Όνομα:	Αγιος Γεώργιος
Τύπος σκάφους:	Πέραμα
Τόπος ναυπήγησης:	Σκόπελος, 1947
Υλικό κατασκευής:	Πευκόξυλο
Έτος κατέλκυσης:	1947
Μηχανή:	ΣΚΑΝΙΑ, Μονοκύλινδρη
Ολικό μήκος:	15,5 μέτρα
Ιδιοκτήτης:	Ανάργυρος Μέλος

Το «Άγιος Γεώργιος» υπό αγγλική φρούρηση, 26 Ιαν. 1955.

φος), έχει εσωτερικά και εξωτερικά ξυστεί και καθαριστεί από μπογιάδες, στουπιά, στόκους κλπ. Μεταλλικές εγκαταστάσεις, διασωληνώσεις και ντεπόζιτα έχουν αφαιρεθεί. Παρέμεινε μόνο η μηχανή, ο άξονας, η χοάνη και ο έλικας. Επιπρόσθετα έχουν αφαιρεθεί τα περισσότερα σάπια μέρη κι έγινε έτσι δυνατή η καταγραφή των μερών που χρήζουν αποκατάστασης - συντήρησης, για την ετοιμασία προσφορών.

* Ο Αντρέας Κελέσις είναι Συντονιστής Αποκατάστασης - Συντήρησης του σκάφους «ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ» και το παρόν κείμενο αποτελεί εισήγησή του προς το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959, προκειμένου να αναληφθούν ενέργειες για τον χαρακτηρισμό του, ως «Ιστορικό και Διατηρητέο Μνημείο», από τα αρμόδια Υπουργεία Ελλάδος και Κύπρου.

Ο Άγιος Γεώργιος

Μιχαλάκη Ι. Μαραθεύτη
**Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
 ΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ
 ΤΗΣ ΕΟΚΑ 1955-1959**

Ίδρυμα Απελευθερωτικού Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959

Ακαδημία Ιστορικών Σπουδών, Αίθουσα Ηρώων

Ο Απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-1959 ήταν το αποκορύφωμα μακρόχρονων προσπαθειών του ελληνικού κυπριακού λαού για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Ο πόθος της απελευθέρωσης από τον οθωμανικό ζυγό και της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα υπέφωσκε στις καρδιές των ελληνοκυπρίων από τα χρόνια της προετοιμασίας της ελληνικής επανάστασης του '21 και της δράσης της Φιλικής Εταιρείας. Η ελληνική επανάσταση του 1821, παρόλο που συνδέθηκε από μερικούς με τη γαλλική επανάσταση του 1789, αποτελεί έναν απελευθερωτικό αγώνα που συνδέεται με το ευρύτερο ιστορικό κίνημα, που άρχισε από την περίοδο της Αναγέννησης και συνεχίζεται ως την εποχή μας. Είναι το κίνημα που καλύπτει τις προσπάθειες των λαών να απελευθερωθούν από τους ξένους κατακτητές και

Μιχαλάκης Μαραθεύτης

να δημιουργήσουν ανεξάρτητα εθνικά κράτη.

Αυτό το πνεύμα της απελευθέρωσης από τον ξένο ζυγό και της δημιουργίας ανεξάρτητου εθνικού κράτους διακατείχε κατά τις παραμονές της επανάστασης του 1821 όλους τους Έλληνες, περιλαμβανομένων και των Ελλήνων της Κύπρου. Αν οι Ελληνοκύπριοι δεν μπόρεσαν τότε

να επαναστατήσουν και να ενσωματωθούν στο ελεύθερο ελληνικό κράτος τούτο δεν οφείλεται σε δική τους απόφαση, αλλά στις δυσμενείς ιστορικές συγκυρίες και στη γεωγραφική απόσταση της Κύπρου από την ηπειρωτική Ελλάδα. Παρόλο που η Κύπρος δεν μπόρεσε να επαναστατήσει το 1821 συνέδραμε όμως την επανάσταση των αδελφών Ελλήνων τόσο με χρήματα όσο και με αγωνιστές και πλήρωσε βαρύ τίμημα με το αίμα του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού, των Μητροπολι-

τών και εκατοντάδων προκρίτων για την επιθυμία του ελληνοκυπριακού λαού να αποκτήσει την ελευθερία του και να ενσωματωθεί σε ένα ενιαίο ελληνικό κράτος.

Ο πόθος για την ένωση αναξωπυρώθηκε το 1878, όταν τους Οθωμανούς διαδέχτηκαν ως κυρίαρχοι της Κύπρου οι Άγγλοι. Οι Ελληνοκύπριοι υποδέχτηκαν τον νέο κυρίαρχο με αισθήματα ανακούφισης, όχι μόνο για τις αλλαγές που θα έφερε στην καθημερινή τους ζωή, αλλά και γιατί πίστευαν πως σύντομα οι Άγγλοι θα παρέδιδαν και την Κύπρο στην Ελλάδα, όπως είχαν κάμει το 1863 με τα νησιά του Ιονίου. Οι ελπίδες όμως των Ελληνοκυπρίων γρήγορα διαψεύστηκαν. Οι Άγγλοι όχι μόνο δεν είχαν τέτοιο σκοπό, αλλά κι επιδίωξαν να εδραιώσουν την κυριαρχία τους δια της επιβολής της αγγλικής γλώσσας και του αγγλικού τρόπου ζωής. Η συνειδητοποίηση από τους Ελληνοκυπρίους των πραγματικών βλέψεων των Άγγλων τους οδήγησε σε μια στάση ενεργητικής αντίστασης και προβολής των εθνικών τους επιδιώξεων. Το 1889 ο αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος επισκέπτεται το Λονδίνο επικεφαλής εθνικής αποστολής για να ζητήσει την ένωση με την Ελλάδα, ενώ οι Ελληνοκύπριοι βουλευτές, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου και άλλοι παράγοντες του τόπου αγωνίζονται να διατηρήσουν ζωντανό τον πόθο για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και να προλείψουν σχετικά το έδαφος.

Από τους χρόνους αυτούς αρχίζει, επομένως, η πνευματική προετοιμασία για τον αγώνα της ΕΟΚΑ ως πόθος ελευθερίας, έστω κι αν δεν υπήρχε ακόμη τίποτε το συγκεκριμένο ούτε στη σκέψη ούτε στα σχέδια των πνευματικών ηγετών του ελληνοκυπριακού λαού. Τούτο υποδηλώνει πως ο αγώνας της ΕΟΚΑ δεν ήταν μια συναισθηματική έκρηξη του ελληνοκυπριακού λαού που εκδηλώθηκε αυθόρμητα το 1955, αλλά ένα απελευθερωτικό κίνημα που συνδέεται άμεσα με την ελληνική επανάσταση του 1821 και έμμεσα με τα ευρύτερα απελευθερωτικά κινήματα των λαών που άρχισαν μετά την Αναγέννηση. Ο χρόνος που ο κάθε λαός επιλέγει να ζητήσει την ελευθερία του εξαρτάται από τις ιστορικές συγκυρίες και μόνο. Κάποτε οι συνθήκες είναι τελείως αποτρεπτικές, και κάποτε λιγότερο ή περισσότερο ευνοϊκές για έναν απελευθερωτικό αγώνα. Για να επιτύχει ένα απελευθερωτικό κίνημα χρειάζονται απαραίτητα να υπάρχουν οι ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις: α) Η εμφάνιση κάποιου εμπνευσμένου αρχηγού που θα συνενώσει τον λαό και θα αναλάβει την οργάνωση του αγώνα, β) Η ετοιμότητα του λαού να αγωνιστεί για την απόκτηση της ελευθερίας του. Και γ) Η ύπαρξη μιας στρατιωτικής υποδομής με την κατάλληλη ηγεσία, έμπυχο δυναμικό και υλικά μέσα.

Αν ο αγώνας της ΕΟΚΑ έγινε το 1955, τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι οι τρεις αυτοί παράγοντες συνέπεσε να

συνυπάρχουν, έστω και σε διαφορετικό βαθμό πληρότητας, τον χρόνο εκείνο.

* * *

Από τους τρεις παράγοντες που είναι αναγκαίοι για να διεξαχθεί ένας απελευθερωτικός αγώνας, ο παράγοντας που σχετίζεται άμεσα με την πνευματική προετοιμασία, που αποτελεί και το θέμα της παρούσης ομιλίας, είναι η ετοιμότητα του λαού να αγωνιστεί για την ελευθερία του. Ο όρος πνευματική προετοιμασία υποδηλώνει τρία βασικά στοιχεία:

α) Πρώτον, ένα σαφή και συγκεκριμένο σκοπό, ο οποίος συνήθως καθορίζεται από την ηγεσία, αλλά ανταποκρίνεται στα καθολικά αισθήματα του λαού.

β) Δεύτερον, την εσωτερίκευση του σκοπού αυτού από τον λαό και γ) τρίτον, την ετοιμότητα μετατροπής του εσωτερικευμένου σκοπού σε πράξη. Ας δούμε πιο αναλυτικά τα τρία αυτά στοιχεία.

Ο σκοπός

Χωρίς συγκεκριμένο σκοπό καμιά οργανωμένη και σκόπιμη προσπάθεια δεν μπορεί να γίνει, ούτε από τα άτομα ούτε από τα έθνη. Όπως έχουμε αναφέρει, η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, ήταν ένας σκοπός που υπήρχε από την περίοδο της προετοιμασίας της ελληνικής επανάστασης του 1821. Τον σκοπό αυτό θεωρητικά αποδέχονταν όλοι οι Ελληνοκύπριοι, οι οποίοι

διατηρούσαν βαθιά στη συνείδησή τους την ελληνική τους εθνότητα από την αρχαία και τη βυζαντινή εποχή. Αυτή η συνείδηση της εθνότητας, τούς έδινε τη δύναμη για αντίσταση και τους διαφύλαξε ως λαό, παρά τις κατακτήσεις των Φράγκων, των Ενετών, των Τούρκων και των Άγγλων. Οι κατακτητές, παρά τις διώξεις και τις καταπίεσεις που ασκούσαν, δεν μπόρεσαν να αλλοιώσουν πλήρως την εθνότητα των υπόδουλων Ελληνοκυπρίων. Πάντα έμενε, κατά τον Μακρυγιάννη, και η "μαγιά", που έδινε τη δύναμη της ανανέωσης και της αναγέννησης της φυλής.

Η εσωτερίκευση του σκοπού

Εκτός από τον καθορισμό του σκοπού η πνευματική προετοιμασία συνεπάγεται και την εσωτερίκευση του σκοπού από τον κάθε πολίτη χωριστά. Η εσωτερίκευση του σκοπού είναι μια ψυχοκοινωνική λειτουργία απαραίτητη για τη μεταποίηση του σκοπού σε πράξη. Χωρίς την εσωτερίκευση ο σκοπός παραμένει στο επίπεδο της θεωρίας. Η εσωτερίκευση του σκοπού χρειάζεται την άμεση συμμετοχή του κάθε πολίτη χωριστά και ολοκληρώνεται σε δυο διαδοχικά στάδια.

α) Στην θεωρητική αποδοχή του σκοπού, κάτι που γίνεται χωρίς μεγάλη δυσκολία από τους πολίτες, αρκεί να υπάρχει η κατάλληλη προβολή από την ηγεσία. Η αποδοχή ενός κοινού σκοπού είναι το στοιχείο που μετατρέπει τον ανοργάνωτο όχλο σε οργανωμένο κοινωνικό σύνολο.

β) Στην κυρίως εσωτερίκευση, κατά την οποία ο εθνικός σκοπός μετατρέπεται σε προσωπικό σκοπό του πολίτη. Με την κυρίως εσωτερίκευση ο πολίτης δεν αποδέχεται θεωρητικά μόνο τον γενικό σκοπό, αλλά τον κάμνει δικό του προσωπικό σκοπό, τον θεωρεί ως μέρος της προσωπικής του ιδεολογίας, που πρέπει ο ίδιος να επιδιώξει και να επιτύχει.

Ετοιμότητα μετατροπής του σκοπού σε πράξη

Η πνευματική προετοιμασία ολοκληρώνεται μόνο όταν ο εσωτερικευμένος σκοπός μετατραπεί σε ετοιμότητα του πολίτη να τον μεταποιήσει σε πράξη. Αυτό είναι το τελευταίο στάδιο της πνευματικής προετοιμασίας, κατά το οποίο ο σκοπός μετατρέπεται σε αγώνα. Στο στάδιο αυτό, εκτός από την προσωπική προσπάθεια, απαραίτητη είναι και η παρουσία ενός ηγέτη, που θα δώσει το έναυσμα και θα συμβάλει στην μεταποίηση του σκοπού σε πράξη.

Η εσωτερίκευση του σκοπού αποτελεί και την απάντηση στο κοινωνιολογικό ερώτημα «Γιατί οι άνθρωποι ακολουθούν τον ηγέτη τους στον πόλεμο;» Οι απαντήσεις στο ερώτημα τούτο είναι βέβαια ποικίλες. Στην περίπτωση των ελευθέρων κρατών οι πολίτες ακολουθούν τον ηγέτη τους στον πόλεμο είτε γιατί ο σκοπός για τον οποίο τους καλεί να αγωνιστούν είναι δικός τους προσωπικός σκοπός, είτε λόγω του καθήκοντος προς την πατρίδα, είτε

λόγω της κοινωνικής πίεσης που ασκεί η κλήση για υπηρεσία στον στρατό είτε και λόγω της αναμενόμενης τιμωρίας αν δεν ανταποκριθούν. Υπάρχει επίσης και η περίπτωση των μισθοφόρων που πηγαίνουν στον πόλεμο για οικονομικούς λόγους. Στην περίπτωση όμως ενός απελευθερωτικού αγώνα όπως ήταν ο αγώνας της ΕΟΚΑ του 1955, στον οποίο ο ένας αγωνιστής δεν γνώριζε τον άλλο και ο καθένας ήταν ελεύθερος να λάβει μέρος μόνο αν ο ίδιος το ήθελε, η πιο βασική αιτία για την αυθόρμητη συμμετοχή των αγωνιστών στον αγώνα ως άμισθων εθελοντών και με σοβαρές συνέπειες για τη ζωή τόσο των ιδίων όσο και των οικογενειών τους ήταν η εσωτερίκευση του σκοπού, που εύκολα μεταποιήθηκε σε αγωνιστική πράξη με την απλή πρόσκληση της ηγεσίας του αγώνα.

Τα τρία στάδια της πνευματικής προετοιμασίας, η αποδοχή του σκοπού, η εσωτερίκευσή του και η μεταποίησή του σε αγώνα, δεν αναπτύσσονται συγχρόνως και ούτε γίνονται αποδεκτά στον ίδιο βαθμό από όλους. Συνήθως προηγείται με σχετική ευκολία η θεωρητική αποδοχή του σκοπού, ακολουθεί η κυρίως εσωτερίκευσή του από πολύ λιγότερους και έπεται η ετοιμότητα για την υλοποίησή του από ακόμη λιγότερους. Η πνευματική, επομένως, προετοιμασία για έναν απελευθερωτικό αγώνα είναι ένα έργο τόσο ομαδικό όσο και ατομικό, που γίνεται σε βάθος χρόνου. Είναι ομαδικό όσον αφορά στον καθορισμό ενός κοινού

σκοπού και την αποδοχή του από τον λαό και είναι ατομικό όσον αφορά στην εσωτερίκευση του σκοπού και τη μεταποίησή του σε πράξη. Είναι φανερό πως όσο περισσότεροι πολίτες εσωτερικεύουν τον κοινό σκοπό, και όσο περισσότεροι τον μετατρέπουν σε ετοιμότητα για πράξη, τόσο αρτιότερη είναι και η πνευματική προετοιμασία. Αυτή την πορεία ακολούθησε σε βάθος χρόνου και η πνευματική προετοιμασία του ελληνοκυπριακού λαού για τον αγώνα της ΕΟΚΑ, όπως διαφαίνεται από τα ιστορικά γεγονότα.

* * *

Με τον ερχομό των Άγγλων στην Κύπρο η πνευματική προετοιμασία των Ελληνοκυπρίων για ένωση με την Ελλάδα εισέρχεται σε νέα φάση, που από τα ίδια τα γεγονότα χωρίζεται σε δυο περιόδους. Η πρώτη αρχίζει από την έλευση των Άγγλων στην Κύπρο το 1878 και τελειώνει με τα οχτωβριανά γεγονότα του 1931. Η δεύτερη αρχίζει από το 1931 και φτάνει ως την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ το 1955. Κάθε περίοδος έχει τα δικά της κοινωνικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν σε κάποιο βαθμό τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την πνευματική προετοιμασία. Και στις δυο περιόδους τη βασική ευθύνη για την πνευματική προετοιμασία έχει η Εκκλησία της Κύπρου, που εξακολουθεί όπως και επί τουρκοκρατίας να ενεργεί ως Εθναρχία. Την Εκκλησία βοηθούν και συνεργάζονται στενά

μαζί της η πολιτική και η πνευματική ηγεσία του τόπου.

Από το 1878 έως το 1921 η αγγλική διακυβέρνηση της Κύπρου υπήρξε κατά γενικό κανόνα φιλελεύθερη. Ο ερχομός των Άγγλων επέφερε πράγματι μια αλλαγή προς το καλύτερο στον τρόπο της πολιτικής διοίκησης και της διαβίωσης των κατοίκων. Τέσσερα χρόνια μετά τον ερχομό τους, το 1882, οι Άγγλοι παραχώρησαν ένα Σύνταγμα, έστω κι αν με το Σύνταγμα αυτό οι Ελληνοκύπριοι ως η πλειοψηφία των κατοίκων δεν είχε και την πλειοψηφία στο Κοινοβούλιο. Τον επόμενο χρόνο 1883 έγιναν οι πρώτες βουλευτικές εκλογές. Για πρώτη φορά οι Κύπριοι εκλέγουν βουλευτές και δοκιμάζουν το κοινοβουλευτικό σύστημα, για πρώτη επίσης φορά εκλέγουν δημοτικές και χωρικές αρχές και ιδρύουν σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους σχολικές εφορείες. Οι Άγγλοι επέτρεψαν επίσης στους Ελληνοκυπρίους να ιδρύουν ελληνικά σχολεία δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης, γεγονός που διάνοιξε τους ορίζοντες για κοινωνική, οικονομική και πνευματική ανέλιξη. Από το 1893 μέχρι το 1910 ιδρύονται τρία διδασκαλεία για την εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων της Κύπρου, ιδρύονται πολλά νέα δημοτικά σχολεία καθώς και σχολεία μέσης εκπαίδευσης. Παράλληλα οι κάτοικοι χρησιμοποιούν το δικαίωμα του συνεταγίζεσθαι και ιδρύουν τις πρώτες Οργανώσεις. Το 1911 ιδρύεται ο Παγκύπριος Διδασκαλικός Σύνδεσμος

στη Λευκωσία και ακολουθούν άλλοι σύνδεσμοι στις άλλες επαρχίες. Την περίοδο αυτή ιδρύονται επίσης στις πόλεις και σε πολλά χωριά σύλλογοι για προώθηση του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Η νέα αυτή οργάνωση του ελληνοκυπριακού λαού υποβοήθησε στην προβολή του εθνικού σκοπού της ένωσης και στην εσωτερίκευσή του από μεγάλη μερίδα της νεολαίας και του λαού. Η προβολή του σκοπού γινόταν κυρίως με τα κηρύγματα στους ιερούς ναούς, με τους λόγους των Βουλευτών και των άλλων πολιτικών προσώπων, ενώ η προσπάθεια για την εσωτερίκευση του εθνικού ιδεώδους γινόταν πιο συστηματικά στα διδασκαλεία, στα σχολεία και στους διαφόρους συλλόγους, αθλητικούς και πολιτιστικούς. Μεγάλη επίσης υπήρξε η συμβολή του τύπου και της λογοτεχνίας, ιδιαίτερα της ποίησης, τόσο της λόγιας όσο και της λαϊκής. Τραγουδιούνται ακόμη μέχρι σήμερα οι στίχοι του Γιάννη Περδίου «η Κύπρος μας που στέναζε τόσους αιώνες σκλάβα...». Για την εσωτερίκευση του σκοπού της ένωσης συνέβαλαν επίσης πολύ και οι αθλητικοί αγώνες με την όλη ατμόσφαιρα που δημιουργούσαν. Οι αθλητικοί χώροι στολίζονταν με ελληνικές σημαίες, ψαλλόταν ο ελληνικός εθνικός ύμνος και οι αθλητές παρήλαυναν με την ελληνική σημαία επικεφαλής. Αυτόν τον πόθο για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα θέλησε να μεταφέρει στο Λονδίνο το 1919 πρεσβεία με τον Αρχιεπί-

σκοπο Κύριλλο Γ' και τα ελληνικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου.

Οι προσπάθειες αυτές των Ελληνοκυπρίων δεν άρεσαν στην αγγλική κυβέρνηση, η οποία προσπάθησε να τις σταματήσει. Αρχικά προσπάθησε να περιορίσει τις δραστηριότητες των αθλητικών και των άλλων συλλόγων, παρεμβαίνοντας άλλοτε άμεσα και άλλοτε έμμεσα στη λειτουργία τους. Στην προσπάθειά της αυτή απήλασε στις 24 Απριλίου 1921 τον ελληνικής καταγωγής καθηγητή Νικόλαο Καταλάνο, που πρωτοστατούσε στους εορτασμούς για την εκατονταετηρίδα της ελληνικής επανάστασης και είχε προηγουμένως συμβάλει στην ίδρυση των αναγνωστηρίων του λαού. Λίγο αργότερα, στις 11 Οκτωβρίου 1922, απήλασε και τον επίσης ελληνικής καταγωγής αθλητικό παράγοντα, συγγραφέα της Ιστορίας της Κύπρου και Δήμαρχο Λάρνακας, ιατρό Φίλιο Ζαννέτο.

Στη συνέχεια με τον νόμο του 1923 η αγγλική κυβέρνηση προσπάθησε να θέσει υπό τον έλεγχο της την κατώτερη εκπαίδευση. Με τον νόμο αυτό οι εκλεγμένες σχολικές εφορείες στα χωριά αντικαθίστανται από διορισμένες χωριτικές αρχές και οι δάσκαλοι διορίζονται από ένα κεντρικό εκπαιδευτικό συμβούλιο, στο οποίο βαρύνουσα γνώμη έχει η αγγλική κυβέρνηση. Το 1925 η Κύπρος ανακηρύσσεται σε αποικία του Στέμματος, τη χειρότερη μορφή αποικιάς. Μέσα σ' αυτό το καταπιεστικό κλίμα ιδρύεται το

1927 το Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου κι αρχίζει ο πρώτος ιδεολογικός-πολιτικός διχασμός των Ελληνοκυ-πρίων. Με νέο νόμο που θέσπισαν οι Άγγλοι το 1929 οι δάσκαλοι γίνονται δημόσιοι υπάλληλοι και διορίζονται απ' ευθείας από τον Κυβερνήτη. Από τον Κυβερνήτη διορίζονται επίσης και τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, ενώ οι επαρχιακές εκπαιδευτικές επιτροπές καταργούνται και τα μέλη των εκπαιδευτικών επιτροπών στις πόλεις διορίζονται από το Εκπαιδευτικό συμβούλιο. Με τον τρόπο αυτό τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι σχολικές επιτροπές φμώνονται όσον αφορά την προβολή του εθνικού σκοπού.

Τα περιοριστικά αυτά μέτρα, αλλά και η γενική φτώχεια που μάστιζε τον λαό σε συνδυασμό με τις αντιλαϊκές αποφάσεις του τότε κυβερνήτη Sir Ronald Storrs (1926-1932) σχετικά με οικονομικά ζητήματα καθώς και η αντιδραστική πολιτική του αγγλικού Υπουργείου Αποικιών, προκάλεσαν τις έντονες αντιδράσεις των Ελληνοκυπρίων και οδήγησαν το 1931 στην παραίτηση των Ελληνοκύπριων Βουλευτών και στο εθνικό ξεσήκωμα του Οκτωβρίου. Το εθνικό αυτό ξέσπασμα, που ήταν οπωσδήποτε αποτέλεσμα της πνευματικής προετοιμασίας του λαού για ελευθερία, δεν μπορούμε να το αποκαλέσουμε συστηματικό αγώνα για την ελευθερία, επειδή από τους τρεις απαραίτητους παράγοντες για την επιτυχία ενός επαναστατικού κινήματος, την ηγεσία, την πνευματική προετοιμασία

του λαού και τα στρατιωτικά μέσα, μόνο η πνευματική προετοιμασία υπήρχε. Η ηγεσία απουσίαζε. Έλειπε ο ένας ηγέτης ο αποδεκτός από όλους. Η Εκκλησία δεν είχε κάμει οποιεσδήποτε προετοιμασίες για ένα συστηματικό αγώνα, ενώ οι εκδηλώσεις των βουλευτών ήταν αυθόρμητες, χωρίς τον αναγκαίο συντονισμό. Μια μυστική επαναστατική κίνηση με την ονομασία Ελληνική Ριζοσπαστική Ένωση Κύπρου (ΕΡΕΚ), που άρχισε να οργανώνεται λίγο προηγουμένως, δεν πρόλαβε να κάμει πλοκάμια και να δραστηριοποιηθεί.

*** * ***

Μια νέα περίοδος αρχίζει όσον αφορά την πνευματική προετοιμασία του λαού για ελευθερία μετά τα γεγονότα του 1931. Η περίοδος αυτή που συνεχίζεται ίσαμε την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ το 1955 χωρίζεται από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (1939-1945) σε δυο άλλες μικρότερες, αλλά σημαντικές περιόδους, από το 1931 έως το 1940 η μια και από το 1940 έως το 1955 η άλλη. Την επομένη των γεγονότων του Οκτωβρίου 1931, στις 22 Οκτωβρίου 1931, ο Κυβερνήτης με προκήρυξή του έθεσε σε εφαρμογή «διάταγμα εν συμβουλίω», κήρυξε την Κύπρο σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και εξέδωσε κανονισμούς με τους οποίους έδιδε στον εαυτό του απόλυτη εξουσία στον χειρισμό της κατάστασης. Διέλυσε το Νομοθετικό Σώμα, εξόρισε πολλούς από τους ηγέτες του

ελληνοκυπριακού λαού, ανάμεσά τους και τους Μητροπολίτες Κιτίου Νικόδημο και Κυρηνείας Μακάριο, έθεσε περιορισμό στην είσοδο και στην έξοδο από την Κύπρο, επέβαλε λογοκρισία στις εφημερίδες, στις επιστολές, στα τηλεγραφήματα και στα ταχυδρομικά δέματα, απαγόρευσε τη συνάθροιση περισσότερων από πέντε ατόμων, ανέστειλε τη λειτουργία των λεσχών και των σωματείων, απαγόρευσε την ανάρτηση σημαιών, και κυρίως της ελληνικής σημαίας, επέβαλε κατ' οίκον περιορισμό και συσκότιση από τη δύση ως την ανατολή του ήλιου, περιόρισε τις κωδωνοκρουσίες κι εξουσιοδότησε τα αστυνομικά όργανα να συλλαμβάνουν χωρίς ένταλμα οποιοδήποτε πρόσωπο θεωρούσαν ότι μπορούσε να προκαλέσει ταραχή. Στο μεταξύ εκατοντάδες πολίτες καταδικάστηκαν σε φυλάκιση και πρόστιμο.

Το 1932 ο Κυβερνήτης Sir Ronald Storrs αντικαταστάθηκε από τον Sir Reginald Edward Stubbs, που κι αυτός αντικαταστάθηκε στις 8 Νοεμβρίου 1933 από τον Sir Herbert Richmond Palmer, που παρέμεινε ως τις 4 Ιουλίου 1939 και από το όνομά του ολόκληρη η περίοδος από το 1931 έως το 1940 ονομάστηκε παλμεροκρατία.

- Το 1933, τον χρόνο που ανέλαβε ως Κυβερνήτης ο Palmer, απέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος Γ' και μόνος Μητροπολίτης στην Κύπρο παρέμεινε ο Πάφου Λεόντιος, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα Τοποτηρητή του αρχιεπισκο-

πικού Θρόνου και των άλλων Μητροπόλεων.

- Τον ίδιο χρόνο εφαρμόστηκε νέος νόμος για τη δημοτική εκπαίδευση, σύμφωνα με τον οποίο όλες οι εξουσίες για τον διορισμό των δασκάλων, τη σύνταξη προγραμμάτων, τη θέσπιση σχολικών κανονισμών κλπ. περιείχονταν στον Άγγλο Κυβερνήτη. Στα δημοτικά σχολεία οι μαθητές διδάσκονταν τον αγγλικό εθνικό ύμνο, την αγγλική ιστορία και την αγγλική γλώσσα, ενώ απαγορεύτηκαν ο ελληνικός εθνικός ύμνος, η ελληνική ιστορία και η ανάρτηση χαρτών της Ελλάδας και Ελλήνων ηρώων.

- Τον ίδιο χρόνο αναγκάζεται να διακόψει τη λειτουργία του το Ιεροδιδασκαλείο Λάρνακας.

- Δυο χρόνια αργότερα, το 1935, αναγκάζεται να διακόψει τη λειτουργία του και το Παγκύπριο Διδασκαλείο και ψηφίζεται ο περί μέσης εκπαίδευσης νόμος, σύμφωνα με τον οποίο για να πάρει ένα σχολείο μέσης εκπαίδευσης κυβερνητική επιχορήγηση έπρεπε να κάμει αλλαγές στο αναλυτικό του πρόγραμμα σύμφωνα με τις υποδείξεις του Γραφείου Παιδείας. Πολιτική της αγγλικής κυβέρνησης, όπως αναφέρει ο Κωνσταντίνος Σπυριδάκης (Σύντομος Ιστορία της Κύπρου, 1972, σ.156) ήταν ο αφελληνισμός των Ελλήνων της Κύπρου.

Υπ' αυτές τις συνθήκες όλες οι δραστηριότητες του πληθυσμού σταμάτησαν.

Ο εθναρχικός ρόλος της Εκκλησίας σχεδόν μηδενίστηκε και η προβολή των εθνικών στόχων διακόπηκε. Μόνο στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης εξακολουθούσε ακόμη να ακούεται στην εβδομαδιαία κοινή προσευχή το «Φύλαττε, Κύριε, την φιλάτην ημών πατρίδα Ελλάδα από παντός εσωτερικού και εξωτερικού αυτής εχθρού». Η μόνη δραστηριότητα που επιτρεπόταν ήταν η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και η λειτουργία Κατηχητικών Σχολείων. Και υπ' αυτές όμως τις συνθήκες ο Μητροπολίτης Λεόντιος επινόησε τρόπο να εκφράσει τα εθνικά του αισθήματα και να προβάλλει την Ελλάδα. Ήμουν τότε μαθητής στην Πάφο κι ενθυμούμαι που έβαψε τα σανίδια του ταβανιού της Μητρόπολης ένα γαλάζιο κι ένα άσπρο. Οι Άγγλοι του έκαμαν παρατήρηση εκείνος όμως απάντησε πως η Μητρόπολη είναι το σπίτι του και όπως θέλει το βάφει. Με τον τρόπο αυτό μας έδιδε την ευκαιρία να γνωρίσουμε τα χρώματα της ελληνικής σημαίας.

Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης καταργήθηκε τον Μάιο 1937, πολλά όμως απαγορευτικά μέτρα, όπως η ανάρτηση της ελληνικής σημαίας κι οι εκδηλώσεις για την Ελλάδα, συνεχίστηκαν. Το 1937 έκλεισε και το τελευταίο Ελληνικό Διδασκαλείο, το Διδασκαλείο Θηλέων Φανερωμένης, και οι Άγγλοι ίδρυσαν το Διδασκαλικό Κολλέγιο Μόρφου για την εκπαίδευση των δασκάλων, Ελλήνων και Τούρκων μαζί και με γλώσσα διδασκαλίας την αγγλική.

Η ίδρυση του Κολλεγίου ήταν μια από τις προσπάθειες της αγγλικής κυβέρνησης για τον αφελληνισμό των ελληνοκυπρίων. Την περίοδο αυτή μερικοί παλαιοί μαθητές των Κατηχητικών Σχολείων συνέχισαν να συναντιούνται και από τις συναντήσεις αυτές δημιουργήθηκαν οι Ορθόδοξες Χριστιανικές Ενώσεις Νέων, οι γνωστές OXEN, που αποτέλεσαν κέντρα όχι μόνο θρησκευτικής, αλλά και εθνικής καλλιέργειας.

Όσο κι αν φαίνεται παράδοξο η καταπίεση που ασκούσε η αγγλική διακυβέρνηση στον ελληνοκυπριακό λαό συνέβαλε στην τόνωση του εθνικού φρονήματος. Το κυπριακό πρόβλημα έγινε ευρύτερα γνωστό, πέραν της Κύπρου και της Ελλάδας, ενώ οι διάφορες καταπίεσεις περιορίζαν μεν τις άμεσες, εξωτερικές εθνικές εκδηλώσεις του λαού, φούντωναν όμως την εσωτερική του αντίσταση, που ευκαιρία ανέμενε να εκδηλωθεί με δυναμισμό. Η ευκαιρία αυτή δόθηκε στις 28 Οκτωβρίου 1940 μόλις ακούστηκε πως η Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Ελλάδας. Εκατοντάδες ελληνικές σημαίες, παρά τις αυστηρές ποινές που προνοούσε η κατοχή τους, ξεδιπλώθηκαν σ' ολόκληρη την Κύπρο. Με την ελληνική σημαία επί κεφαλής μαθητές μέσης παιδείας οργάνωσαν παρελάσεις ενώ ο λαός, που αυθόρμητα ξεχύθηκε στους δρόμους, επικροτούσε και χειροκροτούσε. Τα γεγονότα αυτά σήμαναν και το τέλος της παλμεροκρατίας.

Η περίοδος μετά την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου χαρακτηρίζεται από χαλάρωση των καταπιεστικών μέτρων της αγγλικής κυβέρνησης, όσον αφορά την έκφραση των εθνικών αισθημάτων του λαού, γεγονός που οδήγησε σε μια έντονη κοινωνική και πολιτική δραστηριοποίηση του πληθυσμού. Αρχίζουν τώρα να λειτουργούν διάφοροι θρησκευτικοί, μορφωτικοί και αθλητικοί σύλλογοι και να ιδρύονται πολιτικές οργανώσεις και εργατικές ενώσεις με παγκύπρια εμβέλεια. Το 1941 ιδρύεται το ΑΚΕΑ, το 1942 η Παναγροτική Ένωση Κύπρου (ΠΕΚ), το 1943 ιδρύεται το Κυπριακό Εθνικό Κόμμα (ΚΕΚ). Το ίδιο έτος γίνονται επίσης οι πρώτες δημοτικές εκλογές για ανάδειξη δημάρχων. Το 1944 ιδρύεται η Συνομοσπονδία Εργατών Κύπρου (ΣΕΚ), το 1946 ιδρύονται η Παγκύπρια Εργατική Ομοσπονδία (ΠΕΟ) και η Ένωση Αγροτών Κύπρου. Η πολιτική και κοινωνική αυτή δραστηριοποίηση των Ελληνοκυπρίων είχε θετικό και άμεσο αντίκτυπο στην πνευματική προετοιμασία του λαού για την επιδίωξη του εθνικού του στόχου. Μέσα σ' αυτό το κλίμα ο Μητροπολίτης Λεόντιος μετέβη το 1946 στο Λονδίνο για να υποβάλει και πάλι το αίτημα της ένωσης,

Μια άλλη παραχώρηση των Άγγλων μετά το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου που συνέβαλε στην

πνευματική προετοιμασία του ελληνοκυπριακού λαού ήταν η άδεια να αποκατασταθεί η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κύπρου. Περὶ το τέλος του 1946 επανέρχεται στην Κύπρο ο εξόριστος Μητροπολίτης Κυρηνείας Μακάριος, ο Μητροπολίτης Κιτίου είχε πεθάνει στο μεταξύ (1937) στην εξορία, και αρχίζουν οι προετοιμασίες για την εκλογή Αρχιεπισκόπου. Στις 20 Ιουνίου 1947 εκλέγεται Αρχιεπίσκοπος Κύπρου ο Πάφου Λεόντιος, ο οποίος πεθαίνει σε τριανταέξι μέρες (20 Ιουνίου έως 26 Ιουλίου) και τον διαδέχεται ο Μακάριος Β'. Η αποκατάσταση της Ιεράς Συνόδου επανέφερε την Εθναρχία στο προσκήνιο του αγώνα για την ένωση. Το 1947 η Βρετανία προσπαθεί να προωθήσει σχέδια για κάποια μορφή αυτοδιάθεσης, που οδήγησαν στη γνωστή Διασκεπτική Διάσκεψη, χωρίς όμως κανένα θετικό αποτέλεσμα.

Ολόκληρη η δεκαετία 1940-1950 χαρακτηρίζεται από έντονη εθνική, πολιτική και κοινωνική δραστηριότητα. Οι Ελληνοκύπριοι με κριτήριο την ιδεολογία τους χωρίστηκαν σε εθνικόφρονες και σε κομμουνιστές. Οι εθνικόφρονες έδιδαν προτεραιότητα στο εθνικό θέμα, που ταύτιζαν με την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, και παρουσιάζονταν ως οι υποστηρικτές της θρησκείας και της Εκκλησίας. Οι ηγέτες του κομμουνιστικού κόμματος, που κατευθύνονταν, τουλάχιστον σε ορι-

σμένα θέματα, από ξένα κέντρα, παραγνώριζαν τη θρησκεία και έδιδαν προτεραιότητα στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. Η αντιπαλότητα όμως αυτή κομμουνιστών και εθνικοφρόνων, που οφειλόταν καθαρά σε ιδεολογικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς λόγους, είχε, παρά τον διχασμό που επέφερε, και ένα πολύ θετικό αποτέλεσμα. Συνέβαλε να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η πνευματική προετοιμασία για έναν απελευθερωτικό αγώνα. Εξαιτίας της αντιπαλότητας επίκεντρο στη σκέψη όλων των Ελληνοκυπρίων στη δεκαετία του 1940, είτε συμφωνούσαν είτε διαφωνούσαν πολιτικά, ήταν η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Ο στόχος για την ένωση έγινε πάνδημος.

Τούτο φάνηκε πολύ καθαρά στο δημοψήφισμα της 15ης Ιανουαρίου 1950. Το 95,7 του ελληνοκυπριακού πληθυσμού ψήφισε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνονταν και τα μέλη του κομμουνιστικού κόμματος που απέδειξαν με την ψήφο τους πως δεν αρνούνταν την ένωση με την Ελλάδα. Το δημοψήφισμα δεν αποτέλεσε απλώς ένα πολιτικό μέσο για την προβολή του πόθου για την ένωση. Αποδείχτηκε και ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέσα για την πνευματική προετοιμασία του λαού για τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Μετά το δημοψήφισμα πλείστοι Ελληνοκύπριοι προχώρησαν πέραν από την απλή απο-

δοχή και στην προσωπική εσωτερική κευση του εθνικού σκοπού της ένωσης και τον κατέστησαν δικό τους προσωπικό στόχο. Τα πνευματικά θεμέλια για έναν απελευθερωτικό αγώνα είχαν ήδη τεθεί.

Η άνοδος το 1950 του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Εκκλησίας της Κύπρου βρήκε έναν λαό έτοιμο να αγωνιστεί για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, αλλά και ο λαός βρήκε στο πρόσωπο του τον ηγέτη που θα τον οδηγούσε στον αγώνα για την ελευθερία. Με σταθερά βήματα ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος προχώρησε στην οργάνωση του αγώνα για την ελευθερία. Δημιούργησε την Επιτροπή Αθηνών για να έχει την απαραίτητη εξωτερική στήριξη, ανέθεσε το στρατιωτικό σκέλος του αγώνα στον τότε συνταγματάρχη Γεώργιο Γρίβα, τον μετέπειτα θρυλικό Διγενή της ΕΟΚΑ, και κατόρθωσε με τις πύρινες ομιλίες του, με την ίδρυση το 1952 της Παγκύπριας Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας (ΠΕΟΝ) και με τη χρησιμοποίηση των ΟΧΕΝ και των εθνικόφρονων οργανώσεων, να μεταποιήσει τον εσωτερικευμένο στόχο για την ένωση σε ετοιμότητα για απελευθερωτικό αγώνα. Η πνευματική αυτή προετοιμασία του κυπριακού λαού για ελευθερία οδήγησε την 1η Απριλίου 1955 στον ανεπανάληπτο αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959.

Η Πρώτη Θαλασσινή Νίκη του 1821

Μία Ηρωϊκή Σελίδα - Το Πρώτο Πάσχα του Αγώνος

Του Σπύρου Παναγιωτόπουλου

«Ναυτική Ελλάς»

Πρώμο ήταν το Πάσχα του 1821, 10 Απριλίου. Στο απόμακρο μικρό νησί των 7.000 ψυχών, τα Ψαρά, που του έμελλε να συμπαλαιαστή και να δοξαστή, βασιλεύε ησυχία ως τα χαράματα της Λαμπρής. Είχαν γεμίσει από νωρίς τις εκκλησιές οι Χριστιανοί, είχαν αλλάξει τους πασχαλινούς ασπασμούς, και πρόσμεναν να τελειώσει η μεγάλη, χαρμόσυνη λειτουργία για να πάνε να γευθούν την πατροπαράδοτη μαγειρίτσα.

Μόνον ο καπετάν Νικολής Αποστόλης με τους δυο ξένους του, τον Πέτρο Ομηρίδη Σκυλίτση και τον Χατζή-Γιάννη Σκανδάλη, που ήταν φερμένοι από την πόλη, βιάστηκαν να φύγουν ύστερα από το «Χριστός Ανέστη» και να τραβήξουν για το αρχοντικό.

Κανείς δεν σκέφτηκε να τους παρεξηγήσει. Σέβονταν όλοι οι νησιώτες τον μεγάλο προεστό που είχε καζαντήσει με την εξυπνάδα του και την παλληκαριά του, σπάζοντας τον αποκλεισμό των Εγγλέζων και μοσχοπουλώντας σιτάρι, κι' άλλα τρόφιμα στους Γάλλους του Βοναπάρτη. Ήταν αυστηρός ο καπετάν Νικολής, σκληρός ώρες-ώρες, αλλά δεν τούλειπε η ανθρωπιά, κι' όσο μπορούσε βοηθούσε τη φτώχεια.

Πολλά χρωστούσε το νησί στη φαμελιά του γερο-Χατζή - Αποστόλη Καλημέρη, του παππού του (από κείνον επήρε το όνομα Αποστόλης), που ήτανε Μανιάτης και πήγε να εγκατασταθή εκεί όταν οι Τούρκοι πατήσανε τον Μωριά, τα 1715. Κι' αυτός κι' όλο του το ασκέρι ήταν άνθρωποι άξιοι, τίμιοι, σπλαχνικοί. Ξεχώριζε όμως ο καπετάν Νικολής, το ξεφτέρι του Λάμπρου Κατσώνη, που ύστερα από ό,τι έγινε εξαιτίας των Ρώσων, έστρωσε μια καλή δουλειά και δεν άργησε ν' αναδειχτεί μοναχός του. Έκανε κιόλα τους νησιώτες να αισθάνωνται κάποια περηφάνεια το ότι είχε πάρει την απόφαση να μείνει στα Ψαρά, να φτιάσει εκεί εμπορικό στόλο ολόκληρο, να έχει αποκλειστικά Ψαριανούς στις δουλειές του.

Αυλακώνανε τα πέλαγα τα καράβια του, που κυβερνούσαν αυτός, ο αδελφός του και τα παιδιά του, και όταν γυρίζανε από τα λιμάνια της Μεσογείου, του Ατλαντικού και της Μαύρης Θάλασσας, τα παλληκάρια κουβαλούσανε του κόσμου τα καλά στους δικούς τους. Και δεν έπαυαν να παινεύουν τον αρχηγό τους για τη στοργική του συμπαράσταση σε κάθε περίπτωση,

την αξιοσύνη του, την ειλικρίνειά του. Πώς να μην τον έχουνε καμάρι τους οι Ψαριανοί, πώς να μη τον σέβωνται, να τον αγαπούν, να τον θαυμάζουν;

Έφυγε, λοιπόν, ο καπετάν Νικολής με τους δυο ξένους του κρατώντας αναμμένες τις άσπρες λαμπάδες, πήγανε στο σπίτι και βάλθηκαν ν' αποτελειώσουν τα σχέδια που είχαν αρχίσει να κάνουν για τις προετοιμασίες του Ξεσηκωμού. Γιατί είχαν επίτηδες ξεκινήσει από την πόλη, με μυστική εντολή, εκείνοι οι δυο απόστολοι της Φιλικής Εταιρείας. Πήγαν ν' ανταμώσουν τον διαλεχτό εταίρο -που είχε μνηθή το 1818 στην Οδησό από τον Μανιάτη Χρυσόσπαθη- να του ειπούν τα καθέκαστα για τις σφαγές των αθώων ιερωμένων και λαϊκών και για την Επανάσταση του Μωριά, και να τον κάνουν να επαναστατήσει τα Ψαρά. Άλλο που δεν ήθελε ο παλιός θαλασσομάχος. Από τον καιρό της νιότης του περιέμενε την ώρα του λυτρωμού, και ποτέ δεν έπαυε να ελπίζει - κι ας είχε τόσους λόγους ν' απογοητευθεί ύστερα από το κακό των Ορλωφικών και την ελεεινή διαγωγή της Ρωσικής Αυλής, που μήτε θυμήθηκε πως στο κάλεσμά της έτρεξαν να τα παίξουν όλα για όλα οι ευκολόπιστοι Ραγιάδες -αντός πρώτος και καλύτερος- κ' υπόγραφε συνθήκη με τους Τούρκους δίχως να τους εξασφαλίση αμνηστία. Είχαν ξενοχτήσει οι τρεις τους, μαζί με λιγοστούς Ψαριανούς προεστούς, φλογερούς πατριώτες, μελετώντας από κάθε μεριά τον τρόπο

του Ξεσηκωμού, όταν έφτασε στο λιμάνι ο Γκίκας Τσούπας με το εξοπλισμένο σπετσιώτικο καΐκι του, που είχε στο άλμπουρο υψωμένη τη σημαία της Επανάστασης. Ήταν σταλμένος από το Χατζη-Γιάννη Μέξη, για να ειπή στους Ψαριανούς ότι οι Σπέτσες επαναστάτησαν και να τους παρακινήσει να κάνουν κι' εκείνοι το ίδιο.

Μόλις είχαν πάψει να χτυπάν οι καμπάνες της Ανάστασης του Χριστού, αρχίσανε ξανά, ζωηρότερα μάλιστα, πιο πανηγυρικά και πιο χαρούμενα να χτυπάνε για την Ανάσταση του Γένους. Μαζεύτηκε ο κόσμος στην πλατεία του Αι-Νικόλα, άκουσε το μεγάλο μήνυμα, κι' όλα τα στόματα φωνάξαν ζήτω, κι' όλα τα μάτια δακρύσανε, και κανείς δε βρέθηκε να πη ένα λόγο συντηρητικό, να φανερώση κάποιαν επιφύλαξη. Γιατί το να σηκώσει κεφάλι στον κραταιό δυνάστη το μικρό, ανοχύρωτο νησί, που βρισκότανε τόσο μακριά από τη στεριανή Ελλάδα και που είχε αντίκρου του τον φοβερό όγκο των Μικρασιατικών τουρκικών δυνάμεων, ήταν σωστή τρέλλα. Μήπως όμως δεν ήταν τρέλλα κάθε κίνηση, κάθε πράξη των ηρώων που ανάψανε τις πρώτες φωτιές του Εικοσένα, μήπως δεν ήταν τρέλλα όλη η Επανάσταση μια τρέλλα εξαισία, σωτήρια, που έκανε να φρυάξουν όχι μόνον οι τύραννοι άλλα και οι πανούργιοι διπλωμάτες της Ευρώπης και να χειροκροτήσουν συγκινημένοι όλοι οι φιλελεύθεροι και ανιδιοτελείς άνθρωποι του πολιτισμένου κόσμου;

Μ' ένα στόμα οι Ψαριανοί όρισαν αρχηγό του νησιού και των πλεούμενων το Νικολή Αποστόλη, τον έκαναν Έφορο.

Μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά του ο λαοπρόβλητος καπετάνιος, άρχισε να ενεργή με αξιοθαύμαστη δραστηριότητα. Την ίδια κιόλας ημέρα της Λαμπρής, την ώρα που οι μανάδες οδηγούσαν τα παιδιά στις εκκλησιές ν' ανάψουν τις πλουμισμένες με κεντήματα και κορδέλλες λαμπάδες τους και ν' ακούσουν την πολύγλωσση λειτουργία της Αγάπης, εκείνος έκανε επιθεώρηση στις αρματωμένες σακκολέβες, έδωσε διάφορες διαταγές κι' έγραψε τούτο το λιγόλογο, γεμάτο σεμνότητα, αποφασιστικότητα και πατριωτικό αίσημα έγγραφο στους Σπετσιώτες:

«Φιλογενέστατοι Έφοροι, κύριε Παναγιώτη Μπόταση και Γ. Πάνου, ελθών ενταθώ εκ Κωνσταντινουπόλεως ο κοινός φίλος μας κύριος Π. Σκυλίτσης Ομηρίδης, μας διεκοίνωσαν επισήμως περί του ελληνικού αγώνος την βásiμον διαχείρισιν, εις του οποίου τους προτρεπτικούς λόγους συμμορφωθέντες, προπαρασκευάσαμεν δώδεκα εκ των καλύτερων πλοίων της νήσου μας, και επομένως, θέλομεν προετοιμάσει έτερα οκτώ, διά να συντελέσωμεν μεθ' υμών εις του λαμπρού τούτου εγχειρήματος την εκπεραίωσιν. Εις απόκρισιν λοιπόν γράψατέ μας συγχρόνως μετά του διαληφθέντος

φίλου, εάν προτιμάτε να έλθωμεν αυτού, ώστε συνενωθέντες να υπάγωμεν εις καταδίωξιν της οθωμανικής ναυτικής μοίρας του Καπετάνμπεη, ή να σας περιμένωμεν ενταύθα διά να εμποδίσωμεν συμφώνως του εχθρικού στόλου την έξοδον. Εν τοσούτω υγιαίνετε συν τω Χριστός Ανέστη.

Εκ Ψαρών τη 10η Απριλίου 1821.
Ο Έφορος Νικολής Αποστόλης».

Ανδρέας Μιαούλης

Τα μαντάτα που τούφερε ένας γέρος ψαράς δεν τον άφησαν να περιμένη μήτε στιγμή. Αισθανότανε την ανάγκη να ενεργήση αμέσως, για να προλάβη την προετοιμασία των Τούρκων, που είχαν συγκεντρώσει πολλές δυνάμεις στην αντικρυνή Μικρασιατική παραλία για να τις ρίξουν στον επαναστατημένο Μωριά και να παραλύσουν κάθε κίνηση των στεριανών παλληκαριών.

Καθώς βρήκε πρύμνο τον καιρό, ξεκίνησε την ίδια εκείνη νύχτα της Λαμπρής επικεφαλής λιγοστών Ψαριανών καραβιών. Τράβηξε ανεμπόδιστα ίσια για τη Σμύρνη. Ήταν εκεί φορτωμένα με πολεμικό υλικό πέντε μεγάλα καράβια. Στην παραλία τρεις ως τρισήμιση χιλιάδες στρατιώτες, γενίτσαροι οι περισσότεροι, αγραυνούσαν ύστερα από γενναίο φαγοπότη προσμένοντας ανυπόμονα τη στιγμή που θα μπαίνανε στα πλεούμενα να πάνε για πλιάτσικο. Δεν πολυφοβόντουσαν αν πήγαιναν στον άλλον κόσμο, γιατί οι καπεταναίοι τους και οι δερβίσηδες, είχαν καταφέρει να τους πείσουν ότι ο Αλλάχ πληρώνει πλουσιοπάροχα όσους χάνουν την επίγεια ζωή τους για την πίστη του και για την πατρίδα: τους ταΐζει με το πιο νόστιμο πιλάφι και τους έχει πεντάμορφα ουρά για να κάνουν τα κέφια τους όποτε θέλουν!

Με μιαν ορμητική επίθεση καλά μελετημένη, οι Ψαριανές σακκολέβες βουλιάξανε το ένα από τα εχθρικά καράβια κι' αιχμαλωτίσανε τ' άλλα τέσσερα. Οι παλληκαράδες γενίτσαροι κ' οι άλλοι Τούρκοι, που ακονίζανε τα χατζάρια τους στην ακρογιαλιά, τόβηλαν στα πόδια.

Με τ' αμπάρια γεμάτα από πολεμοφόδια τεράστιας, για την περίσταση, αξίας, και με 450 στρατιώτες και ναύτες, που βρέθηκαν απάνου στα τουρκικά πλοία, αιχμάλωτους, γύρισε θριαμβευτικά στα Ψαρά ο νικητής στολίσκος έχοντας υψωμένη στα κατάρτια

Κωνσταντίνος Κανάρης

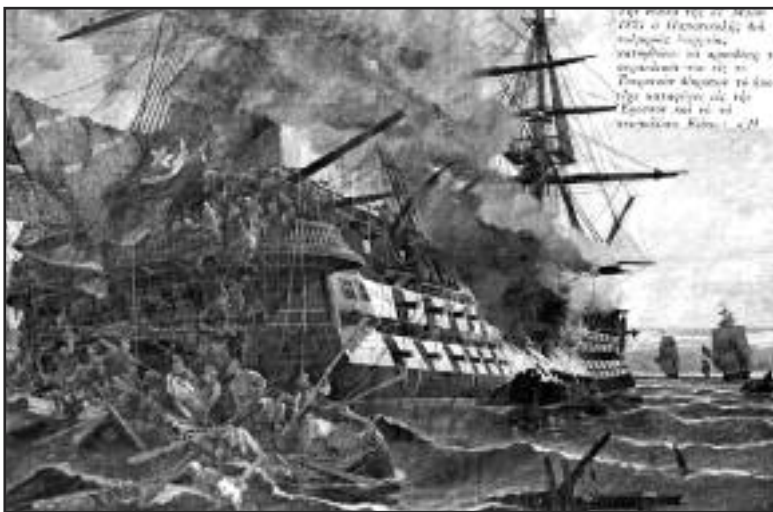
την καινούργια σημαία του Ξεσηκωμού.

Ο Νικολής Αποστόλης, αφού πρόσταξε να κάνουν τις απαραίτητες επισκευές στα σκαριά και να μεταχειριστούν τους αιχμαλώτους με τρόπο πολιτισμένο, δηλώνοντας ότι θα τιμωρήσει αυστηρά εκείνον που θα τολμούσε να τους φερθή απάνθρωπα, κάθισε κι' έγγραψε στους Εφόρους των Σπετσών μια κατατοπιστική έκθεση. Εξιστορούσε δίχως κομπασμό τα περιστατικά, ζητούσε να του παραγγείλουν τι πρέπει να κάνει για τα πολύτιμα λάφυρα και ρωτούσε πώς και πότε θα ενωθούν οι δυο στόλοι, καθώς κι' αν επαναστατήσανε οι Υδραίои. Έπειτα βάλθηκε να προετοιμάσει και τ' άλλα Ψαριανά καράβια γιατί μόνον επτά εξοπλισμένα είχε στη διάθεσή του ως τότε, και μ' εκείνα πήγε στα Μικρασιατικά παράλια κι' έδρεψε τους προ-

τους καρπούς της νίκης. Ήταν αισιόδοξος όσο ποτέ. Η βιαστική του εξόρμηση πέτυχε όλους τους στόχους της. Κάτι περισσότερο μάλιστα, αφού μέσα σ' αυτούς δεν ήταν η αιχμαλωσία καραβιών και η εξασφάλιση πολεμικού υλικού. Το σπουδαιότερο όμως όφελος ήταν το ηθικό: από τη μια μεριά η τόνωση του φρονήματος των αγωνιστών της Λευτεριάς κι' από την άλλη ο κλονισμός της εμπιστοσύνης των τυράννων στις ναυτικές τους δυνάμεις. Ποτέ δεν μπορούσαν να φαντασθούν οι Μουσουλμάνοι πως τα λιγοστά εξοπλισμένα ιστιοφόρα των γκιοιούρηδων ήταν δυνατόν να τα βάλουν με τον κραταιό στόλο της απέραντης αυτοκρατορίας, που και τους μεγάλους εφόβιζε, και τούτο γιατί δε λογαριάζανε το τι αξίζανε οι Έλληνες θαλασσινοί, το πόσο ψυχωμένοι και γυμνασμένοι, κι' εύστροφοι και δυνατοί ήσαν όλοι τους από τους πιο μεγάλους καπεταναίους ως τους τελευταίους μούτσους. Κι' ούτε σκέφθηκαν οι αρχηγοί των εχθρικών

όπλων ότι οι Έλληνες είχαν το δίκιο μαζί τους, ότι αγωνίζονταν για την Ανάσταση του Γένους τους, και ότι ο Θεός δεν ευλογεί ποτέ την αδικία.

Η εντύπωση που έκανε το τόλμημα των Ψαριανού θαλασσομάχου, όχι μόνο στο δικό του αλλά και στ' άλλα νησιά, καθώς και στους αρχηγούς των μωραϊτικών αρμάτων, τα παλληκάρια τους και τον λαό, δικαιώσανε την αισιοδοξία του. Και η αισιοδοξία έγινε πεποίθηση για τον τελικό θρίαμβο λίγες ημέρες αργότερα, στις 28 Απριλίου 1821, όταν μαθεύτηκε πως ο Υδραίικος Στόλος, που και μεγαλύτερος και καλύτερος ήταν από τους άλλους δυο, άλλα και πολύ περισσότερα μέσα είχε στη διάθεσή του, ύψωσε την ιερή επαναστατική, σημαία και ετοιμαζότανε να ενωθή μαζί τους για να δράσουν όλοι αντάμα. Τότε ο σεμνός και φιλόθρησκος Αποστόλης γονάτισε μπρος την εικόνα του Χριστού και ψιθύρισε το «Νυν απολύεις...».

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ και η πανωλεθρία των Τούρκων

του Νίκου Πηγαδά, Δημοσιογράφου
«Ναυτική Ελλάς»

Ναυμαχία της Ναυπάκτου

Το έτος 1570 οι Τούρκοι, με σουλτάνο τον Σελίμ Β' και χάρη στον ισχυρότατο στόλο τους, έθεσαν κάτω από την κυριαρχία τους την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, περιλαμβανομένης της Ελλάδας και της Κύπρου. Ακολούθησαν έντονες προσπάθειες της οθωμανικής αυτοκρατορίας, με στόχο την επέκταση της κυριαρχίας της.

Με βάση την οχυρή θέση της Ναυπάκτου, οι Τούρκοι προετοιμάζουν ισχυρή ναυτική δύναμη, προκειμένου να διεκδικήσουν την κυριαρχία ολόκληρης της Μεσογείου.

Άρχισαν, λοιπόν, να πιέζουν ασφυκτικά τα χριστιανικά κράτη της Δύσης και από τη θάλασσα, διότι από την ξηρά προωθούσαν τότε ένα στρατιωτικό μέτωπο στην αυστρουγγρική πεδιάδα. Μπροστά στον ορατό και θανάσιμο κίνδυνο, τα ναυτικά κράτη της Βενετίας, της Ισπανίας, του Βατικανού, της Μάλτας και άλλων ιταλικών πόλεων συνασπίστηκαν.

Ο Αχιλλέας Έξαρχος (πρέσβυς ε.τ.), στο βιβλίο του Η Ναυμαχία της Ναυπάκτου, 7 Οκτωβρίου 1571 (εκδότρια η Εταιρεία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας) Αθήνα 2002, παραθέτει στη σελίδα 8 τα εξής:

- Τελικά, ο πάπας Πίος ο Ε΄ (1504-1572), επισείσας τον τουρκικό κίνδυνο, κατόρθωσε να συμπτύξει τη Lega Santa (Άγιο Συνασπισμό), τον οποίο αποτέλεσαν το κράτος του Βατικανού, το βασίλειο της Ισπανίας και η Δημοκρατία της Βενετίας.

Ο Πίος όρισε ως αρχηγό του παπικού στόλου τον Marcantonio Colonna. Του βενετικού στόλου ηγήθηκε ο Sebastiano Venier. Αρχηγός ολόκληρου του συμμαχικού στόλου, που ορίστηκε επίσης από τον πάπα, ήταν ο πρίγκιπας Ιωάννης των Αψβούργων, γνωστός και ως δον Χουάν ο Αυστριακός. Ο ίδιος ήταν ταυτόχρονα και αρχηγός του ισπανικού στόλου. Η οπισθοφυλακή είχε ανατεθεί στον μαρκήσιο της Santa Cruz, Alvaro de Bazan, και διέθετε 38 γαλέρες. (Έξαρχος, ό.π., σ. 8-11).

Το κείμενο που ακολουθεί αντλήθηκε από το δίτομο εγκυκλοπαιδικό λεξικό, με εκδότη τον Χάρη Πάτση (σ. 642-643):

Ο συμμαχικός στόλος ξεκίνησε από τη Μεσσήνη της Ιταλίας, στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1571, με 208 γαλέρες, 30 διάφορα άλλα βοηθητικά πλοία και με δύναμη 28.000 ανδρών, από τους οποίους οι 8.000 ήταν Έλληνες, και έφθασε στην περιοχή του Πατραϊκού κόλπου.

Ο οθωμανικός στόλος, με επικεφαλής τον Καπουδάν πασά Αλή Ζαδέ Μουεζζινζαδ All Pascid), διέθετε (ό.π.):

- 210 γαλέρες, πολλά βοηθητικά σκάφη και την εμπειροπόλεμη ναυτική δύναμη των Αλγερινών.

Ο Έξαρχος (ό.π., σ. 11) καταγράφει τη ναυτική τουρκική δύναμη ως εξής: 222 τουρκικές γαλέρες, 60 άλλα πολεμικά πλοία, 750 κανόνια, 34.000 στρατιώτες, 13.000 ναύτες, 41.000 σκλάβους κωπηλάτες, είχαν αναπτυχθεί σε ημισέληνο, με πρόθεση να περικυκλώσουν τα κέρατα (άκρα) του εχθρού.

Οι δύο στόλοι συναντήθηκαν στις 7 Οκτωβρίου 1571 και παρατάχθηκαν στο πλάτος του Πατραϊκού Κόλπου, αναφέρει το λεξικό Πάτση (6.642-643), προσθέτοντας: Η σύγκρουση ήταν τρομερή, κράτησε ως τη νύχτα και είχε στιγμές, που ο τουρκικός στόλος φαινόταν να υπερισχύει. Τελικά, ο Ιωάννης (σ.σ. ο δον Χουάν ο Αυστριακός), που κρατούσε το συμμαχικό κέντρο, συνέτριψε τον κύριο όγκο του οθωμανικού στόλου. Σκοτώθηκαν ο καπουδάν πασάς και ο διοικητής του αιγυπτιακού στόλου, Μεχμέτ Σιρόκο, από τους Τούρκους, ενώ από τον ενωμένο χριστιανικό στόλο ο ναύαρχος των Βενετών, ονόματι Βαρβαρίγος. Τα αποτελέσματα της Ναυμαχίας:

- Σχεδόν ολοκληρωτική καταστροφή του τουρκικού στόλου, εκτός από 40 αλγερινά πλοία (30.000 ναύτες και 15.000 στρατιώτες σκοτωμένοι και αιχμάλωτοι).

- Από τον χριστιανικό στόλο βυθίστηκαν 15 πλοία και σκοτώθηκαν 8.000

άνδρες. Από τους αιχμαλώτους του τουρκικού στόλου οι 1.500 ήσαν Έλληνες, που είχαν στρατολογηθεί διά της βίας. Τελικά, όλοι τους απελευθερώθηκαν.

Στον συμμαχικό στόλο είχαν ενταχθεί και 20 ελληνικά πλοία από τα Επτάνησα και την Κρήτη.

Στη ναυμαχία πολέμησε με γενναιότητα, χάνοντας μάλιστα το αριστερό του χέρι, ο Μιγκουέλ Θερβάντες, συγγραφέας, μεταξύ πολλών άλλων, του αριστουργήματος Δον Κιχώτης. Την ίδια πληροφορία για τον Θερβάντες καταγράφει στο βιβλίο του (ό.π., σ. 21) και ο Αχιλλέας Έξαρχος, προσθέτοντας τα ακόλουθα:

Κατά τον Γάλλον ιστορικό Alexandre Blachet, οι Βενετοί [...] συνετέλεσαν κατά μέγιστον μέρος εις την επιτυχίαν της ημέρας εκείνης χάρις εις την γενναιότητα και επιδεξιότητα των Ελλήνων νησιωτών, οι οποίοι απετέλουν σχεδόν ολόκληρα τα πληρώματά των.

Στον δεύτερο τόμο του λεξικού του Χάρη Πάτση (σελ. 643), προστίθενται οι εξής σημαντικές πληροφορίες:

Συνέπεια της ναυμαχίας ήταν να ανακοπεί η εξάπλωση της τουρκικής ναυτικής κυριαρχίας στο δυτικό τμήμα της Μεσογείου και να ξεσηκωθούν οι κάτοικοι του Γαλαξιδιού, του Λιδωρικιού και της Βιτρινίτσας και να επιτεθούν στην Άμφισσα. Χωρίς βοήθεια, όμως, αναγκάστηκαν να σταματήσουν τον αγώνα τους. Οι Τούρκοι, αφού προσωρινά τούς έδωσαν αμνηστία, αργότερα κατέστρεψαν τα χωριά και έσφαξαν τους κατοίκους τους. Η εφημερίδα «Εθνος» (Σαββατοκύριακο 7-8 Οκτωβρίου 2017, σ. 2) αναφέρει τα εξής:

Η Ναυμαχία της Ναυπάκτου. Ο χριστιανικός στόλος, υπό τον δον Χουάν ντε Αούστρια, καταστρέφει την τουρκική αρμάδα του Σουλτάνου Σελίμ Β', σταματώντας οριστικά την οθωμανική επέκταση προς τη Δύση. Κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας σκοτώνεται ο ναύαρχος των τουρκικών δυνάμεων, ενώ χάνει το χέρι του ο Μιγκέλ ντε Θερβάντες, ο μετέπειτα συγγραφέας του «δον Κιχώτης», που πολεμούσε ως απλός στρατιώτης.

Ο φόβος για τη νοθεία της Ιστορίας

Ανησυχία των Αγωνιστών του '21
για την αναγνώριση των θυσιών τους

του Δημήτρη Σιατόπουλου

Επιμέλεια: Γιάννης Δ. Σιατόπουλος

«Ναυτική Ελλάς»

Διηγείται ο Καραϊσκάκης στον γραμματικό του...

Θα παραξενεύεται ίσως κανείς με την πληθώρα αυτή των αγωνιστικών συγγραφών που κι από τους τίτλους ακόμα των έργων φανερώνει ένα λαχάνιασμα, στην προσπάθεια των δημιουργών τους να διηγηθούν καθένας χωριστά και με το δικό του πρίσμα τα ίδια περιστατικά από τις διάφορες πτυχές του Αγώνα.

Ήταν μία κούρσα ιστορικής αφηγηματογραφίας που είχε παρασύρει στον ίλιγγό της πάρα πολλούς. Ακόμα στις μέρες μας βρίσκονται και δημοσιεύονται χρονικά και άλλα έγγραφα αγωνιστών της Παλιγγενεσίας. Δεν είναι αδικαιολόγητος ο ζήλος, ούτε η πληθωρική αυτή καταβολή. Ως ένα σημείο μετά την απελευθέρωση, η φιλολογία του απομνημονεύματος έγινε ένα είδος

εθνικού καθήκοντος. Τα ηρωικά ιστορικά κείμενα ήρθαν σαν προέκταση των ηρωικών πράξεων, άλλοτε με την εξομολογητική μορφή κι άλλοτε με την περιγραφική

χρονικογραφία, για να γεμίσουν ένα κενό.

Την έλλειψη σ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του σκληρού εκείνου αγώνα της ελευθερίας κάποιου αρμόδιου και γενικής εμπιστοσύνης οργάνου, που να συγκεντρώνει και να καταγράφει τα κάθε

είδους περιστατικά και τις αιματηρές θυσίες έτσι

που να υπάρξει κάποτε μία υπεύθυνη κι αντικειμενική πηγή της μελλούμενης Ιστορίας.

Ο φόβος για την απώλεια των ιχνών του Αγώνα και η ανησυχία για μια ενδεχόμενη παραποίηση της ηρωικής ώρας, αλλά και μια λησμοσύνη των θυσιών που προσέφερε ο καθ' ένας από

Γεώργιος Καραϊσκάκης

αυτούς, οδήγησε το χέρι των κάθε είδους παραγόντων της εθνεγερσίας να αποθησαυρίσουν όσες μπορούσαν περισσότερες λεπτομέρειες και να αφήσουν με τα κείμενά τους μία χρονογραφική μαρτυρία, και με την εγγύηση του ονόματός τους να προσφέρει θετική και αδιάβλητη ιστορική βοήθεια, στον ερευνητή και ιστοριοδίφη του μέλλοντος.

Είναι χαρακτηριστική η διήγηση του Δημητρίου Αινιάνος, αγωνιστού και γραμματικού του Γεωργίου Καραϊσκάκη, σχετικά μ' αυτές τις ανησυχίες, που φώλιαζαν στα στήθη και τάραζαν τη σκέψη και των κορυφαίων ακόμα ηγετών του Αγώνα.

«Ενώ επέστρεφεν -γράφει- ο Καραϊσκάκης εις την κατοικίαν του καταβεβρημένος από την βροχήν, από την λάσπην και από τον κόπον, είδε πλησίον του τον εθελοντήν τον οποίον εγνώριζεν, ότι διά περιέργειαν και φιλοτιμίαν (πρόκειται για τον ίδιο το συγγραφέα) εξέθεσεν τον εαυτόν του εις τους κόπους και τους κινδύνους της εκστρατείας. «Βλέπεις (λέγει προς αυτόν) εις ποία βάσανα είμεθα υποκείμενοι; Και μ' όλα αυτά ποιος μας τα γνωρίζει»; «Αν κατά το παρόν (απεκρίθη ο νέος) τα πάθη δεν αφήνουν να αναγνωρισθώσιν αι εκδουλεύσεις και οι αγώνες σου, δεν πρέπει να απελπισθής. Θέλει έλθει καιρός να γνωρίσωσι την αξίαν εκάστου και να αποδώσωσι τον ανήκοντα έπαινον και

την δικαίαν αμοιβή». «Γράφε καν (επανέλαβεν ο Καραϊσκάκης), γράφε ό,τι βλέπεις και τούτο θέλει είναι αρκετή αμοιβή δι' ημάς»».

Ο λόγος αυτός του αετού της Ρούμελης -έστω και αποθησαυρισμένος, όχι στη λαϊκή γλώσσα που μιλούσε- αντίστοιχος με την πικρή αποστροφή του ηρωικού γέρου του Μωριά: «Τώρα είναι καιρός να ειπώ μερικά πράγματα οπου έχουν σχέση με την άδικον καταδρομήν μου», φανερώνουν καθαρά την ανησυχία των προμάχων αυτών της ελευθερίας για την τύχη των θυσιών τους. Καθώς και την επείγουσα εσωτερική τους παρόρμηση να κληρονομήσουν στις μελλούμενες γενιές όχι μόνο με τις πράξεις και τα παθήματα, αλλά κι ολόκληρη τη φλογερή εποχή τους.

Τη δικαιολογημένη αυτή ανησυχία μάς μεταφέρει χαρακτηριστικά και ο εξαίρετος Τερτσέτης με την ακόλουθη πικρή μαρτυρία. Είχαν συμφωνήσει με τον Ανδρέα Ζαΐμη να του υπαγορεύσει ιστορικά απομνημονεύματα. Αλλά η συμφωνία ματαιώθηκε από απουσία του Τερτσέτη στην Ευρώπη, στο διάστημα της οποίας πέθανε ο Ζαΐμης.

«Επήγα εις το κοιμητήριον των Αθηνών -γράφει- να ιδώ τον τάφο του. Εσυργιάνησα τα μνήματα, πουθενά τ' όνομά του. Ο τάφος του γερο-Κολοκοτρώνη είναι πολυτελέστερος, έχει δυο κεραμίδια, τον Ανδρέα Ζαΐμη μόνο τα χαλίκια της γης. Εχρηιάστηκε να φέρω τον νεκροθάφτη ο οποίος πατώντας

ίσιο χώμα μού είπε, εδώ είναι θαμμένος ο Ανδρέας Ζαΐμης. Ποία διαφορά από τον καιρό που ανεβαίναμε εις την Ακρόπολη ή όταν πολεμιστής αγύμναστος, ο μακαρίτης, αλλά γενναίος, επολεμούσε τον Ιμπραήμ πασά, καθώς τον αθανατίζει εις το βιβλίο του ο Κολοκοτρώνης».

Αυτή η χρονική ιστοριογραφία από τους ίδιους ήρωες των ιστορουμένων είναι, θάλεγε κανείς, ένας κοινωνικός νόμος που παρουσιάζεται σε τέτοιες

ακριβώς εποχές συγκλονιστικών γεγονότων, όταν η επίσημη ιστορία κινδυνεύει να χάσει τον δρόμο της. Τότε ένα μέρος από το έργο της το παίρνει στα χέρια του ο ίδιος ο λαός που, χρησιμοποιώντας κάποτε για μελάνι το αίμα του, διασώζει την ιστορική ώρα. Είναι μια τόσο ανθρώπινη προέκταση των αγώνων της ελευθερίας και του πολιτισμού. Μια ζεστή μαρτυρία και ένα φως στον ορίζοντα του καιρού, πολύτιμο όσο και οι ώρες που έρχεται να φωτίσει.

Το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδος

3 Σεπτεμβρίου 1843

Του Αντιναύαρχου Δρα Στυλιανού Πολίτη
– «Ναυτική Ελλάς»

Τα γεγονότα όπως τα είδε ο Βαυαρός
Αξιωματικός Χριστόφορος Νέζερ

Έρευνα Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου

Το Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης νόμος του κράτους. Με αυτό προσδιορίζεται η «πηγή» της κρατικής εξουσίας από την οποία προκύπτει γενικά η μορφή του κράτους και βασικά το πολίτευμα, κατανέμονται οι επιμέρους λειτουργίες σε διάφορα άμεσα και ανώτερα όργανα, για τα οποία αυτό ρυθμίζει τόσο τη σύνθεση και τον τρόπο αναδείξεως των προσωπικών φορέων τους όσο και τις αρμοδιότητές τους. Ακόμα περισσότερο το Σύνταγμα ρυθμίζει τις μεταξύ των κρατικών οργάνων σχέσεις και τις σχέσεις τους με τους πολίτες, καθορίζοντας τα θεμελιώδη δικαιώματα καθώς και τις υποχρεώσεις των πολιτών και γενικά τις σχέσεις τους με την κρατική εξουσία.

Τα παραπάνω είναι αρκετά για να μας πείσουν ότι το Σύνταγμα είναι μια πολύ σημαντική προϋπόθεση για την

ομαλή λειτουργία ενός φιλελευθέρου κράτους. Γι' αυτό και τα γεγονότα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 αποτελούν σημαντικό σταθμό στην Ιστορία του Έθνους μας. Παρ' όλα αυτά τα κίνη-

Ο Όθωνας

τρα που οδήγησαν τους εμπνευστές, δηλαδή αυτούς που τα οργάνωσαν, δεν ήταν αυτά που φαντάζεται κανείς. Ο Χριστόφορος Νέζερ στα απομνημονεύματά του τα απομυθοποιεί, παρουσιάζοντας την όλη κίνηση σαν μια δυναμική προσπάθεια για την εκθρόνιση του Όθωνα. Η άποψή

του, όπως θα δούμε, δεν πρέπει να απέχει από την πραγματικότητα. Την επιβεβαιώνουν έμμεσα, καθώς και άμεσα, πλήθος φαινομένων που προηγήθηκαν ή και ακολούθησαν τα γεγονότα εκείνης της περιόδου και την υποστηρίζουν οι ιστορικοί της εποχής. Πέρα απ' αυτό, για να πεισθούμε περισσότερο,

φτάνει να αναλογισθούμε το πόσοι ακόμα και σήμερα ξέρουν τι είναι το Σύνταγμα. Εκτός από πτυχιούχους της Νομικής και των άλλων παρεμφερών σχολών πολιτικών και οικονομικών επιστημών, ελάχιστοι το γνωρίζουν. Αυτό βέβαια είναι μια θλιβερή διαπίστωση που ασφαλώς δεν μας τιμά καθόλου σαν φιλελευθέρους πολίτες ενός δημοκρατικού κράτους.

Ο Χριστόφορος Νέξερ, είχε γεννηθεί την 1η Μαρτίου του 1808 στη Ρουδεγκάουζεν της Φραγγονίας. Πατέρας του ήταν ο Ιωάννης Λεονάρδος Νέξερ Αρχιδικαστήτης Κομητείας του Καστέλ. Ήρθε στην Ελλάδα με τους Βαυαρούς και είναι ο πρώτος χριστιανός Φρούραρχος της Ακροπόλεως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος. Αγάπησε πολύ την Ελλάδα, που έγινε η νέα του Πατρίδα και αφοσιώθηκε ολοκληρωτικά σ' Αυτή. Στα «Απομνημονεύματά» του ξεκινά με την εξιστόρηση της αναγορεύσεως του Όθωνα σε Βασιλιά της Ελλάδος, μιλά για την απελευθέρωση της Ακροπόλεως και το πώς εγκαταστάθηκε εκεί Φρούραρχος, για τη βασιλεία του Όθωνα με διάφορα σοβαρά αλλά και αστεία περιστατικά της ζωής των ανθρώπων της εποχής εκείνης, καθώς και την κατάσταση της λειτουργίας του νεοσύστα-

του Ελληνικού Κράτους. Η διήγησή του είναι λεπτομερής αλλά και γλαφυρή σε αρίστης ποιότητας ελληνική γλώσσα.

Ήρθε η ώρα τώρα να μπούμε στις λεπτομέρειες του θεματός μας. Μέσα από την Ιστορία ας ξαναγυρίσουμε

στο 1843. Ο νεαρός Βασιλιάς της Ελλάδος ήταν λάτρης της Αρχαίας Ελληνικής γραμματείας και βαθύς γνώστης της Ιστορίας. Είχε ενστερνισθεί τη «Μεγάλη Ιδέα», που κυριαρχούσε στον Ελληνικό Λαό τότε και ήταν ενθουσιώδης με μοναδικό του όνειρο τη Μεγάλη Ελλάδα. Ήταν όμως ισχυρογνώμων, δεν μπορούσε να δεχθεί πιέσεις και γενικά ο χαρακτήρας του ήταν ασυμβίβαστος. Αντί-

θετα, η πανέμορφη σύζυγός του Βασίλισσα Αμαλία, εκτός από επιβλητική, ευφύεστατη και οξυδερκής, ήταν «ριψοκίνδυνος και ειδήμων των πολιτικών πραγμάτων» καθώς και ευέλικτη στις αποφάσεις της. Το βασιλικό ζεύγος ήταν αγαπητό στον Λαό, όχι όμως και στους πολιτικούς παράγοντες μέσα και έξω από τη Χώρα μας. Γι' αυτό η κατάσταση στο νεοσύστατο κράτος δεν ήταν καθόλου καλή. Οι Πρέσβεις των «Εγγυητριών Δυνάμεων» Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας έλυναν και έδεναν. Παλαιός ιστορικός συγγραφέας ο Τρύ-

**Ο Δημήτρης
Καλλέργης**

φων Ευαγγελίδης σημειώνει «...οι Προσβευταί ίνα έτι μάλλον εξευτελίσωσι το τ' Έθνος και τον Βασιλέα, ανεμινύοντο εις πάντα τα της διοικήσεως, ωσεί η υπ' εκείνων προστασία της Ελλάδος μετεβλήθη εις επικυριαρχίαν!» Καμμία από τις Εγγυήτριες Δυνάμεις δεν ήθελε τον Όθωνα. Η Γαλλία λόγω της πολιτικής καταστάσεώς της, δεν μπορούσε να υπο-στηρίξει την επιλογή ενός δικού της για Βασιλιά, αλλά ήθελε να αποκτήσει πλήρη επιρροή σε κάθε εκδήλωση του Ελληνικού Κράτους. Η Αγγλία ήθελε ο Βασιλιάς μας να είναι από την Αγγλία και η Ρωσία από τη Ρωσία. Πιο πειστικοί ήταν οι τελευταίο, που το βασικό τους επιχείρημα ήταν ότι ο Βασιλιάς της Ελλάδας πρέπει να είναι Ορθόδοξος, άρα από τη Ρωσία! Το τραγικό είναι ότι αυτός ήταν ο βασικός λόγος της διαμάχης όχι τόσο των ξένων αλλά των Ελλήνων. Αυτή είναι η ρίζα του κακού της μεγάλης διχόνοιας του Έθνους μας, με μοναδικό θετικό σημείο τη δημιουργία του πρώτου Συντάγματος, που και αυτό, όπως τα λέει πολύ πειστικά ο Νέξερ, έγινε χωρίς να το θέλουν οι πρωταγωνιστές των γεγονότων.

Ο Συνταγματάρχης Δημήτριος Καλλέργης ήταν τότε 39 ετών. Γόνος επιφανέστατης κρητικής οικογένειας, ήταν ένα τύπος ευπατρίδη της εποχής του. Όταν ξεκίνησε η Επανάσταση βρισκόταν στη Βιέννη για σπουδές στην ιατρική. Το σάλπισμα της Εθνικής Παλιγγενεσίας σήμαινε γι' αυτόν ότι

έπρεπε να κλείσει τα βιβλία και να εγκαταλείψει τα θρανία. Επέστρεψε ακάθεκτος στην αγωνιζόμενη Πατρίδα και κρατώντας σφικτά το σπαθί στα νεανικά του χέρια πολέμησε ηρωικά για την ελευθερία, Ήταν τόσο η γενναιότητά του και η μαχητικότητά του, που σε ηλικία μόλις είκοσι χρόνων είχε ήδη αναγνωρισθεί από τους συμπολεμιστές του ως Οπλαρχηγός. Σαν γνήσιος Έλληνας και αυτός όμως, δεν μπορούσε να μην μπει στο «παιχνίδι» με το μέρος των Ρωσόφιλων. Την εποχή εκείνη οι Ρωσόφιλοι, συμπλέοντες με τους Αγγλόφιλους, είχαν αρχίσει να κατεργάζονται ένα σχέδιο. Ξαναθυμήθηκαν όπως θα δούμε παρακάτω, ότι η Ελλάδα δεν είχε Σύνταγμα. Στην έλθειψή του άρχισαν να αποδίδουν όλα τα κακά, διοχετεύοντας ολόκληρη τη δυσαρέσκεια και την αγανάκτηση του Λαού προς μία κατεύθυνση που κατέληγε στον Όθωνα. Οι Γάλλοι, παρά το φιλελευθερισμό τους και τον έντονο δημοκρατικό τους χαρακτήρα, όχι μόνο δεν συμμετείχαν αρχικά στην όλη κίνηση, αλλά ήταν τελείως αντίθετοι. Χαρακτηριστική ήταν η στάση του Γάλλου Πρέσβη Πισκατόρου, που είχε δηλώσει: «Θέλετε να προσαρμόσητε μικρώ ατμοπλοίω μηχανήν μεγάλου ατμοπλοίου, αλλά δεν εννοείτε, Έλληνες, ότι άμ' αύτη κινηθείσα θα κατασυντρίψη το μικρόν σκάφος άτε δυσανάλογος ούσα; Το αυτό θα συμβή και εν τω σκάφει της ελληνικής πολιτείας. Ζητείτε την συνταγματικήν μη

χανήν της μεγάλης Γαλλίας και Αγγλίας διά το μικρόν υμών κράτος, αγνοούντες, ότι θεμέλιον των ελευθέρων πολιτειών είναι η μεταξύ των τριών μερών, εξ όν σύγκειται η μηχανή αυτή, αιώνια πάλη. Αλλά την πάλην ταύτην δύναται ν' αντιστή το κούφον εφόλκιον της μικράς Ελλάδος; Ο άνεμος θα μαίνεται συνεχής, τα δε κύματα επερχόμενα αλλεπάλληλα θα φέρωσιν επί του αφρού πάντοτε την **διαφθοράν, ήτις πολύ ή ολίγον πάντοτε συμπαρομαρτεί τοις ελευθέροις πολιτέμασιν**. Ουδαμώς δε θ' απορήση τις την αναρχικήν ταύτην κατάστασιν χώρας κειμένης κατά τον ομφαλόν της Ευρώπης, αναγκασθώσιν επί τέλους τα ξένα έθνη να καταστείλωσιν, ίνα μη το της αναρχίας μόλυσμα μεταδοθεί και μεταξύ αυτών». Παρ' όλα όμως αυτά τελικά η Γαλλία προσχώρησε στην κίνηση, μετά από παράλειψη του Όθωνα να συμμορφωθεί σε κάποιες υποδείξεις της, για διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Το σχέδιο των «Προστάτιδων Δυνάμεων» για την εκθρόνιση του Όθω-να ήταν πολύ απλό και μπορούσε να υλοποιηθεί πανεύκολα. Γνωρίζοντας τον χαρακτήρα του, εκτίμησαν ότι οι αντιδράσεις του σε απαίτηση του Στρατού για «παροχή» Συντάγματος θα ήταν ακραίες και θα κατέληγαν στην παραίτησή του ή θα εξωθούσαν στην βίαιη εκθρόνισή του. Η ιδέα ενεργείας δεν ήταν καινούργια. Είχε εφαρμοσθεί και κατά του Καποδίστρια υποκινούμενη εκείνη τη φορά μόνο

από τους Άγγλους και τους Γάλλους. Τα γεγονότα αυτά είχαν ξεκινήσει από τα τέλη του 1829, τότε που η Ύδρα είχε παύσει να υπακούει στις εντολές του Ιωάννη Καποδίστρια. Οι Υδραίοι που είχαν συμμαχήσει με όλα τα αντιπολιτευόμενα στοιχεία τα προσκείμενα στο «Αγγλικό Κόμμα», σχημάτισαν τότε μια «Συνταγματική Επιτροπή», δήθεν αποβλέπουσα στην αποκατάσταση συνταγματικών ελευθεριών, ενώ στην πραγματικότητα μοναδικός της σκοπός ήταν η ανατροπή του Καποδίστρια. Ο Εθνικός μας Κυβερνήτης, θέλοντας, όπως είχε υποχρέωση, να αποκαταστήσει την τάξη, αποφάσισε να καταστείλει το Κίνημα δίνοντας τις κατάλληλες διαταγές στον Ναύαρχο Κωνσταντίνο Κανάρη, Διοικητή του Ναυστάθμου στον Πόρο, ο οποίος άρχισε να προετοιμάζει με μυστικότητα τον Στόλο. Οι ενέργειες αυτές όμως έγιναν γνωστές στους Υδραίους από τον Γάλλο Αντιπρέσβη. Την 15η/27η Ιουλίου του 1831 λοιπόν, ο Ναύαρχος Μιαούλης επικεφαλής των Κινηματιών επιτέθηκε στον Πόρο και κατέλαβε τον Ναύσταθμο, τα Πλοία και το Φρούριο. Ο Καποδίστριας, παλιός Υπουργός και Διπλωμάτης του Τσάρου, έσπευσε να ζητήσει βοήθεια από τους Ρώσους που ανταποκρίθηκαν αμέσως, θέτοντας στη διάθεσή του όλες τις δυνάμεις του Ναυάρχου Ρίκορντ. Ο Ρωσικός Στόλος έπλευσε στον Πόρο και τον πολιορκήσε προκαλώντας καταστροφές και σημαντικές απώλειες στα επαναστατη-

μένα Πλοία και στο Φρούριο. Ταυτόχρονα οι Άγγλοι και οι Γάλλοι ερχόμενοι σε απροκάλυπτη επαφή με τους στασιαστές τους ενεθάρρυναν. Τελικά όμως ο Ρωσικός Στόλος κατέστειλε το Κίνημα και αποκατάστησε την τάξη. Οι απώλειες όμως ήταν τεράστιες. Εκτός από τους νεκρούς και τους τραυματίες, με τα Ρωσικά πυρά ανατινάχθηκε η Κορβέττα ΣΠΕΤΣΑΙ και ο Μιαούλης πυρπόλησε την Φρεγάτα ΕΛΛΑΣ από την οποία το πυρ μεταδόθηκε στην Κορβέττα ΥΔΡΑ. Αυτά τα δύο Πλοία καταστράφηκαν ολοσχερώς όπως και τα δύο Βρίκια ΑΝΤΙΖΗΛΟΣ και ΑΧΙΛΛΕΥΣ που πυρπολήθηκαν από τους Κινηματίες στον όρμο Αλμυρό της Λακωνίας.

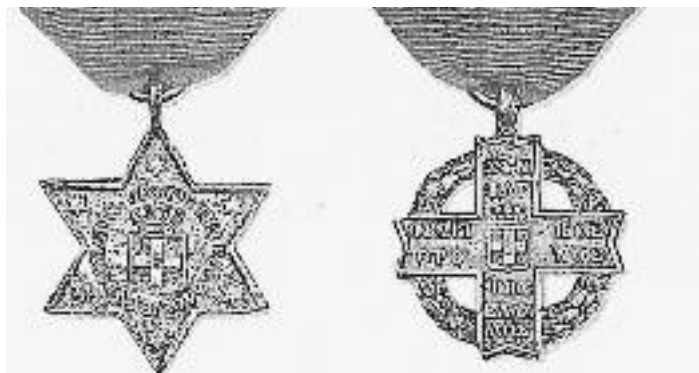
Η υλοποίηση του νέου σχεδίου είχε προγραμματισθεί να ξεκινήσει με την πολιορκία των Ανακτόρων από Στρατιωτικές Δυνάμεις με επικεφαλής τον Συνταγματάρχη Δημήτριο Καλλέργη, ο οποίος θα απαιτούσε την παραχώρηση Συντάγματος. Είχαν συντάξει μάλιστα και ένα πρόχειρο σχέδιο διατάγματος για να δικαιολογούν τις ενέργειές τους. Το πόσο ο Συνταγματάρχης Καλλέργης πίστευε στο Σύνταγμα, που πιθανόν και αυτός ο ίδιος να μην ήξερε τότε τι είναι, φαίνεται καθαρά από το γεγονός ότι ο ίδιος αργότερα είχε προτείνει στον Συνταγματικό πλέον Βασιλιά Όθωνα, την κατάργησή του με στρατιωτικό πραξικόπημα! Η εκδήλωση του Στρατιωτικού Κινήματος δεν είχε ορισθεί για τις 3 Σεπτεμβρίου, αλλά

για κάποια άλλη στιγμή. Επειδή όμως η Χωροφυλακή είχε παρατηρήσει κάποιες κινήσεις τους και είχε αναφέρει τις υποψίες της, αναγκάστηκαν να επισπευτούν τα γεγονότα. Σύμφωνα με τον Νέξερ λοιπόν, το βράδυ της 2ας Σεπτεμβρίου, ενώ ο Βαυαρός Υπολοχαγός του Μηχανικού Βέβερ επέστρεφε στο σπίτι του, συνάντησε στον δρόμο πολλούς Έλληνες Αξιωματικούς. Περιπατούσαν σε ομάδες και συζητούσαν απερίσκεπτα και μεγαλόφωνα για το Κίνημα που επρόκειτο να γίνει. Αμέσως ο Βαυαρός, έσπευσε στα Ανάκτορα όπου βρήκε τον Βασιλιά, τη Βασίλισσα, τον Συνταγματάρχη Ες και τον Αυλάρχη Γαρδικιώτη Γρίβα. Ο Υπολοχαγός ανέφερε όσα είχε ακούσει και έχοντας επίγνωση της καταστάσεως πρότεινε στον Βασιλιά να προλάβει την κατάσταση. Προτού δηλαδή οι επαναστάτες να φθάσουν στα Ανάκτορα, να ανακοινωθεί η παραχώρηση Συντάγματος από τον Αυλάρχη, με πανηγυρικό τρόπο και με επίσημη εμφάνιση αποσπάσματος της φρουράς των Ανακτόρων, καθώς και με τυμπανιστές και σαλπικτές. Ο Βασιλιάς άκουσε ψυχρά την αναφορά του Αξιωματικού και δυσανασχέτησε έντονα όταν άκουσε τη συμβουλή του. Ο Βαυαρός Αξιωματικός καλοπροαίρετα προσπάθησε να επιμείνει απευθυνόμενος στη Βασίλισσα. Τότε ο Συνταγματάρχης Ες απευθυνόμενος αυστηρά του είπε: «Κύριε Υπολοχαγέ: Πράξατε το καθήκον σας, αλλά πλέον κατανοείτε ότι

είσθε εδώ περιττός!». Ο πιστός στον Βασιλιά Υπολοχαγός Βέβερ αναγκάστηκε να αποχωρήσει με μεγάλη του λύπη. Στις 23.00 το Κίνημα είχε εκραγεί. Έξω από τα Ανάκτορα είχαν αρχίσει ήδη να ακούγονται σαλπίσματα, βήματα πεζικού, κρότοι τηλεβόλων και καλπασμός ιππικού. Σε λίγο ο Στρατός είχε περικυκλώσει την κατοικία του Βασιλέως φωνάζοντας «Ζήτω το Σύνταγμα!». Ο Συνταγματάρχης Δημήτριος Καλλέργης προχώρησε και ζήτησε να ανοίξουν την πύλη. Ο Έλληνας Λοχαγός που ήταν επικεφαλής της φρουράς αρνήθηκε, δηλώνοντας ότι μόνο πάνω από το πτώμα του θα μπορούσε να εισέλθει ο Καλλέργης στα Ανάκτορα. Δεν πέρασε πολλή ώρα και στον εξώστη των Ανακτόρων φάνηκε ο Βασιλιάς. Απευθυνόμενος στον Συνταγματάρχη του είπε: «Στρατηγέ Καλλέργη!» Η προσφώνηση από το Βασιλέα με τον επόμενο βαθμό - τότε δεν υπήρχε ο βαθμός του Ταξιάρχου - ήταν κάτι πολύ τιμητικό, ίσως σήμαινε και την προαγωγή του. Ο Καλλέργης όμως δεν συγκινήθηκε και έσπευσε να

απαντήσει: «Όχι Στρατηγός, απλός πολίτης!». Αμέσως ακούστηκαν κραυγές: «Ζήτω το Σύνταγμα! Ζήτω ο Καλλέργης!». Όταν οι φωνές κόπασαν, ο Καλλέργης απευθύνθηκε πάλι στον Βασιλιά λέγοντας: «Μεγαλειότατε, ο Λαός θέλει Σύνταγμα». Ο Βασιλιάς όμως χωρίς να πει ούτε μια λέξη ξανάμπήκε μέσα.

Τα τηλεβόλα τοποθετήθηκαν σε θέση που να σκοπεύουν τα Ανάκτορα και ο Στρατός έλαβε θέσεις πολιορκίας απαγορεύοντας την είσοδο και την έξοδο στην κατοικία του Βασιλέως. Ταυτόχρονα πολύς κόσμος είχε πλησιάσει στην πλατεία. Μεταξύ αυτών και ο Αρχιγραμματέας της Αγγλικής Πρεσβείας ο οποίος άρχισε να βαδίζει πάνω κάτω συνομιλώντας με τον Καλλέργη. Μέσα στα Ανάκτορα βρισκόντουσαν ελάχιστα άτομα. Εκτός από τον Βασιλιά, τη Βασίλισσα με την αδελφή της την Πριγκίπισσα του Ολδεμβούργου Ελισσάβετ, υπήρχαν μόνο δύο Αξιωματικοί με εικοσιπέντε στρατιώτες καθώς και μερικοί υπηρέτες.

Αριστερά: «Ο αστέρας των Αθηνών». Δεξιά: Ο «Σταυρός των Επαρχιών»

Μία ώρα μετά τα μεσάνυχτα οι φωνές είχαν γίνει πολύ έντονες. Ο Στρατός φώναζε διαρκώς «Ζήτω το Σύνταγμα!». Κάποια στιγμή παρουσιάσθηκε ο Βασιλιάς στο παράθυρο του σπουδαστηρίου του μαζί με το Συνταγματάρχη Ες. Αμέσως ο Καλλέργης συνοδευόμενος από δύο άλλους Αξιωματικούς έσπευσε να δώσει στον Βασιλιά ένα έγγραφο που ήταν το Διάταγμα για το Σύνταγμα και απαίτησε να έχει μια γρήγορη απάντηση. Ο Βασιλιάς χωρίς να μιλήσει έλαβε το έγγραφο και ο Συνταγματάρχης Ες απαίτησε από τον Συνταγματάρχη Καλλέργη να απομακρύνει τον Στρατό. Αμέσως έλαβε την απάντηση: «Κύριε Συνταγματάρχα Ες, μην αναμειγνύεσαι! Προς χάριν σου καπνίζει στον Πειραιά το ατιμόπλοιο, θα λυπηθώ πολύ αν και οι Αυτών Μεγαλειότητες δεν επωφεληθούν του ιδίου ατιμοπλοίου». Τότε ο Βασιλιάς, που τα είχε ακούσει όλα αυτά είπε: «Συνταγματάρχα Καλλέργη, συλλογίζεσαι τι λέγεις εδώ;» και έκλεισε βιαστικά το παράθυρο.

Η νύχτα πέρασε με μουσικές, με πατριωτικά άσματα, δημοτικά τραγούδια και χορούς. Σιγά σιγά όμως ο κόσμος αραίωσε και τελικά έμειναν μόνο οι στρατιωτικοί. Η επιτήρηση των Ανακτόρων συνέχισε να είναι πολύ αυστηρή. Δεν άφησαν το πρωί να περάσει ούτε ο γαλατάς. Στις εννέα άρχισε πάλι να μαζεύεται πολύς κόσμος. Ένας μάλιστα νεαρός Έλληνας που είχε ήδη φθάσει από την προηγούμενη

μέρα από τη Μασσαλία, ανέβηκε στα μαρμάρινα σκαλιά της εισόδου των Ανακτόρων και άρχισε να βγάζει λόγο. Δυστυχώς κάποια στιγμή είπε ότι δεν είναι καιρός ακόμη για να δοθεί Σύνταγμα στους Έλληνες. Τότε οι παριστάμενοι που υποτίθεται πίστευαν σε Συνταγματικές ελευθερίες και κατά συνέπεια και στην ελευθερία του λόγου, όρμησαν εναντίον του και άρχισαν να τον κτυπούν αλύπητα χωρίς να τον αφήνουν να διαφύγει. Θα τον είχαν σκοτώσει αν τελικά δεν τον διέσωξε μια ομάδα λοχιοφόρων. Στις δέκα η ώρα εμφανίσθηκαν οι Πρόσβεις Αυστρίας, Βαυαρίας, Πρωσσίας και μερικών άλλων κρατών με πρόθεση να δουν τον Βασιλέα. Ο Συνταγματάρχης Δημήτριος Καλλέργης τους απαγόρευσε την είσοδο. Οι διαμαρτυρίες τους υπήρξαν έντονες. Ο Πρόσβης μάλιστα της Αυστρίας Άντον Πρόγκες φον Όστεν, κατέστησε τον Καλλέργη απόλυτα υπεύθυνο για τη ζωή και την ακεραιότητα του Βασιλέως.

Το μεσημέρι ο Βασιλιάς έστειλε ένα ιδιόχειρο σχέδιο Διατάγματος. Το κείμενο αυτό δεν έγινε δεκτό και ο Συνταγματάρχης Καλλέργης διαμήνυσε στον Όθωνα ότι αν μέχρι τις τρεις το μεσημέρι δεν υπογράψει το Διάταγμα για το Σύνταγμα, όπως είναι στο έγγραφο που του έχει παραδώσει, να ετοιμασθεί για να αναχωρήσει με πλοίο που ήταν ήδη έτοιμο για απόπλουν. Εκείνες τις στιγμές κανένας από τους οργανωτές του Κινήματος δεν

μπορούσε να πιστέψει ότι ο Όθωνας θα υπέγραφε το κείμενο. Όλοι τους ήξεραν πολύ καλά το πόσο ισχυρογνώμων ήταν ο νεαρός Βασιλιάς και ήταν βέβαιοι ότι δεν υπήρχε περίπτωση να δεχθεί να κάνει κάτι εξαναγκαστικό. Σε αυτή την ιδιότητα του χαρακτήρα του άλλωστε, όπως ήδη αναφέραμε, βασιζόταν και όλο το σχέδιο της εκθρονίσεώς του.

Έφθασε η ώρα τρεις το μεσημέρι. Ο Όθωνας δεν είχε υπογράψει και το κτίριο παρέμενε κλειστό. Ο Συνταγματάρχης Δημήτριος Καλλέργης στεκόταν στα μαρμάρινα σκαλιά της εισόδου, που από τον κήπο φέρνει στο δωμάτιο του Βασιλέως. Δίπλα του στεκόταν ο Γρίφιτς που ήταν ο Πρώτος Γραμματέας της Αγγλικής Πρεσβείας. Στα χέρια τους βαστούσαν ποτήρια και αποτελείωναν τον «καμπανίτη» τους, αφού είχαν ήδη τελειώσει το κραύο πιάτο με το μεσημεριανό τους φαγητό. Ο Καλλέργης είχε ευχάριστο ύφος και όσο περνούσε η ώρα φαινόταν φαιδρότερος. Ήταν σχεδόν σίγουρος ότι το σχέδιό του εξελισσόταν ομαλά και βάδιζε προς την επιτυχία. Ξαφνικά άνοιξε η πόρτα και ενώ περίμενε να δει τον Βασιλιά Όθωνα έτοιμο για απόπλυν, είδε ένα θαλαμηπόλο, ο οποίος χωρίς να μιλήσει, του έδωσε ένα έγγραφο και έσπευσε να ξαναμπεί μέσα κλειδώνοντας την πόρτα. Ο Συνταγματάρχης άνοιξε το έγγραφο. Αμέσως άστραψαν τα μάτια του, οι φλέβες του μετώπου του εξογκώθηκαν

από την οργή και έγινε κατακόκκινος. Χωρίς να το θέλει κτύπησε με μανία το δεξί του πόδι στο μαρμάρινο σκαλοπάτι και στράφηκε αγανακτισμένος πάνω στην αριστερή του φτέρνα δίνοντας το έγγραφο στον Άγγλο Διπλωμάτη. Ο Γρίφιτς όταν το κοίταξε έγινε με μιας σκυθρωπός και έμεινε άφωνος. Το Διάταγμα για το Σύνταγμα είχε την υπογραφή του Βασιλέως! Το σχέδιο τους είχε αποτύχει οικτρά. Τώρα πια δεν είχαν να πούνε τίποτα στον ανυποψίαστο Ελληνικό Λαό, που τον είχαν πείσει ότι όλα τα έφταιγε το ότι δεν είχαν Σύνταγμα. Μπόρεσαν όμως να συγκρατήσουν τη ψυχραμία τους. Ο Συνταγματάρχης Δημήτριος Καλλέργης, μετά λίγα λεπτά αμηχανίας, γύρισε προς τον Λαό και κρατώντας ψηλά το έγγραφο άρχισε να φωνάζει: «Ο Βασιλεύς υπέγραψε το Σύνταγμα! Ζήτω ο Βασιλεύς, ζήτω το Σύνταγμα!». Αμέσως ο Λαός άρχισε να πανηγυρίζει ζητωκραυγάζοντας και επευφημώντας τόσο τον Όθωνα όσο και τον Καλλέργη.

Στο σημείο αυτό τελειώνουμε την αφήγηση των γεγονότων όπως μας τα περιγράφει ο αείμνηστος Χριστόφορος Νέξερ στα «Απομνημονεύματά» του, σημειώνοντας ότι όπως ο ίδιος αναφέρει, σύμφωνα με αξιόπιστη πηγή του, το «θαύμα» το έκανε η Βασίλισσα Αμαλία, η οποία ήταν ο μόνος άνθρωπος που μπορούσε να εξαναγκάσει τον Όθωνα να υπογράψει. Μετά από τόσα χρόνια όμως κανένας μας δεν μπορεί

να ξέρει ποια ακριβώς είναι η αλήθεια. Ακόμα περισσότερο κανένας δεν μπορεί να αποκλείσει και μια άλλη τολμηρότατη σκέψη, βασισμένη στο συλλογισμό: Γιατί ο Όθωνας δεν βγήκε αμέσως στον εξώστη για να ανακοινώσει ο ίδιος την παραχώρηση του Συντάγματος τη στιγμή μάλιστα που με μια τέτοια εμφάνιση θα τον επευφημούσε με τόσο ενθουσιασμό ο Ελληνικός Λαός; Μήπως δεν το υπέγραψε ποτέ και το «θαύμα» είναι εκατό τοις εκατό της Βασίλισσας Αμαλίας; Πάντως όπως δείχνουν τα πράγματα και η εξέλιξη των γεγονότων, μας κάνει να πιστέψουμε ότι όλη η ιστορία με το Σύνταγμα δεν ήταν τίποτε άλλο από μια αποτυχημένη παγίδα που έστησαν οι Εγγυήτριες Δυνάμεις για να προκύψει πάλι ζήτημα εκλογής νέου Βασιλιά για την Ελλάδα.

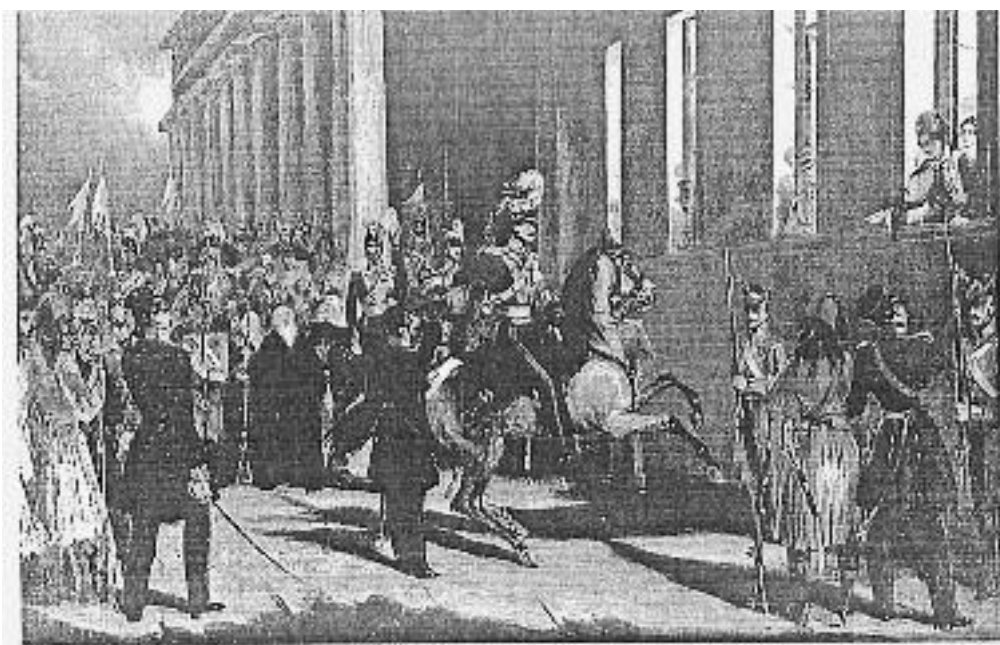
Για να είμεθα όμως τώρα περισσότερο ακριβείς στην εξιστόρηση των γεγονότων, θα πρέπει να συμπληρώσουμε ότι εκείνη την ημέρα εκτός από το Διάταγμα που αναφέραμε ήδη και είναι εκείνο που έλεγε ότι «θέλει συγκαλεσθή εντός το πολύ τριάκοντα ημερών Εθνική Συνέλευσις διά να συντάξωμεν μετ' αυτής το Σύνταγμα του Κράτους», απολύθηκαν όλοι οι αλλοδαποί που βρισκότουσαν στην Κρατική Υπηρεσία, εκτός από τους «αρχαίους φιλέλληνες» και διορίσθηκε Πρωθυπουργός και Υπουργός Εξωτερικών ο Α. Μεταξάς καθώς και τα νέα μέλη της Κυβερνήσεως μεταξύ των οποίων ήταν:

Υπουργός Στρατιωτικών ο Α. Λόντος, Ναυτικών ο Υποναύαρχος Κ. Κανάρης, Οικονομικών ο Δ. Μανσόλας, Δικαιοσύνης ο Α. Μελάς, και επί των Εκκλησιαστικών ο Μ. Σχινάς. Η Κυβέρνηση αυτή, που ήταν επαναστατική, σχηματίσθηκε με εισήγηση του Στρατηγού Μακρυγιάννη και εγκρίθηκε αναγκαστικά από τον Όθωνα. Τέλος καθορίσθηκε ο εξής όρκος για τον Στρατό και τις Πολιτικές Αρχές: «Ορκίζομαι πίστιν εις την Πατρίδα και τον Σύνταγματικόν Θρόνον και απαρασάλευτον αφοσίωσιν εις τους κατά τα σήμερον εγκριθέντα μέτρα διά της Εθνικής Συνελεύσεως, καθιερωμένους συνταγματικούς θεσμούς». Όταν όλα αυτά ανακοινώθηκαν, προκάλεσαν σύγχυση από παρεξήγηση. Μετά όμως από λίγο ακούσθηκαν από παντού ζωηρές επευφημίες. Στη συνέχεια ο Στρατός, αφού άφησε να περάσουν οι Πρέσβεις για να συναντηθούν με τον Βασιλιά Όθωνα, ξεκίνησε παρέλαση με τη στρατιωτική μουσική παιανίζουσα μπροστά από τα Ανάκτορα. Σε λίγο φάνηκαν για να την παρακολουθήσουν ο Όθωνας με την Αμαλία, ενώ ο Λαός τους ζητωκραύγαζε!

Αυτό ήταν το τέλος του Κινήματος της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 που δεν έληξε αναίμακτα αφού υπήρξαν και θύματα. Ένας Ενωμοτάρχης της Χωροφυλακής νεκρός και δύο τραυματίες Χωροφύλακες, από τη δύναμη που πολιορκήσε σε μια φάση των επεισοδίων την οικία Μακρυγιάννη. Όμως, παρά τα όσα

αναφέρθηκαν, η ημέρα εκείνη ήταν μεγάλη για το Έθνος μας. Σε ανάμνηση αυτών των σημαντικών γεγονότων η Πλατεία Ανακτόρων, όπου διαδραματίστηκαν, μετονομάστηκε «Πλατεία Συντάγματος», ένας κεντρικός δρόμος της Αθήνας αποκαλείται «οδός 3ης Σεπτεμβρίου» και καθιερώθηκε αναμνηστικό μετάλλιο. Για το τελευταίο έχουμε να πούμε ότι έγινε μετά από πιέσεις του Γάλλου Πρέσβη και παρά τις αντιρρήσεις του Βασιλέως Όθωνα. Το μετάλλιο αυτό είναι γνωστό σαν «Αστέρας των Αθηνών» και απονεμήθηκε σε όσους συμμετείχαν στα γεγονότα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 στην

Αθήνα. Η μορφή του είναι εξακτινός αστέρας με έξι αστερίσκους στις απολήξεις του, φέρει γύρω από τον Ελληνικό θυρεό την επιγραφή «ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» και στην πίσω πλευρά έχει χαραγμένη την ημερομηνία «3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1843». Ταυτόχρονα καθιερώθηκε και ένα άλλο αναμνηστικό μετάλλιο, «Σταυρός των Επαρχιών», για τους εκτός Πρωτευούσης. Έχει μορφή απλού σταυρού, εγγεγραμμένου σε δάφνινο στεφάνι και στο κέντρο του είναι ο Ελληνικός θυρεός με τις αντίστοιχες επιγραφές.

Η Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Πίνακας αγνώστου ζωγράφου του 19ου αι. Συλλογή Α. Ενταξία. Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών.

Οι Έλληνες του ΠΟΝΤΟΥ

Σύντομη Ιστορική Ανάδρομη και η Γενοκτονία τους
«Ναυτική Ελλάς» - του Αντιναυάρχου ΠΝ
ε.α. Παναγιώτη Καραμανώλη

Έρευνα: Ανδρέα Μαϊμαρίδη, Προέδρου Σ.Ι.Μ.Α.Ε

Από χιλιετίες το Γένος των Ελλήνων ζει και κινείται σε δύο κατά βάση θάλασσες, στην Άσπρη και στη Μαύρη. Στο Αιγαίο Πέλαγος και στον Εύξεινο Πόντο.

Ο Πόντος είναι μία υδάτινη έκταση, επικίνδυνη, ταραχώδης και εχθρική γι' αυτόν που θα τη διέπλεε τότε για πρώτη φορά. Στις ακτές του όμως ευρίσκοντο γαίες ευφορότατες, μεγάλες πλουτοπαραγωγικές πηγές, οι οποίες απετέλεσαν πόλο έλξης ισχυρότατο για τους κατοίκους της φτωχής Ελλάδος.

Από τα πανάρχαια λοιπόν χρόνια οι Έλληνες άρχισαν να εγκαθίστανται στις ακτές του. Η γη του Πόντου έγινε γρήγορα Ελληνική και τα νερά του τα ίδια με τα δικά μας του Αιγαίου. Τον Πόντο αντικρίζοντας οι Μύριοι του Ξενοφώντα ανέκραξαν το περίφημο «Θάλαττα, Θάλαττα!».

Ο Πόντος υπήρξε ο τόπος όπου ο σπόρος του χριστιανισμού έδωσε ταχύτατα καρπούς. Οι Απόστολοι του Ευαγγελίου, ξεκινώντας από την Καισάρεια της Καππαδοκίας, διέδωσαν τον λόγο του Χριστού σε όλη σχεδόν

την έκταση δυτικά από την Κασπία και κατά μήκος των ακτών του Ευξείνου Πόντου.

Η νέα θρησκεία σιγά-σιγά αποκτούσε έρεισμα το οποίο, κατά τους επόμενους αιώνες, έμελλε να αποδειχθεί ισχυρότατο. Παρουσιάστηκαν όμως από την αρχή πολλοί εχθροί επιβουλευόμενοι τη γη του.

Πρώτοι οι Πέρσες, που κατά την εποχή του Ηρακλείου, πριν ακόμα από την εμφάνιση του Ισλάμ, απείλησαν με καταστροφή το σύνολο, περίπου, του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Οι Μουσουλμάνοι στη συνέχεια, οι οποίοι από τον 7ον αιώνα, όταν οι Άραβες αρχίζουν την εξάπλωσή τους στις χώρες της «καθ' ημάς» Ανατολής, στόχευσαν και τα εδάφη του Πόντου.

Πρωτεύουσά του, από την εποχή του Ιουστινιανού, είναι η Τραπεζούντα, πόλη πλούσια και πολυάνθρωπη, και για αυτό αντικείμενο συνεχούς εχθρικής επιβουλής.

Η επιβουλή αυτή, αυτός ο κίνδυνος, έγινε ακόμα σαφέστερος όταν δυναμικά ενέσκηψαν στο προσκήνιο της ιστορίας οι Τούρκοι.

Κατά τη μάχη του Μαντζικέρτ, το 1071, ο Ελληνισμός υπέστη μία από τις μεγαλύτερες ήττες της ιστορίας του και βέβαια το τραγικό θύμα εκείνης της δραματικής μετέπωσης ήταν οι ομογενείς μας του Πόντου.

Η Κωνσταντινούπολη ήταν μακριά από την Τραπεζούντα, συνεπώς, μέσα στη γενικότερη αναταραχή, η βοήθεια την οποία η Βασιλεύουσα μπορούσε να παράσχει στην Ελληνική μεγαλούπολη του Ευξείνου Πόντου ήταν πολύ μικρή. Οι Πόντιοι προκειμένου να διαφυλάξουν τη χριστιανική τους πίστη και την εθνική τους ταυτότητα έμαθαν να στηρίζονται αποκλειστικά σχεδόν στον εαυτό τους.

Πρώτη που οργάνωσε αυτοδύναμη άμυνα στην περιοχή του Πόντου ήταν η ένδοξη οικογένεια των Γαβράδων, της οποίας το ιστορικό όνομα μέχρι σήμερα δεν έχει λησμονηθεί.

Η ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας που έγινε μετά την πρώτη πτώση, το 1204, της Κωνσταντινούπολης, υπήρξε μία, κατά κάποιο τρόπο, φυσιολογική εξέλιξη και ελπιδοφόρα.

Κάτι που οπωσδήποτε πρέπει να μνημονευθεί και να μη λησμονούμε, ιδίως οι έχοντες σχέση με το Ναυτικό, είναι ότι οι μεγάλοι Κομνηνοί του Πόντου συστηματικώς ασχολήθηκαν με τη ναυσιπλοΐα στις θάλασσες που έβρεχαν τις ακτές της επικράτειάς τους.

Μανδράκια, δηλαδή μικρά περιφραγμένα λιμάνια, μοναστήρια με πύργους,

που έπαιζαν ρόλο φάρου, και ένα θαυμάσιο για την εποχή οδικό δίκτυο, με το οποίο συνδέονταν μεταξύ τους τα επίκαιρα παραθαλάσσια σημεία, συνετέλεσαν στην ανάπτυξη του εμπορίου, στις γύρω από την Τραπεζούντα περιοχές, και συνακολούθως στην άνοδο της παιδείας και γενικώς της πνευματικής . καλλιέργειας των Ποντίων.

Το τέλος αυτής της ακμής ήλθε το 1461, όταν ο Μωάμεθ ο Β΄ μπήκε, μετά, κατά πάσα πιθανότητα, από προδοσία, στην Τραπεζούντα. Στον Πόντο ζούσαν τότε περίπου 1.000.000 ψυχές.

Το τι υπέστησαν οι εκεί Έλληνες υπό την Οθωμανική κυριαρχία είναι κάτι που μέχρι και σήμερα δεν έχει γίνει πλήρως γνωστό. Το βέβαιο είναι ότι οι Έλληνες του Πόντου μπόρεσαν να διαφυλάξουν την ταυτότητά τους, τόσο την εθνική όσο και τη θρησκευτική. Σε αυτό συνέβαλε ο αρεμιάνιος χαρακτήρας τους και η γενικότερη στάση τους απέναντι στη ζωή, η οποία προτιμούσε πάντοτε τους ηρωικούς τόνους και απέρριπτε τους συμβιβασμούς.

Με αυτά τα στοιχεία οι Πόντιοι, κατά την ελπιδοφόρα αυγή του 20ού αιώνα, ευλόγως μπορούσαν να πιστεύουν πως έφτανε και για αυτούς η ώρα της σωτηρίας.

Το καλοκαίρι του 1914 άρχισε ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος. Η Οθωμανική αυτοκρατορία, μετά την επίδειξη της Γερμανικής ισχύος και κυρίως της ναυτικής, συντάχθηκε με τις κεντρικές δυ-

νάμεις ενάντια στη Βρετανία και στη Γαλλία. Στην Ελλάδα, από το 1915 είχε κορυφωθεί ο Εθνικός διχασμός ο οποίος έφερε πολλά κακά στους Έλληνες. Τελικά η χώρα το 1917, υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ενοποιήθηκε και όταν το 1918 έληξε η σύρραξη βρέθηκε στην πλευρά των νικητών.

Τι θα γινόταν όμως με τον Πόντο; Τα πάνδεινα υπέφεραν οι Έλληνες κάτοικοί του κατά τη διάρκεια των ετών 1914-1918. Είναι γνωστό ότι όλοι σχεδόν οι Αρμένιοι είχαν εκτοπισθεί και εξοντωθεί. Παράλληλα οι Έλληνες συστηματικώς βασανίζονταν με αποτέλεσμα πολλοί να βρεθούν στην ανάγκη να πάρουν τα βουνά ως αντάρτες.

Μετά τη σύναψη της ανακωχής που έγινε στο Παρίσι, το πρόβλημα του Πόντου αντιμετωπίστηκε σε όλη του την έκταση και ρίχτηκε τότε η ιδέα ίδρυσης εκεί χριστιανικού Κράτους, κάτι που θα αποτελούσε καλή λύση στο όλο ζήτημα. Τελικά η ιδέα αυτή δεν τελεσφόρησε. Οι Ρώσοι που θα μπορούσαν να βοηθήσουν μια τέτοια λύση και οι οποίοι το 1916 είχαν μπει στην Τραπεζούντα, μετά τα γνωστά γεγονότα του 1917 στην πατρίδα τους, την άφησαν.

Πολλοί Πόντιοι ακολούθησαν τους Ρώσους στις εκτός Τουρκικού ελέγχου περιοχές, όπως είχε γίνει και στο παρελθόν.

Η ίδρυση Κράτους στην πολύπαθη περιοχή θα αποτελούσε πόλο συσπειρω-

σης των Ελλήνων της ευρύτερης ζώνης και θα μπορούσε να εξελιχθεί σε εστία ευημερίας του χριστιανικού στοιχείου. Τελικά τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση. Η Ελλάδα, η οποία είχε βρεθεί μπλεγμένη σε στρατιωτικές επιχειρήσεις ευρείας κλίμακας στο δυτικό τμήμα της Μικράς Ασίας, δεν επιθυμούσε άνοιγμα και δευτέρου μετώπου στον Πόντο, έτσι δεν καρποφόρησε μία τέτοια κίνηση.

Τον Μάιο του 1922 επιχειρήθηκε από Μοίρα του Στόλου μας ο βομβαρδισμός της Σαμψούντας, σπουδαίο συγκοινωνιακό κέντρο των Κεμαλικών δυνάμεων. Στην επιχείρηση πήραν μέρος ο ΑΒΕΡΩΦ, τα Αντιτορπιλλικά ΠΑΝ-ΘΗΡ και ΙΕΡΑΞ, και δύο Εύδρομα. Τα αποτελέσματα υπήρξαν θεαματικά, οι Τούρκοι περιήλθαν σε κατάσταση πανικού, αλλά τελικά τίποτα το μόνιμο δεν επιτεύχθηκε.

Λίγο αργότερα η μεγάλη Κεμαλική επίθεση ανέτρεψε τα πάντα και έφερε την οριστική πτώση του Μικρασιατικού Ελληνισμού, και βέβαια των Ελλήνων του Πόντου.

Αυτοί, μετά από μικρή ανάπαυλα στα τέλη του 1918 και τις αρχές του 1919, αντιμετώπισαν ξανά τραγικές καταστάσεις. Τα χωριά τους κάηκαν, οι περιουσίες τους κατεστράφησαν, η τιμή τους ξευτιλίστηκε. Πολλοί έγιναν και πάλι αντάρτες, άλλοι πάλι υπέκυψαν στη μοίρα τους.

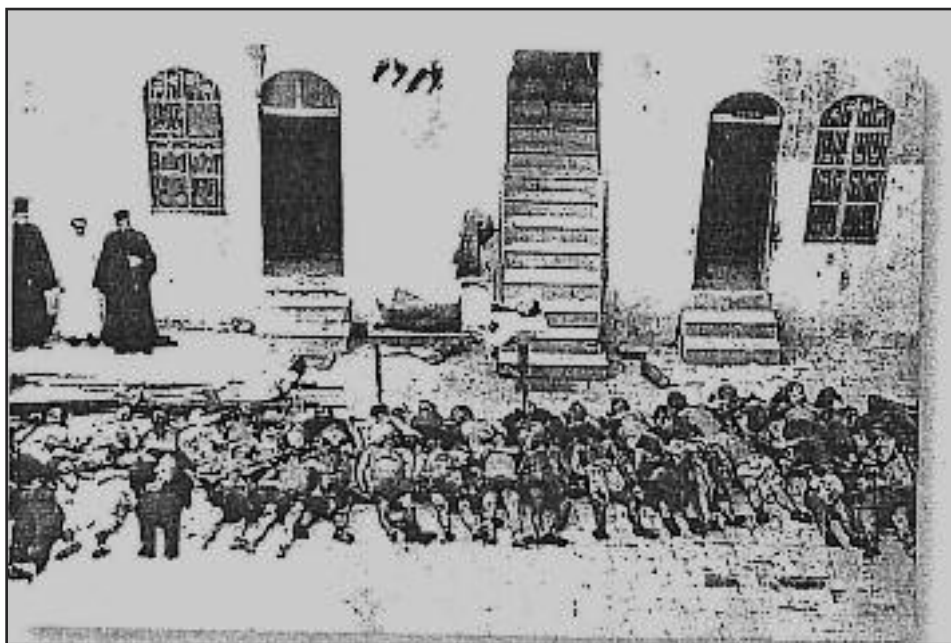
Υπολογίζεται ότι από τους 450.000

Έλληνες κατοίκους του Πόντου κατά το 1914 μόνο 250.000 είχαν απομείνει το 1923, όταν έγινε η ανταλλαγή των πληθυσμών. Αυτοί ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην ελεύθερη Ελλάδα.

Δίκαια λοιπόν γίνεται λόγος για γενοκτονία των Ποντίων. Ένας στους δύο περίπου, χάθηκε μαρτυρικά εκείνα τα

τραγικά για τον Ελληνισμό έτη.

Έτσι σήμερα που η πατρίδα μας βρίσκεται και πάλι σε δύσκολη κατάσταση θα πρέπει να θυμόμαστε το τι τράβηξε ο Ελληνισμός τότε και να φροντίσουμε, μακριά από κομματικά πάθη και δολιότητες, να μην ξαναγίνουν τα ίδια.

Εξόντωση των Ποντίων

Ελληνική Παράδοση: Καταφυγή και Κατεύθυνση

«Ακατάλυτη και τρομερή δύναμη, Ελλάδα!

Χωρίς το δικό σου πνεύμα, τίποτα δε γίνεται στον κόσμο.

Όλα τα γονιμοποιείς εσύ. Για μια στιγμή φαίνεται πως πεθαίνεις,
κι άξαφνα παρουσιάζεσαι πάλι ολοζώντανη
και δροσερή εκεί που δε σε περίμενε κανείς!»

Τζόκομο Λεοπάρντι, Ιταλός ποιητής (19ο αι.)

*Της Πολυξένης Χούση διευθύντριας σύνταξης του περιοδικού
«ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ»*

Πού υπάρχει και πώς εκδηλώνεται η άφθαρτη εκείνη δύναμη που προστατεύει το Ελληνικό Έθνος από τον αφανισμό του, χιλιάδες χρόνια τώρα; Οι Έλληνες, λαός γεννημένος στο ξημέρωμα της ανθρωπότητας και στη χαράυγη του πολιτισμού, δε σώνονται και δε λυγούν στον χρόνο απ' τους ανέμους.

Ο αρχαίος Έλληνας, ο Έλληνας των Ρωμαϊκών και Βυζαντινών χρόνων, ο νεότερος, ο σημερινός Έλληνας, είναι δεμένοι μεταξύ τους, σε μια αναπόσπαστη ακολουθία του «ξέιν» και κατ'επέκταση του «ευ ξειν», έτσι όπως αυτό ορίζεται από την άφθαρτη, φλογισμένη και μυστηριώδη ενέργεια του Ελληνικού πνεύματος. Τον πνεύματος αυτού που καθοδηγεί τον τυφλό Όμηρο να χρωματίσει φωτεινά τον κόσμο, που ορμίζει το Μεγαλέξανδρο να σταθεί ηγέτης-φωτοδότης της Οικουμένης, που ωθεί το χέρι του Φειδία να σμιλέψει με φως την Ελληνική πέτρα, που γεννά την Πλατωνική

σοφία, το Αριστοτελικό φως, τη Σωκρατική ανθρωποκεντρική φιλοσοφία, που προστάζει σε συγγραφή της μνήμης τον Ηρόδοτο, τον Θουκυδίδη, που χαρίζει υπερβατική πνοή στον Αισχύλο, στον Σοφοκλή. Είναι το ίδιο Ελληνικό πνεύμα που ξεχύνεται πανταχόθεν στην Αθήνα, στον Μαραθώνα, στη Σαλαμίνα, στην Ολυμπία, στους Δελφούς, στον Μυστρά, στην Κωνσταντινούπολη. Που πυρακτώνει τις ψυχές του Περικλή, του Λεωνίδα, του Θεμιστοκλή, που φέγγει ακτινοβόλος δύναμη στον Μέγα Κωνσταντίνο, στην αυτοκράτειρα Θεοδώρα, στον Ηράκλειο, στον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο, που εμπνέει τη διδαχή στον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό, στον Ιωάννη τον Χρυσόστομο, στον Μέγα Βασίλειο, στον Κοσμά τον Αιτωλό, στον Παπαφλέσσα, που σφαλίζει με γενναιότητα τον Κολοκοτρώνη, τον Μιαούλη, τη Μπουμπουλίνα, τον Ανδρούτσο, τον Διάκο, που πυρώνει την καρδιά και την πένα του Κοραή, του

Ροΐδη, του Σολωμού, του Παλαμά, του Σεφέρη, του Ελύτη, του Ρίτσου. Το πνεύμα που υπαγορεύει αντρειωσύνη και τόλμη στον Παύλο Μελά, στον Παύλο Κουντουριώτη, στον Νικόλαο Βότση. Το πνεύμα που επαναπροσδιορίζοντας την ισχύ του, δημιουργεί το έπος του 1940 και δηλώνοντας τη θαλασσινή του επιβολή, κρατά διαχρονικά αδούλωτο και ισχυρό το ναυτικό των Ελλήνων.

Στη συνείδηση της Οικουμένης, το πνεύμα αυτό επιτάσσει σεβασμό και παραδοχή της υπεροχής του. Έτσι, ο Γκαίτε διαπιστώνει, ότι «η Ελλάδα για την ανθρωπότητα είναι ό,τι η καρδιά και ο νους για τον άνθρωπο», η εκτίμηση του Καρλ Μαρξ είναι, ότι «κάθε μέρα που περνάει γινόμαστε όλο και περισσότερο Έλληνες» και ο Βολταίρος ομολογεί, ότι «στην Ελλάδα οφείλουμε το πνεύμα μας και το σύνολο των αρετών μας».

Ο Έλληνας «φυτρωμένος» στη γη της αρμονίας, όπου ισοξυγιάζονται το χώμα με το νερό και ο αέρας με τον ήλιο, πλάθει ζωή και πλάθεται η ζωή του, με δύναμη και ισορροπία. Αυτή η συμπαντική εύνοια, δίνει στον Έλληνα προβάδισμα ισχύος πνευματικής, που τον παρακινεί εξαρχής να αντιληφθεί την οικουμενική ανθρωπιστική αποστολή του και να την κάνει πράξη ζωής. Η γεωγραφική του θέση, στο σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης, τον «προικίζει» με τη δυνατότητα να επιλέγει και ν' αφομοιώνει στοιχεία

άλλων πολιτισμών, που εμπλουτίζουν και ανανεώνουν την αυτοσυνειδησία του.

Καθιερώνει όμως τους δικούς του ξεχωριστούς υπαρκτικούς κώδικες, που του επιτρέπουν την αντοχή και τη διάρκεια στον χρόνο. «Είμαστε οι μνηστήρες του χρόνου και οι καταδικασμένοι του χώρου» λέει ο Ζήσιμος Λορεντζάτος.

Ο λαός των Ελλήνων, ως αυτόχθων σε μια γη που τον θέλει δικό της και συνέχεια, διαμορφώνει τη γλώσσα του, στοχάζεται, γράφει, φιλοσοφεί, εφευρίσκει, θρησκεύεται, μάχεται, τραγουδά, χορεύει, και είναι αυτά, ο τρόπος που ζει στην πορεία των χρόνων, είτε ζει ελεύθερος, είτε αγωνίζεται για την ελευθερία του. Αυτό είναι το «ζειν», αλλά και το «ευ ζειν» που αποτελεί και την παράδοσή μας. Την παράδοση των Ελλήνων. Μια παράδοση, που με απαρέγκλιτη συνέπεια, και μυσταγωγική τελετουργία τροφοδοτεί την ύπαρξή μας ανά τους αιώνες, που σχηματοποιεί τη μεγαλοσύνη μας, που φανερώνει την ομορφιά μας, που πιστοποιεί την πνευματική μας δύναμη.

Μια παράδοση ασπίδα του Έθνους μας, που δεν μπορούν να μας πάρουν αν εμείς δεν την παραδώσουμε και μάλιστα σ' έναν πόλεμο διαρκή, και από ένα εχθρό τότε ορατό και τότε αόρατο, «αρχή και τέλος, παλιόθεν και ως τώρα, όλα τα θεριά πολεμούν να μας φάνε τους Έλληνες και δεν μπο-

ρούνε τρώνε από μας και μένει και μαγιά» λέει ο στρατηγός Μακρυγιάννης, τον 19ο αιώνα. Αυτή η «μαγιά» που μας επιτρέπει να υπάρχουμε και να συνεχίζουμε ως λαός, ανιχνεύεται στη γλώσσα μας, στα ήθη, στα έθιμά μας και είναι η δύναμή τους, το ζωτικό συστατικό, που δίνει την αδιάσπαστη συνέχειά μας.

Ας πιαστούμε από τη δύναμη αυτή, να μεγαλώσουμε τις αντοχές μας. Οι παλαιότερες γενιές πειθαρχώντας στο Εθνικό τους χρέος, ας μεταγγίσουν στους νεότερους, την «κραταιά δύναμη, που επιτρέπει τη συνέχεια του λαού μας, γνωρίζοντάς τους τη σπουδαιότητα, την ιδιαιτερότητα και την ομορφιά της Ελληνικής παράδοσης.

Παλαιότεροι και νεότεροι, σε ένα κοινό τόπο, αντίστασης και δράσης για τη διαφύλαξη της ελληνικής μας συνέχειας, ας καταστήσουμε την παράδοσή μας καταφυγή των ελπίδων μας και κατεύθυνση των οραμάτων μας».

Και συμπορευόμενοι με τον Φώτη Κόντογλον: «Όσοι απομείναμε πιστοί στην παράδοση, όσοι δεν αρνηθήκαμε το γάλα που βυζάξαμε, αγωνιζόμαστε, άλλος εδώ, άλλος εκεί, καταπάνω στην ψευτιά. Καταπάνω σ αυτούς που θέλουνε την Ελλάδα ένα κουφάρι χωρίς ψυχή, ένα λουλούδι χωρίς μυρουδιά. Κουράγιο! Ο καιρός θα δείξει ποιος έχει δίκιο, αν και δεν χρειάζεται ολότελα αυτή η απόδειξη».

Παρθενώνας

«ΠΥΡΟΒΟΛΗΤΕΣ»

Οκτώβριος – Νοέμβριος – Δεκέμβριος 2016

**ΑΙΤΗΜΑ ΜΑΝΑΣ
ΠΟΥ ΕΧΑΣΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ
ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ «1940»**

Επιμέλεια: Πέτρος Μαρκόπουλος Αντγος ε.α.

Σας παραθέτω την επιστολή της Ελένης Ιωαννίδου προς τον Πρόεδρο της Κυβέρνησης, μετά την απώλεια του υιού της στις επιχειρήσεις, που αξίζει τον κόπο να διαβάσουμε και να προβληματισθούμε συγκρίνοντας το τότε με το τώρα.

Η Ελληνίδα ΜΗΤΕΡΑ του 1940

Προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως
κ. Αλ. Κορυζήν

Ο υιός μου Ευάγγελος Ιωάννου Ιωαννίδης απωλέσθη εις τας επιχειρήσεις της Κλεισούρας. Παρήγγειλα εις τους τέσσαρας ήδη υπηρετούντας Χρήστον, Κώσταν, Γεώργιον και Νίκον Ιωάννου Ιωαννίδην να εκδικηθώσιν τον θάνατον του αδελφού των.

Κρατώ εις εφεδρείαν άλλους τέσσαρας Πάνον, Αθανάσιον, Γρηγόριον και Μενέλαον Ιωάννου Ιωαννίδην, κλάσεων 1917 και νεωτέρων.

Παρακαλώ κληθώσιν ονομαστικώς και ούτοι εις πάσαν περίπτωσιν ανάγκης της πατρίδας ή τυχόν απώλειας ετέρου τέκνου μου προς εκδίκησιν εχθρού.

Γνωρίσατε Βασιλέα μας ότι ύστατον επιφώνημά μου θέλει είναι: Ζήτω η Πατρίς!

Ελένη Ιωάννου Ιωαννίδου,
Κυπαρισσία
2 Φεβρουαρίου 1941

**ΑΥΤΕΣ ΗΤΑΝ ΜΑΝΕΣ ΚΑΙ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΑΣ ΜΕΓΑΛΟΥΡΓΗΣΕ**

ΥΓ: Η Ελένη Ιωαννίδου τιμήθηκε από την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Αττικής και τον Δήμο Κυπαρισσίας, σε διήμερο εκδηλώσεων (28-29 Μαρτίου 2009) στην Κυπαρισσία υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων, όπου ανακηρύχθηκε «σύμβολο της Ελληνίδας μητέρας του Έπους του 1940» και έγιναν τα αποκαλυπτήρια του αγάλματος της.

ΚΛΑΙΡΗ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Η οραματίστρια και ιδεολόγος

Τον Προέδρου των Συνδέσμων Αγωνιστών Θάσου Σοφοκλέους

Ασφαλώς δεν είναι καθόλου εύκολο να παρουσιάσεις το έργο και την προσφορά της Κλαίρης Αγγελίδου, ούτε και να σκιαγραφήσεις την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα της μέσα σε λίγες γραμμές και με τη φτωχή σου πένα.

Κλαίρη Αγγελίδου

Είχα την τύχη να την γνωρίσω από κοντά, από τότε που ήμασταν φοιτητές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, από το 1954.

Η μνήμη ζωντανεύει τα ωραία εκείνα χρόνια της φοιτητικής μας ζωής. Είχαμε τότε ξεχωρίσει μια ομάδα με τους Πέτρο Στυλιανού, Ρένο Κυριακίδη, Νίκο Αγγελίδη, Θάσο Σοφοκλέους, Κλαίρη Ξενίδου (μετέπειτα Αγγελίδου), Ρούλα Γιαλλουρίδου, Αντιγόνη Αγαθαγγέλου και Αγγελική Ελευθερίου. Ήμασταν αγαπημένοι και κάναμε παρέα. Η Κλαίρη ήταν αρραβωνιασμένη με τον Νίκο.

Ήταν η περίοδος που το θέμα της Κύπρου έπαιρνε μια νέα διάσταση. Ο λαός μας, απογοητευμένος από την

απαράδεκτη στάση και συμπεριφορά των Αγγλων αποικιοκρατών, που όχι μόνον δεν έδωσαν σημασία στο Ενωτικό Δημοψήφισμα του 1950, αλλά δήλωναν ότι «το καθεστώς της Κύπρου ουδέποτε θα αλλάξει», αποφάσισε να αλλάξει τακτική και να διεκδικήσει την ελευθερία του με

το αίμα του. Ο χαρτοπόλεμος και οι ειρηνικές διαδικασίες δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα. Έτσι η ομάδα μας, Πέτρος, Ρένος, Θάσος έκαμαν τον πρώτο πυρήνα των φοιτητών και άρχισαν εκπαίδευση στα όπλα και τον ανταρτοπόλεμο.

Όπως αντιλαμβάνεσθε, αυτό το γεγονός έδωσε πιο δυνατά την ομάδα μας.

Η μόνη φοιτήτρια που γνώριζε και ήταν ενημερωμένη για τη δράση μας αυτή ήταν η Κλαίρη, λόγω του αρραβωνιαστικού της. Έφθασε η ώρα. Ο αρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α Γεώργιος Γρίβας-Διγενής, όταν ενημερώθηκε για την ομάδα μας, ζήτησε την άμεση κάθοδο μας στην Κύπρο.

Παρόλο που δεν ήταν απλό ούτε εύκολο, είπαμε ΝΑΙ. Πριν αναχωρήσουν οι πρώτοι προέκυψε πρόβλημα με τον Νίκο Αγγελίδη «Εγώ δεν φεύγω αν δεν παντρευτώ την Κλαίρη», μας είπε κοφτά και ξεκάθαρα.

Τους παντρέψαμε κρυφά στο σπίτι στην οδό Σκουφά 12, στο Κολωνάκι το βράδυ της 30ής Απριλίου 1955, γιατί δύο από μας φεύγαμε την 14η Μαΐου στις 6 το πρωί αεροπορικώς.

Μας ήθελαν όλους κουμπάρους. Ήταν ο πρώτος μυστικός γάμος της ΕΟΚΑ.

Έκτοτε η Κλαίρη έγινε αδελφή μας, στάθηκε πλάϊ μας και πιασμένη χέρι-χέρι με τον αγαπημένο της Νίκο έγραφε τη δική της ιστορία, καταρχάς ως μέλος της ΕΟΚΑ και μετά ως μέλος της κυπριακής κοινωνίας και διακεκριμένη εκπαιδευτικός.

Κι όταν ο Πανάγαθος Θεός πήρε κοντά του τον αγαπημένο της σύντροφο, η Κλαίρη στάθηκε όρθια, ανακάλεσε τις ψυχικές της δυνάμεις και πάλεψε παλληκαρίσια. Σήκωσε τον σταυρό της με αξιοπρέπεια και υπομονή προστατεύοντας τα αγαπημένα της παιδιά.

Αναμφίβολα η Κλαίρη η Αγγελίδου υπήρξε μια ξεχωριστή προσωπικότητα.

Πορεύτηκε με αξιοπρέπεια, με σύνεση και υπευθυνότητα, έζησε και βίωσε όλες τις πτυχές του εθνικού μας προβλήματος και διαδραμάτισε τον δικό της ρόλο στα εθνικά δρώμενα, από διάφορες θέσεις.

Συναισθηματική λάτρης του Ελληνοχριστιανικού ιδεώδους, οραματίστρια και ιδεολόγος της Ένωσης, αφιέρωσε τον εαυτό της στον Αγώνα του λαού μας για δικαίωση. Πολύπλευρη και πολυδιάστατη, ολοκληρωμένη προσωπικότητα, διακρίθηκε στον πνευματικό τομέα. Είναι ένας καταξιωμένος πνευματικός άνθρωπος, λογοτέχνιδα και ποιήτρια και με το έργο της συμβάλλει στην ορθή καθοδήγηση του λαού μας.

Είχα την τύχη να συνεργαστώ στενότερα μαζί της όταν ήταν υπουργός Παιδείας και εγώ βουλευτής και αναπληρωτής Πρόεδρος της Επιτροπής Παιδείας της Βουλής! Έζησα τότε μιαν άλλη Κλαίρη, δυναμική, με δυνατή προσωπικότητα και ευθυκρισία.

Είμαι περήφανος που είμαι φίλος και συνεργάτης της.

Εύχομαι ο Θεός να την έχει καλά, να την φωτίζει και να την εμπνέει για να προσφέρει και να δημιουργεί.

Τα βασανιστήρια αγωνιστών της ΕΟΚΑ από Βρετανούς

Η βρετανική εφημερίδα Metro έδωσε στη δημοσιότητα περιγραφές των βασανιστηρίων οι οποίες δόθηκαν στο δικαστήριο από Κύπριους αγωνιστές

«ΑΛΗΘΕΙΑ» 22 Μαΐου 2018

Λεπτομέρειες των περιγραφών των βασανιστηρίων στα χέρια Βρετανών στρατιωτών που Κύπριοι αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α έχουν δώσει σε βρετανικό δικαστήριο αποκαλύπτει η εφημερίδα Metro του Λονδίνου. Το Ανώτερο Δικαστήριο του Λονδίνου εξετάζει εδώ και καιρό την αγωγή 34 αγωνιστών της ΕΟΚΑ σε βάρος της βρετανικής κυβέρνησης. Μια πρώτη διαδικαστική νίκη ήρθε προ μηνών, όταν ο δικαστής έκρινε πως η υπόθεση πρέπει να εκδικαστεί με βάση το βρετανικό και όχι το κυπριακό δίκαιο, το οποίο είναι πιο αυστηρό ως προς την παραγραφή αδικημάτων λόγω παρέλευσης χρόνου.

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ. Το δημοσίευμα της Metro αναφέρει ως καταγγελλόμενες πρακτικές βασανιστηρίων τις εξής: Τον βιασμό μίας νεαρής φοιτήτριας, γρονθοκοπήματα, κλοτσιές, μαστιγώματα και απειλές για αποκοπή γεννητικών οργάνων, βίαιη τοποθέτηση ενός μεταλλικού κουβά στο κεφάλι του θύματος και χτύπημα του με σφυρί, σβήσιμο αναμμένων τσιγάρων στον πρωκτό του θύματος, εικονικούς πνιγ-

μούς, στέρηση ύπνου, βίαιη κατάποση αλατιού, σφίξιμο ενός «σιδερένιου στέμματος» γύρω από το κεφάλι του βασανιζόμενου μέχρι να τρέξει αίμα από τα αυτιά και τα μάτια του, ξυλοδαρμούς που σε μία περίπτωση οδήγησαν σε απώλεια νεφρού, εικονικές εκτελέσεις και τοποθέτηση ενός βασανιζόμενου σε φέρετρο ως απειλή.

Ο ΒΡΕΤΑΝΟΣ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ. Η λονδρέζικη εφημερίδα αποκαλύπτει επίσης την απάντηση που έδωσε ο υφυπουργός Άμυνας Μαρκ Λάνκαστερ στον κυπριακής καταγωγής βουλευτή Πάμπο Χαραλάμπους, ο οποίος είχε ζητήσει γρήγορη διευθέτηση της υπόθεσης για λογαριασμό Κύπριου κατοίκου της περιφέρειάς του στο βόρειο Λονδίνο, που αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας. «Η κυβέρνηση θεωρεί τα βασανιστήρια μια αποτρόπαιη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και με συνέπεια και χωρίς επιφυλάξεις καταδικάζει τέτοιες πρακτικές», ανέφερε η απάντηση του Βρετανού υφυπουργού. «Υφίσταται απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων στο διεθνές δίκαιο

και δεν μπορεί να δικαιολογούνται υπό οποιαδήποτε συνθήκη, συμπεριλαμβανομένων για παράδειγμα του πολέμου και των έκτακτων καταστάσεων», συνέχιζε ο κ. Λάνκαστερ. Πρόσθετε ότι αν και είναι ενήμερος για τις καταγγελίες σε βάρος των Βρετανών στρατιωτών την περίοδο 1955-59, δεν είναι σε θέση να συζητήσει μεμονωμένες περιπτώσεις όπως αυτή του ψηφοφόρου του κ. Χαραλάμπους καθώς «η εκδίκηση είναι σε εξέλιξη».

Η ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ. Η επόμενη προγραμματισμένη ακροαματική διαδικασία για την υπόθεση είναι τον Οκτώβριο. Οι Κύπριοι αγωνιστές επιδιώκουν να λάβουν αποζημιώσεις από τη βρετανική κυβέρνηση, όπως συνέβη στην περίπτωση 5.000 και πλέον εναγόντων από την Κέννα, που είχαν

καταγγείλει βασανιστήρια από τις βρετανικές αποικιοκρατικές δυνάμεις κατά την εξέγερση των Μάου-Μάου τις δεκαετίες του 1950 και 1960. Ο συνήγορος των αγωνιστών της ΕΟΚΑ Κέβιν Κονρόι δήλωσε ότι οι πελάτες του, όλοι πάνω από 80 ετών πλέον, αγωνίζονται για την αναγνώριση των βασανιστηρίων που υπέστησαν. «Πολλοί υποφέρουν ακόμα καθημερινά από τα φυσικά και ψυχολογικά τραύματα που υπέστησαν τότε. Τρεις από τους ενάγοντες έχουν πεθάνει κατά τη διαδικασία ενώ άλλοι δεν μπορούν πλέον να ενεργήσουν μόνοι, θα πιάσουμε τώρα να φέρουμε το ζήτημα σε πλήρη δίκη, ώστε να διασφαλίσουμε ότι θα απονεμηθεί δικαιοσύνη στους πελάτες μας».

Στιγμιότυπο από την καθημερινότητα της αγγλικής κατοχής της Κύπρου

Το μυστικό 'στρατόπεδο βασανιστηρίων' της Βρετανίας και η δυσωδία της συγκάλυψής τους

Από τη «Mail on Sunday» του Λονδίνου
Μετάφραση: Φίλιππος Στυλιανού

Της Polly Dunbar

Ήταν μια ξάστερη νύχτα του Οκτώβρη στους λόφους πάνω από την Κυθρέα και ο 19χρονος Τζέιμς Έικιν ετοιμαζόταν για μια μακρά και ήσυχη βραδυά. Φυλάγοντας σκοπιά σε ένα μονώροφο στρατιωτικό συγκρότημα στην Κυπριακή ύπαιθρο, ο νεαρός αξιωματικός της Φρουράς των Γρεναδιέρων δεν μπορούσε να δει και πολλά πράγματα και τίποτε να ακούσει, εκτός από το θρόισμα της Μεσογειακής αύρας μέσα από τους ελαιώνες.

Μέχρι που τη νυχτερινή γαλήνη διαπέρασαν ήχοι που ακόμα και σήμερα, έξι δεκαετίες αργότερα, του παγώνουν το αίμα - κραυγές αγωνίας από τους ανθρώπους που κρατούνταν φυλακισμένοι στο κτίριο που φρουρούσε: ένα Βρετανικό κέντρο ανακρίσεων.

Ήταν το έτος 1958 και οι τρομοκράτες της ΕΟΚΑ βρίσκονταν σε ένοπλη εξέγερση στον αγώνα τους για ανεξαρτησία της Κύπρου από την αποικιακή κυριαρχία, όπως δε ο υπολοχαγός Έικιν θα ανακάλυπτε με φρίκη, η αντί-

Σπύρος Χατζηγιακουμή

δραση της Βρετανίας ήταν ανενδοίαστα σκληρή.

Στην ηλικία των 79 χρόνων σήμερα, ο κ. Έικιν μιλά για πρώτη φορά για τα προ εξηκονταετίας τρομακτικά γεγονότα και για την αισχρή συγκάλυψη που ακολούθησε.

Εξοργισμένος με αυτά των οποίων υπήρξε μάρτυρας, τα ανέφερε στον ανώτερο αξιωματικό του, τον Υποστράτηγο Μάικλ Στούρτον, ο οποίος με τη σειρά του ενημέρωσε τις Αρχές.

Ωστόσο, αντί ευγνωμοσύνης για το θάρρος τους, βρέθηκαν αντιμέτωποι με ένα τείχος εχθρότητας. Ο Υποστράτηγος Στούρτον εξοστρακίστηκε, οι συνάδελφοί του αξιωματικοί έγιναν ψυχροί απέναντι του επειδή μίλησε και οι λογοκριτές του Υπουργείου Άμυνας τον ανάγκασαν σε σιωπή, κρίνοντας ότι το επεισόδιο έπρεπε να σβηστεί από την ιστορία του Τάγματος των Γρεναδιέρων.

Παρέμεινε μυστικό για πάνω από μισό αιώνα, μέχρι σήμερα. Μάλιστα, η μαρτυρία του κ. Έικιν δεν είναι η μόνη,

αφού υποστηρίζεται από την οικογένεια του αποβιώσαντος Υποστράτηγου Στούρτον, του φίλου και πρώην συναδέλφου του.

Αποφασισμένη να βοηθήσει στην αποκάλυψη των ωμοτήτων στην Κυθρέα και στην επακόλουθη συγκάλυψη, έχει ανοίξει την ενοχοποιητική μαρτυρία των οικογενειακών αρχείων, ώστε να λεχθεί επιτέλους η αλήθεια γι αυτό το σκοτεινό κεφάλαιο της Βρετανικής ιστορίας.

Ο υποστράτηγος Στούρτον πέθανε το 2001, αλλά άφησε πλήρη περιγραφή του επεισοδίου στα χαρτιά του, που τώρα αποκαλύπτονται για πρώτη φορά στη «Μέιλ ον Σάνταιν».

Ήδη ντροπιασμένη από την βία της μεταπολεμικής διακυβέρνησης στην Κέννα, η Βρετανία αντιμετωπίζει σήμερα ερωτηματικά και για τα στρατεύματά της στην Κύπρο, με 34 Ελληνοκύπριους να έχουν εξαπολύσει νομική μάχη, ισχυριζόμενοι ότι υπήρξαν θύματα κακομεταχείρισης, περιλαμβανομένων κτυπημάτων, εικονικού πνιγμού και βιασμού από τις αποικιακές δυνάμεις, που προσπαθούσαν να θέσουν υπό έλεγχο την εξέγερση της Ε.Ο.Κ.Α.

Όταν ο 32χρονος Υποστράτηγος Στούρτον και ο δεύτερος λόχος των Γρεναδιέρων Φρουρών εστάλησαν στο νησί τον Μάιο του 1958, η Κύπρος ήταν σε αναβρασμό. Τα στρατεύματα είχαν αρχικά σταλεί εκεί καθοδόν προς Ιορδανία για να βοηθήσουν τον Βασιλιά Χουσεΐν, του οποίου η μοναρχία κινδύνευε από απόπειρες πραξικοπη-

μάτων. Αντί αυτού, ο λόχος διατάχτηκε να συμβάλει σε περιπόλους των δυνάμεων ασφαλείας κατά της Ε.Ο.Κ.Α, της οποίας οι εκτελεστικές ομάδες είχαν δολοφονήσει Βρετανούς στρατιώτες.

Τον Οκτώβριο εκείνου του χρόνου, ο Υποστράτηγος Στούρτον διατάχτηκε να στείλει μια από τις διμοιρίες του στην Κυθρέα, για να φρουρεί ένα ανακρίτήριο, όπως του είπαν.

Εκεί συνομίλησε με ένα άτομο με πολιτική περιβολή, ο οποίος του παρουσιάστηκε ως «Επαρχιακός Αξιωματικός των Μυστικών Υπηρεσιών» και του ζήτησε να κρατήσει τους Γρεναδιέρους σε κάποια απόσταση, ώστε να μη ακούουν τους Κύπριους που ανακρίνονταν κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Αλλά όχι μόνο άκουγαν τις κραυγές οι Γρεναδιέροι, έβλεπαν κιόλας κάποια απ' αυτά που συνέβαιναν, όπως εξήγησε ο κ. Έικιν. Θυμάται: «Τη νύχτα έβαζαν τους κρατούμενους σε ένα μεγάλο υπόστεγο. Το δωμάτιο των ανακρίσεων ήταν στη μια πλευρά του υποστέγου και δεν βρισκόταν υπό τον έλεγχό μας. Άκουγα ξεφωνητά να έρχονται από εκεί, τα άκουσε επίσης κι ένας από τους σκοπούς μας. Ήταν ένας τρομακτικός ήχος».

Το άλλο πρωί βρήκε ένα νεαρό άνδρα ξαπλωμένο στο δάπεδο με ολόασπρο πρόσωπο. «Δεν μπορούσα να δω μώλωπες, αλλά ήξερα ότι κάτι του συνέβηκε», λέγει. «Βγήκα στον ασύρματο μου και κάλεσα τον Μάικλ [Στούρτον] να έρθει εκεί, και να φέρει μαζί του

κουβέρτες και ιατρικές προμήθειες. Εξέφρασα τις ανησυχίες μου, καθώς ήμουν βαθειά ενοχλημένος από το τι συνέβαινε».

Τρεις μέρες αργότερα, βρήκε αρκετούς Κύπριους γερμένους πάνω σε ένα τοίχο για να μην πέσουν κάτω, σύντομα δε ακολούθησε πολύ πιο ενοχοποιητική μαρτυρία. Ένας από τους άνδρες της διμοιρίας είδε με τα μάτια του να γίνονται βασανιστήρια. Ανέφερε στον Υπ/γό Έικιν ότι είδε να κρατούν το κεφάλι κάποιου από τους αιχμαλώτους προς τα πίσω και να τον κτυπούν επανειλημμένα στον λαιμό. Τον κτυπούσαν επίσης στο στομάχι και πίσω από τα γόνατά μου με κομμάτια πάγου.

Δύο μέρες αργότερα, ο Κύπριος που ήταν υπεύθυνος διοίκησης του κέντρου του είπε ότι ένας από τους κρατουμένους είχε πεθάνει κατά τη διάρκεια της ανάκρισης κι ότι είχαν βάλει πάγο δίπλα από το σώμα του όταν τον κτυπούσαν για να μην μείνει σημάδι από τα κτυπήματα. Λέγει ο κ. Έικιν: «Ο υπεύθυνος ανέφερε ότι, 'λέμε πως πέθανε προσπαθώντας να αποδράσει'. Αυτό δεν είναι σωστό, σκέφτηκα».

Δεν συμφωνούσαν, όμως, όλοι μαζί του. Κάποιοι στο εντευκτήριο των αξιωματικών εξέφρασαν την πεποίθηση ότι, ως ύποπτοι τρομοκράτες οι κρατούμενοι ήταν άξιοι οποιασδήποτε μεταχείρισης.

«Τη νύχτα που άκουσα τις κραυγές, ένας από τους άλλους αξιωματικούς διαφώνησε ολότελα με την στάση μου», θυμάται ο κ. Έικιν. «Του είπα: 'Δεν είμαστε εδώ για να ανασυστή-

σουμε τις τακτικές του Χίτλερ στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο'. Δεν είμαστε εμείς [Οι Γρεναδιέροι] που κακομεταχειριζόμαστε τους φυλακισμένους. Γινόταν όμως στο όνομα των Βρετανικών Ενόπλων Δυνάμεων».

Ανήσυχος από τη μαρτυρία του Υπ/γού Έικιν, ο Υπ/τηγος Στούρτον επέστρεψε στην έδρα του Λόχου για να αναφέρει αυτά που είχε δει, αλλά ο Διοικητής Αξιωματικός Συνταγματάρχης Τζέιμς Μπάουες-Λάιον, εξάδελφος της Βασιλομήτορος, δεν ήταν εκεί. Ο Υπ/τηγος Στούρτον απεφάσισε να πάει με το αυτοκίνητο στο Κυβερνείο και να μιλήσει σε ένα φίλο του, που ήταν Ιδιαίτερος Γραμματέας του Κυβερνήτη Σερ Χιου Φοντ.

Αναφέρει ο κ. Έικιν: «Ο Μάικλ το συζήτησε μαζί μου και είπε, 'Νομίζεις ότι πρέπει να το κάνω αυτό;' Κι εγώ είπα 'Ναι'. Άλλοι διερωτούνται γιατί δεν το διαβίβασε ιεραρχικά, αλλά τότε τίποτε δεν θα γινόταν. Χαίρομαι που έκανε ό,τι έκανε».

Ο Υπ/τηγος Στούρτον παρέθεσε τα κίνητρα και τις ανησυχίες του σε μια επιστολή στον Συνταγματάρχη Όλιβερ Λίντσευ, συγγραφέα του βιβλίου «Κάποτε Ένας Γρεναδιέρος», γράφοντας: «Ένωσα ότι είχα καθήκον προς τον διμοιρίτη μου και σε ορισμένους άλλους βαθμούχους για να ενεργήσουν αναλόγως».

«Αυτός ο νεαρός αξιωματικός [ο Υπ/γός Έικιν] ήταν ένας άνθρωπος απόλυτης ακεραιότητας, ένας ηγέτης πρώτης τάξεως. Μου είπε ότι οι άνδρες της διμοιρίας του ήταν εξοργισμένοι.

Ήταν σκληροί, πειθαρχημένοι και καλά εκπαιδευμένοι στρατιώτες. Δεν ήθελαν να συσχετιστούν με αυτές τις δραστηριότητες που είχαν δει και ακούσει. Ήταν πεπεισμένοι ότι τα βασανιστήρια διεξάγονταν από τις Βρετανικές δυνάμεις ασφαλείας».

Ο ίδιος ο Διοικητής Σερ Χιου Φοντ, πήγε αμέσως στο κέντρο ανακρίσεων για να διερευνήσει το θέμα, αλλά φαίνεται πως μέχρι να φθάσει εκεί, όλα τα ίχνη των βασανιστηρίων είχαν εξαφανιστεί. Όπως έγραψε ο Υπ/τηγος Στούρτον, τον είχε καθυστερήσει ένα ανεξήγητο οδόφραγμα.

Όσο δε για τους Βρετανούς αξιωματικούς, ο Υπ/τηγος Στούρτον αντιμετώπιστηκε με αδιαφορία. Σύμφωνα με το γράμμα του, ο Διοικητής Αξιωματικός του είπε: «Φοβάμαι πως αυτό θα συμβαίνει όταν σε ανθρώπους περιορισμένης μόρφωσης δίνεται σχεδόν απεριόριστη εξουσία πάνω σε άλλους ανθρώπους».

Τόσο ο Υπ/τηγος Στούρτον όσο και Υπ/γός Έικιν έδωσαν καταθέσεις στο Σπέσιαλ Μπραντς, αλλά εις μάτην. Σύμφωνα με τον κ. Έικιν, οι ερευνητές ήταν εχθρικοί, ενώ ο Υπ/τηγος Στούρτον έγραψε: «Έμεινα με την εντύπωση ότι ήθελαν να ανακαλύψουν όσο το δυνατό λιγότερα».

Όσο για τον θάνατο στην Κυθρέα στις 16 Οκτωβρίου 1958, κανένας δεν καταδικάστηκε. Το θύμα ήταν ένας Ελληνοκύπριος ονόματι Σπύρος Χατζηγιακουμή, και ο ιατροδικαστής κατάρχωσε μια ανοικτή γνώματευση στη θανατική ανάκριση. (Βλέπε «Βασανι-

στήρια και οι 14 ηρωομάρτυρες της Ε.Ο.Κ.Α που πέθαναν στα βρετανικά ανακριτήρια του 1955-1959, του Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου, έκδοση Σ.Ι.Μ.Α.Ε 2018).

Εξετάζοντας τους ισχυρισμούς ότι ο Χατζηγιακουμή είχε επιχειρήσει να αποδράσει ενώ τελούσε υπό κράτηση, ο Ιατροδικαστής Χρίστος Ιωαννίδης συμπέρανε: «Τα αποδεικτικά στοιχεία απουσιάζουν παντελώς για το τι πράγματι συνέβη σε αυτό τον άνθρωπο ώστε να προκληθεί ο θάνατός του».

Ο Υπ/τηγος Στούρτον ενημερώθηκε αργότερα ότι δύο αξιωματικοί είχαν αχθεί ενώπιον στρατοδικείου και αποβληθεί χάρη στην μαρτυρία του, αλλά παρέμεινε στεναχωρημένος ολόκληρη την υπόλοιπη ζωή του για την έλλειψη ενδιαφέροντος που επέδειξαν οι αρχές.

Αναφέρει σ' αυτά που έγραψε: «Το πιο περίεργο και πράγματι ανησυχητικό χαρακτηριστικό αυτών των γεγονότων ήταν για μένα το ότι, κανένας ανώτερος αξιωματικός ενδιαφέρθηκε να με ρωτήσει, ή οποιοδήποτε μέλος του λόχου μου, τι συνέβη».

Εγκατέλειψε τον Στρατό λίγο καιρό μετά, όπως σχεδίαζε πάντα να κάνει, αλλά η απόφασή του να προβεί σε αποκαλύψεις έρριχνε μια μεγάλη σκιά.

«Δεν ήταν καθόλου εύκολο για τον Μάικλ, λέγει ο κ. Έικιν, ο οποίος παρέμεινε στενός φίλος μέχρι τον θάνατο του Υπ/τηγου Στούρτον. «Έπρεπε να έχεις κότσια για να κάνεις αυτό που έκανε, το οποίο ήταν και του χαρακτήρα του. Πολλοί από τους συνάδελ-

φους αξιωματικούς δεν στήριξαν την απόφασή του, κι ήταν αναγκασμένος να υποστεί διάφορα σχόλια».

Ο γιος του Υπ/τηγου Στούρτον, ο Χάρρυ, δηλώνει: «Ξέρω ότι μερικοί από τους συναδέλφους του αξιωματικοί δεν τον είδαν με καλό μάτι και τον κατάκριναν για τις ενέργειές του, πράγμα που τον βάραινε πάρα πολύ».

Ο Υπ/τηγος Στούρτον δεν είπε τίποτε στα παιδιά του για το επεισόδιο μέχρι τη δεκαετία του 1990, όταν έμαθε πως ο Λίντσευ έγραφε την ιστορία του Σώματος των Γρεναδιέρων και ήθελε να το συμπεριλάβει στο βιβλίο.

Ο Λίντσευ αλληλογράφησε τόσο με τον Στούρτον όσο και με τον Έικιν, οι οποίοι συνεργάστηκαν δίνοντάς του πλήρεις λεπτομέρειες της εμπειρίας τους.

Σε μια επιστολή στον Υπ/τηγο Στούρτον με ημερομηνία 22 Αυγούστου 1991, ο Λίντσευ ανέφερε τα εξής: «Δεν σκοπεύω να γίνω συγγραφέας μιας επίσημης ιστορίας, η οποία να είναι παραπλανητική ή αναληθής όσον αφορά αυτό το πολύ σημαντικό και ενδιαφέρον επεισόδιο στην Κύπρο». Έστειλε το προσχέδιο του σχετικού κεφαλαίου και στους δύο άνδρες για να το ελέγξουν και διορθώσουν.

Ωστόσο, όταν το βιβλίο κυκλοφόρησε το 1996, δεν υπήρχε σε αυτό καμιά αναφορά για το επεισόδιο της Κυθρέας.

«Ο Όλιβερ μου απολογήθηκε για το γεγονός ότι το επεισόδιο δεν μπήκε στο βιβλίο», λέγει ο κ. Έικιν. «Μου είπε ότι

είχε υποβάλει την τελική διόρθωση της έκδοσης στο Υπουργείο Άμυνας και το αφαίρεσαν, πράγμα που είναι απαράδεκτο. Έγινε συγκάλυψη, ακόμα και σαράντα σχεδόν χρόνια από τότε που είχε συμβεί».

Σύμφωνα με τον Χάρρυ, ο πατέρας του δοκίμασε πικρή απογοήτευση λόγω της απουσίας του επεισοδίου από την επίσημη καταχώρηση. «Όταν είχε μάθει για την ετοιμασία του βιβλίου, το μυαλό του ξαλάφρωσε από ένα μεγάλο βάρος», είπε και πρόσθεσε:

«Θα ήταν μια δικαίωση των ενεργειών του, υπήρξε δε μεγάλο πλήγμα για αυτόν όταν ανακάλυψε την αφαίρεση του επεισοδίου από το βιβλίο. Πιστεύω ότι είχε εξοστρακισθεί, ή κάτι παρόμοιο, πράγμα που δεν πληγώνει απλά, αλλά είναι και επικίνδυνο. Αν οι καλοί άνθρωποι παραμένουν άπραγοι, τότε όλοι αντιμετωπίζουμε φοβερούς κινδύνους».

Σήμερα, όμως, η οικογένειά του είναι χαρούμενη που βγαίνει στην επιφάνεια η ιστορία και ο ρόλος που ο ίδιος έπαιξε σε αυτή. Μάλιστα, περιλαμβάνεται σε ένα νέο βιβλίο με τίτλο «Αδόξαστοι Ήρωες» του Άλγκυ Κλαφ.

Ανακούφιση νιώθει και ο κ. Έικιν για την αποκάλυψη της αλήθειας - για τον ίδιο, τον αποβίωσαντα φίλο του και ίσως περισσότερο για όλους τους κρατούμενους που είχαν υποστεί βασανιστήρια.

«Έστω και μετά από τόσον καιρό, έχει σημασία να γίνει η σωστή καταγραφή των γεγονότων», δηλώνει.

SECRET

INWARD TELEGRAM

TO THE SECRETARY OF STATE FOR THE COLONIES

FROM CYPRUS (Sir H. Foot)

Simplex D. 10th March 1969
R. 10th " " 14.20 hrs.

IMMEDIATE
SECRET
No. 618

Addressed to S. of S.
Repeated Immediate to Athens No. A157 and
Ankara No. M155
(S. of S. please pass)

Archbishop Makarios came to see me this morning and he told me that he had seen Grivas. He said that he was helpful.

2. Grivas is anxious that all EOKA arms should be collected as soon as possible and he is issuing orders today that arms should be collected by his own people and handed in to agreed places of collection during the next three days (the 11th, 12th and 13th March). He anticipates that the collection can be complete by the 13th March. Grivas wishes to be here while this is going forward and is prepared to leave for Athens as soon as this job has been done. He might leave on the 14th or possibly the 15th March.

3. I am putting in hand the arrangements for receiving the arms and I shall make a short public statement about this later today which I shall send you in advance of announcement.

4. As to Grivas' departure I agreed that I would discuss details with the Archbishop later this week (I am to see him again at 4 p.m. on the 15th March). The suggestion Makarios put to me was that Grivas should go to the Greek Consulate-General or to the Kykko Annex in Nicosia and there be accompanied by the Bishop of Kitium to the airport to board a Greek plane. He undertook to me that this would be secretly arranged and that there would be no public demonstration of any kind. I shall report on this when I have had my further discussion with the Archbishop.

5. As to the prisoners in Great Britain, I told him that there might be difficulties in taking these to go to Greece direct from England to Athens but that I would let him know about this when a decision had been reached. He would prefer them to go direct to Athens but if the legal difficulties cannot be overcome he would agree with an arrangement whereby they were brought to Cyprus and then sent on in a Greek plane to Athens.

6. I shall report separately about a number of other matters which Makarios raised with me.

(Copies sent to F.O. for repetition to Athens and Ankara)

Cyprus Policy External Distribution sent

Home Office - Mr. Pittam
British Commission - Mr. Walker
SECRET

Reference

CO 926/878

TELETYPE UNIT

COPYRIGHT - FOR USE BY MEMBERS OF PARLIAMENT ONLY WITHOUT PERMISSION

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΕΟΚΑ 1955 - 1959

Προδρόμου 40, 2063 Στρόβολος
Τηλ.: 22423333, Fax: 22428899
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

4/6/2018

ΑΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ ΤΟ Α.Κ.Ε.Λ

Του Θάσου Σοφοκλέους

Δυστυχώς δεν απέμεινε τίποτε άλλο στο Α.Κ.Ε.Λ παρά μόνο να αναμασά και να επαναλαμβάνει, διαστρεβλώνοντας την ιστορική αλήθεια, γεγονότα που έχουν χιλιοδιαψευσθεί αναφορικά με τις προδοσίες του στη διάρκεια του Αγώνα της Ε.Ο.ΚΑ. Μόνη τους προσπάθεια είναι αφ' ενός μεν να απαλλαγούν από τις προδοσίες τους κατά τη διάρκεια του Αγώνα, αφετέρου δε να φανατίσουν τη νεολαία τους.

Το θέμα είναι γνωστό και το κρατούν στην ημερήσια διάταξή τους από χρόνια, παρόλο που το έχουμε απαντήσει και έχουμε ανατρέψει τους ψευδείς ισχυρισμούς τους και έχουμε εκδώσει γι' αυτό το θέμα και ειδικό βιβλίο.

ΑΣ απαντήσουν με θάρρος και ειλικρίνεια στα πιο κάτω ερωτήματά μας:

1. Ύβρισαν την Ε.Ο.Κ.Α και τους Αγωνιστές, από την αρχή του Αγώνα, αποκαλώντας τους τραμπούκους, ψευτοδιγενήδες και βαρελλόττους;
2. Αποκάλυψαν στους Άγγλους ποιός ήταν ο Διγενής;

3. Προσπαθούσαν, όποτε τους δινόταν η ευκαιρία, να αφαιρέσουν την προσωπίδα των Αγωνιστών, για να αποκαλύψουν στους Άγγλους την ταυτότητά τους;

4. Έκαμαν ομάδες επαγρύπνησης, που παρακολουθούσαν τους Αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α, μάζευαν πληροφορίες και τις έδιναν στους Άγγλους;

5. Αφού η Ε.Ο.Κ.Α «εκτελούσε αριστερούς για τα φρονήματά τους», γιατί εκτελέστηκαν μόνο στην περιοχή Αμμοχώστου; Η Λεμεσός, η Πάφος, η Κερύνεια, η Λευκωσία, η Λάρνακα δεν είχαν αριστερούς;

6. Πόσο σημαντικά στελέχη της αριστεράς ήσαν οι εκτελεσθέντες; Τι επιπέδου άνθρωποι ήσαν;

7. Δεν υπήρχαν στελέχη της αριστεράς για να εκτελέσει η Ε.Ο.Κ.Α;

8. Γιατί έκαμαν ψεύτικη απόπειρα εναντίον του Ζιαρτίδη, πυροβολώντας το σπίτι του όταν ο ίδιος απουσίαζε; Απαντήστε και διαψεύσατε.

Οι Άγγλοι αποικιοκράτες μάς αποκαλούσαν «ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ», γιατί

αγωνιστήκαμε για αποτίναξη του αγγλικού ζυγού, γιατί πέσαμε στη μάχη, ανεβήκαμε στις αγχόνες, ξεψυχήσαμε στα βασανιστήρια, μπήκαμε στις Φυλακές και στα Κρατητήρια.

Το ΑΚΕΑ μάς αποκάλεσε, «ΤΡΑΜΠΟΥΚΚΟΥΣ, ΒΑΡΕΑΛΟΤΤΟΥΣ και ΨΕΥΤΟΔΙΓΕΝΗΔΕΣ». ΓΙΑΤΙ;

Σήμερα, χωρίς ντροπή, προχώρησαν και μας αποκαλούν «ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΣ του ΓΡΙΒΑ». Πρέπει να ΝΤΡΕΠΟΝΤΑΙ.

Η ιστορία καταγράφει το κάθε τι κύριε

Κυπριανού και κύριε Χριστόφια. Εγκληματείτε απέναντι στη Νεολαία σας γιατί ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΖΕΤΕ την ψυχή τους.

Είναι κρίμα κάτω από τις τραγικές συνθήκες που διέρχεται η πατρίδα μας να κατρακυλάτε τόσο χαμηλά. Αρθείτε επιτέλους στο ύψος των περιστάσεων. Κηρύξατε ενότητα και ομοψυχία και μη σκαλίζετε πληγές σπέρνοντας την διχόνοια.

Είναι καιρός να ξανακάμετε αυτοκριτική, να ζητήσετε συγγνώμη και να συνετιστείτε.

Απάντηση στο σχόλιο του Αντώνη Χατζηαντώνη της εφημερίδας «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ»

στις 30/5/2018

Από τους Συνδέσμους Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959

Με λύπη διαβάσαμε το σχόλιο του Αντώνη Χατζηαντώνη για την αγωγή που οι Αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α έκαμαν εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών για τα βασανιστήρια που υπέστησαν από τα όργανα των Άγγλων κατακτητών την περίοδο της Κυπριακής Επανάστασης 1955-1959.

Δεν θα είμαστε σκληροί, ούτε θα προσδώσουμε στον κύριο Χατζηαντώνη κακή πρόθεση ή αλλότριους στόχους στις τοποθετήσεις του. Θα του πούμε απλώς ότι δεν έχει το δικαίωμα ούτε και τη δύναμη να κρίνει αυτούς, που όπως πολύ σωστά κι ο ίδιος υποστηρίζει, υπέστησαν τα φριχτά και απάνθρωπα βασανιστήρια από τους Άγγλους βασανιστές. Να του πούμε ακόμα ότι το «ου περί χρημάτων τον Αγώνα ποιούμεθα αλλά περί αρετής» δεν το είπε μόνο ο μεγάλος μας ήρωας Κυριάκος Μάτσης, το είπαν όλοι οι Αγωνιστές που βασανίστηκαν και στους οποίους προτάθηκαν τεράστια ποσά χρημάτων μεταξύ άλλων δελεαστικών προτάσεων.

Αγαπητέ κ. Χατζηαντώνη η αγωγή δεν προσβλέπει σε αποζημιώσεις, όπως άλ-

λωστε δήλωσα σε σχετική συνέντευξή μου.

Οι πιο πολλοί ζητούμε ηθική δικαίωση. Αναγνώριση από την αγγλική δικαιοσύνη ότι η αποικιοκρατική Κυβέρνηση των Άγγλων στην Κύπρο το 1955-1959 διέπραξε το έγκλημα των βασανιστηρίων. Γνωρίζει ο κ. Χατζηαντώνης ότι 14 παλληκάρια πέθαναν στα βασανιστήρια; Γνωρίζει ότι έχει αγωνιστές που έχασαν νεφρό, αχρηστεύτηκε ο πνεύμονας, ότι έχουν χέρια ανάπηρα; Ότι βουίζουν τα αυτιά τους, ότι πονούν τους σπονδύλους και τα γόνατά τους; Γνωρίζει ότι υπάρχουν αγωνιστές που υπέστησαν ψυχικό κλονισμό κι έκτοτε τους παρακολουθεί ψυχίατρος; Γνωρίζει ότι όλοι αυτοί που σήμερα έχουν περάσει τα ογδόντα, σήκωσαν τον σταυρό τους χωρίς να ζητήσουν τίποτε;

Ζητούμε από την Αγγλική δικαιοσύνη να καταδικάσει την απάνθρωπη και εγκληματική συμπεριφορά των αποικιοκρατών του 1955-1959 στην Κύπρο και να απολογηθεί.

Εύχομαι κύριε Αντώνη να μην βρεθείς

ποτέ κάτω από παρόμοιες συνθήκες για να μην χρειασθεί να πεις το «Ου περί χρημάτων.....».

Πιστεύουμε ότι παρακολουθείς τα γεγονότα, οπότε θα έλαβες γνώση ότι με την προσφυγή μας στο δικαστήριο

υπήρξαν Άγγλοι που υπηρέτησαν τότε στην Κύπρο ως στρατιώτες και ευαισθητοποιήθηκαν σε τέτοιο βαθμό, ώστε να παραδεχθούν δημόσια ότι έκαμαν βασανιστήρια στην Κύπρο.

ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ
Πίνακας του Θάσου Σοφοκλέους

5 Νοεμβρίου 2015

Αρ. Φακ.: 05.06.001

Σύνταξη
Εφημερίδας ΧΑΡΑΥΓΗ
Λευκωσία

Τον Ανδρέα Μαΐμαρίδη, Προέδρου του Σ.Ι.Μ.Α.Ε

Αγαπητή Σύνταξη,

Θέμα: Δημοσίευσά σας της 4ης Νοεμβρίου 2015 με τίτλο «Παραχάραξη της ιστορικής αλήθειας»

Συμφωνώ απόλυτα στον τίτλο. Πράγματι στην ανακοίνωση της Ε.Δ.Ο.Ν που δημοσιεύετε είναι η ολοκληρωτική παραχάραξη και παραποίηση της ιστορικής αλήθειας ως προς τον τετραετή Απελευθερωτικό Αντιαποικιακό Αγώνα υπό το λάβαρο της ΕΟΚΑ εναντίον των Αγγλων αποικιοκρατών, με Πολιτικό Αρχηγό του Αγώνα τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ' και Στρατιωτικό Αρχηγό τον Γεώργιο Γρίβα Διγενή.

Πολύ ορθά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το οποίο εργάζεται χωρίς κοιματικές παρωπίδες και ντιρεκτίβες, κοινοποίησε εγκύκλιο στα σχολεία με την οποία τα προτρέπει όπως οργανώνουν επισκέψεις σε Μουσειακούς και Μνημειακούς χώρους της Ε.Ο.Κ.Α, πράγμα που έχει καθήκον να πράξει και η Ε.Δ.Ο.Ν, σαν Οργάνωση Νέων

**Ανδρέας
Μαΐμαρίδης**

που είναι, δηλαδή να κυκλοφορήσει την ίδια εγκύκλιο στα μέλη της, για να μάθουν επί τέλους, ποιοι αγωνίστηκαν, ποιοί θυσιάστηκαν σε μάχες, ποιοί απαγχονίστηκαν, ποιοί πέθαναν στα φρικτά βασανιστήρια κτηνανθρώπων του δυνάστη, χωρίς να υπολογίζουν τους παντοειδείς κινδύνους, ζώντας σε βουνά, κρησφύγετα, σπήλαια και τις οπές της γης, για να πετύχουν στο τέλος του Αγώνα τους έστω και αυτή την κολοβή ανεξαρτησία, για την οποία κολοβή ανεξαρτησία ευθύνη δεν φέρει ούτε ο Διγενής, ούτε οι Αγωνιστές.

Καθ' όσον αφορά την αντιστασιακή οργάνωση Χ και τον Αρχηγό της, αυτή είναι αναγνωρισμένη ως αντιστασιακή οργάνωση από την τότε Ελληνική Κυβέρνηση όπως και οι άλλες αντιστασιακές οργανώσεις περιλαμβανομένου

και του Ε.Α.Μ. Κάποτε πρέπει επί τέλους κάποιος από τους ερευνητές σας να ερευνήσει ποιός είχε δημιουργήσει την πρώτη αντιδικτατορική οργάνωση στην Ελλάδα και ποιοί φοιτητές απελάθηκαν πρώτοι από τη δικτατορία.

Ο Διγενής δραπέτευσε το 1971 και ήρθε στην Κύπρο για να ενισχύσει τον Αρχιεπίσκοπο στην απόρριψη του διχοτομικού σχεδίου Χωραφά, αλλά τριτοί διαβολείς ανατίναξαν τη σχέση Μακάριου-Διγενή, προκαλώντας τον διχασμό.

Μνημείο Παραχάραξης της Ιστορίας και αριστουργηματικό έργο μαύρης προπαγάνδας στο οποίο υποκλίνομαι, είναι και η φτιαγμένη από σας και δημοσιευμένη στο ίδιο άρθρο φωτογραφία την οποία κατασκευάσατε παρουσιάζοντας μπροστά τον Διγενή με

φόντο την Τούρκικη σημαία στον Πενταδάκτυλο, με σκοπό να υποβάλλετε στους αναγνώστες σας ότι δήθεν ο Διγενής σκλάβωσε τον Πενταδάκτυλο τον Ιούλιο του 1974, ενώ ο Διγενής είχε αποβιώσει τον Ιανουάριο του 1974.

Ασπάζομαι πλήρως τους στίχους του Λειβαδίτη που δημοσιεύετε ως κατακλείδα στο άρθρο σας, γιατί ταιριάζουν πλήρως στους Αγωνιστές της Ελευθερίας που ήσαν οι μαχόμενοι νέοι της Ε.Ο.Κ.Α. «Στα ματωμένα πουκάμισα των σκοτωμένων εμείς ζωγραφίσαμε πάνω τους σκηνές από την αυριανή ευτυχία του κόσμου, κι έτσι γεννήθηκαν οι σημαίες μας». Και αυτό γιατί οι Ήρωές μας αγωνίστηκαν και πέθαναν για την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, τη δημοκρατία και την ισότητα όλων.

Φυλακισμένα Μνήματα

Απάντηση ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥΣ

Τα δικά σας, δικά σας και τα δικά μας πάλι δικά σας;

Τον Προέδρου των Συνδέσμων Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α, Θάσου Σοφοκλέους

Η αναίδεια και η αναισχυντία των Τουρκοκυπρίων έχουν ξεπεράσει κάθε όριο. Χωρίς ντροπή ζητούν μερίδιο για πιθανά ευρήματα αερίου στην Κυπριακή Α.Ο.Ζ, χωρίς να λυθεί το κυπριακό πρόβλημα. Ξεχνούν ότι κατακρατούν και εκμεταλλεύονται τις περιουσίες και τα σπίτια μας για 44 ολόκληρα χρόνια, ότι πούλησαν τα οικοπέδά μας στους ξένους και έκτισαν μέσα ξενοδοχεία, ότι πήραν τα νερά μας και ότι καλλιεργούν και εκμεταλλεύονται παράνομα τη γη μας.

Γιατί δεν μας τα δίνουν πίσω; Γιατί δεν μας αποζημιώνουν για όσα χάσαμε για 44 χρόνια χωρίς να εκμεταλλευόμαστε τις περιουσίες μας;

Επειδή τρελάθηκε η Τουρκία και νομίζει πως έγινε το πρωτοπαλλήκαρο της περιοχής έχει την εντύπωση πως δικαιούται να κάμνει ό,τι θέλει;

Εκείνο που πραγματικά μας ξενίζει είναι το ότι ενώ η Τουρκία αποτελεί την αιτία για την ένταση που καθημε-

ρινά προκαλεί, βγαίνει από πάνω, και με φαρισαϊσμό και αυθάδεια ισχυρίζεται ότι φταίνε οι άλλοι.

Μέχρι πού σταματά η ανοχή;

Ναι η πολιτική μας ηγεσία είναι διατεθειμένη να βρει λύση μέσα στο πλαίσιο της λογικής και του δικαίου, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είμαστε διατεθειμένοι να υποκύψουμε στις παράνομες ορέξεις της Τουρκίας. Από το 1974 κρατά παράνομα το 37% του κυπριακού εδάφους, εξισλαμίζει την περιοχή και την εποίκιζει, παρόλο που γνωρίζει ότι ο εποίκισμός είναι έγκλημα πολέμου.

Κύριοι Τουρκοκύπριοι, οφείλετε να αντιμετωπίσετε αυτές τις αλήθειες και να παύσετε να συμπεριφέρεστε συμπερονοτολογικά.

«Τα δικά σας, δικά σας και τα δικά μας, πάλι δικά σας;

Έχετε υποχρέωση να συμπεριφερθείτε δίκαια και όχι από θέσεις ισχύος.

ΟΙ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΡΑΒΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ

Από τους Συνδέσμους Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959

Παρακολουθούμε με ανησυχία και προβληματισμό τη συμπεριφορά της Τουρκίας στο γειτονικό μέτωπο και τη στρατιωτική επιχείρηση εναντίον των Κούρδων και μας γεννιούνται πολλά ερωτήματα.

Το πιο ανησυχητικό και απογοητευτικό στην όλη υπόθεση είναι η στάση της Αμερικής, της Ρωσίας και των μεγάλων δυνάμεων γενικότερα. Ο Φαρισαϊσμός και ο ρόλος του Πόντιου Πιλάτου πραγματικά προβληματίζει την ανθρωπότητα. Επιτέλους τι παιχνίδι παίζεται;

Η Τουρκία με τη στάση και τη συμπεριφορά της έχει πείσει τη διεθνή κοινότητα ότι παρανομεί, παραβιάζει το διεθνές δίκαιο, ερμηνεύει και συμπεριφέρεται αγνοώντας τους διεθνείς κανόνες και ενεργεί με έπαρση και ετσιθελισμό βασιζόμενη στη δύναμη των όπλων

Διερωτώμαστε πού οδηγείται η ανθρωπότητα. Μέχρι πού θα φθάσει αυτή η κατάσταση; Μέχρι πότε η Τουρκία, ανενόχλητη, θα συμπεριφέρεται ως ο άρχων της περιοχής; Να εκ-

φοβίζει, να αναλαμβάνει στρατιωτικές επιχειρήσεις, να παραβιάζει τα σύνορα των άλλων χωρών, στον αέρα και στη θάλασσα; Να ακολουθεί δικτατορικό πολίτευμα, να φυλακίζει τους αντίπαλους του καθεστώτος, να εφαρμόζει στρατοκρατία και άλλα πολλά;

Έχει ευθύνη η διεθνής κοινότητα, έχει ευθύνη ο Ο.Η.Ε., το Συμβούλιο Ασφαλείας. Έχουν μεγάλη ευθύνη οι δυνατόι της Γης.

Όμως η τραγική αυτή διαπίστωση, η οποία ασφαλώς δεν είναι η πρώτη φορά που γίνεται, πρέπει να μας προβληματίσει σοβαρά.

Η Κύπρος, ως κομμάτι του Ελληνισμού, ναι μεν οφείλει να διατηρεί στο επιχειρηματικό της οπλοστάσιο το δίκαιο του αγώνα της, αλλά παράλληλα, σε συνεργασία με την Ελλάδα, οφείλει να αναβιώσει το μέτωπο του ενιαίου αμυντικού χώρου Ελλάδας-Κύπρου, ώστε να μπορεί να αποκρούει από τη μια κάθε εχθρική απειλή και από την άλλη να καταστούμε ως Ελληνισμός μια αξιόπιστη δύναμη αποτροπής.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΧΩΡ/ΚΗ
ΥΠΟΔ/ΣΙΣ ΧΩΡ/ΚΗΣ ΑΜΥΡΟΥ
Αριθμ. πρωτ. 43/24/5

Εν Άλμυρῳ τῇ 26ῃ Ἰουλίου 1947

Π ρ ό ς
τὸ Ἰπουργεῖον Δημόσιας Τάξεως
Ἀθῆναις

" Περὶ τῶν διαπραχθεισῶν ὑπὸ συμμοριτῶν ὁμοτήτων". -

Λαμβάνω τὴν τιμὴν, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 29/659/29 τῆς 24-7-47 ὑμετέρας τηλεφωνικῆς, ὡς ἀναφέρω ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιφερείᾳ διαπραχθῆσαν ὑπὸ συμμοριτῶν αἱ κατωθὶ ὁμοότητες:

- 1.- Τὴν 12ην 8/βόρου ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας εἰς θέσιν "Τσατῆλι" περιφερείας Πλατάνου ὁ Ἀναστάσιος Ἀνκιστάσιος τοῦ Καραλάμκου ἐξ Ἀλμυροῦ ἔτων 23, ἀμφοδιδόκαλος, ἔγγαμος, λόγῳ ἐθνικιστικῶν φρονημάτων.
- 2.- Τὴν 11-4-47 εἰς θέσιν "Μουσταφᾶ Βρόση" περιφερείας Κοκκιωτῶν ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Κολώνης Γεωργίου τοῦ Χρήστου ἐκ Κοκκιωτῶν ἔτων 54, βαρελοκοιδὸς, ἔγγαμος, λόγῳ ἐθνικιστικῶν φρονημάτων.
- 3.- Τὴν 11-4-47 εἰς θέσιν "Μουσταφᾶ Βρόση" περιφερείας Κοκκιωτῶν ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Κοντόπουλος Χρήστος τοῦ Μιχαήλ ἐξ Ἀλμυροῦ ἔτων 55, πρῶτος Ἐργατικὸν Κέντρον Ἀλμυροῦ, ἔγγαμος, λόγῳ ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 4.- Τὴν 11-4-47 εἰς θέσιν "Μουσταφᾶ Βρόση" περιφερείας Κοκκιωτῶν ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Τσαντήλας Στέργιος τοῦ Ταξιάρχου ἐκ Κωφῶν ἔτων 43, πρῶτος Κοινότητος Κωφῶν, ἔγγαμος, λόγῳ τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 5.- Τὴν 18-10-46 εἰς θέσιν "Ἐπηλιδ-Τραγοβουνίου" περιφερείας Ἀχιλλεῶν ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Διαμαντῆς Ἀνδρῆς τοῦ Μιχαήλ ἐξ Ἀχιλλεῶν ἔτων 33, κτηνοτρόφος, ἔγγαμος, λόγῳ ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 6.- Τὴν 15-5-47 εἰς θέσιν "Γερκελῆ" Νεοχωρακίου ἐξετελέσθη δι' αὐτομάτου ὁπλοῦ ἐξ ἐπιστῆς ὁ Μιχάλης Ἰωάννης τοῦ Εὐαγγέλου ἐξ Ἀλμυροῦ ἔτων 46, ἐργατικὸς, ἔγγαμος, λόγῳ τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 7.- Τὴν 2-6-47 εἰς θέσιν "Τσίκα" Νεοχωρακίου ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Χατζῆς ἢ Γιαννακόπουλος Κων. τοῦ Βασίλ. ἐξ Ἀνθοτόπου ἔτων 25, κτηνοτρόφος, ἔγγαμος, λόγῳ τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 8.- Τὴν 6-6-47 εἰς θέσιν "Γερκελῆ" Ἀλμυροῦ ἐξετελέσθη δι' ὅπλου ὁ Φασσάλας Ἰωάννης τοῦ Κων. ἐξ Ἀλμυροῦ ἔτων 27, ἐργατικὸς, ἔγγαμος, λόγῳ τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 9.- Εἰς θέσιν "Κεραμυνοῖδ" περιφερείας Κωφῶν ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας τὴν 17-6-47 ὁ Κραβαρίτης Ἀθανάσιος τοῦ Γεωργίου ἐκ Κωφῶν ἔτων 39 κτηνοτρόφος, ἔγγαμος, λόγῳ ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 10.- Τὴν 18-6-47 εἰς θέσιν "Δαμῖλα" περιφερείας Κοκκιωτῶν ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Μπόκης Δημήτριος τοῦ Σωτηρίου ἐκ Κοκκιωτῶν, ἔτων 40, κτηνοτρόφος, ἔγγαμος, λόγῳ ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 11.- Τὴν 27-6-47 εἰς θέσιν "Τσατῆλι" περιφερείας Πλατάνου ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Μανώλας Κων/νος τοῦ Γεωργίου ἐκ Πλατάνου, ἔτων 37, ποιμὴν, ἔγγαμος, λόγῳ τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.
- 12.- Τὴν 27-6-47 εἰς θέσιν "Τσατῆλι" περιφερείας Πλατάνου ἐξετελέσθη διὰ μαχαίρας ὁ Σηρομερίτης Λάμπρος τοῦ Γεωργίου ἐκ Πλατάνου, ἔτων 28, γεωργός, ἔγγαμος, λόγῳ τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων.

διὰ τὴν ἀντιγραφὴν

Ἀθῆναι τῇ 18-8-47

Διευθυντὴς Ἀποστολῆς

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ὑποδιοικήσεως
Ἰσογραφῆ

ΜΝΗΜΗ ΓΡΗΓΟΡΗ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ

Του Θάσου Σοφοκλέους

Με την καρδιά σφιγμένη, με άμετρο προβληματισμό και ανησυχία παρακολουθούμε τα όσα συμβαίνουν στο πολύπαθο νησί μας. Με την σκέψη στραμμένη στις παράνομες ενέργειες της Τουρκίας και την προκλητική και καθόλα εκτός ηθικής στάση των νεοσουλτάνων της Άγκυρας, μνημονεύουμε τους ήρωές μας και αντλούμε δύναμη από τη δική τους πορεία και τη θυσία τους.

Κάτω από τον ιερό χώρο της εκκλησίας ενώπιον Θεού και ανθρώπων, επικοινωνούμε σήμερα με τον αθάνατο ήρωα του απελευθερωτικού μας Αγώνα, τον σταυραετό του Μαχαιρά.

Μνημονεύουμε σήμερα το σαραντάπηχο ακρίτα του Ελληνισμού, το βλαστάρι του γένους που νίκησε τον θάνατο. Αυτόν που έξευξε την ιστορία και το χρέος με τη ζωή τη δική μας. Η

Γρηγόρης Αυξεντίου

μνήμη λειτουργεί Ελληνοκεντρικά και αγκαλιάζει τον γενναίο, τον αθάνατο ήρωα και Αγωνιστή το εκλεκτό τέκνο της Κύπρου, τον Γρηγόρη Πιερή Αυξεντίου από το χωριό Λύση, που πρόσφερε το σώμα του λαμπάδα ακριβή στην Παναγιά του Μαχαιρά.

Γεννήθηκε στις 22 του Φλεβάρη 1928 από τον Πιερή και την Αντωνού. Ήταν ο πρωτότοκος της οικογένειας και είχε μια αδελφή τη Χρυσταλλού. Οι γονείς του, άνθρωποι του χωριού, γεμάτοι πίστη στον Θεό και την Πατρίδα, μοχθούσαν και δούλευαν τη γη τους για να μεγαλώσουν τα παιδιά τους και να τους προσφέρουν όλες τις ευκαιρίες για μόρφωση και κοινωνική ανέλιξη.

Ο Γρηγόρης τέλειωσε το Δημοτικό Σχολείο του χωριού του και ακολούθως πήγε στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου. Εκεί διακρίνεται ως μαθητής και αναπτύσ-

σει έντονη πνευματική και εθνική δραστηριότητα.

Ξεχωρίζει για τη δυνατή του προσωπικότητα, ασκεί ηγετικό ρόλο ανάμεσα στους συμμαθητές του, και προβληματίζεται για τον σκλαβωμένο λαό μας. Ζει έντονα την εποχή του και ανησυχεί ιδιαίτερα για κάθε εργαζόμενο και ιδιαίτερα για την αγροτιά, από την οποία και προέρχεται.

Γι' αυτό και θέλει πρώτα να αποκτήσει τα απαραίτητα εφόδια και να ολοκληρωθεί ο ίδιος και στη συνέχεια να βοηθήσει την πατρίδα του. Είναι η εποχή που οι ελπίδες του Κυπριακού λαού για Ένωση με τη μάνα Ελλάδα αναπετρώνονται.

Έτσι, το 1949, γεμάτος όνειρα και ελπίδες πηγαίνει στην Ελλάδα για να γίνει στρατιωτικός. Η επιλογή του δεν ήταν καθόλου τυχαία. Θέλει να μάθει την πολεμική τέχνη με απώτερο σκοπό την προσφορά προς την Πατρίδα. Παρακολουθεί μαθήματα στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών Σύρου και γίνεται έφεδρος ανθυπολοχαγός στον Ελληνικό στρατό.

Η περίοδος τούτη ανοίγει νέους ορίζοντες για τον ήρωα. Ζει έντονα την ελληνική πραγματικότητα σ' όλες της τις πτυχές, και γεύεται αχόρταγα τη μάνα Ελλάδα, που την έχει κρυμμένη στο πιο ακριβό θρονί της καρδιάς του. Με τη στολή του Έφεδρου Αξιωματικού

υπηρετεί στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα και στη Θεσσαλονίκη για τέσσερα χρόνια. Το 1953, στις 19 του Μάρτη, γυρίζει πίσω στην Κύπρο και εγκαθίσταται στο χωριό του Λύση. Δεν έχει εξακριβωθεί αν σκόπιμα επέστρεψε τότε με στόχο τον απελευθερωτικό αγώνα. Όλοι πιστεύουμε πως στο βάθος κάτι τέτοιο συνέβαινε. Εξάλλου η όλη συμπεριφορά του, που ήταν αθόρυβη και απλή, ενισχύει την άποψη αυτή.

Ακούραστος, ανιδιοτελής, πηγαίος, θέλει τ' όνειρο να γίνει πραγματικότητα. Το προαιώνιο αίτημα της σκλαβωμένης πατρίδας για Ένωση με τη μητέρα Ελλάδα συνταράζει το είναι του. Η φλόγα για λευτεριά σιγοκαίει μέσα του και από στιγμή σε στιγμή θα ξεπηδήσει για να γίνει πυρκαγιά που θα φουντώσει στις καρδιές όλων των συμπατριωτών του.

Έτσι, σαν η πιο φυσιολογική προέκταση της όλης του πορείας και προδιάθεσης, έρχεται η έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα στο νησί, που τον βρίσκει πανέτοιμο, συναισθηματικά και ιδεολογικά.

Από τους πρώτους εντάσσεται στην Ε.Ο.Κ.Α, δίδοντας τον λόγο της στρατιωτικής του τιμής στον Αρχηγό ΔΙΓΕΝΗ και βρίσκεται στην πρώτη γραμμή για να στελεχώσει την οργάνωση.

Σαν ηγετικό στέλεχος, ξει έντονα τον ρόλο του, και με πάθος, αυταπάρνηση και σιγουριά φέρνει σε πέρας κάθε αποστολή του. Γίνεται η ψυχή του κινήματος και διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην όλη προσπάθεια. Κερδίζει την αγάπη και την εμπιστοσύνη του Αρχηγού Διγενή, που του αναθέτει τους πιο εμπιστευτικούς τομείς. Καθιερώνεται εύκολα σαν ηγετική μορφή και είναι αγαπητός μεταξύ των συναγωνιστών του.

Επικεφαλής, τομεάρχης, των αγωνιστών της περιοχής Αμμοχώστου ανέλαβε τις επιχειρήσεις δολιοφθοράς στη περιοχή και ο ίδιος προσωπικά διηύθυνε την επιχείρηση εναντίον των βάσεων της Δεκέλειας την νύχτα της 1ης Απριλίου. Δυστυχώς κατά την επιχείρηση εκείνη επισημαίνεται η ταυτότητά του και αναγκάζεται να φύγει και να κρυφτεί. Οι Άγγλοι μανιασμένοι εναντίον του εξαπολύουν άγριο κυνηγητό. Τον καταζητούν και τον επικηρύσσουν για 250 λίρες, ποσό πολύ σημαντικό για την εποχή εκείνη, αν και αργότερα θα το αυξήσουν στις £5.000, πράγμα που φανερώνει πόσο τους ενοχλούσε και πόσο ήθελαν την εξόντωσή του.

Από τούτη τη στιγμή το όνομά του γίνεται σύμβολο αγωνιστικότητας και παράδειγμα για τους αγωνιστές. Τις πρώτες μέρες καταφεύγει στον Πεντα-

δάκτυλο και διαμένει στον Καραβά, στην αρχή σε ένα εγκαταλεειμένο σπίτι στο περιβόλι του Χαρμαντά, μετά στο σπίτι του Κίρκου και τελικά πάνω από το χωριό Καραβάς.

Ενώ βρίσκεται στον Καραβά, πλαισιώνεται από δυο άλλους εκλεκτούς αγωνιστές, τον ήρωα Στυλιανό Λένα και τον αγωνιστή Κώστα Νικήτα, που αποτελούν μαζί την πρώτη ανταρτική ομάδα του Πενταδακτύλου.

Οργανώνει ομάδες αγωνιστών στην περιοχή και διενεργεί επίθεση εναντίον του στρατοπέδου της Αγύρτας και του αστυνομικού σταθμού Καραβά. Ενώ βρίσκεται στον Καραβά παντρεύεται τη Βασιλού στην Εκκλησία της Αχειροποιήτου, κάτω από συνθήκες απόλυτης μυστικότητας. Ένοιωθε την ανάγκη να κατοχυρώσει την εκλεκτή της καρδιάς του. Ήθελε να της δώσει το όνομά του. Από τον Καραβά μετακινείται τον Ιούλιο του 1955 στην περιοχή Καλογραίας και διαμένει σε περβόλια ανατολικά του χωριού.

Εδώ ανασυγκροτεί τις δυνάμεις του και διοργανώνει επίλεκτες ομάδες κρούσεως από τα γύρω χωριά. Εδώ ακριβώς τον πρωτογνώρισα τον Ιούλιο του 1955. Ήταν μια συγκινητική συνάντηση. Θυμάμαι είχε νυχτώσει όταν έφθασα κοντά τους. Τον βρήκα σε ένα μικρό μελίσσωνα, να διδάσκει τους συντρόφους του τη χρήση ενός οπλοπο-

λυβόλου. Οι στιγμές ήσαν συγκινητικές. Ένα φανάρι πετρελαίου φώτιζε με το αμυδρό φως του το ισχνό πρόσωπο του Αυξεντίου. Τα αστραφτερά του μάτια σπινθήριζαν μέσα στο σκοτάδι και τα δύο μεγάλα δόντια της άνω σιαγόνας προβάλλαν μέσα από τα παχιά χείλη του. Το αρειμάνιο μουστάκι του κάλυπτε σε μεγάλο βαθμό το ισχνό του πρόσωπο. Ήταν ψηλός και ωραίος, πολύ αδύνατος και χλωμός.

Έκτοτε έζησα μαζί του για αρκετούς μήνες και μοιράστηκα μαζί του τα πάντα. Επιτυχίες και αποτυχίες, χαρές και λύπες, ενθουσιασμούς και απογοητεύσεις. Πόνο και βάσανα. Στερήσεις, πείνα, δίψα, κακουχίες, μέχρι την ημέρα που έφυγε από κοντά μας και πήγε στο Τρόοδος.

Ήταν καταξιωμένος ηγέτης και ενασκούσε μια ιερή επίδραση πάνω στους άνδρες του.

Επιβάλλεται με την απλή και εκφραστική παρουσία του ανάμεσα στους συναγωνιστές του, σαν ο «μάστρος». Μια λέξη που περικλείει ακριβώς αυτό που ονομάζουμε Γρηγόρης Αυξεντίου. Όσοι είχαμε την ευτυχία να τον γνωρίσουμε από κοντά, διακρίναμε από τη μιμιά ένα πολυδιάστατο νέο, ένα θαρραλέο, ψύχραιμο και αποφασιστικό παλληκάρι, γεμάτο απλότητα και συνετή συμπεριφορά, και από την άλλη ένα βαθυστόχαστο και φιλομαθή νέο με

λεπτό χαρακτήρα και πολλές ευαισθησίες. Του άρεσε να απαγγέλει ποίηση, και να χορεύει τον αγαπημένο του τσάμικο. Στην περιοχή Πενταδάκτυλου έχει δημιουργήσει ένα θρύλο. Έγινε ο διαφαντευτής του κακοτράχαλου Πενταδάκτυλου. Έκαμε αρκετές επιχειρήσεις εναντίον των Άγγλων, με πιο σημαντική την επίθεση εναντίον του Αστυνομικού σταθμού Λευκονοίκου. Μια ταχύτατη καταδρομική ενέργεια κατά τη διάρκεια της ημέρας, πολύ μεγάλης σημασίας, που εκτελέστηκε με μαθηματική ακρίβεια και σε χρόνο επτά λεπτών. Κυριεύεται ο σταθμός και εξασφαλίζονται όπλα, ασύρματοι και άλλα υλικά. Η επιχείρηση αυτή έγινε για υποδοχή του Χάρτιγκ, ο οποίος έφθασε στη Κύπρο την προηγούμενη μέρα και έκαμε προκλητικές δηλώσεις. Η δράση των ομάδων του Αυξεντίου στην περιοχή έχουν κυριολεκτικά εξαργιώσει τους κατακτητές, που εξαπολύουν με όλες τους τις δυνάμεις άγριο κυνηγητό, με όλα τα μέσα εναντίον του. Όμως ο πανέξυπνος αγωνιστής παραμένει ασύλληπτος.

Στο μεταξύ ο Αρχηγός Διγενής μέσα στα πλαίσια της ανακατάταξης των δυνάμεών του, μετακινεί τον Αυξεντίου κοντά του στο Αρχηγείο της Ε.Ο.Κ.Α, στα βουνά των Σπηλιών.

Εκεί θα δείξει για μια ακόμη φορά το μεγαλείο της ψυχής του και το στρα-

τιωτικό του δαιμόνιο, επιφέροντας σύγχυση και απώλειες στους Άγγλους στρατιώτες, που κατόπιν προδοσίας επιχείρησαν να συλλάβουν τον Διγενή και τους αντάρτες του.

Με ένα δαιμόνιο τρόπο και μια πανέξυπνη κίνηση διεισδύει ανάμεσα στις Αγγλικές δυνάμεις, πυροβολεί προς δύο διαφορετικές κατευθύνσεις και κατορθώνει να τους συγχύσει έτσι ώστε να διεξάγουν μάχη αναμεταξύ τους και να υποστούν αφενώς μεγάλες απώλειες και αφετέρου να χάσουν χρόνο και να διαφύγει ο Αρχηγός.

Η νέα του θέση είναι αναβαθμισμένη. Διευθύνει μια μεγάλη περιοχή και έχει υπό τας διαταγάς του τρεις αντάρτικες ομάδες.

- 1) Τη δική του
- 2) Την ομάδα του Στυλιανού Λένα
- 3) Και την ομάδα Νίκου Σπανού.

Γίνεται ο φόβος και ο τρόμος των Άγγλων. Τους κτυπά αλύπητα και ασταμάτητα και επιφέρει τεράστιες απώλειες στον Αγγλικό στρατό κατοχής, που αδυνατεί να τον αντιμετωπίσει.

Η φήμη του ξεπερνά τα κυπριακά σύνορα και γίνεται θρύλος για τον Ελληνισμό.

Ο «Ζήδρος» καταδιώκεται όλο και πιο πολύ από τα στρατεύματα κατοχής, όμως συνέχεια ξεφεύγει μέσα από τα

χέρια τους. Το κυνηγητό συνεχίζεται κι ο εχθρός περισφίγγει τον Αυξεντίου, ακολουθώντας συνέχεια τη πορεία του «Σταυραετού». Δυστυχώς οι πληροφορίες που έχουν για τον ήρωα είναι πολλές. Η προδοσία ακολουθεί τα βήματά του παντού. Ένας ανελέητος πόλεμος. Μια άνιση αναμέτρηση με έναν εχθρό που έχει τα πάντα στη διάθεσή του. Μηχανοκίνητα, ελικόπτερα, πολυαριθμο στρατό και όλων των ειδών την τεχνολογία και η Ε.Ο.Κ.Α χωρίς μέσα, με πρωτόγονα και αυτοσχέδια όπλα και πυρομαχικά.

Όμως ο Αυξεντίου, απτόητος και αγέρωχος, συνεχίζει τη δράση του και γράφει σελίδες δόξας, με συνεχείς ενέδρες, δολιοφθορές και ανατινάξεις. Πορεύεται σταθερά βήμα με βήμα κι ανεβαίνει σκαλί σκαλί τα σκαλοπάτια του χρέους, που οδηγούν προς τη θυσία και τη θέωση.

Κι έφτασε η μεγάλη στιγμή. Οι Άγγλοι είναι καλά πληροφορημένοι ότι ο Αυξεντίου διακινείται με επίκεντρο τη Μονή Μαχαιρά. Δυστυχώς δύο κατάπτυστοι προδότες, πρώην μέλη της Οργάνωσης, τους καθοδηγούν. Γι αυτό και περισφίγγουν τον κλοιό γύρω από το μοναστήρι και εξαπολύουν έρευνες. Ενεδρεύουν στην περιοχή και παρακολουθούν στενά το μοναστήρι. Συλλαμβάνουν τους μοναχούς και τους εργάτες και τους βασανίζουν για να

κάμουν αποκαλύψεις. Δυστυχώς, τα τριάντα αργύρια που σκόρπισαν γύρω, σήκωσαν τον δείκτη του χεριού του προδότη και έδειξε το σημείο του κρησφυγέτου. Ο Αυξεντίου και τα παλληκάρια του προδόθηκαν.

Οι Άγγλοι απεγνωσμένα προσπάθησαν να προσεγγίσουν τον Αυξεντίου στο κρησφύγετό του. Όμως στάθηκε αδύνατο, γιατί η αντίσταση του ήταν άκαμπτη, γι αυτό χρησιμοποίησαν αθέμιτες μεθόδους. Η αδυναμία τους να εξοντώσουν τον ήρωα, τους οδήγησε σε απόγνωση, και τελικά περιέλουσαν με βενζίνη το κρησφύγετο του παλληκαριού και του έβαλαν φωτιά. Όμως δεν μπόρεσαν να τον μετακινήσουν από τη θέση του. Ο Αυξεντίου ατάραχος και απτόητος παρέδωσε το σώμα του στις φλόγες και ο ίδιος ξέφυγε προς τον ουρανό. Ο Αυγουστής Ευσταθίου που πολέμησε πλάι του και έζησε τις τελευταίες στιγμές του ήρωα, μας λέει ότι ο Αυξεντίου την ώρα που καιγόταν χαμογελούσε και έλαμπε το πρόσωπό του.

Η θυσία του Γρηγόρη Αυξεντίου υπήρξε ένα κοσμοϊστορικό φαινόμενο και όπως είναι γνωστό συγκίνησε την Παγκόσμια κοινή γνώμη σε τέτοιο βαθμό, ώστε ακόμα και αυτοί οι εχθροί του, εξύμνησαν τη θυσία του και έγγραψαν μπαλάντες, εκφράζοντας τον θαυμασμό τους για το μεγαλείο του ήρωα.

Εκείνο όμως που έχει ιδιαίτερη σημασία και ξεχωρίζει, μέσα από την ηρωική πράξη και το μεγαλείο της θυσίας του Αυξεντίου, δεν είναι το γεγονός ότι ο ένας τόλμησε να τα βάλει με τους πολλούς. Είναι η νίκη της ζωής προς τον θάνατο. Είναι η ψυχική δύναμη του Αυξεντίου να νικήσει το αίσθημα της αυτοσυντήρησης. Να σπάσει το φράγμα της ζωής και νικητής να ξεφύγει προς την αιωνιότητα.

Γιατί ο ήρωας ξέφυγε ψυχικά και πνευματικά, εξαϋλώθηκε και έγινε πνεύμα, πριν ακόμα το σώμα του παύσει να λειτουργεί βιολογικά.

Γαλήνιος και πρᾶος, με το χαμόγελο στα χείλη, χωρίς κανένα μορφασμό, χωρίς δισταγμό, χωρίς φόβο, άτρομος, παρέδωσε το σώμα του στις φλόγες και η ψυχή του όρθια, αγνή και αμόλυντη πέταξε στον ουρανό.

«Πρέπει να τους δείξω πώς να πεθαίνουν» αυτό είχε πει στους φίλους του λίγο καιρό πριν από το θάνατό του. Τώρα πρέπει να τηρήσει την υπόσχεσή του. Πρέπει να πεθάνει. Όλο το νόημα της θυσίας του περικλείεται σ' αυτό το ΠΡΕΠΕΙ.

Σ' αυτό το ΠΡΕΠΕΙ περικλείεται η αγωνιστική του πορεία και η όλη προσφορά του. Θέλει να είναι και στη πορεία προς τον θάνατο ο πρώτος. Θέλει να δώσει μια νέα διάσταση στα αγωνι-

ζόμενα νιάτα της Κύπρου. Θέλει να δώσει το παράδειγμα ότι Πρέπει να πεθαίνουν οι αγωνιστές.

Κυρίες και Κύριοι

Είναι καθήκον και χρέος να τιμούμε και να μνημονεύουμε τους ήρωες και τους μάρτυρες της φυλής μας. Είναι καθήκον και χρέος να μεταλαμβάνουμε από το σώμα και αίμα του Γρηγόρη Αυξεντίου.

Έχουμε υποχρέωση να αναβαπτίζομαστε στην κολυμβήθρα του Μαχαιρά για να μην χάνουμε τον προσανατολισμό μας. Είναι καθήκον και χρέος να κρατάμε ζωντανές τις μνήμες και να μεταλαμπαδεύουμε το πνεύμα της Ε.Ο.Κ.Α, το πνεύμα του 55, από γενιά σε γενιά και να ελπίζουμε ότι θα σώσουμε την Πατρίδα μας από τον κίνδυνο του αφανισμού.

Η άσπιλη και αμόλυντη θυσία του Γρηγόρη Αυξεντίου καθόρισε με απόλυτη ακρίβεια το μέτρο για τη δική μας στάση και συμπεριφορά απέναντι στον βάρβαρο εισβολέα. Και είναι με αυτό το μέτρο που θα κριθεί κάθε γενιά. Είναι μ' αυτό το μέτρο που θα κρατηθούμε άγρυπνοι και απροσκήνητοι στις επάλξεις της τιμής και της λευτεριάς.

Μακάριοι όσοι έπεσαν στο πεδίο της μάχης. Μακάριοι όσοι άτρομοι βάδι-

σαν προς την αγχόνη. Μακάριοι όσοι ξεψύχησαν κάτω από τα φρικτά βασανιστήρια.

Βαρύ το χρέος για μας που ζήσαμε. Βαριά η ευθύνη μας απέναντι στην Ιστορία και στον Γρηγόρη Αυξεντίου. Και μέχρι που η Κύπρος μας γίνει ελεύθερη, μέχρι που οι πρόσφυγές μας γυρίσουν στα σπίτια τους, μέχρι που θα λειτουργήσουμε τις εκκλησίες μας στην Κερύνεια, στο Καρπάσι, στην Μόρφου, στη Κυθρέα, θα κρατάμε τη σημαία του αγώνα μας ψηλά, με δρομοδείκτη το φως του Μαχαιρά.

Ελληνίδες και Έλληνες,

Οι Αγωνιστές της ΕΟΚΑ που είχαμε την ατυχία να ζήσουμε, να δούμε και να βιώσουμε όσα έγιναν στο πολύπαθο νησί μας μετά τον αγώνα, σας κάνουμε έκκληση να μεταδώσετε στα παιδιά και στα εγγόνια σας το αθάνατο πνεύμα της Ε.Ο.Κ.Α και τους προαιώνιους πόθους του λαού μας.

Να κηρύξετε και να κάμετε πράξη την αγάπη, την ομόνοια, την ομοψυχία και την ενότητα. Και να μην ξεχνάτε ότι ο εχθρός μας είναι η Τουρκία.

Θα κλείσω αυτό το μνημόσυνο με ένα από τα ανέκδοτα ποιήματα που έγραψα για τον αθάνατο Γρηγόρη Αυξεντίου:

Τα τριάκοντα αργύρια σκόρπισαν στ' αγριολούλουδα
 ο εφιάλτης πεσμένος στα βράχια αναλογίζεται
 Συννεφιασμένος ο ουρανός
 Αφουγκράζονται τα παλληκάρια
 Μήνυμα θλίψης
 Η προδοσία τους περισφίγγει
 Γύρω παραμονεύει ο εχθρός
 Κοιμένες οι ανάσες.
 Η φωνή του Αρχηγού σπάει τη σιωπή
 «Εγώ Πρέπει να πεθάνω»
 Απλά, σταθερά, αποφασιστικά
 Πρέπει να Πεθάνω
 Αλληλοκοιτάζονται τα παλληκάρια
 «Εσείς να βγείτε έξω»
 Γαληνεύει το Πρόσωπο
 Λάμπουν τα αστραφτερά του μάτια
 Χαμογελούν τα παχιά χείλη του
 Κλείνεται στον εαυτό του

Επικοινωνεί με το υπέρτατο
 Έχει τελειώσει η πάλη
 Έχει νικήσει τον θάνατο
 Η Παναγιά του Παραστέκεται
 Τον σφίγγει στην αγκαλιά της
 Τον περιτυλίγει στο πέπλο της
 Τον θέλει άσπιλο και αμόλυντο
 Δεν θα αφήσει την κακοσμία της βενζίνης να τον μολύνει
 Οι μυροφόρες και τα αγριολούλουδα θα τον μυράνουν
 Κύριε ας γίνει το θέλημά σου
 Κύριε δέξου την προσευχή μου
 Είμαι Δικός Σου
 Τετέλεσται.

Χαιρετισμός

του Προέδρου του Σ.Ι.Μ.Α.Ε κ. Ανδρέα Μαΐμαρίδη
στην εκδήλωση μνήμης και τιμής για τον Ελληνολάτρη,
Αγωνιστή και ποιητή της Ε.Ο.Κ.Α Ευαγόρα Παλληκαρίδη

Πνευματικό Κέντρου Δήμου Μουζακίου

28 Απριλίου 2018

Σας ευχαριστώ που μου δίνετε την Σευκαιρία, ως Πρόεδρος του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα Ε.Ο.Κ.Α, να απευθύνω χαιρετισμό στην εκδήλωση μνήμης και τιμής για τον Ήρωα, Ποιητή και Εθνομάρτυρα Ευαγόρα Παλληκαρίδη και μέσω αυτής στους ελπιδοφόρους νέους και νέες του δήμου Μουζακίου, καθιστώντας σας έστω και για λίγο, κοινωνούς του Αγώνα υπέρ ελευθερίας της Κύπρου.

Η απόδοση της πρέπουσας τιμής στους Ήρωες αυτού του τετραετούς θρυλικού Απελευθερωτικού Αγώνα

της Ε.Ο.Κ.Α για αυτοδιάθεση και ένωση της μικρής μας πατρίδας Κύπρου με τη μεγάλη πατρίδα μάνα Ελλάδα, είναι αδύνατη με λόγια ή άλλες περιγραφές. Για το πώς ένας απόλεμος

και για 750 τόσα χρόνια υπόδουλος λαός σε βάρβαρους, δόλιους και αδίστακτους κατακτητές διατήρησε την εθνική του ταυτότητα, τη γλώσσα, την ορθοδοξία του και την ελληνικότητά του κρατώντας την ιδέα της Ελλάδας του Νότου στα εσώψυχά του. Αυτό για πολλούς είναι θαύμα, για τις γενιές των δούλων Κυπρίων όμως είναι η δύναμη της ράτσας, είναι η μοναδικότητα του ελληνικού έθνους στην κρυφή διατήρηση της ταυτότητάς του δια μέσου των χρόνων.

Είναι αυτό που εκδηλώθηκε, αυτή η λάβα που σιγόβραζε στα έγκατα των ψυχών των Ελλήνων της Κύπρου για τόσα χρόνια και βρήκε την έκφρασή της την 1η του Απρίλη του 1955 μέσα

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

από τον ορυμαγδό των εκρήξεων, λες και δεν ήταν εκρήξεις βομβών, αλλά οι εκρήξεις των εκατοντάδων χιλιάδων ψυχών των προγόνων μας, όπως τις επικαλέστηκε ο Αρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α Διγενής στην προκήρυξη-πρόσκλησή του κατά την έναρξη του Αγώνα:

«... Με πίστιν εις τον τίμιον αγώνα μας, με την συμπαράστασιν ολοκλήρου του Ελληνισμού και με τη βοήθειαν των Κυπρίων, αναλαμβάνομεν τον Αγώνα διά την αποτίναξιν του αγγλικού ζυγού... Από τα βάθη των αιώνων, μας ατενίζουν όλοι εκείνοι που ελάμπρυναν την Ελληνικήν ιστορίαν.... »

Με αυτό το υπόβαθρο, οι νέοι της Κύπρου έτρεξαν και επάνδρωσαν την Ε.Ο.Κ.Α γενόμενοι από τη μια στιγμή στην άλλη πολέμαρχοι, αετοί, αρχάγγελοι της κυπριακής ελευθερίας, μη φειδόμενοι κόπων και μόχθων, γινόμενοι πρότυπα Ηρώων στα πεδία των μαχών, εθνομαρτύρων Ηρώων της Αγχόνης, εθνομαρτύρων Ηρώων θανόντων μέσα από τα φρικτά βασανιστήρια των ειδεχθών ανακριτών.

Αυτά υφίστατο καθημερινά για τέσ-

σερα χρόνια ο κυπριακός λαός αγόγγυστα, υπομονετικά, σταθερά, με αιχμή του δόρατος την αδάμαστη νεολαία του.

Μέσα σε όλο αυτό το σκηνικό πρωτεργάτης και πρωταγωνιστής στην Πάφο ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης. Ο ρομαντικός μαθητής, κρατώντας στο ένα χέρι πότε τη χειροβομβίδα και πότε το ντουφέκι και στο άλλο το μολύβι ή την πένα του, μόλις έβρισκε ευκαιρία, την ώρα της ξεκούρασης και της ανάπαυλας από τις ενέδρες και τις πορείες, έγραφε. Έγραφε στίχους, χιλιάδες στίχους της φύσης, της αγάπης, του έρωτα, αλλά πάνω και πέρα από όλα στίχους αφιερωμένους στην Ελλάδα, τον καημό, τον πόθο, το πάθος για την αιώνια πατρίδα και την ελευθερία.

Αυτά όλα είναι η παρακαταθήκη του Ευαγόρα για όλη την ελληνική νεολαία όπου και αν βρίσκεται. Η αγάπη προς την αιώνια πατρίδα, στον έρωτα, στη ζωή. Είναι η ευγενική κληρονομιά που αφήνει όχι μόνο στη μαθητιώσα ή και σπουδάζουσα νεολαία, αλλά σε όλη τη γεμάτη ζωή και ελπίδα νεολαία της ενιαίας χώρας μας.

Φιλολογικό Μνημόσυνο ΜΙΧΑΛΑΚΗ ΓΙΩΡΓΑΛΛΑ Από την κίνηση των καθηγητών «ΑΛΛΑΓΗ»

Χαιρετισμός του Προέδρου των Συνδέσμων Θάσου Σοφοκλέους

«Εκεί όπου τιμούν την αρετή εκεί πο-
λιτεύονται, κατοικούν, άρι-
στοι πολίτες.»

Το επίγραμμα τούτο του με-
γάλου Θουκιδίδη ασφαλώς
ανταποκρίνεται στην πε-
ρίπτωση των μελών της
«Αλλαγής», σε σας τους
εκλεκτούς σκαπανείς της
παιδείας που έχετε επω-
μισθεί το μεγάλο έργο, το
μεγάλο λειτούργημα της
διαπαιδαγώγησης και της
καθοδήγησης των νέων
μας, στους δύσκολους και-
ρούς που διέρχεται η πα-
τρίδα μας, σε μια εποχή
που δοκιμάζονται οι αξίες
και τα ιδανικά του λαού
μας.

Σήμερα, που οι αρχές μας, τα ήθη και
έθιμά μας, τα πιστεύω μας και η πίστη
στον προαιώνιους πόθους μας υφί-
στανται επικίνδυνη αλλοίωση, η δική
σας στάση και συμπεριφορά, υπό την
ιδιότητα του δασκάλου, είναι καθορι-
στική. Εμείς που ο αδυσώπητος χρόνος
μας οδηγεί προς την έξοδο, προσβλέ-
πουμε με αισιοδοξία στη δική σας δια-
δοχή και σας εμπιστευόμαστε την τύχη
για το μέλλον του τόπου μας.

Νιώθουμε χαρά και ικανοποίηση γιατί
υπάρχουν πίσω από εμάς άνθρωποι
που θα κρατήσουν τη σκυτάλη.

Αγαπητοί συνάδελφοι καθηγητές της
«Αλλαγής», κρατείστε ακμαίο το φρό-
νημα. Μεταλαμπαδεύσατε στα παιδιά
και στα εγγόνια μας τους προαιώνιους

πόθους του λαού μας. Προστατεύ-
σατέ τα από τις κακοστρα-
τιές, από εξωγενείς επι-
δράσεις, από τη δια-
φθορά, από τους κινδύ-
νους που δυστυχώς τα
περιστοιχίζουν.

Σύμβολα και πρό-
τυπα τους να είναι η
νεολαία του '55, όπως
ο νεαρός ήρωας του
Μαραθόβουνου που
μνημονεύουμε και τι-
μούμε την ώρα τούτη.
Ο νεαρός μαθητής του
Παγκυπρίου γυμνασίου
που έχυσε το αίμα του
στη Ζωοπηγή. Ο Μιχα-
λάκης Γιωργάλλας, όπως
και ο Πετράκης Γιάλ-

λουρος που έπεσε ηρωικά σε διαδή-
λωση κρατώντας με περηφάνεια την
Ελληνική σημαία και ο Ευαγόρας
Παλληκαρίδης, ο νεαρός μα-
θητής, ο ποιητής που ανέβηκε στην αγχόνη,
ψάλλοντας τον εθνικό μας ύμνο.

Αγαπητέ Δημήτρη Ταλιαδώρε, οι βετε-
ράνοι της Ε.Ο.Κ.Α, που είχαμε την ατυ-
χία να επιζήσουμε του Τιτάνιου Αγώνα
για να βιώσουμε τον πόνο και την κα-
ταστροφή, σας ευχαριστούμε και σας
συγχαίρουμε για το έργο που επιτε-
λείτε.

Σταθείτε στις επάλξεις αλύγιστοι και
ακούραστοι με πείσμα υπομονή και
επιμονή.

Ο Θεός να σας φωτίζει και να σας δυ-
ναμώνει.

Μιχάλης Γιωργάλλας

Μνημόσυνο ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ & ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ & ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Στις 20 Μαΐου 2018 τελέστηκε από την Ένωση Αγονιστών ΕΟΚΑ Αμμοχώστου 1955-1959 το μνημόσυνο των 38 ηρώων και μαρτύρων της πόλεως και Επαρχίας Αμμοχώστου στον Ιερό Ναό των Αγίων Ραφαήλ Νικολάου και Ειρήνης στη Ξυλοτύμπου.

Του μνημοσύνου προέστη ο Μητροπολίτης Κιτίου κ.κ. Χρυσόστομος. Στο μνημόσυνο παρέστησαν πολλοί βουλευτές, πλήθος κόσμου και μεγάλος αριθμός αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α. Μετά την τέλεση του μνημοσύνου το πλήθος μετέβη στο Κέντρο της Κοινότητας

όπου έγινε κατάθεση στεφάνων στο μνημείο των ηρώων και ακολούθως εψάλη ο Εθνικός Ύμνος.

Μετά το πέρας της εκδήλωσης τα Εθνικόφρονα Σωματεία Ξυλοτύμπου δεξιώθηκαν τόσο τους Αγονιστές όσο και τον υπόλοιπο κόσμο στο οίκημά τους.

Η Ένωση Αγονιστών Αμμοχώστου τους εκφράζει τις θερμές ευχαριστίες της, τόσο για την βοήθειά τους και τη διοργάνωση του μνημοσύνου, όσο και για την δεξίωση.

Αχυρώνας Λιοπετρίου

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ κ. ΦΩΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΥΠΟΥΛΟΥ

Σύραμε σήμερα ευλαβικά τα βήματά μας και οδεύσαμε στον Ιερό τούτο Χώρο για να μνημονεύσουμε και να τιμήσουμε τους 38 ήρωες και μάρτυρες της πόλεως και επαρχίας Αμμοχώστου.

Προσήλθαμε να μνημονεύσουμε και να τιμήσουμε αυτούς που νίκησαν τον θάνατο στα μαρμαρένια αλώνια, αυτές τις άμωμες μορφές που έχυσαν το άχραντο αίμα τους για να ποτίσουν της Λευτεριάς το δέντρο, να ανδρωθεί, να ανθίσει και να καρπίσει. Προσήλθαμε να μνημονεύσουμε και να τιμήσαμε αυτούς που ύψωσαν το ανάστημά τους και αναμετρήθηκαν με την Ιστορία, αυτούς που ανέβησαν τα σκαλοπάτια της ένα-ένα και αφού έφθασαν μέχρι την κορυφή, κοίταξαν πίσω, μέσα στα βάθη των αιώνων, και πήραν από τα χέρια των πολέμαρχων και των ηρωομαρτύρων του γένους τη βαρεία σκυτάλη για τη διεξαγωγή του υπέρ πάντων αγώνος, αυτού του ανεπανάληπτου από καταβολής του Κυπριακού Λαού αγώνος, που συνέτριψε τις αλυσίδες τις βαρείες, τις αιματοβαμένες, που μάτωναν τα χέρια και τα πόδια του λαού μας, από την αυγή της Ιστορίας του μέχρι σήμερα.

Και τώρα σας καλώ να συντρίψουμε το παραπέτασμα της λησμονιάς και διαμέσου της χαραμάδας του χρόνου, να

πάμε για λίγο, με τα φτερά της μνήμης, στα όμορφα και ηρωικά εκείνα χρόνια του εθνικοαπελευθερωτικού μας Αγώνα, τότε που οι λεβεντοιοί της Κύπρου μας χόρεψαν τον χορό της Λευτεριάς και τους ζήλεψαν οι αιώνες.

Να παραβιάσουμε τις σιδερένιες πόρτες των Κεντρικών Φυλακών, έστω και νοερά, να εισέλθουμε και ευλαβικά να γονατίσουμε μπροστά στα φυλακισμένα μνήματα, αυτά τα Άγια των Αγίων, που κρατάνε σφιχτά στην αγκαλιά τους κόκκαλα ηρώων, κόκκαλα αντρειωμένων. Να περάσουμε από την επάρατη και θλιβερή αγχώνη, που οι ήρωες αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α μετέτρεψαν από μνημείο θανάτου και ντροπής σε μνημείο δόξας και αθανασίας!

Να περάσουμε από το Άγιο Θυσιαστήριο του Σταυραετού του Μαχαιρά, του Γρηγόρη Αυξεντίου, αυτού του μεγάλου ήρωα, του μεγαλύτερου ήρωα όλων των αιώνων και όλων των εποχών, Αυτού που έγινε της Λευτεριάς λαμπάδα! Αυτού που έγινε παγκόσμιο σύμβολο αγώνα και ελευθερίας, και το όνομά του έγινε θρύλος και τραγούδι, ύμνος των Αγγέλων και δόξα Αρχαγγέλων!

Να περάσουμε από το Άγιο Ολοκαύτωμα του Σταυραετού του Πενταδακτύλου, αυτού του σοφού Νέστωρα

της Ε.Ο.Κ.Α, ο οποίος «τον αγώνα οὐ περί χρημάτων ποιεί αλλά περί αρετής». Αυτού που κατήσχυνε τον κραταιό και σκληροτράχηλο Χάρτιγκ, τον γκαουλάιτερ της Μεγάλης Βρετανίας.

Να επισκεφθούμε και τον ταπεινό και άσημο Αχυρώνα του Λιοπετρίου, που οι 4 λεοντόκαρδοι αγωνιστές της ΒΟΚΑ ανέδειξαν σε νέο Χάνι της Γραβιάς και τον ανύψωσαν στον κολοφώνα της δόξας, και οι ίδιοι έγιναν ταξιδάρχες της Ελευθερίας, Αγγελοι και Αρχάγγελοι και δια πυρίνης ρομφαίας εισήλθαν στα άδυτα της Ελευθερίας και αναπνέουν τον ξειδωρο αυτής αέρα, ενώ εμείς οι επζήσαντες Αγωνιστές ψάχνουμε ακόμα να βρούμε τη δικιά μας Λευτεριά . . . Τέλος, να περάσουμε από όλα τα πεδία των μαχών και των ενεδρών, εκεί όπου έπεσαν ήρωες Αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α, αλλά και από τα φοβερά μπουντρούμια μέσα στα οποία λάμβαναν χώραν τα βασανιστήρια της κολάσεως, και κάτω από τα οποία πολλοί συναγωνιστές μας βρήκαν μαρτυρικό θάνατο!

Να καταθέσουμε τα ευωδιαστά και αμάραντα λουλούδια της απέραντης και αιώνιας ευγνωμοσύνης μας! Να αναβαπτισθούμε μέσ' από την κολυμβήθρα της θυσίας των και να κοινωνήσουμε και μείς από το άχραντο δισκοπότηρο που κοινώνησαν εκείνοι! Κι' ύστερα, αφού κλίνουμε ευλαβικά το γόνυ της ψυχής μας, ν' ανάψουμε ένα μικρό αγιοκέρι στη μνήμη τους. Και γονυκλινείς να αναπέμψουμε θερμή και

παρακλητική προς τον Κύριο δέηση να κατατάξει τις ψυχές αυτών στου Παράδεισου τις αυλές, εκεί στη γειτονιά των Αγγέλων και πλάι στο αειφεγγή και ηλιοστάλακτο Αυτού Θρόνο.

Κυρίες και Κύριοι, ξέρουμε όλοι ότι ο Αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α έγινε για την επίτευξη του προαιώνιου πόθου της Ένωσης της Κύπρου μας με την μητέρα Ελλάδα, Λόγω όμως κακών πολιτικών χειρισμών ο στόχος της Ένωσης και της αυτοδιάθεσης κατέστη στόχος απαγορευμένος από τους ισχυρούς της γής. Μας παρεχωρήθη μια κολοβή Ανεξαρτησία, η οποία μας βοήθησε να πάρομε και μείς μια θέση μεταξύ των ελευθέρων λαών της γης. Ιδρύσαμε το δικό μας κράτος, θεσπίσαμε το δικό μας σύνταγμα και τους δικούς μας νόμους. Για πρώτη φορά η βαρυστένακτη γή της Κύπρου μας ένιωσε τις δροσερές αύρες της ελευθερίας να της χαϊδεύουν και να της δροσίζουν τις καμένες σάρκες, και για πρώτη φορά το εθνικό χαμόγελο άνθισε στα χείλη του λαού μας.

Το μέλλον πρόβαλε μπροστά μας πολύ ελπιδοφόρο και πολλά υποσχόμενο. Ακολούθησαν όμως χρόνια δίσεκτα, χρόνια χαλεπά! Ο προαιώνιος εχθρός του Έθνους μας εισέβαλε απρόκλητα και κατέλαβε σχεδόν το ήμισυ των εδαφών της αγαπημένης μας πατρίδας και εξεδίωξε τους ελληνικούς πληθυσμούς από τις πατρογονικές τους εστίες, μετατρέποντάς τες σε μουσουλμανικά καταλύματα για Τουρκοκύπριους αλλά και βάρβαρους εποίκους από την

Ανατολία. Πέρασαν από τότε σαράντα τέσσερα χρόνια και η Κύπρος μας συνεχίζει να ανεβαίνει το λιθόστρωτο του Γολγοθά της, μόνη και αβοήθητη, σέρνοντας πίσω της τον βαρύ σταυρό της, τον σταυρό του μαρτυρίου. Και κάπου-κάπου ξεπετάγεται κάποιος νέος Σίμωνας Κυρηναίος για να άρει δήθεν τον σταυρό της. Μα στο τέλος συμπορεύεται και αυτός με τους σταυρωτές της. Γίνεται και αυτός σταυρωτής και τους βοηθάει να χώσουν βαθύτερα το μαχαίρι στο πληγωμένο και ματωμένο της κορμί και φωνάζει και αυτός το «σταυρωθείτω» και το «άρων, άρων σταύρωσον αυτήν».

Τα σκλαβωμένα μας εδάφη στενάζουν και, ασφυκτιούν κάτω από την Τούρκικη μπότα και περιμένουν την Άγια, την ευλογημένη εκείνη μέρα που θα ανατείλει της λευτεριάς ο ήλιος, που θα σημάνουν της λευτεριάς τα σήμαντρα και θα μπορέσουμε να αναπετάσουμε πάνω από αυτά της λευτεριάς τα λάβαρα.

Αυτή την Άγια, την ευλογημένη μέρα περιμένει και ο Γέρο Πενταδάκτυλος, που κάθεται σκυφτός κι' αμίλητος, ταπεινωμένος και Τουρκοπατημένος, απέναντι από τις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου μας. Και κάπου-κάπου, ανασηκώνεται και με χέρια ανυψωμένα σαν σε Ιερή παράκληση, ατενίζει με παράπονο το δίδυμο αδέρφι του το Τρόδος και εκλιπαρεί βοήθεια. Ύστερα, βουρκώνει, κλείνει τα μάτια, κι' όλο καρτερεί πότε θα φυσήσει ένας

αέρας Νότιος, ένας αέρας Τροοδίτικος, για να φέρει ως εκεί τους αετούς της Λευτεριάς για να ρίξουν τα τουρκικά φουσάτα στη θάλασσα και να πνίξουν το Αγαρηνό τέρας στα γαλανά νερά της θαλασσοφίλητης Κερύνειας μας.

Κύριε εκπρόσωπε της Πρεσβείας της Μητρός Πατρίδος! Όπως ανέφερα και προηγουμένως ο Αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α αποσκοπούσε σε πλήρη αυτοδιάθεση της Κύπρου μας και την Ένωση αυτής με την μητέρα Ελλάδα, αλλά λόγω κακών πολιτικών χειρισμών ο στόχος αυτός κατέστη απαγορευμένος, Ωστόσο εμείς οι αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α, αλλά και η συντριπτική πλειοψηφία του Κυπριακού Λαού, κλείσαμε μέσα στην ψυχή μας την Ελλάδα και ουδείς ποτέ, θα δυνηθεί να αποκόψει τον ομφάλιο λώρο που μας ενώνει. Η ταυτότητά μας θα γράφει για πάντα «Έλλην Κύπριος».

Είναι για μας η Ελλάδα ο Πολικός Αστéρας που φωτίζει τα βήματά μας, μέσα εις την θολούρα των δύσκολων και πονηρών καιρών στους οποίους ζούμε! Είναι το φως του αδύτου Άστρου! Είν' ένα χρυσοκάντηλο κρεμώμενο απ' τ' ουρανού τον θόλο, και μια εικόνα ολόχρονη θρονιασμένη στο προσκυνητάρι της καρδιάς μας! Και το βλέμμα μας ουδέποτε θα αποστρέψουμε από τον Ιερό Βράχο της Ακροπόλεως και του Παρθενώνα! Γιατί από κει εκπορεύεται και εκπέμπεται το υπέρολο μπρο και ανέσπερο φως που φωτίζει την πορεία μας, μέσα εις τα σκοτάδια

και την αχλύδα της ασέληνης νύκτας, που με το μαύρο της πέπλο σκεπάζει ολόκληρη την Οικουμένη και την Ανθρωπότητα. Και αν στην πορεία μας τύχει να διψάσουμε, νερό, ουδέποτε θα πιούμε από της λησμονιάς τη βρύση! Γιατί θα ξεστρατίσουμε! Κι' αν σ' άγνωστα μονοπάτια μπούμε, σίγουρα θα καταστραφούμε και μέσα στα βάθη των αιώνων και της Ιστορίας για πάντα θα χαθούμε.

Ωστόσο, ας μη σκιαζόμαστε. Μπορούμε και να μην διψάσουμε και να μη ξεστρατίσουμε και να μη καταστραφούμε. Αρκεί να κλείσουμε μέσα στην ψυχή μας τα πνεύμα του Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α και να το μεταλαμπαδεύουμε στα παιδιά και στα εγγόνια μας και μέσω αυτών στις μελλούμενες γενιές. Να θυμούμαστε ακόμη και τα σκλαβωμένα μας εδάφη, Να θυμούμαστε και την αγαπημένη μας Αμμόχωστο, την

βασιλεύουσά μας, την ρήγισσά μας, την πανέμορφη νύμφη της Ανατολικής Μεσογείου, που την κρατά αιχμάλωτη στα χαρέμια του ο Ερτογάν Πασάς, ο Σουλτάνος της Άγκυρας. Μας περιμένει μέρα και νύκτα να πάμε κοντά της, να κόψουμε τα συρματοπλέγμα της ντροπής, να εισέλθουμε, να της κάμομε την αποκαθήλωση και να της φέρομε της λευτεριάς το μήνυμα και το φως της Ανάστασης.

Αυτό θα είναι και το καλύτερο μνημόσυνο για τους μνημονευόμενους και τιμώμενους σήμερα ηρωικούς νεκρούς μας.

Αιωνία τους η μνήμη και είθε το χόμα της μακαρίας γης της Κύπρου μας που τους σκεπάζει να είναι φιλόξενο και ελαφρύ και πάντα ελεύθερο και ελληνικό.

Και πάλιν αιωνία τους η μνήμη.

Οι τέσσερεις του Διοπετρίου

**Χρίστος
Σαμάρας**

**Ανδρέας
Κάριος**

**Φώτης
Πίττας**

**Ηλίας
Παπακυριακού**

Χαιρετισμός ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΘΑΣΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΣΤΗ ΣΩΤΗΡΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Με συγκίνηση πατούμε σήμερα τα ποτισμένα με αίμα, δάκρυ και ιδρώτα ιερά χώματα της Αμμοχώστου. Της επαρχίας που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών κατά την επανάσταση του σκλαβωμένου λαού μας και έγραψε την δική της ηρωική πορεία και προσφορά με θυσίες και ολοκαυτώματα στον τετράχρονο Αγώνα για αποτίναξη του Αγγλικού ζυγού και Ένωση της Κύπρου μας με τη μάνα Ελλάδα.

Βρισκόμαστε εδώ ταπεινοί προσκυνητές για να τιμήσουμε, να μνημονεύσουμε, να εκφράσουμε τον θαυμασμό μας και να εναποθέσουμε την ευγνωμοσύνη μας.

Συγχαίρουμε και ευχαριστούμε το υπουργείο Άμυνας που τιμά και φέτος τους τιμημένους συγγενείς και τις οικογένειες των ηρώων της Αμμοχώστου.

Η απόφαση αυτή της Εθνικής Φρουράς μας δίνει χαρά και μας δυναμώνει. αναπτρώνει και χαλυβδώνει την πίστη και την ελπίδα ότι ο λαός μας κρατά ακόμα με πλήρη συνείδηση της αποστολής του υπεύθυνα την σκυτάλη.

Κρατά ζωντανό το αθάνατο πνεύμα του 1955-59 και το μεταλαμπαδεύει με τις πράξεις και τις ενέργειές του στα παιδιά και στα εγγόνια μας.

Ασφαλώς αρκετοί από τους συγγενείς των ηρώων που τιμούμε σήμερα μετείχαν στον Αγώνα και εργάστηκαν σκληρά και στήριξαν τα ηρωικά παιδιά τους. Σήκωσαν τον σταυρό τους με αξιοπρέπεια και πατριωτισμό και άντεξαν τον πόνο τους με λεβεντιά και περηφάνεια.

Όλοι γνωρίζουμε πίσω από κάθε Αγωνιστή, πίσω από κάθε ήρωα, βρίσκεται πάντα η οικογένεια με επικεφαλής μια λεβεντομάνα που τίμησε το παιδί της και έκαμε περήφανους τους Αγωνιστές και τον λαό μας με τη στάση της και τα γεμάτα λεβεντιά λόγια του αποχαιρετισμού: «Χαλάλι της Πατρίδας Λεβέντη μου». Λόγια που αντηχούν στον ορίζοντα κάθε φορά που η μνήμη αγκαλιάζει τους γενναίους. Λόγια που αποστόμωσαν ακόμα και τους Άγγλους κατακτητές, που μάταια ανέμεναν ότι θα κατέρρεε ο λαός μας.

Η μνήμη μάς μεταφέρει στα ηρωικά

χρόνια της επανάστασης και ζωντανεύει το μεγαλείο των Αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α που έγραφαν το έπος του 1955-59. Είμαστε βέβαιοι ότι την ώρα τούτη του στοχασμού και της Εθνικής Έξαρσης, οι ψυχές των ηρώων μας υπερρίπτανται και μας παρακολουθούν.

Τιμημένοι συγγενείς των ηρώων μας: Ως Σύνδεσμοι Αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α υποκλινόμαστε, εκφράζουμε τον θαυμασμό μας και εναποθέτουμε την ευγνωμοσύνη μας στα ηρωικά παιδιά σας για όσα μας πρόσφεραν με την θυσία τους. Ταυτόχρονα όμως υποκλινόμαστε και εκφράζουμε τον θαυμασμό μας μπροστά στο μεγαλείο της ψυχής σας στη λεβεντιά, την ιώβειο υπομονή, την καρτεριά σας και τον σταυρό σας στην πορεία σας προς τον Γολγοθά.

Κύριε Υπουργέ, ευχαριστούμε για την τιμή και την αγάπη του υπουργείου σας και της Εθνικής Φρουράς. Ασφαλώς οι

εκδηλώσεις μνήμης και τιμής είναι χρέος επιβεβλημένο, παράλληλα όμως πρέπει να δεχθούμε ότι είναι δική μας ανάγκη και εσωτερική μας επιθυμία, γιατί μας προσφέρει ικανοποίηση και γαληνεύει τον ψυχικό μας κόσμο. Είναι εμείς που το ζητούμε και το έχουμε ανάγκη.

Οι ήρωες και οι Αγωνιστές δεν χρειάζονται τιμές, γιατί νιώθουν ότι έκαμαν το καθήκον τους και έχουν ήσυχη την συνειδήσή τους.

Κύριε Υπουργέ,

Επιγραμματικά ο μεγάλος Θουκυδίδης μας επεξηγεί ακριβώς το πνεύμα και το νόημα αυτής της σεμνής τελετής: Προσδίδοντας στους εμπνευστές των εκδηλώσεων και τιμής τα εύσημα χαρακτηρίζοντάς τους «**Άξιους Πολίτες**», λέγοντας ότι εκεί όπου τιμούν την αρετήν, εκεί κατοικούν άριστοι πολίτες.

Λαμπρή εκδήλωση ΣΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ

Την 20ή Μαΐου 2018 πραγματοποιήθηκε στα Κρατητήρια Κοκκινότριμιθιάς η ετήσια εκδήλωση μνήμης Αποδρασάντων και Πεσόντων σε μάχες της Ε.Ο.Κ.Α και των εν ειρήνη τελειωθέντων Πολιτικών Κρατουμένων, αγωνιστών του απελευθερωτικού μας αγώνα, σε συνεργασία του Συνδέσμου Πολιτικών Κρατουμένων Ε.Ο.Κ.Α και του Περιφερειακού Γυμνασίου Κοκκινότριμιθιάς, που εγκαινιάστηκε τον Νοέμβριο ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. ΝΙΚΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ.

Προσκεκλημένος ομιλητής ήταν ο Υπουργός Παιδείας κ. Κωνσταντίνος Χαμπαούρης και χαιρέτησαν ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Γιάννης Σπανός και η Διευθύντρια του Γυμνασίου Βούλα Μόρμορη, την δε όλη σκηνοθε-

σία του ιστορικού δράματος « Φωνές από την αγχόνη» του Γιάννη Σπανού ανέλαβε η τελετάρχης Φιλόλογος Σκευή Μαρκουλή. Συνεργάστηκαν οι καθηγητές και καθηγήτριες, Αγάθη Μαχλουζαρίδου, Γκούντορ Μαβλιάνοβα, Νικολέτα Νικολάου, Γιώργος Κεττίρης, Παναγιώτης Πακτινέ, Λευτέρης. Πρωταγωνίστησαν οι μαθητές και μαθήτριες Ζάττας, Μιχάλης Ψηλογένης.

Το δράμα απέδωσαν οι μαθητές και οι μαθήτριες: Νικολέτα Κλεάνθους, Αρτεμίου Καίλα, Ροδοθέα Διονυσίου, Γιώργος Πεττεμερίδης, Ευφροσύνη Ζούμου, Μαρία Χατζηπέτρον, Χρίστος Παναγή, Νικόλας Ψαράς, Ευρυδίκη Ροδοσθένους. Ευφαίμ Κασάπης.

Απόδοση πεζών και ποιητικών: Σεμέλη Παπαελευθερίου Γ3

Κρατητήρια Κοκκινότριμιθιάς

ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ

Χαιρετισμός

του Προέδρου των Πολιτικών Κρατουμένων
Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959 Γιάννη Σπανού

20 Μαΐου 2018

Κύριε Υπουργέ Παιδείας και Πολιτισμού, ως ευ παρέστητε στον τόπο της βάνανυσης δοκιμασίας της ελληνικής ψυχής, σ' αυτό «το μοιρόγραφο σταυροδρόμι του κόσμου», κατά τον Καζαντζάκη, όπου δοκιμάστηκε μεταξύ σφύρας και άκμονος η αξία του ανθρώπου και νίκησε την αγγλοκρατία.

Γιάννης Σπανός

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Αναστασιάδης σας επέλεξε θεσμοφύλακα της δημιουργίας του σωστού πολίτη και σας ενεπιστεύθη την αποστολή διαφύλαξης των ιδεωδών που μας κατέλιπαν οι πατέρες καθώς και πρωτοστάτη των ελπίδων της αύριον, ενώ ευκρινείς ακούγονται οι κανονιοβολισμοί της ανευθυνότητας που κτυπούν τις καστρόπορτες της ανθρωπιάς μας και οι σκοπιμότητες καραδοκούν υποσχάπτοντας την ιδεολογική μας υπόσταση.

Σας υποδεχόμεθα προσδοκούντες την ελευθερία, καθ' ον χρόνον ο Τούρκος

κατακτητής καταπατά τα εδάφη των Ελλήνων της νοτιοανατολικότερης εσχαιάς του Γένους και απειλεί με βοήθεια τη συνέργεια των υποστηρικτών της βαρβαρότητας του, προς διαιώνιση της καταισχύνης του πολιτισμού, την προέλαση εφ' όλου του μετώπου της πατρίδας μας.

Αντιλαμβανόμεθα την αγωνία που διακατέχει τον Υπουργό Παιδείας στην επιτέλεση της αποστολής του. Και δηλώνουμε επιστρατευμένη συνείδηση στον υπαρκτικό αγώνα «στον τον τόπον πον καμένος τζι' εν θωρεί ποττέ δροσιάν». Και την αδημονία για τη διαδοχή των ιδεολογικών δυνάμεων ιστορικής διάρκειας του Λαού μας. Γι αυτό, συναισθανόμενοι τις επιπτώσεις του επελθόντος γήρατος, εμπιστευθήκαμε την σκυταλοδομία των Πολιτικών Κρατουμένων της Ε.Ο.Κ.Α στους πρόθυμους συνεχιστές του πνευματικού μας αγώνα, στο Περιφερειακό Γυμνάσιο Κοκκινότριμιθιάς

και στους δασκάλους της μαθητιώσας νεότητας του καιρού μας. Διεύθυνση και Καθηγητές αποδέχτηκαν με συγκινητική προθυμία τη διαδοχή, ως τιμητική προσφορά των απερχομένων προς το παρόν και το μέλλον.

Έχετε αναλάβει έργο βαρύ και ευθύνη δυσβάστακτη. Να αντιμετωπίσετε κινδύνους που η αντίχρησή τους είναι εκκωφαντική. Την σύμφυτη υποχρέωση ιδεολογικής ανασυγκρότησης του κόσμου μας. Σε μια ατμόσφαιρα πυρακτωμένη από την πολεμική εναντίον της γλώσσας και της διαλέκτου των Ελλήνων της σκλάβας Κύπρου, ενώ διαβρώνονται η ηθική υπόσταση και η οντότητα των ιδεών που κράτησαν όρθιο τον Ελληνισμό στις τραμουντάνες αιώνων, και ζωντανή τη φλόγα της ελευθερίας. Θα βαδίζετε σε καυτή ιδε-

ολογική έρημο, γέννημα πολιτικής ανευθυνότητας και λιποταξίας από την ευθεία οδό του χρέους. Όταν μαχόμενος διψάσετε, ελάτε σ' αυτό το δεσποτήριο της ελευθερίας και της ηθικής νίκης και θα βρήτε αστείρευτη τη βρύση του ζώντος ύδατος της αντοχής και της διάρκειας του αγώνα που ζωογονούν και γιγαντώνουν τον Έλληνα άνθρωπο, στην αιώνια διεκδίκηση όσων ιερών και οσίων μάς κληροδότησαν οι προπάτορες της πίστης και της πατρίδας. Κι αν δεν συναντήσετε ανθρώπους, λόγω αναπόφευκτης θέλησης της Δημιουργίας, θα αισθανθείτε το πνεύμα των αγωνιστών που θερμαίνει, αγιάζει και καταξιώνει την ζωή.

Καλώς ήλθατε. Οι συναγωνιστές στην αποστολή σας, σας χαιρετούν.

Κρατητήρια Κοκκινотρομιθιάς

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ομιλία
του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού
κ. Κώστα Χαμττιαούρη στην εκδήλωση του
Συνδέσμου Πολιτικών Κρατουμένων Ε.Ο.Κ.Α
1955-1959

Κυριακή, 20 Μαΐου 2018, 11:00πμ,
Κρατητήρια Κοκκινотριμιθιάς

Η περίοδος του Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α αποτελεί ορόσημο για την νεότερη ιστορία της πατρίδας μας, εφόσον χαρακτηρίζεται από συγκλονιστικές πράξεις τόλμης, αποφασιστικότητας και αυτοθυσίας.

Μαζευτήκαμε σήμερα, στον ιστορικό αυτό χώρο, με αισθήματα συγκίνησης και εθνικής υπεργφάνειας, για να μνημονεύσουμε το αξιοθαύμαστο πνεύμα αντίστασης των πολιτικών κρατούμενων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης κατά την περίοδο του Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. Ταυτόχρονα, με αίσθημα ευθύνης έναντι του οφειλόμενου σεβασμού προς το παρελθόν μας, αποδίδουμε φόρο τιμής σε επτά

Κωνσταντίνος Χαμπιαούρης

επιφανείς μορφές, οι οποίες κατόρθωσαν να αποδράσουν από τους χώρους κράτησής τους και στη συνέχεια πότισαν με το άλικο αίμα τους το δένδρο της ελευθερίας. Πρόκειται για τους ήρωες αδελφούς Ανδρέα και Γεώργιο Κάρνο, τον Μάρκο Δράκο, τον Φώτη Πίπα, τον Μάκη Γιωργάλλα, τον Κυ-

ριάκο Μάτση και τον Ευαγόρα Παπαχριστοφόρου.

Η σημερινή εκδήλωση πραγματοποιεί αναφορά σε ακόμη μία πικρή εμπειρία, που ο κυπριακός ελληνισμός αποκόμισε από τη βρετανική αποικιοκρατία στην προσπάθειά του να κερδίσει τα

αυτονόητα δικαιώματα της ελευθερίας και της αυτοδιάθεσης. Ταυτόχρονα, η σημερινή μας επίσκεψη αποτελεί αναγνώριση των ενεργειών του κυπριακού ελληνισμού, ο οποίος μετέτρεψε τις δυσχερείς συνθήκες των στρατοπέδων κράτησης σε ένα ακόμη μετερίζι αντίστασης στη βρετανική εκστρατεία καταστολής.

Στρέφοντας τη μνήμη εξήντα τρία χρόνια πριν, η Ε.Ο.Κ.Α ανέλαβε το τιτάνιο έργο για την απελευθέρωση της πατρώας γης. Το βρετανικό καθεστώς, προσπαθώντας να καταστείλει με την ωμή βία το λαοφιλές κίνημα, προχώρησε στην εφαρμογή σκληρών μέτρων: επιβολή στρατιωτικού νόμου, θανατικών ποινών, επιχειρήσεων έρευνας, κατ' οίκον περιορισμών, συλλογικών τιμωριών, απαγορεύσεων στην κυκλοφορία. Επίσης, δέκα μόλις χρόνια μετά την ήττα των δυνάμεων του ναζισμού και του φασισμού, δεν δίστασε να υιοθετήσει μία προσφιλή μέθοδο με την οποία τα καθεστώτα αυτά συνοδεύουν τη φήμη τους: τη δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης.

Όλα ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 1955 όταν ο Βρετανός Κυβερνήτης της Κύπρου, Sir Robert Armitage, θέσπισε τον νόμο που θα επέτρεπε την προσωποκράτηση δίχως δίκη. Το μέτρο αυτό συνέχισε και ο διάδοχος του, Στρατάρχης Sir John Harding. Η διαδικασία ήταν άκρως αντιπροσωπευτική των ολοκληρωτικών καθεστώτων: οποιοσδήποτε Έλλην Κύπριος μπορούσε να συλλη-

φθεί με διάταγμα που εκδιδόταν με εντολή του Βρετανού Κυβερνήτη και να οδηγηθεί στον χώρο κράτησης. Αρχικά, ως κρατητήρια χρησιμοποιήθηκαν οι Κεντρικές Φυλακές στη Λευκωσία. Ακολούθως, το Κάστρο της Κερύνειας. Μετά την θαυματική απόδραση 16 κρατούμενων στις 23 Σεπτεμβρίου 1955 από το φρούριο της Κερύνειας, οι αποικιακές αρχές προχώρησαν στην ίδρυση στρατοπέδων συγκέντρωσης στην Κοκκινότριμιθιά, την Πύλα, τη Λίμνη Πάφου, το Πολέμι, την Αγύρτα και την Πέργαμο. Ένα άλλο κρατητήριο, στο Πυρδί, χρησιμοποιήθηκε σαν διαμετακομιστικός σταθμός για όσους κρατούμενους επρόκειτο να απολυθούν. Σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α κρατήθηκαν χωρίς δίκη, για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα, περίπου 3,600 άνθρωποι κάθε ηλικίας, τους οποίους οι βρετανικές αρχές θεωρούσαν υπόπτους ως μέλη «παρانونόμου οργανώσεως που είχε σκοπό την ανατροπή, διά πράξεων βίας, της κυβερνήσεως της Κύπρου». Ιδίως στα Κρατητήρια Πύλας και Κοκκινότριμιθιάς υπάρχουν άνθρωποι που βίωσαν τον εγκλεισμό για περισσότερο από τρία χρόνια. Στις 22 Φεβρουαρίου 1959, λίγες μόλις μέρες μετά την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, που οδήγησαν στην ανεξαρτησία της Κύπρου, η λειτουργία αυτών των στρατοπέδων τερματίστηκε και όλοι οι πολιτικοί κρατούμενοι αφέθηκαν ελεύθεροι.

Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης ήταν ο τελικός σταθμός του μαρτυρίου που βίωναν όσοι είχαν την ατυχία να συλληφθούν από τους Βρετανούς. Εικοσιτέσσερις ώρες μετά την σύλληψη, ένα διάταγμα όριζε ότι ο κρατούμενος θα συνέχιζε να στερείται της ελευθερίας του για άλλες οκτώ ημέρες. Στη συνέχεια, το διάταγμα αυτό ανανεωνόταν για ακόμη οκτώ ημέρες. Κατά το διάστημα αυτό, ο κρατούμενος υφίστατο απάνθρωπα βασανιστήρια σε σταθμούς ανάκρισης όπως την Ομορφίτα, τις Πλάτρες, την Αμμόχωστο και τη Λεύκα. Εκατοντάδες συμπατριώτες μας υπέστησαν τα πάνδεινα στα χέρια των βασανιστών της αποικιακής φρουράς. Αρκετοί εξ αυτών βρίσκονται ακόμη εν ζωή, αδιάψευστοι μάρτυρες της εφιαλτικής βίας, μα και ζώντας τεκμήρια της υπεροχής της φιλοπατρίας και της άρνησης για υποταγή.

Η αποστολή στα στρατόπεδα συγκέντρωσης σήμαινε το τέλος της απάνθρωπης περιπέτειας στα ανακριτήρια. Στο εξής άνοιγε νέο στάδιο εγκλεισμού. Μόλις ο κρατούμενος ξεπερνούσε το αρχικό σοκ, ερχόταν σε επαφή με μία νέα κατάσταση σωματικού και ψυχικού εξευτελισμού. Καλείτο να διαβιώσει μέσα σε άθλιες συνθήκες, ακολουθώντας διαταγές και κανονισμούς, αποτελώντας τίποτα πλέον παρά έναν αριθμό που ξεκινούσε με τα αρχικά D.P. (Detained Person), δηλαδή κρατούμενο πρόσωπο. Οι εγκαταστάσεις άθλιες: παράγκες στις οποίες έλιωναν

από τη ζέστη το καλοκαίρι και πάγωναν τον χειμώνα. Κρεβάτια σιδερένια. Για κάθε 25-30 κρατούμενους, υπήρχε μόλις ένας κουβάς για εξυπηρέτηση των φυσικών αναγκών. Όσο για νερό, βρύση υπήρχε έξω από τις παράγκες. Η δε αλληλογραφία λογοκρινόταν. Την κατάσταση επιβάρυνε όχι μόνο η στέρηση της ελευθερίας και της επαφής με τα αγαπημένα πρόσωπα, αλλά και η συνειδητοποίηση της αβεβαιότητας για το μέλλον. Ο κρατούμενος δεν γνώριζε αν και πότε θα τερματιζόταν η κράτηση. Το μέλλον ήταν έρμαιο στις αποφάσεις της στρατοκρατικής αποικιοκρατίας.

Το όλο σκηνικό αποτελούσε τμήμα ενός ευρύτερου σχεδίου για να συντριβεί το ηθικό των κρατουμένων και η πίστη στον αγώνα για την ελευθερία. Δεν υπολόγισαν όμως οι ξένοι κυρίαρχοι το ελληνικό φιλότιμο, την ατσάλινη θέληση, την πίστη στην πρόνοια του Θεού και το σθένος που είχαν πλέον παραλάβει τη σκυτάλη από το έπος του 1940 και την Εθνική Αντίσταση για να γεμίσουν νέες σελίδες με πράξεις αντίστασης στο βιβλίο της Ιστορίας του κυπριακού ελληνισμού.

Η Ε.Ο.Κ.Α σύντομα κατόρθωσε να εισδύσει στα ίδια τα κρατητήρια και να προσφέρει με σιγουριά την καθοδήγησή της, ώστε το πνεύμα να μετατραπεί και πάλι σε επαναστατική δράση. Μέσα στα στρατόπεδα σχηματίστηκαν ομάδες διαφώτισης, δράσης, εκδηλώσεων, ειδικών αποστολών και παρα-

κολούθησης των βρετανικών δυνάμεων. Από τον Γεώργιο Γρίβα-Διγενή ορίστηκαν κεντρικά συμβούλια, τα οποία έδιναν αναφορά και λάμβαναν οδηγίες από την ηγεσία της οργάνωσης. Το ακμαίο ηθικό, η αισιοδοξία, η πίστη, η ελπίδα, ο ενθουσιασμός και η αλύγιστη ψυχή επανήλθαν προοδευτικά στην καθημερινότητα των κρατουμένων, στους χώρους εκείνους, που η αποικιοκρατία, ατυχώς, είχε σχεδιάσει για να αδρανοποιήσει τους αγωνιστές της ελευθερίας, κάμπτοντάς τους το φρόνημα. Αναπόδραστα, οι πρώτες ενέργειες μαζικής αντίστασης έκαναν την εμφάνισή τους στο προσκήνιο.

Στην Πύλα, την 25η Μαρτίου 1957 γιόρτασαν την εθνική επέτειο με παρέλαση και εκδηλώσεις. Λίγες μέρες αργότερα, στις 29 Μαρτίου, ένα κύμα ανάρτησης αυτοσχέδιων ελληνικών σημαιών εξ αφορμής της είδησης για απελευθέρωση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου από την εξορία συγκλόνισε το στρατόπεδο. Στις 11 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, η οργή και αγανάκτηση από την απάνθρωπη άρνηση των αρχών στον πατέρα του ήρωα Ευαγόρα Παπαχριστοφόρου, τον πατέρα-Χριστόφορο, να παραστεί στην κηδεία του γιου του, κατέληξε σε αυθόρμητη εξέγερση με την πυρπόληση τμήματος των εγκαταστάσεων και συμπλοκές με τους δεσμοφύλακες. Ξεχωριστή θέση στις εκδηλώσεις αντίστασης κατέλαβε και η εξέγερση των Πολιτικών Κρατουμένων στο στρατόπεδο συγκέντρω-

σης στην Κοκκινότριμιθιά στις 10 Απριλίου 1958. Η συγκεκρωμένη ενέργεια, η οποία εκτός από απεργία πείνας περιλάμβανε και την πυρπόληση οτιδήποτε ξύλινου εντός των παραγών, εξέπληξε με τη σφοδρότητά της τις αποικιακές αρχές, μεταδίδοντας το ηχηρό μήνυμα ότι οι ελεύθεροι πολιορκημένοι δεν λύγισαν, δεν κάμφθηκαν, δε γονάτισαν. Τα πιο πάνω αποτελούν μερικά μόνο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα από τα σκηνικά αντίστασης στη βρετανική στρατοκρατία εντός των στρατοπέδων.

Δεν θα μπορούσε να μην ταξιδέψει η μνήμη και στα παράτολμα σχέδια απόδρασης, τα οποία επινόησαν και εκτέλεσαν κρατούμενοι ακολουθώντας τις εντολές της Ε.Ο.Κ.Α. Συνολικά υλοποιήθηκαν έντεκα αποδράσεις αγωνιστών, εκ των οποίων εννέα από κρατητήρια. Ας επικεντρωθούμε στις αποδράσεις των ηρώων, των οποίων τη μνήμη τιμούμε σήμερα. Έγινε ήδη αναφορά στη ριψοκίνδυνη απόδραση από το κάστρο της Κερύνειας, όπου 16 κρατούμενοι, μεταξύ αυτών και ο ήρωας Μάρκος Δράκος, κατόρθωσαν να αφαιρέσουν τα σιδερένια κάγκελα ενός πύργου και με τη χρήση σεντονιών να διαφύγουν από τον τόπο φυλάκισής τους. Στις 13 Σεπτεμβρίου 1956 δραπέτευσε από την Κοκκινότριμιθιά άλλη ομάδα κρατουμένων, μεταξύ των οποίων και οι ήρωες Μάκης Γιωργάλας, Κυριάκος Μάτης και Ευαγόρας Παπαχριστοφόρου. Στις 12 Μαρτίου

1958, ακόμη τέσσερα μέλη της Ε.Ο.Κ.Α απέδρασαν από τα κρατητήρια Πύλας, χρησιμοποιώντας το τέχνασμα του «Δούρειου Ίππου»: μόλις το φορτηγό τροφοδοσίας έφτασε στο στρατόπεδο, οι τέσσερις αγωνιστές μπήκαν σε ειδική κρύπτη που είχε ήδη κατασκευαστεί σ' αυτό και αποχώρησαν μαζί του από τον χώρο του στρατοπέδου. Δύο εξ αυτών, οι Ανδρέας Κάρυος και Φώτης Πίπας έπεσαν στο πεδίο της τιμής, στις 2 Σεπτεμβρίου 1958, στη Μάχη του Αχυρώνα στο Λιοπέτρι. Τέλος, ο ήρωας Γεώργιος Κάρυος απέδρασε από τα κρατητήρια Κοκκινοτριμιθιάς, στις 11 Σεπτεμβρίου 1958, για να εκδικηθεί τον θάνατο του αδελφού του Ανδρέα και τραυματίστηκε θανάσιμα τον Οκτώβριο του 1958, μετά από ανταλλαγή πυροβολισμών με τα βρετανικά στρατεύματα.

Οποσδήποτε, οι ατομικές και συλλογικές υπερβάσεις, που έλαβαν χώραν από τους κρατούμενους στα στρατόπεδα και γενικά από τον κυπριακό ελληνισμό, έδωσαν το δικαίωμα στη γενιά του 1955- 1959 να είναι υπερήφανη για το γεγονός ότι κράτησε την εθνική αξιοπρέπεια ψηλά. Οι τόποι των ολοκαυτωμάτων, των αγχονών, των βασανιστηρίων, των φυλακών και των στρατοπέδων συγκεντρώσεως, που σημάδεψαν την περίοδο του Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, αποτελούν απαυγάσματα των αξιέπαινων και θαυμαστών επιτευγμάτων που έχει να επιδείξει ο ελληνισμός στην πατρίδα μας.

Κυρίες και κύριοι,

Η ελληνική Ιστορία έχει να παρουσιάσει διαχρονικά μορφές που συνεχίζουν μια παράδοση από τα βάθη των αιώνων, μορφές που με το έργο και τη θυσία τους τη σημάδεψαν ανεξίτηλα και παραμένουν σημεία αναφοράς για τις νεότερες γενιές. Μια τέτοια μορφή ήταν ο τελευταίος βασιλιάς του Βυζαντίου Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, που τον θυμόμαστε σήμερα, αφού σε λίγες μέρες ακολουθεί η θλιβερή επέτειος της άλωσης της Πόλης. Στο κάλεσμα του Πολιορκητή να παραδώσει τη Βασιλεύουσα, απάντησε με το δικό του όχι, τονίζοντας ότι «άπαντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών». Υποκλινόμαστε στο μεγαλείο της ψυχής του. Υποκλινόμαστε και στο μεγαλείο της θυσίας των δικών μας ηρώων. Αποτέλεσμα αυτοπροαίρετης επιλογής ήταν και η δική τους αμετάκλητη απόφαση να αναμετρηθούν με τον θάνατο.

Εξ αφορμής της σημερινής παρουσίας μας σε έναν από τους χώρους που εξέθρεψε το πνεύμα της αντίστασης εναντίον των ξένων κυρίαρχων, υπομνησκουμε ευκλεείς πράξεις για να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη και τον σεβασμό μας. Επιπρόσθετα, διαφυλάσσουμε την εθνική μας συνείδηση και αντλούμε πατριωτικό σθένος προς αντιμετώπιση παντός είδους κινδύνων και απειλών. Η συγκροτημένη εθνική συνείδηση, καθώς και οι πατριωτικές επιταγές που τη συνοδεύουν, αποτε-

λούσε εξάλλου τη δημιουργό αιτία πίσω από τις αξιοθαύμαστες ενέργειες της χρυσής γενιάς της Ε.Ο.Κ.Α. Αρετές αυτού του είδους επιβάλλονται σε εποχές μεγάλων αμφισβητήσεων, απρόβλεπτων ανατροπών και έλλειψης αισιοδοξίας όπως η δική μας.

Οι αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α και οι ήρωές μας είναι άξιοι, συνεπώς, κάθε τιμής, εφόσον εξασφάλισαν την απελευθέρωση της πατρώας γης, μα και την

βαριά κληρονομιά της προάσπισής της. Εις ανταπόδοση, οι νεότερες γενιές έχουμε ως ιερή υποχρέωση την ειλικρινή μελέτη της ιστορίας των αγώνων τους, και την απαραίτητα διδασκαλία της στα παιδιά μας, υποδεικνύοντας τις ποιοτικές δυνάμεις που χαρακτηρίζουν τον Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. Εξάλλου, αυτόν ακριβώς τον σκοπό υπηρετούν εκδηλώσεις όπως η σημερινή, γι' αυτό και έχουν ιδιαίτερη σημασία!

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ 55-59 ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΓΕΥΜΑΤΟΣ 2.5.2018

Του Παντελή Καρατζιά

Εντιμοι,

Κύριε Αλέξη Γαλανέ, Δήμαρχε της Βασιλεύουσας πόλης της Αμμοχώστου

Κύριε Νίκο Νουρή, Αντιπρόεδρε του Δημοκρατικού Συναγερμού

Κύριε Θάσο Σοφοκλέους, Πρόεδρε των Συνδέσμων Αγωνιστών ΕΟΚΑ 55-59

Κύριε Φώτο Παπαδόπουλε, Πρόεδρε της Ένωσης Αγωνιστών Αμμοχώστου
Ε.Ο.Κ.Α 55-59

Αγαπητοί συγγενείς ηρώων

Συναγωνιστές, συναγωνίστριες

Φίλοι και φίλες της Ένωσης Αγωνιστών Αμμοχώστου

Σας καλωσορίζω σήμερα στη 17η Συνεστίαση της Ένωσης Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α 55-59 Αμμοχώστου.

Σκοπός της εκδήλωσης είναι να συναντηθούμε και πάλι, να αναπολήσουμε τα παλιά, να θυμηθούμε τις αξέχαστες στιγμές του αγώνα, να αποτίσουμε φόρο τιμής στους ήρωες που έπεσαν σ' αυτόν, αλλά και να ανανεώσουμε το συναίσθημα χρέους και εθνικής ευθύνης απέναντι στην ιστορία και στον τόπο. Παράλληλα να ξαναθυμηθούμε μαζί τις όμορφες μέρες που περνούσαμε στη θαλασσοφίλητη πόλη μας. Με τον τρόπο αυτό κρατούμε άσβεστη τη μνήμη της Αμμοχώστου μας, ακόμη και στις καρδιές των παιδιών μας, που δεν ευτύχη-

σαν να ζήσουν, να μεγαλώσουν, να γνωρίσουν και να αγαπήσουν όπως αγαπήσαμε εμείς την πανέμορφη πόλη.

Παντελής Καρατζιάς

Πρωτοβουλίες όπως η σημερινή είναι αναγκαίες για να αντλούμε διδάγματα από την ιστορία και να χαράζουμε τον δρόμο προς το μέλλον.

Είναι όμως και μια ευκαιρία για εμάς να σας ενημερώσουμε για τις ετήσιες καθιερωμένες εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν, αλλά και για

προγραμματισμένες που πρόκειται να γίνουν.

* Η πρώτη εκδήλωση κάθε χρόνου είναι το κόψιμο της Βασιλόπιτας.

* Ακολουθούν οι εκδηλώσεις των Εθνικών Επετειών 25ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου τον εορτασμό των οποίων η Ένωση συνδιοργανώνει με την «Ανόρθωση» στο οίκημά της στη Λάρνακα. Ειδικά για την επέτειο της 1ης Απριλίου η Ένωσή μας συμμετέχει μαζί με όλους τους άλλους συνδέσμους Αγωνιστών στην εκδήλωση που γίνεται στο κλειστό γυμναστήριο «Τάσος Παπαδόπουλος-Ελευθερία».

* Επίσης κάθε χρόνο διοργανώνεται με μεγάλη επιτυχία ένα γεύμα στις Αγγλίδες, όπου συμμετέχουν οι αγωνιστές της πόλης και επαρχίας Αμμοχώστου που είναι διασκορπισμένοι σε όλες τις επαρχίες.

* Σημαντική καθιερωμένη εκδήλωση είναι και η σημερινή.

* Διοργανώνονται επίσης εκδρομές εσωτερικού και εξωτερικού. Στο εσωτερικό έχουμε επισκεφθεί ιστορικούς χώρους της επαρχίας Αμμοχώστου. Στο εξωτερικό διοργανώνεται κάθε χρόνο μια εκδρομή στην Ελλάδα, με επισκέψεις σε ιστορικούς και θρησκευτικούς χώρους. Φέτος η εκδρομή θα πραγματοποιηθεί 7-13 Ιουλίου.

Θα ήθελα να αναφέρω ότι οι έγκαιρες δηλώσεις ενδιαφέροντος για τις εκδηλώσεις και εκδρομές μας, βοηθούν στη καλύτερη οργάνωση της κάθε εκδήλωσης και εκδρομής.

Ζητούμε επίσης τη δική σας βοήθεια στην προσπάθειά μας να εντάξουμε στην Οργάνωση απογόνους αγωνι-

στών ή άτομα που ασπάζονται τους στόχους και επιδιώξεις μας.

Σας ενημερώνω ότι με σκοπό την έκδοση ταυτότητας μέλους στο άμεσο μέλλον, θα επικοινωνήσουμε τηλεφωνικά μαζί σας για επιβεβαίωση των προσωπικών σας στοιχείων.

Αγαπητοί συναγωνιστές,

Η Κύπρος μπορεί να σταμάτησε το 1960 να είναι μια Βρετανική Αποικία, αλλά δυστυχώς η πορεία του Εθνικού μας θέματος, στα χρόνια που ακολούθησαν, δεν δικαίωσε τις θυσίες των ηρώων μας.

58 ολόκληρα χρόνια μετά, η πατρίδα μας βρίσκεται υπό κατοχή. Ο τουρκικός στρατός συνεχίζει να βεβηλώνει τα χώματά μας, να καταστρέφει τις εκκλησίες μας, ενώ ο αφελληνισμός των κατεχομένων εδαφών μας συντελείται μέρα με τη μέρα.

Διανύουμε χωρίς αμφιβολία την πιο δύσκολη και οδυνηρή στιγμή της πατρίδας μας. Έχουμε λοιπόν όλοι ανεξαιρέτως, εθνική υποχρέωση, ενωμένοι με κοινό στόχο, να πορευτούμε για μια αποδεκτή λύση.

Έχουμε υποχρέωση να παραδώσουμε στα παιδιά μας μια Κύπρο, ειρήνης, συνεργασίας και ευημερίας. Μια Κύπρο όπως την ονειρεύτηκαν οι ήρωές μας που θυσιάστηκαν τραγουδώντας τον Εθνικό μας Ύμνο.

Κλείνοντας θα ήθελα να σας ευχαριστήσω όλους για την παρουσία σας. Ένα ιδιαίτερο ευχαριστώ στον Δήμαρχο κ. Γαλανό που έθεσε υπό την αιγίδα του την όλη εκδήλωση.

Εύχομαι σε όλους Καλή Διασκέδαση

ΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α ΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟ

Τον Ευθύμιον-Μίμη Βασιλείον

Τη Δευτέρα, 12 Φεβρουαρίου 2018, αντιπροσωπία των οργανώσεων των αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959, Σ.Ι.Μ.Α.Ε, ΙΔ.Α.Α.Ε και ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959, μετέβησαν στο Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο, όπου είχαν συνάντηση με τον Πανιερότατο Αρχιεπίσκοπο Αμερικής κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟ.

Εκεί, παρουσία του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου μας κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟ-

ΜΟΥ Β΄ και άλλων ιεραρχών, αφού τον καλωσόρισαν, του απένειμαν την ανώτατη τιμητική τους διάκριση «ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ - Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959».

Τον Πανιερότατο προσφώνησε ο Πρόεδρος των Συνδέσμων Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959 κ. Θάσος Σοφοκλέους και στη συνέχεια μαζί με τους προέδρους του Σ.Ι.Μ.Α.Ε κ. Ανδρέα Μαΐμαρίδη και του ΙΔ.Α.Α.Ε κ. Ρο-

Όλοι μαζί: Αρχ/πος Δημήτριος - Αρχ/πος Χρυσόστομος Β΄ - Απονομή

γήρο Σηπιλλή, του επέδωσαν το εν λόγω μετάλλιο, τονίζοντας την έμπρακτη και ανιδιοτελή αγάπη που τρέφει ο Πανιερότατος προς τον κυπριακό λαό.

Ακολούθησε σύντομη, αλλά πολύ εμπνευσμένη αντιφώνηση από τον Αρχιεπίσκοπο ΔΗΜΗΤΡΙΟ, ο οποίος υπογράμμισε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον και τις συνεχείς παρεμβάσεις και επικλήσεις του προς την κυβέρνηση των Η.Π.Α για στήριξη τόσο της Ορθοδο-

ξίας γενικά, όσο και για εξάσκηση της επιρροής τους για μια δίκαιη λύση του εθνικού μας προβλήματος.

Τελευταίος, αλλά όχι έσχατος, μίλησε ο Αρχιεπίσκοπος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Β΄, ο οποίος εξήρε τις σχέσεις Αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α και Εκκλησίας και μας κέρασε την καθιερωμένη ζιβανία, δείγμα της πατροπαράδοτης φιλοξενίας που τον χαρακτηρίζει ιδιαίτερα.

Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Δημήτριος

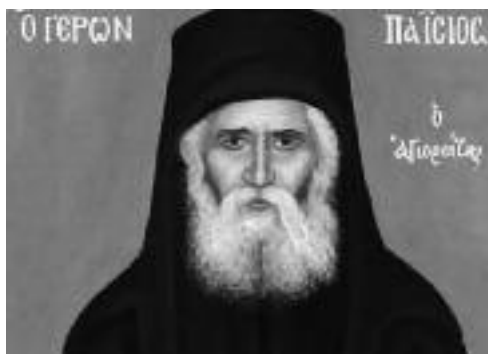
ΑΓΙΟΣ ΠΑΪΣΙΟΣ Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ

Γερμνα: Ελένης Βασιλείου

Ο άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης γεννήθηκε στις 25 Ιουλίου του 1924 στα Φάρασα της Καπαδοκίας και ήταν γιος του Προδρόμου και της Ευλαμπίας Εξνεπίδη. Είχε άλλα 8 αδέρφια. Στις 7 Αυγού-

στου του 1924, μια εβδομάδα πριν οι Φαρασιώτες φύγουν για την Ελλάδα, βαπτίστηκε από τον ιερέα της ενορίας Αρσένιο, ο οποίος επέμεινε και του έδωσε το δικό του όνομα «για να αφήσει καλόγερο στο πόδι του», όπως χαρακτηριστικά είχε πει.

Στις 14 Σεπτεμβρίου του 1924 η οικογένεια Εξνεπίδη, λόγω της ανταλλαγής πληθυσμών, μαζί με τα καραβάνια των προσφύγων, έφτασε στον Άγιο Γεώργιο στον Πειραιά. Στη συνέχεια μετέβη προσωρινά για ενάμιση χρόνο στο Κάστρο στην Κέρκυρα. Απ' εκεί μεταφέρθηκε στην Ηγουμενίτσα και κατέληξε στην Κόνιτσα, όπου ολοκλήρωσε το δημοτικό σχολείο. Από μικρός συνεχώς είχε μαζί του ένα χαρτί, στο οποίο σημείωνε τα θαύματα του Αγίου Αρσενίου. Έδειχνε ιδιαίτερη κλίση προς τον μοναχισμό και διακαώς επιθυμούσε να μονάσει.

Γέρων Παΐσιος

Στο διάστημα που μεσολάβησε μέχρι να υπηρετήσει στον στρατό, ο Αρσένιος δούλεψε σαν ξυλουργός. Όταν του παραγγελλόταν να κατασκευάσει κάποιο φέρετρο,

ο ίδιος, συμμεριζόμενος τη θλίψη της οικογένειας, αλλά και τη φτώχεια της εποχής, δεν ζητούσε χρήματα.

Το 1945 ο Αρσένιος κατατάχτηκε στον στρατό και υπηρέτησε σαν ασυρματιστής. Όσο καιρό δεν ήταν ασυρματιστής, ζητούσε να πολεμά στην πρώτη γραμμή, προκειμένου κάποιοι οικογενειάρχες, να μην βλαφτούν. Το μεγαλύτερο όμως διάστημα της θητείας του το υπηρέτησε με την ειδικότητα του ασυρματιστή. Γι' αυτό και πολλές εκδόσεις αφιερωμένες στη ζωή του γέροντα τον αναφέρουν ως «Ασυρματιστή του Θεού». Μάλιστα, ο γέροντας φέροντας ως παράδειγμα την κατά τη στρατιωτική του θητεία αυτή ιδιότητα, απάντησε σε κάποιον που αμφισβητούσε τη χρησιμότητα της μοναχικής ζωής ότι οι μοναχοί είναι «ασυρματιστές του Θεού», εννοώντας τη θερμή τους προσευχή και την έγνοια τους για την υπόλοιπη ανθρωπότητα.

Ο Αρσένιος εισήλθε πρώτη φορά στο Άγιο Όρος για να μονάσει το 1949, αμέσως μετά την απόλυσή του από τον στρατό. Όμως, επέστρεψε στα κοσμικά για ένα χρόνο ακόμα, προκειμένου να αποκαταστήσει τις αδελφές του. Το 1950 πήγε στο Άγιο Όρος. Αρχικά, κατέλυσε στη σκήτη του Αγίου Παντελεήμονος, στο κελλί των Εισοδίων της Θεοτόκου. Εκεί γνώρισε τον πατέρα Κύριλλο που ήταν Καθηγούμενος στη Μονή και τον ακολούθησε πιστά.

Λίγο αργότερα, αποχώρησε από τη μονή και κατευθύνθηκε στη Μονή Εσφιγμένου. Εκεί τελέσθηκε η τελετή της «ρασοευχής» και πήρε το πρώτο όνομά του που ήταν Αβέρκιος. Ξεχώρισε για την εργατικότητα του, τη μεγάλη αγάπη και κατανόηση που έδειχνε για τους «αδελφούς» του, την πιστή υπακοή στον γέροντά του, την ταπεινοφροσύνη του, αφού θεωρούσε εαυτόν κατώτερο όλων των μοναχών στην πράξη. Προσευχόταν έντονα. Ανάμεσα στα αγαπημένα του αναγνώσματα ήταν οι ρήσεις των Πατέρων της ερήμου και ο Αββάς Ισαάκ ο Σύρος.

Το 1954 έφυγε από τη μονή Εσφιγμένου και κατευθύνθηκε προς τη Μονή Φιλοθέου, που ήταν ιδιόρρυθμο μοναστήρι όπου μόναζε και ένας θεός του. Η συνάντησή του όμως με τον γέροντα Συμεών ήταν καταλυτική για την πορεία και διαμόρφωση του μοναχικού χαρακτήρα του Παΐσιου. Το 1956, χειροθετήθηκε «Σταυροφόρος» και πήρε

το «Μικρό Σχήμα». Τότε ήταν τελικά που ονομάστηκε και «Παΐσιος», χάρη στον Μητροπολίτη Καισαρείας Παΐσιο τον Β΄, ο οποίος ήταν και συμπατριώτης του. Ο γέρον Αγγελόπουλος αυτήν την περίοδο απέκτησε στενή σχέση με τον Παΐσιο.

Το 1958, πήγε στο Στόμιο Κονίτσης. Εκεί, πραγματοποίησε έργο το οποίο αφορούσε στους ετερόδοξους, αλλά περιελάμβανε και τη βοήθεια των βασανισμένων και φτωχών Ελλήνων, είτε με φιλανθρωπίες, είτε παρηγορώντας τους και στηρίζοντάς τους ψυχολογικά, με αιχμή τον λόγο του Ευαγγελίου. Επί 4 έτη έμεινε στην Ιερά Μονή Γενεθλίων της Θεοτόκου στο Στόμιο, όπου αγαπήθηκε πολύ από τον λαό της περιοχής για την προσφορά και τον μετριοπαθή χαρακτήρα του.

Το 1962 πήγε στο Όρος Σινά, όπου παρέμεινε για δύο χρόνια στο κελλί των Αγίων Γαλακτίωνος και Επιστήμης. Έγινε ιδιαίτερα αγαπητός στους Βεδουίνους, δίνοντάς τους τρόφιμα, με χρήματα που έπαιρνε από την πώληση στους προσκυνητές ξύλινων σταυρών που έφτιαχνε ο ίδιος.

Το 1964 επέστρεψε στο Άγιο Όρος και έμεινε στη Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Ιβήρων. Την εποχή εκείνη, ήταν υποτακτικός του Ρώσου μοναχού Τύχωνα, που ασκήτευε στο Σταυρονικητιανό κελλί του Τιμίου Σταυρού μέχρι τον θάνατό του το 1968, μετά τον οποίο, ακολουθώντας την επιθυμία του Τύ-

χωνα, έμεινε στο κελλί του για έντεκα χρόνια. Τον ίδιο χρόνο, συμβούλεψε έναν από τους κοντινότερους μαθητές του, τον Βασίλειο Γοντικάκη, να γίνει ηγούμενος για να βοηθήσει την ανακατασκευή της Μονής Σταυρονικήτα, που ήταν σημαντικό βήμα για την αναβίωση του μοναχισμού στον Άθω. Ο γέροντας Παΐσιος ευλαβείτο πολύ τον γέροντά του Τύχωνα και πάντα μιλούσε με συγκίνηση γι' αυτόν.

Το 1966 ασθένησε σοβαρά και εισήχθη στο Νοσοκομείο Παπανικολάου. Υποβλήθηκε σε εγχείρηση, με αποτέλεσμα μερική αφαίρεση των πνευμόνων. Στο διάστημα μέχρι να αναρρώσει και να επιστρέψει στο Άγιο Όρος, φιλοξενήθηκε στο Ιερό Ησυχαστήριο Αγίου Ιωάννου του Ευαγγελιστού στη Σουρωτή. Επέστρεψε στο Άγιο Όρος μετά την ανάρρωσή του και το 1967 μετακινήθηκε στα Κατουνάκια και συγκεκριμένα στο Λαυρεώτικο κελλί του Υπατίου.

Από τότε άρχισε να δέχεται πολλές επισκέψεις. Ήδη το όνομα του είχε αρχίσει να γίνεται αρκετά γνωστό μακριά από το Όρος και κάθε λογής βασανισμένοι άνθρωποι οδηγούνταν σε αυτόν, μαθαίνοντας για ένα χαρισματούχο μοναχό που ονομαζόταν Παΐσιος. Το επόμενο έτος, μεταφέρθηκε στη Μονή Σταυρονικήτα. Βοήθησε σημαντικά σε χειρωνακτικές εργασίες, συνεισφέροντας στην ανακίνηση του μοναστηριού.

Το 1979 αποχώρησε από τη σκήτη του Τιμίου Σταυρού και κατευθύνθηκε προς τη Μονή Κουτλουμουσίου. Εκεί εισχώρησε στη μοναχική αδελφότητα. Η Παναγούδα ήταν ένα κελλί εγκαταλελειμμένο το οποίο επιδιόρθωσε και έμεινε εκεί μέχρι και το τέλος της ζωής του. Από την εποχή που εγκαταστάθηκε στην Παναγούδα, πλήθος λαού τον επισκεπτόταν. Παρά το βεβαρμένο πρόγραμμά του, συνέχιζε την έντονη ασκητική ζωή, σε σημείο να ξεκουράζεται ελάχιστα, 2 με 3 ώρες την ημέρα. Εξακολούθησε όμως να δέχεται και να προσπαθεί να βοηθήσει τους επισκέπτες. Συνήθιζε επίσης να φτιάχνει «σταμπωτά» εικονάκια τα οποία χάριζε στους επισκέπτες σαν ευλογία.

Μετά το 1993, παρουσίαζε αιμορραγίες για τις οποίες αρνιόταν να νοσηλευτεί, λέγοντας ότι «όλα θα βουλευτούν με το χώμα». Τον Νοέμβριο του ίδιου έτους βγήκε για τελευταία φορά από το Όρος και πήγε στη Σουρωτή, στο Ησυχαστήριο του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου για τη γιορτή του Αγίου Αρσενίου (10 Νοεμβρίου). Εκεί έμεινε για λίγες μέρες και ενώ ετοιμαζόταν να φύγει, ασθένησε και μεταφέρθηκε στο Θεαγένειο, όπου έγινε διάγνωση για όγκο στο παχύ έντερο. Θεώρησε τον καρκίνο εκπλήρωση αιτήματος του προς τον Θεό και ωφέλιμο για την πνευματική του υγεία.

Παρότι η ασθένεια δεν έπαυσε, αλλά παρουσίασε μεταστάσεις στους πνεύ-

μονες και στο ήπαρ, ο γέροντας ανακοίνωσε την επιθυμία του να επιστρέψει στο Άγιο Όρος στις 13 Ιουνίου. Ο υψηλός πυρετός όμως και η δύσπνοια τον ανάγκασαν να παραμείνει.

Στο τέλος του Ιουνίου οι γιατροί του ανακοίνωσαν ότι τα περιθώρια ζωής του ήταν δύο με τρεις εβδομάδες το πολύ. Τη Δευτέρα 11 Ιουλίου (γιορτή της Αγίας Ευφημίας) κοινωνήσε για τελευταία φορά γονατιστός μπροστά στο κρεβάτι του. Τις τελευταίες μέρες της ζωής του αποφάσισε να μην παίρνει φάρμακα ή παυσίπονα, παρά τους φρικτούς πόνους της ασθένειάς του. Τελικά, απεβίωσε την Τρίτη 12 Ιουλίου 1994 και ώρα 11:00 και ενταφιάστηκε στο Ιερό Ησυχαστήριο του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στη Σουρωτή Θεσσαλονίκης. Έκτοτε, κάθε χρόνο στις 11 προς 12 Ιουλίου, στην εορτή του, τελείται αγρυπνία στο Ιερό Ησυχαστήριο, με συμμετοχή χιλιάδων πιστών.

Ο γέροντας Παΐσιος συνέγραψε 4 βιβλία, τα οποία έχουν εκδοθεί από το Ιερό Ησυχαστήριο «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος» (Σουρωτή Θεσσαλονίκης). Τα βιβλία αυτά τιτλοφορούνται:

- Ο Άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης (1991)
- Ο Γέρων Χατζη-Γεώργης ο Αθωνίτης, 1809-1886 (1986)

- Αγιορείται Πατέρες και Αγιορείτικα (1993)
- Επιστολές (1994)

Σύμφωνα με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο, ο Παΐσιος ήταν ένας από τους υπεύθυνους για την αναβίωση του μοναχισμού στο Άγιο Όρος, που βρισκόταν σε παρακμή ως τη δεκαετία του 1960. Στην Ελλάδα και στο Άγιο Όρος είναι γνωστός μαζί με τον Άγιο Πορφύριο ως θαυματουργός και θεραπευτής.

Στις 13 Ιανουαρίου 2015 συνήλθε η Αγία και Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και αποφάσισε την κατάταξη του μοναχού Παΐσιου του Αγιορείτου στο Αγιολόγιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Στις 2 Νοεμβρίου 2017, ο Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης, ανακηρύχθηκε προστάτης του σώματος των Διαβιβάσεων στον ελληνικό στρατό.

Ο πρώτος στην Ελλάδα ενοριακός ναός που είναι αφιερωμένος στον Άγιο, είναι εκείνος που βρίσκεται στη Νέα Έφεσο. Στην Κύπρο υπάρχει ιερός ναός αφιερωμένος στους Αγίους Αρσένιο και Παΐσιο ο οποίος βρίσκεται στη Λεμεσό.

Στις 12 Ιουλίου κάθε έτους εορτάζεται από την εκκλησία μας ο Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης.

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ
ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΕΟΚΑ 1955-59
κ. ΘΑΣΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΣΤΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟ κ. ΝΙΚΟ ΝΙΚΟΛΑΟΥ**

● **Κύριε Σοφοκλέους, γιατί είναι σημαντική η πρόσφατη απόφαση του αγγλικού δικαστηρίου, η οποία λέει ότι στην εκδίκαση των αγωγών που κατέθεσαν οι αγωνιστές δεν θα ληφθεί υπόψη το κυπριακό Δίκαιο, αλλά το βρετανικό;**

Οι Άγγλοι προσπάθησαν να αποφύγουν τη δίκη με τον ισχυρισμό ότι τα δικαστήρια τους δεν ήταν αρμόδια για να εκδικάσουν τις υποθέσεις και ότι έπρεπε αυτές να εκδικασθούν με βάση το κυπριακό Δίκαιο.

Η απόφαση του δικαστηρίου είναι σημαντική γιατί αν θα έπρεπε να εκδικαστούν οι θέσεις με βάση το κυπριακό Δίκαιο, τότε θα ήμασταν εκπρόθεσμοι δεδομένου ότι η κυπριακή Δικαιοσύνη εκδικάζει υποθέσεις που έλαβαν χώρα όχι πέραν των τελευταίων 30 χρόνων και συνεπώς η υπόθεση μας δεν θα μπορούσε να εξετασθεί γιατί έχουμε ξεπεράσει το προβλεπόμενο όριο.

● **Πώς άρχισε αυτή η διαδικασία, δηλαδή να κινηθούν οι αγωνιστές νομικά κατά του βρετανικού κράτους;**

Η ιστορία άρχισε τον Μάρτιο του 2015 όταν λάβαμε γνώση των σχετικών ενεργειών που έκαναν οι Κενυάτες για τα βασανιστήρια που άσκησαν ενα-

ντίον τους οι Άγγλοι στη διάρκεια του δικού τους Αγώνα.

Δυστυχώς αργήσαμε! Κανένας δεν μας καθοδήγησε. Καμιά κυβέρνηση, από της ιδρύσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας και μετά, δεν έδειξε ενδιαφέρον ούτε αντιμετώπισαν τα προβλήματα των Αγωνιστών ουσιαστικά.

● **Η περίπτωση των αγωνιστών της ΕΟΚΑ ποιες ομοιότητες έχει με αυτήν των Κενυατών του 1950;**

Οι υποθέσεις είναι παρόμοιες. Οι Άγγλοι αποικιοκράτες έκαναν βασανιστήρια στους αγωνιστές - επαναστάτες της Κένυας όταν τους συνελάμβαναν. Το ίδιο έκαναν και στους αγωνιστές της ΕΟΚΑ. Οι Κενυάτες προσέφυγαν στα βρετανικά δικαστήρια, όπως κάναμε και εμείς. Οι Βρετανοί απεδέχθησαν τη δικαιοδοσία των βρετανικών δικαστηρίων όπως τελικά έκαναν και στη δική μας περίπτωση. Για τους Κενυάτες απεδέχθησαν την ευθύνη τους και τους αποζημίωσαν [έγινε συμφωνία εκτός δίκης] όπως πιστεύω ότι έχουν υποχρέωση να αποδεχθούν και στη δική μας περίπτωση την ευθύνη τους.

● **Υπάρχουν κι άλλοι αγωνιστές, αντιλαμβανόμαστε, που υπέστησαν βασαν-**

νιστήρια. Γιατί, μόνο 35 κινήθηκαν νομικά;

Υπάρχουν πολλοί που βασανίστηκαν και δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι σχεδόν όσοι συνελήφθησαν, άλλος λίγο κι άλλος πολύ, πέρασαν από ανακρίσεις και βασανιστήρια. Ακόμα και αθώοι πολίτες που δεν ήσαν ούτε καν μέλη της Ε.Ο.Κ.Α είχαν βασανιστεί.

● **Είναι γι' αυτό που μας προκαλεί εντύπωση ο μικρός σχετικά αριθμός των υποθέσεων που θα εξεταστούν.**

Υπάρχει η εξήγηση: Όταν λάβαμε γνώση για τις ενέργειες των Κενυατών, κινήθηκαμε για να δούμε πώς να ενεργήσουμε. Κάποιοι Άγγλοι δικηγόροι που είχαν συνεργασία με τον δικηγόρο κ. Πυριλλίδη, έδειξαν ενδιαφέρον. Προσωπικά ήρθα σε επαφή με τον δικηγόρο κ. Παναγιώτη Δημητρίου, τον οποίον παρακάλεσα να ερευνήσει το θέμα.

Οι Άγγλοι έκαναν επαφή και μας είπαν να υποβάλουμε τις κατηγορίες - βασανιστήριά μας.

Δημοσιεύσαμε στις εφημερίδες και σε άλλα Μ.Μ.Ε, ειδοποιήσαμε μέσω των οργανωμένων συνόλων και με κάθε άλλο δυνατό τρόπο τους συναγωνιστές μας, από τους οποίους ζητήσαμε να υποβάλουν ο καθένας τη δική του περίπτωση. Ως αποτέλεσμα της προσπάθειάς μας αυτής ανταποκρίθηκαν μόνο 120-130 αγωνιστές.

● **Ο τελικός κατάλογος των 35 περιπτώσεων, πώς προέκυψε;**

Για την εξέταση της υπόθεσης οι Βρετανοί δικηγόροι ήλθαν αρκετές φορές στην Κύπρο. Μας είδαν, μας έκαναν ερωτήσεις, μας ζήτησαν στοιχεία, μαρτυρίες κλπ. Αφού μελέτησαν και αξιολόγησαν τις υποθέσεις, επέλεξαν 35 από αυτές, τις οποίες θεώρησαν ότι είναι δυνατές γιατί είχαν ισχυρά τεκμήρια για το δικαστήριο. Ασφαλώς και υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες αγωνιστές υπέστησαν φριχτά και απάνθρωπα βασανιστήρια, αλλά δυστυχώς δεν είχαν τα τεκμήρια εκείνα ώστε η υπόθεσή τους να «σταθεί» στο δικαστήριο και έτσι δεν περιλαμβάνονται στις 35 περιπτώσεις που αξιολογήθηκαν. Να τονίσω επίσης ότι την επιλογή την έκαναν οι Άγγλοι δικηγόροι μας. Μεταξύ των ερωτήσεων που μας έκαναν ήταν: Πότε σας βασάνισαν; Πού σας βασάνισαν; Ποιοι σας βασάνισαν; Τι σας έκαναν; Έχετε κανένα μάρτυρα; Έχετε κανένα σημάδι; Έχετε αναπηρία; Τα καταγγέλλετε τότε; Πήγατε σε γιατρό; Και πολλά άλλα.

● **Πόσο εύκολο είναι να ξαναζωντανέψουν στη μνήμη σας τα βασανιστήρια κατά την δικαστική διαδικασία;**

Ασφαλώς όταν τα θυμόμαστε νιώθουμε ταραχή. Εξάλλου, πολλοί έχουμε κάτι στο σώμα μας που μας τα θυμίζουν. Δυστυχώς κουβαλούμε τον πόνο, τη φρίκη, την απάνθρωπιά και την βαρβαρότητα των Άγγλων βασανιστών. Κάτι πονάμε. Κάποιο σημάδι είναι εκεί. Κάποιο χέρι έχει βλάβη, κάποιο πόδι, κάποιος σπόνδυλος, κάποια

γόνατα. Κάποιος έχασε νεφρό, κάποιος τον πνεύμονά του, κάποιος την ακοή του...

● **Πότε θα αρχίσει η δίκη; Θα γίνει ξεχωριστά για κάθε έναν ή θα εκδικασθούν μαζί όλες οι περιπτώσεις;**

Δεν μπορώ να σας πω. Είναι θέματα νομικά. Μέχρι στιγμής η υπόθεση είναι ομαδική, και στο δικαστήριο έχει κατατεθεί ως: «Υπόθεση Αθανασίου Σοφοκλέους και Άλλων».

● **Οι αγωνιστές θα είναι παρόντες στο δικαστήριο;**

Ήμαστε έτοιμοι, αν χρειαστεί, να παρουσιαστούμε στο δικαστήριο. Μέχρι στιγμής δεν μας έχει ζητηθεί

● **Ποιοι είναι οι 35 αγωνιστές που καταχώρησαν την αγωγή; Υπάρχουν και γυναίκες που βασανίστηκαν, όπως έχει δημοσιοποιηθεί;**

Υπάρχει κατάλογος για τους 35.

Υπάρχουν δύο γυναίκες συναγωνίστριες, οι οποίες υπέστησαν φριχτά και απάνθρωπα βασανιστήρια και κουβαλούν μέχρι σήμερα τον πόνο και την φρίκη. Δυστυχώς οι Άγγλοι βασανιστές, μαζί με τους Τούρκους συνεργάτες τους, παραβίασαν κάθε ηθική αρχή χωρίς να σεβαστούν ούτε τις αδύνατες αυτές υπάρξεις.

● **Η δικής σας προσωπική περίπτωση βασανιστηρίων που υποβλήθήκατε πώς έχει, κύριε Σοφοκλέους;**

Τα βασανιστήρια που μου έκαμαν οι

Άγγλοι είναι πολλά. Τα έχω καταγγείλει το 1957 στους Άγγλους βουλευτές στο Λονδίνο όταν ήμουν φυλακή, στις φυλακές Wormwood Scrubs. Τα έχει δημοσιεύσει ο Αρχηγός Διγενής στο Χρονικό του Αγώνος και τα έχω δημοσιεύσει στο βιβλίο μου «Πόθος Ελευθερίας». Τα έχω καταγγείλει στους δικηγόρους μου και στο δικαστήριο την ημέρα της δίκης μου. Τα έχω καταγγείλει στη διεύθυνση των Φυλακών προτού με μεταφέρουν στην Αγγλία και οι οποίοι με μετέφεραν στο νοσοκομείο μαζί με τον συναγωνιστή μου Σάββα Μαππή και βγάλαμε ακτινογραφίες.

● **Θα θέλαμε, όμως ενδεικτικά να μας αναφέρετε κάτι.**

Ενδεικτικά, ναι, γιατί δεν νομίζω ότι μπορούν αυτή την στιγμή να δημοσιευθούν εν εκτάσει σ' αυτή τη συνέντευξη.

Τα βασανιστήρια στα οποία έχω υποβληθεί τόσο εγώ όσο και πολλοί συναγωνιστές μου, βασικά τα χωρίζω σε δύο κατηγορίες: τα σωματικά και τα ψυχικά.

Τα σωματικά συνίστανται σε εξάσκηση σωματικής βίας και πόνου, τα δε ψυχικά συνίστανται στην πρόκληση ψυχολογικής πίεσης, υποβολής, πνωτισμού, σύγχυσης και άλλα.

Χαρακτηριστικά αναφέρω: Μαστίγωμα, πνιγμό, κλωτσιές, γροθιές, κτυπήματα στους όρχεις, ηλεκτροσόκ, βγάλσιμο των νυχιών και πολλά άλλα. Σε ό,τι αφορά τα ψυχολογικά, σου υποβάλλουν ότι είσαι τρελός, ότι δεν

Ξέρεις τι λες, ότι είπες έτσι, ότι είπες αλλιώς και πολλά άλλα παράλογα. Ενδεικτικά θα αναφέρω απλώς μια σκηνή που κράτησε 36 ώρες: Με έδεσαν σε ένα σκαμνί, προέκτειναν τα πόδια μου και τα έδεσαν σε έναν πάσσαλο, μου έδεσαν τα χέρια, μου έδεσαν το πρόσωπο με κομμάτι κουβέρτας για να μην μπορώ να αναπνέω εύκολα και μου έβαλαν μεταλλικό δοχείο στο κεφάλι. Με κτυπούσαν κάτω από τα πέλματα με συρμάτινο μαστίγιο, στα γόνατα με κλόπ, στην πλάτη με ειδικό μαστίγιο που αφαιρούσε το δέρμα και στο κεφάλι κτυπούσαν το μεταλλικό δοχείο. Στις 36 ώρες που με βασάνιζαν διαρκώς, με βάρδιες, λιποθύμησα... Μου έριξαν έναν κουβά νερό όπως ήμουν ζαλισμένος είπα: «διψώ» και από νερό με τάϊσαν άλας...

● **Τέλος, τι θα ικανοποιούσε τους αγωνιστές και τον κόσμο της Ε.Ο.Κ.Α η απόφαση του αγγλικού δικαστηρίου;**

Νιώθουμε ότι η αγγλική Δικαιοσύνη οφείλει να μας δικαιώσει. Παν' απ' όλα, μια ηθική δικαίωση. Τα βασανιστήρια είναι έγκλημα πολέμου.

Στο κάτω-κάτω η περίπτωση μας δεν διαφέρει από την περίπτωση των Κεννατών οι οποίοι δικαιώθηκαν. Πέρα όμως από την ηθική δικαίωση, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι αρκετοί αγωνιστές έχουν, εκτός από τα ψυχολογικά τραύματα, υποστεί κακώσεις, υπεβλήθησαν σε συνεχή έξοδα έχουν σωματικές επιπτώσεις που επηρέασαν την υγεία τους και έχει επηρεασθεί ακόμα και η εργασία τους.

ΔΙΑΛΕΞΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΟΙΒΟΥ ΚΛΟΚΚΑΡΗ ΜΕ ΘΕΜΑ «ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

**Να επανέλθει το Δόγμα του Ε.Α.Χ. γιατί χανόμαστε
Δραματικές επισημάνσεις του στρατηγού Φοίβου Κλόκκαρη
για τις εφιαλτικές αδυναμίες στο σύστημα ασφάλειας
και άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας**

**Εξαιρετικά επικίνδυνη η κατάσταση στον τομέα της
ασφάλειας της Κυπριακής Δημοκρατίας**

**«Οι ισχυροί δεν σέβονται
τις ανοχύρωτες πολιτείες»**

**Η Δ.Δ.Ο. διαλύει την Κυπριακή Δημοκρατία και θέτει ολόκληρη
την Κύπρο υπό τον στρατηγικό έλεγχο της Τουρκίας**

.....

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Κατά τον στρατηγό Κλόκκαρη η Κυποβάθμιση της αμυντικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας οφείλεται στην έλλειψη στρατηγικής αντίληψης για την ασφάλεια από μεγάλο μέρος του πολιτικού, επιχειρηματικού και ακαδημαϊκού κόσμου, που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό και την αντίληψη των πολιτών.

Το σκεπτικό τους είναι ότι η μικρή Κύπρος είναι μάταιο να δαπανά για την άμυνά της όταν έχει να αντιμετωπίσει την συγκριτικά πανίσχυρη Τουρκία.

Ως γενεσιουργό αιτία της κατάστασης αυτής ο στρατηγός προσδιορίζει την έλλειψη στρατηγικής αντίληψης για την ασφάλεια και την παραγνώριση της σπουδαιότητας δύο βασικών παραγόντων που σχετίζονται με τον Νιχάτ Ερσίμ και τον Θουκυδίδη.

Σε ό,τι αφορά τον Νιχάτ Ερσίμ, είπε ότι δεν μελετήθηκε σε βάθος η τουρκική στρατηγική για έλεγχο ολόκληρης της

Κύπρου, όπως αυτή σχεδιάστηκε από τον εμπνευστή της διχοτόμησης την δεκαετία του 1950 και έκτοτε ακολουθείται πιστά από όλες τις τουρκικές κυβερνήσεις.

Σε ό,τι αφορά τον Θουκυδίδη, δεν λήφθηκαν σοβαρά υπ' όψιν τα διαχρονικά διδάγματα του μεγάλου δασκάλου της διπλωματίας της αρχαιότητας, που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών με κέντρο βάρους τα συμφέροντα και την ισχύ. Ότι μόνο με την ισχύ μπορείς να διεκδικήσεις το δικαίό σου, και ότι αν συνεχίσεις να υποχωρείς έναντι του αντιπάλου, όχι μόνο δεν θα ανακόπτουν, αλλά θα αυξάνουν την επιθετικότητά τους.

.....

ΠΩΣ ΠΡΟΧΩΡΟΥΜΕ

Επισημαίνοντας τις σοβαρές και εφιαλτικές αδυναμίες στον τομέα της Άμυνας και ασφάλειας της Κυπριακής Δημοκρατίας ο κ. Κλόκκαρης είπε ότι

επιβάλλεται να ενισχύσουμε τάχιστα την αποτρεπτική και αμυντική μας ικανότητα, χωρίς αυτό να σημαίνει εξοπλιστικούς ανταγωνισμούς με την Τουρκία γιατί τότε θα καταρρεύσουμε οικονομικά και κατ'επέκταση αμυντικά, λόγω του τεράστιου ανισοζυγίου δυνάμεων.

Μπορούμε, ωστόσο, να έχουμε ένα μικρό σύγχρονο και αποτελεσματικό στρατό, με αυξημένες αποτρεπτικές και αμυντικές ικανότητες στην ξηρά την θάλασσα και τον αέρα και με υψηλό ηθικό και αποφασιστικότητα, να αγωνιστεί για την επιβίωση και τα δίκαιά μας.

Κανένας ξένος, επισημαίνει ο στρατηγός, δεν θα το πράξει για μας αν εμείς δεν ασκήσουμε το δικαίωμα της αυτοάμυνας.

Με δεδομένο το μικρό μέγεθος της Κυπριακής Δημοκρατίας ο κ. Κλόκκαρης επεσήμανε ότι θα πρέπει παράλληλα με τους εσωτερικούς συντελεστές ισχύος να ενισχύσουμε και τους εξωτερικούς συντελεστές, εξισορρόπησης ισχύος προς την Τουρκία όπως την αναζωογόνηση του Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου Ελλάδας Κύπρου ως ύψιστη προτεραιότητα.

Να αναπτύξουμε επίσης συμμαχίες με γειτονικές χώρες με βαρύτητα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο, καθώς και χώρες της Ε.Ε και του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Τα τρία στρατηγικά λάθη μας και η αποδοχή Δ.Δ.Ο το τέταρτο

Ο κ. Κλόκκαρης, αφού επεσήμανε ότι ένας από τους στρατηγικούς στόχους της Τουρκίας είναι μεταξύ άλλων η κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας,

ανέφερε ότι η τουρκική στρατηγική για την Κύπρο υποβοηθήθηκε και από τα στρατηγικά λάθη του Ελληνισμού, τα κυριότερα των οποίων είναι, όπως ανέφερε, τρία:

Το πρώτο είναι η αποδοχή των Συμφωνιών Ζυρίχης Λονδίνου το 1960, με τις οποίες η Τουρκία απέκτησε εγγυητικά δικαιώματα, εγκατέστησε στρατεύματα και ανέδειξε την τουρκοκυπριακή μειονότητα σε κοινότητα με υπερβολικά προνόμια. Με τις συμφωνίες αυτές, όπως ανέφερε, η Τουρκία ουσιαστικά ανέτρεψε τις διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάννης το 1924.

Το δεύτερο στρατηγικό λάθος είναι η απομάκρυνση της ελληνικής μεραρχίας που προκάλεσε κενό ασφάλειας, το οποίο εκμεταλλεύθηκε η Τουρκία.

Το τρίτο είναι το εγκληματικό πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου, το οποίο έδωσε την αφορμή για την εφαρμογή των τουρκικών σχεδίων, δηλαδή την εισβολή και κατοχή, τον εποίκισμό και την εθνοκάθαρση και διχοτόμηση της Κύπρου.

Αυτά είναι τα στρατηγικά λάθη τα οποία κάναμε μέχρι στιγμής ως Ελληνισμός, αλλά δυστυχώς δεν παραμένουμε μέχρι εδώ, καθώς οδεύουμε και στο τέταρτο στην περίπτωση που αποδεχθούμε ως λύση τη Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία, διά της οποίας θα παραδώσουμε και τις ελεύθερες περιοχές υπό τον έλεγχο της Τουρκίας.

Η λύση της Δ.Δ.Ο επιβλήθηκε από την Τουρκία και τη Βρετανία, είπε, γιατί εξυπηρετεί τα δικά τους συμφέροντα, να ελέγχεται η Κύπρος από την Τουρκία.

.....

ΕΥΘΥΜΙΟΥ-ΜΙΜΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ
ΚΑΙ
ΟΙ 14 ΗΡΩΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α
ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΑΝ ΣΤΑ ΑΝΑΚΡΙΤΗΡΙΑ
ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ 1955-1959

*«Οὐ ἕνεκεν ζῆν καὶ ἀποθανεῖν
οὐ κατόκνει»*

*«Θνήσκε ὑπὲρ πατρίδος
καὶ Θεὸν σέβου»*

ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΑΙΩΝΑ Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959
(Σ.Ι.Μ.Α.Ε)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2017

**«ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ 14 ΗΡΩΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α
ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΑΝ ΣΤΑ ΑΝΑΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ 1955-1959»**

Του Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου

Χαιρετισμοί

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΜΕΓΑΡΟ

Ο Πρόεδρος

***Χαιρετισμός του Προέδρου της Δημοκρατίας για την έκδοση του βιβλίου:
«ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ 14 ΗΡΩΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α ΠΟΥ ΠΕΘΑ-
ΝΑΝ ΣΤΑ ΑΝΑΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ 1955-1959»***

Με ιδιαίτερη συγκίνηση και αισθή-
ματα ανυπόκριτου δέους πληρο-
φορήθηκα την έκδοση του βιβλίου:
«ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ 14 ΗΡΩ-
ΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α ΠΟΥ
ΠΕΘΑΝΑΝ ΣΤΑ ΑΝΑΚΡΙΤΗΡΙΑ
ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ 1955-1959», του
Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου και έκδο-
σης Σ.Ι.Μ.Α.Ε.

Το μεγαλείο της ψυχής των ανθρώπων
ενός λαού, ψηλαφίζεται στους αγώνες
και τις ανυπολόγιστες θυσίες τους,
προκειμένου να υπερασπιστούν με
πίστη τα προαιώνια ιδανικά και αξίες
του Έθνους τους.

Οι Αγωνιστές του Απελευθερωτικού
Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α 1955-59, έτοιμοι

ψυχικά για τον Αγώνα αυτό και προ-
σηλωμένοι στον άσβεστο πόθο της
Ελευθερίας και την αγάπη της Πατρί-
δος, συμμετείχαν μαζικά στο κάλεσμα
για την αποτίναξη του Αγγλικού
ζυγού, αποδεικνύοντας το ακατά-
βλητο της ελληνικής ψυχής και των
αποθεμάτων της.

Έχοντας σφυρηλατημένες τις ψυχές
τους μέσα από τη σπουδή της ιστορίας
της εθνεγερσίας του 1821 και αδιαφο-
ροποίητοι από τους Αγωνιστές εκείνης
της Επανάστασης, δεν επέτρεψαν στο
πνεύμα τους να εκπέσει.

Αντιθέτως, μη ορρωδώντας προ ουδε-
νός κινδύνου, επέδειξαν μοναδική και
παραδειγματική αυταπάρηση, μένο-

ντας ελεύθεροι και αλύγιστοι απέναντι στα όποια φρικτά βασανιστήρια, τους επέβαλαν με μένος οι Άγγλοι ανακριτές και στρατιώτες.

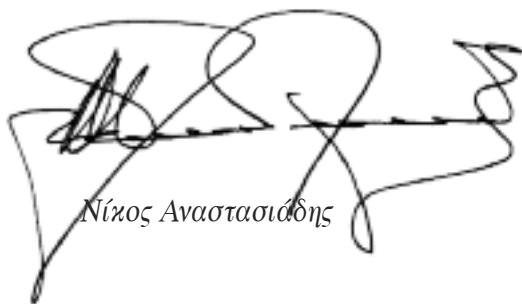
Σπουδάζοντας στο ηρωικό τους παράδειγμα και τις παρακαταθήκες τους ως μνημείο της ψυχής τους, και εμπνεόμενοι από τις αρετές, το φρόνημα και το ψυχικό μεγαλείο όλων των ηρώων και των αγωνιστών των εκάστοτε αγώνων για την ελευθερία του τόπου μας, αντλούμε δυνάμεις για την ενίσχυση και τη συνέχιση της προσπάθειας μας, για τη λύση του Κυπριακού προβλήματος και την επανένωση της Πατρίδος μας.

Με αυτές τις σκέψεις και τιμώντας τη θυσία των δεκατεσσάρων Αγωνιστών

της Ε.Ο.Κ.Α στα χέρια των Άγγλων, χαιρετίζω την αξιόλογη έκδοση του βιβλίου.

Τέτοιον είδους πρωτοβουλίες, αναγνωρίζουν και αναδεικνύουν τη συμβολή των ηρωικών αυτών μορφών στην Ελευθερία της Κύπρου, αλλά και τη θεμελίωση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ταντοχρόνως, τονίζουν και σηματοδοτούν την ιστορική ευθύνη, καθώς και το ηθικό και πολιτικό μας χρέος, απέναντι σε αυτούς και την πατρίδα, και γίνονται πρόσταγμα εγρήγορσης και πυξίδα ενότητας και κοινής στράτευσης, για να συνεχίσουμε τον αγώνα μας μέχρι την τελική δικαίωση.

Νίκος Αναστασιάδης

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ο ΠΡΕΣΒΗΣ

EMBASSY OF GREECE
IN CYPRUS

THE AMBASSADOR

Λευκωσία, 25 Απριλίου 2017

Η έκδοση του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 με θέμα τους βασανισμούς που υπέστησαν οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ κατά την διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα 1955-1959, αφιερωμένη στους 14 αγωνιστές που έχασαν τη ζωή τους ως συνέπεια των σκληρών ανακριτικών μεθόδων των τότε αποικιοκρατικών κατοχικών δυνάμεων, αποτελεί μία σημαντική ιστορική μαρτυρία για εκείνη την περίοδο.

Μέσα από το υλικό τεκμηρίωσης που με επιμέλεια συνέλεξε και παρουσιάζει ο συγγραφέας Ευθύμιος-Μίμης Βασιλείου, αγωνιστής της ΕΟΚΑ και ο ίδιος, αναδεικνύονται εναργώς πτυχές του απελευθερωτικού αγώνα που αφ' ενός είναι ενδεικτικές της σκληρότητας και των μεθόδων που μετέρχονταν οι Βρετανικές δυνάμεις προκειμένου να κάμψουν το ηθικό των αγωνιστών και να αποσπάσουν πληροφορίες για την οργάνωση και αφ' ετέρου αφήνουν να προβληθεί η αφοσίωση, η πίστη και το αγωνιστικό σθένος που επέδειξαν όσοι συστρατεύθηκαν στον απελευθερωτικό αγώνα 1955-1959, ο οποίος άλλαξε τον γεωπολιτικό χάρτη της πε-

ριοχής οδηγώντας στην ανεξαρτησία της Κύπρου και στην ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Είναι εξόχως διαφωτιστικές και γι' αυτό ιδιαίτερης αξίας οι προσωπικές καταθέσεις των ιδίων των αγωνιστών που συμπεριλαμβάνονται στην έκδοση, οι οποίες και αποτελούν μία αδιάψευστη μαρτυρία των όσων συνέβησαν στους ανακριτικούς θαλάμους των δυνάμεων κατοχής.

Με γνώμονα τον εμπλουτισμό της γνώσης της ιστορίας του Κυπριακού Ελληνισμού και την διατήρηση της ιστορικής μνήμης, η παρούσα έκδοση διεκδικεί μία ιδιαίτερα αξιολογή θέση στην βιβλιογραφία του απελευθερωτικού αγώνα 1955-1959, ενώ, ταυτόχρονα, αποτελεί μία ένδειξη τιμής και σεβασμού στους αγωνιστές της ΕΟΚΑ που έχασαν τη ζωή τους προκειμένου να μην προδώσουν τον όρκο τους απέναντι στην πατρίδα και τους συναγωνιστές τους.

Ηλίας Φωτόπουλος

Χαιρετισμός του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού κ. Κώστα Καδή στο βιβλίο του Ευθύμιου Βασιλείου, με τίτλο «Βασανιστήρια και οι 14 ηρωομάρτυρες της ΕΟΚΑ που πέθαναν στα ανακριτήρια των Βρετανών 1955-1959»

Ορόσημο φωτεινό στην ιστορική πορεία του Κυπριακού Ελληνισμού υπήρξε ο απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-59. Όταν ο κυπριακός λαός «είδε κι απέιδε με τα τηλεγραφήματα και τις πρεσβείες», ύψωσε δυναμικά το ανάστημα του και διεκδίκησε με αγώνες και θυσίες το αναφαίρετο δικαίωμά του για αυτοδιάθεση και ελευθερία.

Στο κάλεσμα των αρχηγών του Αγώνα, Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και Στρατηγού Διγενή, ανταποκρίθηκαν νέοι και ηλικιωμένοι, μαθητές, μαθήτριες και εκπαιδευτικοί, λαϊκοί και κληρικοί, κάτοικοι της πόλης και της υπαίθρου, ολιγογράμματοι και μορφωμένοι.

Ο απελευθερωτικός μας Αγώνας ανέδειξε όλες τις αρετές του απλού λαού της Κύπρου, αλλά κυρίως το ήθος, την ανιδιοτέλεια και την αυταπάρνηση των αγωνιστών μας, οι οποίοι διακρίνονταν για την αγνότητά τους, τη βαθιά πίστη στον Θεό, και την αφοσίωσή τους στο δίκαιο του Αγώνα.

Αυτές οι αρετές εκδηλώθηκαν με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο στις περιπτώσεις των αγωνιστών, που περιγράφονται στην παρούσα έκδοση, οι οποίοι πέ-

θαναν από φρικτά βασανιστήρια κατά τη διάρκεια του Αγώνα στα ανακριτήρια των Βρετανών. Οι δεκατέσσερις ηρωομάρτυρες με την αλύγιστη και ασυμβίβαστη στάση τους υπερέβησαν την ανθρώπινη φύση τους και έγιναν άξια παραδείγματα αυτοθυσίας ηρωισμού και φιλοπατρίας. Η παρούσα έκδοση αποτελεί ένδειξη τιμής στη θυσία τους και αναγνώριση της συμβολής τους στον Αγώνα για την ελευθερία της πατρίδας μας.

Συγχαίρω θερμά τον συγγραφέα Ευθύμιο Βασιλείου, γιατί μέσα από το συγκεκριμένο βιβλίο φωτίζει μια ιδιαίτερα σκληρή πτυχή του εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ, αναδεικνύοντας ωστόσο μία ιστορική αλήθεια αλλά και το μεγαλείο της ψυχής των αγωνιστών του ηρωικού έπους του 55'-59'.

Τα συγχαρητήρια μου εκφράζω και στο Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-59, για την παρούσα έκδοση και εύχομαι κάθε επιτυχία στις δράσεις του, οι οποίες συμβάλλουν με τρόπο επιστημονικό και τεκμηριωμένο στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης του λαού μας.

Χαιρετισμός του Προέδρου του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 κ. Ανδρέα Μαΐμαριδη στο βιβλίο του Ευθύμιου (Μίμη) Βασιλείου με τίτλο «Βασανιστήρια και οι 14 Ηρωομάρτυρες της ΕΟΚΑ που πέθαναν στα ανακριτήρια των Βρετανών 1955-18959», έκδοση του Σ.Ι.Μ.Α.Ε.

Το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 στη συνεδρία του Αρ. 5/2016, ημερ. 5 Μαΐου 2016, με πρόταση του Προέδρου του αποφάσισε και κήρυξε το έτος 2017 ως έτος ανάμνησης της θυσίας των 14 Ηρωομαρτύρων του Απελευθερωτικού μας Αγώνα, που πέθαναν μετά από φρικτά και ανόσια βασανιστήρια Βρετανών και Τουρκοκυπρίων ανακριτών, χωρίς να αποκαλύψουν τα ιερά μυστικά της Οργάνωσης.

Το μεγαλείο της θυσίας τους, αντανάκλα το υψηλό επίπεδο ψυχικής αντοχής του λαού μας, η οποία βγαίνει μέσα από την πίστη του στην ορθότητα των ενεργειών των Ηγητόρων του, τη μεγάλη καρτερία και υπομονή που του ενέπνεε η βαθύτατη πίστη του στον Θεό, ο οποίος ευλογούσε τον δικαιο αγώνα του, η γνώση της ιστορικής καταγωγής και των ιστορικών καταβολών και πολιτιστικών και πνευματικών υπεροχών του έναντι του δυνάστη.

Όλες αυτές οι ιδιότητες του λαού μας του ατσάλωναν τα νεύρα και του προσέφεραν τη σημαντική αντοχή να υπομένει με ηρεμία και γαλήνη όσα και όλα τα κακά που η διεστραμμένη διά-

νοια των βασανιστών του, τον υπέβαλλαν.

Σήμερα, 62 χρόνια από την έναρξη του Αγώνα και 58 από τη λήξη του, ο λαός μας αποτιμά την προσφορά τους, τη βρίσκει αντάξια των μαρτύρων της πατρίδας και της θρησκείας μας και προσκυνά με ευγνωμοσύνη τη θυσία τους.

Το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 αναδιφώντας τις σελίδες του βιβλίου, με συγκίνηση φέρνει μπροστά του, πέρα από τις αγιασμένες μορφές των Ηρωομαρτύρων μας, τις πονεμένες μάνες τους, τους πατέρες και τα αδέρφια τους και τους ευχαριστεί για τους βλαστούς που έδωσαν στην πατρίδα.

Ευχαριστεί και συγχαίρει θερμά τον συγγραφέα και ερευνητή Ευθύμιο (Μίμη) Βασιλείου, για την κοπιώδη και εργώδη προσπάθεια έρευνας και συγγραφής του βιβλίου, το οποίο προσφέρει στους Ηρωομάρτυρές μας ως αιώνιο θυμίαμα ευωδίας και στον Κυπριακό Ελληνισμό ακόμα ένα εργαλείο κοινωνίας με τον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ για την Αυτοδιάθεση του και Ένωση με τη μάνα Ελλάδα.

**Χαιρετισμός κ. Θάσου Σοφοκλέους, Προέδρου των Συνδέσμων
Αγωνιστών ΕΟΚΑ 1955-59 για την έκδοση του βιβλίου
«ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ 14 ΗΡΩΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α
ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΑΝ ΣΤΑ ΑΝΑΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ 1955-59»
του Ευθύμιου-Μίμη Βασιλείου που εξέδωσε το Σ.Ι.Μ.Α.Ε**

Καταρχήν να υπογραμμίσω ότι η έκδοση του βιβλίου αυτού αποτελεί προσφορά μνήμης και τιμής στους 14 ηρωομάρτυρες που ξεψύχησαν κάτω από τα φριχτά βασανιστήρια.

Παραστατικά και τεκμηριωμένα ο συγγραφέας παρουσιάζει το κεφάλαιο αυτό, που εκθέτει την απάνθρωπη, την ανανδρη και εγκληματική στάση και συμπεριφορά των Άγγλων αποικιοκρατών εναντίον των Αγωνιστών της Ελευθερίας.

Δυστυχώς τα βασανιστήρια και η καθ' όλα βάνανυση συμπεριφορά εναντίον ανυπεράσπιστων ανθρώπων που βρίσκονται κάτω από τραγικές συνθήκες, χωρίς καμιά δυνατότητα αντίδρασης στα χέρια των αντιπάλων τους, είναι γνωστά από αρχαιολατρίων χρόνων.

Ο άνθρωπος, το μόνο λογικό όν πάνω στη Γη, που ο Θεός το προίκισε με λογική και κρίση και του έδωσε συναισθηματικό κόσμο, ξεφεύγει από τα φυσιολογικά και ανθρώπινα όρια και γίνεται ένα άγνωστο κτήνος. Ένας σαδιστής και απάνθρωπος χωρίς φραγμό και χωρίς όριο κακίας και μίσους.

Βέβαια είναι αδύνατο με λόγια, όσο καλός κι αν είναι κανείς στο γράψιμο

και στην διατύπωση, να εκφράσει και να δώσει την εικόνα, τη φρίκη και τη διάσταση των βασανιστηρίων.

Όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης διαβάζοντας το βιβλίο και ειδικά τα διάφορα έγγραφα που αναφέρονται στις εκθέσεις για τους 14 αγωνιστές που ξεψύχησαν κάτω από τα βασανιστήρια των Άγγλων βασανιστών, θα νιώσει αποτροπιασμό, όχι μόνο για τα φριχτά βασανιστήρια, αλλά γιατί θα διαπιστώσει ότι παρόλο που σκότωσαν τα παλληκάρια κάτω από τη βία και τη βανανυσότητα, δεν είχαν ούτε το θάρρος να πουν την αλήθεια και προσπαθούν να ερμηνεύσουν με ψευδείς παραστάσεις και ψευδομάρτυρες τα γεγονότα και μηχανεύονται ακόμα και παιδικούς ισχυρισμούς. Πολλές φορές συγκρούονται ακόμα και με την έκθεση του ιατροδικαστή: «Δοκίμασε να δραπετεύσει(!) Πέθανε από ανακοπή καρδιάς. Δεν είναι γνωστά τα αίτια...» Κι ας έχει στο σώμα του όλων των ειδών τις κακώσεις, κι ας γράφει ο γιατρός ότι πέθανε από αιμορραγία.

Είναι πραγματικά δύσκολο να ξεχάσει κανείς. Όσο κι αν θέλεις να συγχωρέσεις, όσο κι αν η λογική, ο χρόνος που πέρασε, και οι συνθήκες που επικρα-

τούν σήμερα συνηγορούν ότι πρέπει να απαλύνουμε την καρδιά μας και να συγχωρέσουμε, δυστυχώς ακόμα δεν μπορέσαμε να κατανικήσουμε την αδυναμία μας να ξεχάσουμε...

Ανέμενε πραγματικά κανείς να είχαν την ελάχιστη ευαισθησία να απολογηθούν.

Ασφαλώς κάποιος μπορεί να πουν «μα κι εσείς κάνατε ακρότητες». Αυτό είναι λάθος. Εμείς εφαρμόσαμε τους κανόνες του ανορθόδοξου Αγώνα όπως επιτρέπεται και διεξάγεται διεθνώς. Εφαρμόσαμε τους κανόνες του ανταρτοπο-λέμου.

Ο Αρχηγός Διγενής δεν επέτρεψε σε καμία περίπτωση να παραβιαστούν οι κανόνες αυτοί. Σε περιπτώσεις που κάποιος αγωνιστής έκανε κάποιο λάθος τιμωρήθηκε.

Ασφαλώς ο αγαπητός συναγωνιστής και φίλος Μίμης Βασιλείου εργάστηκε

σκληρά και βρήκε αρκετό υλικό ώστε να τεκμηριώσει και να παρουσιάσει μια δυνατή και παραστατική εικόνα για τα βασανιστήρια που οι Άγγλοι βασανιστές εφάρμοσαν εναντίον των Αγωνιστών της ΕΟΚΑ το 1955-59.

Βέβαια υπάρχουν πολλά ακόμα που μπορούν να λεχθούν, με λεπτομέρειες που ο κάθε αγωνιστής από αυτούς που βασανίστηκαν έχει να αναφέρει.

Συγχαίρω και ευχαριστώ εκ μέρους των Συνδέσμων Αγωνιστών τον συγγραφέα γι' αυτή του την προσπάθεια.

Συγχαίρω και ευχαριστώ το Σ.Ι.Μ.Α.Ε. για την απόφασή του να αναλάβει αυτή την έρευνα και να αναθέσει στον συναγωνιστή Μίμη Βασιλείου τη συγγραφή βιβλίου αφιερωμένου στη θυσία των 14 θανόντων Αγωνιστών της ΕΟΚΑ κάτω από τα φριχτά βασανιστήρια των Άγγλων βασανιστών.

Χαιρετισμός

Προέδρου Σ.Ι.Μ.Α.Ε. κ. Ανδρέα Μαϊμαρίδη
στην παρουσίαση του βιβλίου της
κας Ιουλίας Βασιλέα Παχνιώτου με τίτλο
«Λημέρια-Κρησφύγετα Αγώνα 1955-1959
Πιτσιλιά-Κρασοχώρια, Φασούλα-Παραμύθα»

Τετάρτη, 16 Μαΐου 2018

Αποκαλύπτομαι ειλικρινά μπροστά στην προσπάθεια, ανάμεσα στις τόσες άλλες, που ο λαός μας κατάβαλε, υπερβάλλοντας εαυτόν, για την κατασκευή κρησφυγέτων και κρυπτών για τις ανάγκες του Απελευθερωτικού μας Αγώνα, αλλά και της προσπάθειας της κυρίας Ιουλίας Βασιλέα Παχνιώτου, να ανιχνεύσει, εντοπίσει και καταγράψει σε αυτό τον ωραίο τόμο, την προσπάθεια αυτή του λαού μας στον τετράχρονο επικό Αγώνα της Απελευθέρωσης.

Η κυρία Παχνιώτου ανήκει στην κατηγορία των ανήσυχων, των ερευνητών, αυτών που μπορούν να φέρουν τον κόσμο ανάποδα προκειμένου να εντοπίσουν και αποκαλύψουν το αντικείμενο που ερευνούν. Είναι η δεύτερη μετά την αείμνηστη Παναγιώτα Ιωάννου η οποία αναλαμβάνει το μεγάλο φορτίο της ιστορικής κάλυψης και παράδοσης ενός ανεξερεύνητου μέρους του Κυπριακού Αγώνα, βγαλμένου μέσα από μια μακροχρόνια επίπονη προσπάθεια, που κάλυψε γεωγραφικά τις περιοχές της Πιτσιλιάς, των Κρασοχωριών, της Φασούλας και της Παραμύθας και χρονικά ολόκληρη την περίοδο των τεσσάρων χρόνων του Αγώνα στις περιοχές αυτές.

Οι συνεντεύξεις με τους πρωταγωνιστές και οι αφηγήσεις αυτών που ήταν οι δημιουργοί των γεγονότων στους τόπους όπου διαδραματίστηκαν, καθιστούν το βιβλίο συναρπαστικό και κα-

θηλωτικό για τον αναγνώστη.

Κάτι όμως που προσδίδει στο βιβλίο μια άλλη πραγματική διάσταση, είναι οι πολλές αφηγήσεις των οικοκυρών των χωριών μας, οι οποίες αφαιρώντας πολλές φορές μέρος από τη φτωχική διατροφή των παιδιών τους, φιλοξενούσαν και έτρεφαν τις αντάρτικες ομάδες της περιοχής τους, με ό,τι είχε η αυλή τους και το φτωχό μικρό περιβόλι τους. Αυτό το μεγαλείο της εθελούσιας φιλοξενίας του Αγώνα, έχω τις αμφιβολίες μου εάν έχει καταγραφεί σε αγώνες Απελευθερωτικούς άλλων λαών. Η Κύπρια μάνα του Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, σε τίποτε δεν υστέρησε του συζύγου, του πατέρα, του αδελφού.

Οι κόποι και οι θυσίες της Ιουλίας Βασιλέα Παχνιώτου, μάς έδωσαν την υπερηφάνεια και την αναγνώριση για τη συμμετοχή της Κύπριας Ελληνίδας στην τεράστια προσπάθεια του λαού μας για ελευθερία και ένωση με τη μάνα Ελλάδα και αποτελεί ερεθισμό για περαιτέρω έρευνα σε παγκύπρια έκταση.

Το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα Ε.Ο.Κ.Α 1955-1959, συγκινημένο, συγχαίρει τη συγγραφέα και την ευχαριστεί για την προσφορά της και την παρακαλεί όπως συνεχίσει το έργο της, καλύπτοντας την υπόλοιπη ελεύθερη περιοχή, με ό,τι αντιληφθεί εξ ακοής ή άλλως πώς, για να καλύψει και την γη των κατεχομένων.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
«ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ», «ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ ΠΟΙΗΣΗ»
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Χαιρετισμός Θάσου Σοφοκλέους

Ο πολυγραφότατος και πολυδιάστατος δεινός μελετητής και ερευνητής, ο καθόλα αγαπητός Ανδρέας Σοφοκλέους, μας παραδίδει σήμερα ύστερα από πολλή επίπονη έρευνα και μελέτη, δύο βιβλία: «Τεύκρος Ανθίας» και «Εγκλειστα Ποιήματα των Φυλακών και των κρατητηρίων».

Ασφαλώς το περιεχόμενο των δύο βιβλίων θα μας το αναλύσουν δύο ξεχωριστοί επιστήμονες: Η αγαπητή Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή και ο αγαπητός Γιάννης Σπανός.

Να μου επιτρέψετε να σταθώ περισσότερο στο βιβλίο που αναφέρεται στην «έγκλειστη» ποίηση των Φυλακών και των κρατητηρίων.

Εκείνο που πραγματικά μας συγκινεί και διεγείρει τον ψυχικό μας κόσμο είναι το ότι μας θυμίζει τα χρόνια της Επανάστασης, τα δύσκολα χρόνια των φυλακών και των κρατητηρίων. Εκεί όπου οι Άγγλοι αποικιοκράτες προσπάθησαν να φυλακίσουν την ψυχή του λαού μας.

Προσπάθησαν να φυλακίσουν και να φμώσουν την αδούλωτη γενιά του '55. Όμως γελάστηκαν. Απέτυχαν. Δεν μπόρεσαν να δαμάσουν, ούτε να κάμψουν την αντίσταση του λαού μας.

Οι Αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α μέσα από τα μπουντρούμια των Φυλακών και των κρατητηρίων, κάτω από την βαναυσότητα και την καταπίεση των Αγγλων αποικιοκρατών, ύψωσαν το ανάστημά

τους, αντέταξαν το ψυχικό τους μεγαλείο, έγραψαν τραγούδια και ποιήματα. Τραγουδούσαν τη λευτεριά. Ύμνησαν τη θυσία και την προσφορά.

Μέσα από τα ποιήματα που έγραψαν οι Αγωνιστές της ελευθερίας, ακούονται οι φωνές τους και αναδύονται μεγαλόπρεπες οι μορφές τους με επικεφαλής τον νεαρό μαθητή από την Τσάδα, τον μεγάλο ήρωα της αγχόνης και ποιητή Ευαγόρα Παλληκαρίδη να ανεβαίνουν τα σκαλοπάτια για να παν στη Λευτεριά.

Αυτού του είδους η έρευνα, σταχυολόγηση και συγγραφή ασφαλώς αποτελεί ιδιαίτερη προσφορά στην ιστορία του απελευθερωτικού μας Αγώνα. Συμβάλλει στην ιστορική τεκμηρίωση με μια ιδιάζουσα μορφή μαρτυρίας που αβίαστα βγαίνει μέσα από την ποίηση των Αγωνιστών.

Είναι γι' αυτό που πάντοτε τονίζουμε, και θα τονίζουμε, ότι πρέπει όλοι, όσοι μπορούν, να φέρουν στην επιφάνεια και να αφήσουν στις μελλοντικές γενεές τις εμπειρίες τους από τον Αγώνα. Με μια βασική υπόδειξη και παράκληση: να μην γράφουν υπερβολές, να διασταυρώνουν τις πληροφορίες τους και να είναι προσεκτικοί.

Αγαπητέ φίλε Ανδρέα Σοφοκλέους σε ευχαριστούμε θερμά.

Ευχόμαστε ο Θεός να σε φωτίζει για να συνεχίσεις να προσφέρεις.

Μετά θάνατο προσφορά του αείμνηστου συναγωνιστή Δήμου Χατζημιλή

Χαιρετισμός Θάσου Σοφοκλέους
Αίθουσα Ηρώων 23/5/2018

Ημνήμη διεγείρεται και προβάλλει επιτακτική ζωντανεύοντας τα ωραία χρόνια της Κυπριακής επανάστασης για αποτίναξη του Αγγλικού ζυγού και Ένωση της Κύπρου μας με τη μάνα Ελλάδα.

Το βιβλίο που με συγκίνηση ξεχωριστή και ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουμε σήμερα, μετά θάνατον προσφορά, του αείμνηστου συναγωνιστή και φίλου τομεάρχη Λεμεσού, Δήμου Χατζημιλή, αποτελεί μια ιδιαίτερη προσφορά στον μαχόμενο για λευτεριά και δικαίωση λαό μας.

Ένα βιβλίο γραμμένο με υπευθυνότητα, αγάπη και αυτοσεβασμό, βασισμένο στη ζωή, το έργο και την προσφορά του συναγωνιστή τομεάρχη Λεμεσού Δήμου Χατζημιλή, που έρχεται με τη σειρά του να παραδώσει στην ιστορία, γεγονότα, βιώματα, στιγμές αγωνίας αλλά και μεγαλείου, χαρές και λύπες, πόνο και δάκρυα, που καθημερινά για τέσσερα χρόνια έζησαν οι αγωνιστές της Ελευθερίας και ο υπέροχος και αδούλωτος λαός μας.

Η γενιά του πενήντα πέντε. Στιγμές συγκλονιστικές, άμετρη ευθύνη. Το μεγάλο βάρος και η μεγάλη ευθύνη.

Η διάσωση και μεταφορά του Αρχηγού Διγενή στη Λεμεσό και στη συνέχεια η ευθύνη της διαφύλαξης και της προστασίας του.

Η εξεύρεση του χώρου, και η κατα-

Δήμος Χατζημιλής

σκευή του κρησφυγέτου. Η επικοινωνία και όλα όσα μπορεί να συλλάβει ο νους. Η Λεμεσός κρατούσε την έκβαση του Αγώνα στα χέρια της.

Ο αξέχαστος Δήμος, ένας πετυχημένος τομεάρχης, πολιτεύθηκε με σύνεση και υπευθυνότητα.

Μέσα από το βιβλίο του εξάγονται το πνεύμα

αυτοθυσίας, η συλλογικότητα, η ομόνοια και η συναδέλφωση που επικρατούσε στον τομέα του ανάμεσα στους συναγωνιστές του. Εξάγει και επαινεί τους συναγωνιστές του και εκφράζει την ικανοποίησή του.

Δυνατός χαρακτήρας, διέθετε παράλληλα ένα πλούσιο συναισθηματικό κόσμο και τον διέκρινε το πάθος για λευτεριά και Ένωση.

Υπήρξε μια ξεχωριστή προσωπικότητα και διαδραμάτισε σημαντικό και πρωτεύοντα ρόλο στον απελευθερωτικό μας Αγώνα και στα πολιτικά δρώμενα. Το βιβλίο του αποτελεί ένα ιστορικό αφιέρωμα στον Κυπριακό λαό.

Νιώθω ότι η σημερινή εκδήλωση, είναι γι' αυτόν το καλύτερο μνημόσυνο.

Αγαπητή συναγωνίστρια Νίνα Δρουσιώτη-Χατζημιλή να είσαι περήφανη γιατί έζησες πλάϊ του.

Η απόφασή σας να προχωρήσετε στην έκδοση του βιβλίου ήταν πολύ σωστή. Υποδεχόμαστε το βιβλίο με αγάπη. Σας ευχαριστούμε και σας συγχαίρουμε.

ΕΘΝΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

Κυριακή, 17 Ιουνίου 2018
στην Εκκλησία Αγίου Αντωνίου
στα Σπήλια

Ανδρέας Πατσαλίδης

Παναγιώτης Γεωργιάδης

Κώστας Αναγνωστόρας

Αλέκος Κωνσταντίνου

Ανδρέας Ιωάννου

Λοΐζος Κουκουλλής

Ομιλητής:
κος Πρόδρομος Προδρόμου
Κυβερνητικός Εκπρόσωπος

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

- Αθλητικός Σύλλογος «ΑΡΗΣ» Σπηλιών-Κουρδάλων
- Κοινότητες Σπηλιών-Κουρδάλων- Οικογένειες των Ηρώων
- Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-59
- Σύνδεσμοι Αγωνιστών ΕΟΚΑ 1955-59

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

- Επιτροπή Μνημείων Ηρώων Σπηλιών-Κουρδάλων
- Σύνδεσμος Αποδήμιων και Φίλων Σπηλιών Κουρδάλων

Π.Α. Τηλ. 22767950

Ανδρέας Πατσαλίδης

Το πρώτο από τα τέσσερα παιδιά του Αλέξανδρου και της Μαριγκούς Πατσαλίδη. Γεννήθηκε στο γειτονικό χωριό Καννάβια το 1932.

Νυμφεύθηκε στο Κούρδαλι με την Ειρήνη Αλεξάνδρου το τέλος του 1955. Έχει δύο παιδιά, τη Μαρία που ήταν 16 μηνών όταν σκοτώθηκε και τον Ανδρέα, που πήρε το όνομά του γιατί γεννήθηκε 4 μήνες μετά τον θάνατό του. Μυήθηκε στην ΕΟΚΑ το 1956 και είχε πλούσια δράση.

Θυσιάστηκε για την πατρίδα στο Κούρδαλι, μέσα στο σπίτι του, στις 20 Ιουνίου 1958. Ήταν 26 χρόνων.

Παναγιώτης Γεωργιάδης

Το τρίτο από τα τέσσερα παιδιά του Αχιλλέα και της Ευγενίας Γεωργιάδη. Γεννήθηκε στα Λειβάδια Πιτσιλιάς στις 15/12/1929.

Ήταν μέλος της Ο.Χ.Ε.Ν και μυήθηκε στην Ε.Ο.Κ.Α πριν την 1η Απριλίου, 1955, από τον στρατολόγο της Ε.Ο.Κ.Α Παπά Σταύρο Παπαγαθαγγέλου.

Πρόσφερε πάρα πολλές υπηρεσίες σε όλους τους τομείς και έφτασε μέχρι τον βαθμό του υποτομεάρχη της περιοχής Πιτσιλιάς.

Θυσιάστηκε για την πατρίδα στο Κούρδαλι στις 20 Ιουνίου, 1958. Ήταν 29 χρόνων.

Κώστας Αναξαγόρας

Το πρώτο από τα δώδεκα παιδιά του Αναξαγόρα και της Μηνοδώρας

Λούκα. Γεννήθηκε στα Σπήλια στις 20 Ιουνίου του 1935.

Μυήθηκε στην Ε.Ο.Κ.Α το 1956. Είχε πλούσια δράση στην περιοχή. Ήταν ομαδάρχης και έλαβε μέρος σε αρκετές επιχειρήσεις σαμποτάζ.

Αρραβωνιάστηκε το 1958 την αγωνίστρια Μαρία Κλεάνθους.

Θυσιάστηκε για την πατρίδα στο Κούρδαλι, στις 20 Ιουνίου του 1958, την ημέρα των γενεθλίων του. Έκλεινε τα 23 του χρόνια.

Αλέκος Κωνσταντίνου

Το μοναχοπαίδι του Κωστάκη και της Ελπινίκης Κωνσταντίνου.

Γεννήθηκε στην Κακοπετριά στις 6 Οκτωβρίου 1936. Σε ηλικία

1½ χρόνων μαζί με τη μητέρα του μετακόμισαν στο Βαρώσι όπου μεγάλωσε και μορφώθηκε.

Μυήθηκε στην Ε.Ο.Κ.Α το 1956 και είχε πλούσια δράση. Πήγε στα βουνά της Μαδαρής ένα μήνα πριν σκοτωθεί.

Θυσιάστηκε για την πατρίδα στο Κούρδαλι, στις 20 Ιουνίου 1958. Ήταν 22 χρόνων.

Ανδρέας Ιωάννου

Το τέταρτο από τα πέντε παιδιά του Νεοκλή και της Δέσποινας Ιωάννου.

Γεννήθηκε στο χωριό Κούρδαλι-Σπήλια το 1952. Μετά το Δημοτικό φοίτησε στην Τεχνική Σχολή Ξερού. Τέλειωσε τη θητεία του στην Εθνική Φρουρά, υπηρετώντας στην 21η Ε.Α.Ν. Με την έναρξη της τουρκικής εισβολής

σαν έφεδρος πολέμησε στις μάχες του αεροδρομίου Λευκωσίας.

Σκοτώθηκε στον Γερόλακκο στις 23 Ιουλίου 1974. Ήταν 22 χρόνων. Ήταν στον κατάλογο αγνοουμένων μέχρι το 2004 και ταυτοποιήθηκε με τη μέθοδο D.N.A.

Κηδεύτηκε με τιμές Ήρωα και τάφηκε στον Τύμβο Μακεδονίτισσας στις 30 Σεπτεμβρίου 2004.

Λοΐζος Κουκκουλλής

Το τρίτο παιδί του Κυριάκου και της

Αφροδίτης Κουκκουλλή. Γεννήθηκε στα Σπήλια το 1956.

Μετά το Δημοτικό φοίτησε στη Σχολή Γρηγορίου και αμέσως μετά κατετάγη στην Εθνική Φρουρά υπηρετώντας τη θητεία του στην 33 Μοίρα Καταδρομών. Σκοτώθηκε στις μάχες της Κερύνειας στις 20 Ιουλίου 1974 σε ηλικία 18 χρόνων. Βρισκόταν στον κατάλογο αγνοουμένων μέχρι το 2010 και ταυτοποιήθηκε με τη μέθοδο D.N.A. Κηδεύτηκε με τιμές Ήρωα και τάφηκε στα Σπήλια στις 11 Ιουλίου 2010.

50στό ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΝΙΤΣΑΣ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ομιλία της Βουλευτού Λάρνακας Αννίτας Δημητρίου

11 Μαρτίου 2018

Την ιερή τούτη ώρα, είμαστε εδώ, στον φιλόξενο Ναό του Αγίου Γεωργίου, στον Άγιο Δομέτιο για να αποτίσουμε, τον οφειλόμενο φόρο τιμής σε μια γυναικά η οποία με την προσφορά της αναδείχτηκε σε άξιο τέκνο της πατρίδας μας. Για να τιμήσουμε καθώς πρέπει την αγωνίστρια που ανταποκρίθηκε

στο κάλεσμα της πατρίδας και επιτέλεσε το χρέος της προς τον τόπο και την ιστορία. Την αγωνίστριά μας που υπερβαίνοντας τα ανθρώπινα μέτρα κατέκτησε το δάφνινο στεφάνι της δόξας και που όπως και τόσοι άλλοι νέοι και νέες της Κύπρου συνέδεσε το όνομά της με την τραγική ιστορική μοίρα της μοιρασμένης μας πατρίδας.

.....

Νίτσα Χατζηγεωργίου

Ελληνίδες, Έλληνες,

Θυμούμαστε και μνημονεύουμε μια αγωνίστρια του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, η οποία με την προσφορά της τίμησε την Κύπρο. Μια από τις Ελληνίδες της Κύπρου που πρόθυμα ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα της πατρίδας και της Ε.Ο.Κ.Α, ήταν η εικοσιτετράχρονη τότε Νίτσα Χατζηγεωργίου. Η Νίτσα Χατζηγεωρ-

γίου έδρασε κατά τον Αγώνα με υπαγωγή και πήρε μέρος σε εξαιρετικά δύσκολες αποστολές που της ανέθεσε η Οργάνωση. Ποτέ δεν δειλίασε, ποτέ δεν αρνήθηκε να αναλάβει αποστολή χωρίς να προσμετρά τον κίνδυνο ή τις συνέπειες.

Η πιο γνωστή και ίσως ριψοκίνδυνη αποστολή που ανέλαβε η Νίτσα Χατζηγεωργίου ήταν η συμμετοχή της στη μεταφορά του καταζητούμενου και

επικηρυγμένου Γρηγόρη Αυξεντίου από τον Πενταδάκτυλο στις βουνοκορφές του Τροόδου. Την επιλογή της Νίτσας έκανε ο τότε Γενικός Γραμματέας της Π.Ε.Κ., Ανδρέας Γιαγκου, ο οποίος μετέβηκε το βράδυ στο σπίτι της και της ανακοίνωσε ότι έπρεπε να είναι έτοιμη για να συμμετάσχει σε μια τιμητική και πολύ ριψοκίνδυνη αποστολή. Η Νίτσα, χωρίς δισταγμό και με αξιοθαύμαστο θάρρος, του απάντησε: «Εγώ είμαι έτοιμη ακόμα και να πεθάνω».

Στις 28 Νοεμβρίου 1955 στις παρυφές της Καλογραίας αρχίζει η ιδιαίτερα επικίνδυνη επιχείρηση. Στο τιμόνι του τζιπ ο άλλος ημίθεος του Κυπριακού Πάνθεου, ο Κυριάκος Μάτσης. Στο πίσω κάθισμα ο Αυξεντίου και η Χατζηγεωργίου στον ρόλο των ερωτευμένων νεόνυμφων που ταξιδεύουν για τον μήνα του μέλιτος.

Στην πορεία τους προς την Κακοπετριά συνάντησαν στον δρόμο τους βρετανικό μπλόκο. Η Χατζηγεωργίου με υποδειγματική ψυχραιμία τράβηξε τον Αυξεντίου στην αγκαλιά της και του έκρυψε το πρόσωπο με τα πλούσια μαλλιά της και άρχισε να τον φιλά. Οι Άγγλοι στρατιώτες τους σταμάτησαν και τότε ο Μάτσης κλείνοντάς τους το μάτι τους υπέδειξε το νεόνυμφο ζευγάρι και αυτοί με πονηρό χαμόγελο τους άφησαν να περάσουν. Χάρης στην ευρηματικότητα και την ψυχραιμία της Νίτσας ο υπ' αριθμόν δύο καταζητούμενος της Ε.Ο.Κ.Α κατόρθωσε να πε-

ράσει μέσα από τα χέρια των Άγγλων, για να συναντήσει τον Διγενή στα Σπήλια και να συνεχίσει την αγωνιστική του δράση.

Οι πρώτες θανατικές καταδίκες αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α επιβάλλονται από τα βρετανικά αποικιοκρατικά Δικαστήρια. Ο Διγενής, τότε διέταξε την επιχείρηση απαγωγής Άγγλων στρατιωτικών με σκοπό να ανταλλάγουν με θανατοποινίτες αγωνιστές. Οι τομεάρχες της Ε.Ο.Κ.Α, Νίκος Κόσιης και Ανδρέας Τσιάρτας, πρότειναν στη Νίτσα Χατζηγεωργίου να συμμετάσχει στην επιχείρηση. Και πάλι η θαυμαστή αγωνίστρια δέχθηκε πρόθυμα. Με την εκπληκτική ομορφιά της η Νίτσα ήταν εύκολο να παρασύρει και τον πιο επιφυλακτικό βρετανό στρατιωτικό. Η αποστολή ρυθμίστηκε με κάθε λεπτομέρεια. Οι αγωνιστές μετέφεραν τη μητέρα της Νίτσας σε άλλο σπίτι. Πράγματι η Νίτσα κατόρθωσε να οδηγήσει ένα Άγγλο στρατιωτικό στο σπίτι της, στο οποίο είχαν κρυφτεί δύο αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α, ο Κώστας Στυλιανού από τα Χανδριά και ο Γεώργιος Χατζηθωμάς από τον Άγιο Αμβρόσιο, με σκοπό να απαγάγουν τον Άγγλο. Όταν εφόρμησαν στο δωμάτιο οι δύο αγωνιστές, ο Άγγλος αξιωματικός αντέδρασε άμεσα με αποτέλεσμα να τον πυροβολήσουν θανάσιμα και αυτοί να φυγαδευτούν. Κάτω από τις δεδομένες συνθήκες, έδωσαν οδηγίες στη Χατζηγεωργίου να μεταβεί στον Αστυνομικό Σταθμό και να καταγγεί-

λει το περιστατικό. Τη δύσκολη αποστολή και πάλι αδιαμαρτύρητα δέχθηκε η αγωνίστρια, η οποία με ψυχραιμία μετέβηκε στην Αστυνομία και κατάγγειλε το γεγονός. Στην αρχή οι Άγγλοι την πίστευσαν αλλά στη συνέχεια διέταξαν τη σύλληψή της.

Η αγωνίστρια του Αγίου Δομετίου οδηγήθηκε στο κυπριακό Νταχάου της Ομορφίτας, όπου υπέστη φρικτά και πρωτοφανή βασανιστήρια. Οι Άγγλοι προέβηκαν σε βάρος της σε εξευτελισμούς που δεν τιμούν καθόλου τα διατεταγμένα όργανα της βρετανικής αυτοκρατορίας. Παρόλα τα βασανιστήρια, τις ηθικές πιέσεις και τις δελεαστικές προτάσεις η Χατζηγεωργίου δεν λύγισε, δεν υπέκυψε και δεν αποκάλυψε τίποτα στον περιβόητο αρχι-βασανιστή Μέρλιν.

Διαβάζω ακριβώς πώς περιγράφει στην μαρτυρία της η νοσοκόμα Δήμητρα Δημητρίου-Θεοδωρίδου την κατάστασή της μετά τα βασανιστήρια που πέρασε:

«Ήμουν νοσοκόμα στον 3ο όροφο του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας. Οι Άγγλοι μετέφεραν εκεί την Νίτσα Χατζηγεωργίου. Όμορφη κοπέλλα με βρουλιά. Τα πόδια της από τις γάμπες μέχρι τα πόδια ήταν μαυρισμένα από το ξύλο. Ήταν τόσο κακοποιημένα που δεν μπορούσε να τα βάλει κάτω από τα σεντόνια. Στην ράχη της υπήρχαν σημάδια από μαστίγιο ίσως. Από τις κακώσεις του σώματος υποψιάστηκα ότι ίσως την βίασαν. Δεν

μπορούσαμε να συνομιλήσουμε. Στο δωμάτιο βρισκόντουσαν συνεχώς Άγγλοι και Τούρκοι που παρακολουθούσαν και όταν έτριβα τα πόδια της νέας με σπύρτο.»

Μετά τη φοβερή εμπειρία της Ομορφίτας η Χατζηγεωργίου οδηγήθηκε, στις αρχές Νοεμβρίου του 1956, στις Κεντρικές Φυλακές με τον αριθμό Πολιτικής Κρατούμενης 3.

Ο Αγώνας τέλειωσε. Οι φυλακισμένοι και οι κρατούμενοι ήταν τώρα ελεύθεροι. Κάποιοι ανταμείφθηκαν. Κάποιοι πήραν αξιώματα. Κάποιοι έγιναν τρανοί.

Μα η Νίτσα, η μαρτυρική Νίτσα, αντί ανταμοιβής γνώρισε την καταφρόνια, την περιφρόνηση, την εξαθλίωση, την πείνα. Ότι έκανε για την Πατρίδα ήταν για κάποιους λόγος τιμωρίας. Ανατριχιάζει και σαλεύει ο νους. Η Νίτσα δεν έβρισκε δουλειά, δεν την άφηναν να βρει δουλειά. Μόλις προσλαμβανόταν κάπου, τη δεύτερη ή τρίτη μέρα γινόταν ένα τηλεφώνημα και η Νίτσα έπρεπε να φύγει. Καταδικάστηκε στην απομόνωση, στην πείνα, και στην κακοριζικιά. Κλείστηκε στο καβούκι της. Η τραγική αγωνίστρια, η μάρτυρας, η ηρωίδα, πάλευε μόνη, με συμπαραστάτη μονάχα τη μάνα της, τις δυνάμεις του κακού, του φθόνου και του μίσους που την περιτριγύριζαν.

Ελληνίδες, Έλληνες,

Στις 11 Μαρτίου του 1968 η Νίτσα Χα-

τζηγεωργίου βρέθηκε νεκρή στο σπίτι της στον Άγιο Δομέτιο κρατώντας στο στήθος της την Αγία Γραφή. Ένας θάνατος περιέργος για τον οποίο ποτέ δεν δόθηκαν επαρκείς εξηγήσεις. Η Νίτσα έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής καταδικασμένη από την κοινωνία, για την οποία υπέφερε τα πάνδεινα για να την δει ελεύθερη. Θα μπορούσα να σας αναφέρω δεκάδες παραδείγματα τόσο από την ελληνική όσο και την κυπριακή ιστορία που η ελεύθερη πατρίδα συμπεριφέρθηκε σ' αυτούς που προσέφεραν ανεκτίμητες υπηρεσίες για να ανατείλει ο ήλιος της ελευθερίας κατά ένα τρόπο το λιγότερο ανάρμοστο.

Σήμερα πενήντα χρόνια από το θάνατο της Νίτσας Χατζηγεωργίου έχουμε το θάρρος και το χρέος να της ζητήσουμε ένα μεγάλο συγγνώμη γιατί αυτή η πα-

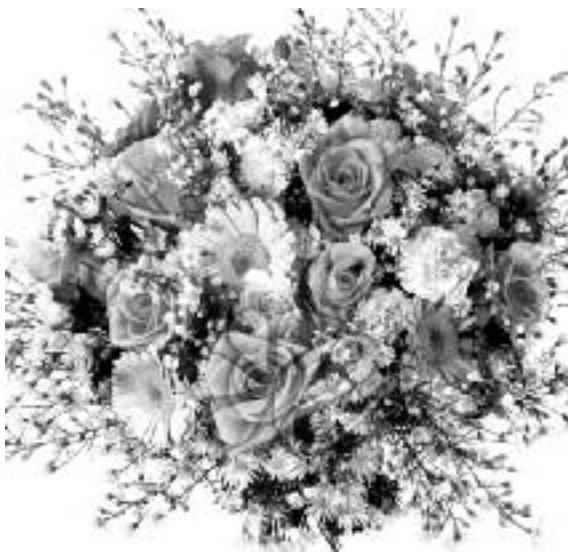
τρίδα που τόσα της πρόσφερε η αγωνιστριά μας, την πίκρανε, της στέρησε την εργασία της και την καταφρόνησε.

Το παράδειγμα που έθεσε η Νίτσα Χατζηγεωργίου ξεπερνάει σε αξία την εκτέλεση του καθήκοντος και η τιμή της μνήμης της είναι η μαγιά που επικαιροποιεί όλα τα ανώτερα και ευγενή νοήματα των ανθρώπων που όταν η μοίρα τους όρισε να φυλάν Θεριοπύλες, αυτοί υπάκουσαν.

.....

Ας είναι αιωνία η μνήμη σου Νίτσα Χατζηγεωργίου.

Και η κληρονομιά σου φάρος που θα φωτίζει τα βήματά μας προς τη δικαιοσύνη των αγώνων μας για ελευθερία και επανένωση του λαού και της πατρίδας μας.

Αποχαιρετισμός ΚΩΣΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

Του Θάσου Σοφοκλέους

Βαρύ το χρέος.

Ασφαλώς δεν είναι ούτε απλό ούτε εύκολο να αποχαιρετάς συναγωνιστή, συνεργάτη και φίλο αγαπημένο. Ούτε είναι εύκολο να σκιαγραφήσεις και να παρουσιάσεις με λόγια και τη φτωχή σου πέννα το έργο και την προσφορά του ανδρός με τόσο πλούσια δράση.

Την ώρα τούτη της προσευχής και της ενατένισης, την ώρα τούτη που ο νους και η καρδιά μας είναι στραμμένα στον Πανάγαθο Θεό, η μνήμη ορθώνεται για να μας θυμίσει την πορεία και το έργο του αξέχαστου φίλου και συναγωνιστή Κώστα Ιωάννου Νικήτα.

Κυρίες και κύριοι,

Σ' αυτό το φέρετρο ακουμπά η ιστορία. Εδώ γαλήνιος και μακάριος αναπαύεται ο δια βίου Αγωνιστής της Ελευθερίας. Ο άνθρωπος που ανάλωσε τη ζωή του αγωνιζόμενος για την ελευθερία της Κύπρου μας.

Πρώτος ανάμεσα στους πρώτους είπε παρών σε όλες τις στιγμές που τον κάλεσε η πατρίδα..

Σ' αυτό το φέρετρο αναπαύεται ο οραματιστής της ελευθερίας και της Ένωσης με την μάνα Ελλάδα Κώστας Ιωάννου, ο Νικήτας της Ε.Ο.Κ.Α.

Γεννήθηκε στον Πύργο το 1930 όπου και παρέμεινε μέχρι την αποφοίτησή του από το Δημοτικό Σχολείο. Όταν τέλειωσε το δημοτικό σχολείο, αναγκάστηκε να βγει στη βιοπάλη. Γόνος φτωχής οικογένειας, έπρεπε να δουλέψει για να βοηθήσει. Οι καιροί ήσαν δύσκολοι. Μετακινήθηκε στη Λευκωσία όπου δούλεψε σε διάφορες δουλειές. Θυμάμαι που έλεγε ότι δούλεψε και στο εστιατόριο του Στέλιου Ιωάννου.

Καλός Χριστιανός εντάσσεται στην Ο.Χ.Ε.Ν της Λευκωσίας πνευματικό, παιδί του φλογερού ιεράρχη Παπασταύρου. Ήταν τότε που η φλόγα για λευτεριά της Κύπρου άναψε. Ο Κώστας γίνεται μέλος της Οργάνωσης και μέλος της ομάδας κρούσεως στη Λευκωσία.

Δυστυχώς οι Άγγλοι αποικιοκράτες επεσήμαναν τις δραστηριότητές του γι' αυτό και αναγκάστηκε να κρυφτεί.

Με εντολή του Αρχηγού αρχάς Ιουλίου 1955 μεταβαίνει μαζί με τον μετέπειτα ήρωά μας Στυλιανό Λένα στον Πενταδάκτυλο, στο χωριό Καραβάς, κοντά στον μεγάλο μας ήρωα Γρηγόρη Αυξεντίου.

Έκτοτε παρέμεινε αετός στον Πενταδάκτυλο. Έζησε από κοντά τον Γρηγόρη Αυξεντίου, μοιράστηκε μαζί του χαρές και λύπες, επιτυχίες και αποτυχίες. Έλαβε μέρος σε διάφορες επιχειρήσεις. Αναφέρει χαρακτηριστικά την επίθεση εναντίον του αστυνομικού σταθμού Λευκονοίκου, την οποία διήθυνε ο Αυξεντίου και την επίθεση εναντίον του στρατοπέδου Αγίου Αμβροσίου.

Ζήσαμε μαζί μέρες δύσκολες, μέρες διωγμών και καταδίωξης. Ζήσαμε όμως και μέρες επιτυχίας και αποσπάσαμε τα συγχαρητήρια του Αρχηγού.

Ο Κώστας υπήρξε μια ξεχωριστή προσωπικότητα. Ήταν αγαπητός ανάμεσα στους συναγωνιστές του. Ήταν αυστηρός και πειθαρχημένος, ήξερε να αγαπά. Ήταν εύχαρις και μας τραγουδούσε με τη γλυκιά του φωνή.

Όταν τέλειωσε ο Αγώνας, αθόρυβος και σεμνός αποτραβήχτηκε στο χωριό του, παντρεύτηκε την αγαπημένη του Ιεροφύλη και ασχολήθηκε με τη γεωργία. Βιοπάλεψε σκληρά με τα πενιχρά εισοδήματά του. Δεν διαμαρτυρήθηκε ούτε ζήτησε βοήθεια από κανέναν. Σε-

μνός και αγαπητός από τους συγχωριανούς του. Ήταν ιεροψάλτης και έχαιρε μεγάλης εκτίμησης.

Μαζί με τη σύζυγό του μεγάλωσαν δύο παιδιά, τα πάντρεψαν και του χάρισαν τρία εγγόνια. Άνθρωπος ανήσυχος, ανυπόταχτος, λάτρης της Ελλάδος και οραματιστής της Ένωσης, ήταν δυστυχισμένος με τις συμφωνίες Ζυρίχης και ήταν προβληματισμένος με τις εξελίξεις.

Απροσκύνητος, αγωνιστής έλαβε μέρος σ' όλους τους Αγώνες που ακολούθησαν ενάντια στην Τουρκική ανταρσία του '63 και έλαβε μέρος στις μάχες ενάντια στην Τουρκική εισβολή.

Παλληκάρι σε όλες τις στιγμές που τον χρειάστηκε η Πατρίδα.

Παλληκάρι γεννήθηκε, παλληκάρι πορεύτηκε, παλληκάρι φεύγει από τη ζωή.

Καλός Χριστιανός, οραματιστής και ιδεολόγος δεν συμβιβάστηκε, δεν αποδέχθηκε, διαφώνησε. Ένωθε προδομένος και αδικαίωτος.

Πιστός στον όρκο του, ενωτικός, λάτρης και θαυμαστής του Αρχηγού Διγενή δεν μπορούσε να αποδεχθεί όσα απαράδεκτα συνέβησαν στη πορεία του εθνικού μας προβλήματος, γι' αυτό και αντέδρασε.

Δυστυχώς ο αδυσώπητος χρόνος οι άγραφοι νόμοι του Θεού, δεν έχουν

φραγμό. Ένας-ένας οι Αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α φεύγουν από τη ζωή. Οι Αγωνιστές έχουν ημερομηνία λήξεως.

Κάτω από το βάρος της ζωής, κουβαλώντας τις κακουχίες και τα βάσανα που έζησε τα τελευταία χρόνια, η υγεία του Κώστα κλονίστηκε.

Πάλεψε, αντιστάθηκε, αγωνίστηκε. Σήκωσε τον σταυρό του με αξιοπρέπεια και λεβεντιά μέχρι το τέλος. Σήμερα, πράος και γαλήνιος, αναπαύεται πορευόμενος προς την αιωνιότητα.

Αξέχαστε φίλε και συναγωνιστή, φεύγεις πικραμένος και αδικαίωτος γιατί είδες τα όνειρά σου, τους κόπους και τις θυσίες του λαού μας να χάνονται. Το όραμά σου για λευτεριά και Ένωση, απραγματοποιήτο.

Είδες και έζησες τη βάρβαρη εισβολή. Τον Πενταδάκτυλο σκλαβωμένο να κουβαλά στην πλάτη του τη σημαία της ντροπής. Είδες την Κερύνεια, την Καλογραία, την Ακανθού, το Λευκόνοικο, τις Μάντρες να στενάζουν κάτω από τον βάρβαρο Αττίλα.

Φεύγεις όμως με τη συνείδησή σου ήσυχη γιατί έπραξες στο ακέραιο το καθήκον σου προς την πατρίδα, την κοινωνία και την οικογένειά σου.

Φεύγεις κι' αφήνεις μνήμη αγαθή, περηφάνεια των δικών σου και καμάρι των φίλων σου.

Φεύγεις και σε σκεπάζει η γαλανόλευκη που τόσο αγάπησες. Να πας στο Καλό. Καλό σου ταξίδι. Ο Θεός να αναπαύσει την ψυχή σου. Αιωνία σου η μνήμη.

Η αγωνίστρια ΣΤΕΛΛΑ ΣΠΥΡΟΥ

Του Ανδρέα Κελέση

22 Μαΐου 2018

Ακόμα ένας Κερυνειώτης δεν αξιώθηκε να ταφεί στη γενέθλια γη της μαρτυρικής πόλης. Η σεμνή και μεγαλόψυχη αγωνίστρια Στέλλα Σπύρου αναχώρησε για πάντα, στις 19 Μαΐου, 2018, ημέρα Σάββατο.

Στέλλα Σπύρου

Γεννήθηκε (1942) και μεγάλωσε

στην Κερύνεια, στην οδό Ελλάδος Αρ. 98. Γονείς της οι Γεώργιος και Ελένη Σπύρου. Απεφοίτησε από το Ελληνικό Γυμνάσιο της Κερύνειας, το 1960. Σπούδασε στη Φιλολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, (Ιστορικό και Αρχαιολογικό Τμήμα). Νυμφεύτηκε, έχει δυο γιους, τον Φοίβο και τον Γλαύκο και δυο εγγονές, την Ιώ και την Λητώ.

Πρωτοδούλεψε στο Γυμνάσιο της Κερύνειας, και στη συνέχεια στο «Γυμνάσιο Πέλλαπαϊς», μέχρι τον Ιούνιο 1976! Μετά την εκδίωξή της από τους Τούρ-

κους και από το Πέλλαπαϊς εργάστηκε σε Γυμνάσια, στο Όμοδος, στη Λάρνακα, στη Λευκωσία. Από το 1984 και μέχρι την αφυπηρέτησή της εργάστηκε στις Πολιτιστικές Υπηρεσίες και στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, του Υπουργείου Παιδείας.

Και ποτέ της δε σταμάτησε να γράφει, να αγωνίζεται, να αγωνιά

για την Κερύνεια της. Στην καρδιά, στο λογισμό της φυλακτό η ελπίδα του γυρισμού σε μια Κερύνεια Ελληνική και Ελεύθερη. Η προσφορά της προς τον τόπο, τους συλλόγους και συνανθρώπους της πόλης της, μεγάλη. Ποτέ της δεν έδειξε ότι εγκατέλειψε την όμορφη πόλη..., «ΖΟΥΣΕ κι ΑΝΑΠΝΕΕ», στην οδό Ελλάδος, Αρ. 98 στην Κερύνεια.

Σ' όλη της τη ζωή διακρινόταν από τα ιδανικά της φιλοπατρίας και του αγωνιστικού πνεύματος που η Κερύνεια καλλιέργησε και διαφύλαξε, με τόσο ξεχωριστό τρόπο. Για τη Στέλλα η Πα-

τρίδα ήτανε πάνω απ' όλα. Ποτέ δεν τη μπέρδεψε με πρόσωπα, με κυβερνώντες, με χρήματα, με συμφέροντα. Ούτε και προσωποποίησε ποτέ τα ιδανικά της. Το πνεύμα, η ψυχή της παρέμειναν αναπόσπαστα στοιχεία του όρκου που έδωσε στην Ε.Ο.Κ.Α το 1955 όντας μαθήτρια Γυμνασίου.

Στον απελευθερωτικό αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α

Στην Ε.Ο.Κ.Α ορκίστηκε τον Απρίλη του 1955 κι ως ήτανε τότε μαθήτρια της Τρίτης Γυμνασίου. Ήτανε ανάμεσα στους πρώτους, τους διαλεχτούς της επαρχίας. Στον ίδιο αγώνα ήτανε στρατευμένη και η μητέρα της, η Ελένη, αλλά κι ο δωδεκάχρονος τότε αδελφός της, ο Σπυράκης. Η συμβολή της οικογένειας στον αγώνα ξεχωριστή. Η Στέλλα δεν έμεινε μόνο στο όρκο, στη μεταφορά μηνυμάτων και στη ρίψη φυλλαδίων. Έλαβε μέρος και σε πιο δύσκολες αποστολές, μεταφέροντας οπλισμό και χειροβομβίδες. Υπήρξαν ακόμα και φορές που έκρυβε στα ρούχα της όπλα, και σε ώρες δράσης τα παρέδιδε σε συναγωνιστές της και περιόμιε να τα παραλάβει μετά την εκτέλεση της επιδρομής, για να τα κρύψει.

Η μεγαλειώδης προσφορά του το 1974

Στις μαύρες ώρες και μέρες της Τουρκικής εισβολής η Στέλλα δεν ήταν από κείνους που εγκατέλειψαν τον τόπο που τη γέννησε, όπως έπραξαν κά-

ποιοι! Το πρωί της 20 Ιουλίου, 1974, εκείνο το καταραμένο Σάββατο, την ώρα που τα αεροπλάνα της Τουρκίας βομβάρδιζαν την Κερύνεια η Στέλλα, έτρεξε στο υπόγειο του Γυμνασίου, στο Σταθμό της Πολιτικής Άμυνας. Έμεινε, εκεί, βοηθώντας τους συμπολίτες της, την εθνοφρουρά, ίσαμε το τέλος. Κι ως είχε τότε δυο μικρά παιδάκια, τον Φοίβο και τον Γλαύκο 6 και 4 χρόνων.

Η ηρωική αυτή ομάδα, μόχθησε κι έδρασε με αυτοθυσία και τις τρεις μέρες και νύχτες του πολέμου! Προσέφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες στο 251 ΤΠ που πολεμούσε στο Πέντεμιλι, βοηθώντας παράλληλα εθελοντές, στρατιώτες, πολίτες και γυναικόπαιδα.

Έμεινε στο Γυμνάσιό της η Στέλλα, να δουλεύει με την ομάδα, που φρόντιζε για την μεταφορά τραυματιών, να έχει επαφή με τον κόσμο στα καταφύγια, στις σπηλιές, στα υπόγεια. Κύριο ωστόσο καθήκον εκείνων των Αγγέλων Πολιτοφυλάκων ήτανε η μεταφορά φαγητού στους στρατιώτες που πολεμούσαν στο Πέντεμιλι και στα φυλάκια. Μετά τον βομβαρδισμό των μαγειρείων του 251 ΤΠ, τα χαράματα εκείνου του καταραμένου Σαββάτου, την τροφοδοσία του τάγματος ανέλαβε εθελοντικά η Πολιτική Άμυνα. Οι φούρνοι της πόλης με δική τους πρωτοβουλία πιάσανε δουλειά. Ετοιμάζανε οι πολιτοφύλακες ταψιά γεμάτα φαγιά, και τα μετέφεραν στους φούρνους. Επέστρεφαν ψημένα τα φαγητά, μαζί με ψωμιά, τα μοιράζανε, τα φορ-

τώνανε στ' αυτοκίνητα και τα μετέφεραν στους 4 λόχους του 251 ΤΠ, έχοντας δίπλα τους στρατιώτη συνοδηγό. Τελικά εκείνη η ηρωική ομάδα εγκλωβίστηκε στην Κερύνεια. Τέσσερεις μάλιστα από αυτούς τους γενναίους έδωσαν τη ζωή τους και μείνανε για πάντα στην όμορφη πόλη.

Με πίκρα αναφέρω πως κανένας μα κανένας δεν μέτρησε ούτε κι εκτίμησε ποτέ την προσφορά και τις θυσίες αυτής της ηρωικής ομάδας! Ούτε και αυτή η Διοίκηση της Πολιτικής Άμυνας! Κανένα ευχαριστώ δεν ακούστηκε ποτέ, από κανένα, κι ας ήτανε η ενδοξότερη σελίδα εκείνων των τραγικών ημερών. **Αγνωμονούσα η πατρίς, Αγνωμονούσα και η Κερύνεια!**

Τη Δευτέρα 22, Ιουλίου έσπασε η αμυντική γραμμή. Μπαίνανε οι Τούρκοι στην Κερύνεια κι αποφασίστηκε η διάλυση της ομάδας. Νύχτωσε κι όλη σχεδόν η ομάδα βρέθηκε στο Ντόουμ. Μόνο ένας, ο Αντρέας Καλλής κατάφερε και διέφυγε στις ελεύθερες περιοχές. Ωστόσο η Στέλλα Σπύρου, η Νίτσα Ραγουζέου, η Γιαννούλα Κύρρη και ο υπεύθυνος του σταθμού Τάκης Κάιζερ, μείνανε στο Γυμνάσιο όλη τη νύχτα. Ξημέρωνε η Τρίτη 23 Ιουλίου και οι τρεις κοπέλες αποφάσισαν να φύγουν για τα σπίτια τους. Βγήκε από το υπόγειο του Γυμνασίου η Στέλλα, και έφυγε τρέχοντας μέσα από τους λεμονόκηπους της Μητρόπολης. Κατάφερε κι έφτασε στην αυλή του σπιτιού της, στην οδό Ελλάδος. Εκεί την περίμενε η

μάνα της, με τα δυο παιδάκια της. Μπήκε σπίτι και τηλεφώνησε στον Κάιζερ. «Έφτασα, κι είμαι καλά.» Τα τηλέφωνα δούλευαν ακόμα!

Στο σπίτι της οδού Ελλάδος, η Στέλλα πέρασε τραγικές στιγμές, για τρία ολόκληρα μερόνυχτα αγκαλιά με τα παιδάκια και τη μάνα της. Ο Γιώργος, ο πατέρας της, στο Ντόουμ. Τη μέρα οι ερπύστριες των τανκς κάνανε τους τοίχους να τρέμουν. Οι νύχτες ακόμα χειρότερες, διαρρήξεις, τουφεκιές, φωνές, στριγκλιές... Τρεις μέρες μετά, το πρωί της Παρασκευής, 26 Ιουλίου, το τζάμι της ξώπορτας τους σπάζει... Ένα γαλάζιο περιβραχιόνιο φάνηκε... Ήτανε άντρες των Η.Ε., μαζί τους κι Νίκος Καρεφυλλίδης ο συναγωνιστής της στην Πολιτική Άμυνα, μα και στην Ε.Ο.Κ.Α. Τους παρέλαβε και τους πήγε στο Ντόουμ...

Έγκλειστη στο Ντόουμ

Οι εγκλωβισμένοι στο Ντόουμ πολλοί, να παρακολουθούν, να βλέπουν δακρυσμένοι τη λεηλασία και τον εποικισμό των σπιτιών τους, το εποικισμό της Τουρκοκρατημένης Κερύνειας. Εδώ η Στέλλα ξαναγίνεται δασκάλα, μικρών όμως παιδιών, μαζί με τον Σωτήρη Έλληνα και τον Ευστάθιο Ευσταθιάδη. Κάποτε διώχτηκαν και οι Οηέδες και, γίνανε τότε οι έγκλειστοι, αιχμάλωτοι των Τούρκων!

Με τον καιρό οι έγκλειστοι ολοένα και λιγοστεύουν. Πέρασε πάνω από ένας

χρόνος και τον Οκτώβρη του 1975 οι τελευταίοι 33 έγκλειστοι του Ντόουμ, εκείνοι που αρνήθηκαν να εγκαταλείψουν την πόλη τους μεταφέρονται ετσιθελικά από τους Τούρκους, με φορτηγό στο Μπέλλαπαϊς. Ανάμεσα τους κι η Στέλλα με τους γονείς και τα δυο αγοράκια της. Τα υπάρχοντα τους, όλα σε μια πλαστική σακούλα..., λίγα ρούχα, 2-3 βιβλία, λίγες φωτογραφίες...

Το χωριό Τουρκοστρατοκρατούμενο, οι περιορισμοί, τα προβλήματα πολλά κι αβάστακτα. Η Στέλλα εδώ, διορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας δασκάλα, στο «Γυμνάσιο Μπέλλαπαϊς». Και βρέθηκε ξανά να διδάσκει σε έγκλειστα παιδιά και γυμνασιόπαιδες. Και το Μπέλλαπαϊς ωστόσο άρχισε σύντομα να αδειάζει. Ο «υπεύθυνος» του χωριού Χαλίλ Εφέντης, κάθε Δευτέρα πρωί επισκέπτεται το «σχολείο» και ερωτά τη δασκάλα Στέλλα, πόσοι μαθητές μέινανε. Αγωνιούσε ο άνθρωπος, ήθελε να μάθει πότε θα «τελειώσουν και με το Μπέλλαπαϊς».

Κι ήτανε στο τέλος, τέλος η Στέλλα ανάμεσα στους τελευταίους, τους λίγους, τους ξεχωριστούς, που εξαναγκάστηκε από τους Τούρκους να εγκαταλείψει, στις 28 Ιουνίου 1976, και το Μπέλλαπαϊς, δυο ολόκληρα χρόνια μετά την Τούρκικη Εισβολή. Έζησε από κοντά όσο ελάχιστοι τον ξεπιτωμό, τον χαμό της Κερύνειας. Ταλαιπωρήθηκε, πικράθηκε, απογοητεύτηκε.

Στην προσφυγιά

Μαρμάρωσαν όλα και βρέθηκε στη Λευκωσία, σε ένα διαμέρισμα με τις εικόνες και τα ενθύμια της Κερύνειας ολόγυρα. Πέρασε δύσκολες καταστάσεις. Έμεινε όμως πάντα όρθια να σηκώνει τον σταυρό της με αξιοπρέπεια. Και συνέχισε να μεγαλώνει τα βλαστάρια της, δίχα να σταματήσει να αγωνιά και να αγωνίζεται για την Κερύνεια. Τα άρθρα της, οι ποιητικές της συλλογές, τα βραβευμένα της συγγράμματα, τα βιβλία της, γραμμένα αποκλειστικά και μόνο για την Κερύνεια. Και όλα ξεχωριστά, υπέροχα, πολυδιαβασμένα, να συγκινούν, να εντυπωσιάζουν...

Αξιοθαύμαστος τέλος είναι και ο τρόπος που διαχειρίστηκε την βαριά της αρρώστια. Έφυγε απλά και διακριτικά όπως έζησε, με αξιοπρέπεια, δίχα να εγκαταλείψει την ελπίδα της επιστροφής στην Ελληνική της Κερύνεια.

Οι ψυχές λένε, ταξιδεύουν στους τόπους που έζησαν και που αγάπησαν. Κι είμαι σίγουρος, η ανήσυχη ψυχή της Στέλλας θα σεργιανίζει ελεύθερη τώρα «Επί Πτερούγων Αγγέλου» (όπως έγραψε και η ίδια) στην όμορφή μας πόλη, στους δρόμους, στα βουνά, στις θάλασσές της, παρέα με τις ψυχές των αγαπημένων συναγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α, εκείνες του Τεύκρου Χειμώνα, Γιαννάκη Καρασάββα, Ντίνου Κωνστάμπεη, Κώστα Χοντροσάββα, Αντρέα Δημητριάδη, Κώστα Πλατή,

του Σάββα και Έλλης Παπασάββα, Γλαύκου Χρίστη, του Κώστα Ιωαννίδη, Νίκου Μουστάκα, Μιχάλη Γεωργίου, Αμιλίου Γεωργίου, της Μαρίνας Ταλιάνου, Ρένας Πετρίδου, του Αντρέα και της Ελενούς Καρεφυλλίδη, της Στέλλας Ιωαννίδου της φίλης της, μα και της Ελένης Σπύρου, της μάνας της. Κι είναι ακόμα μαζί της οι Πολιτοφύλακες Άγγελοι της Κερύνειας, ο Τάκης Κάιξερ, ο Γιώργος Παντέχης, ο Σίμος Σχίζας, ο Νίκος Καρεφυλλίδης, ο Κώστας Μυράνθης, ο Νίκος Νικολαΐδης, ο Ανδρέας Καλλής...

Ήτανε αλήθεια η Στέλλα, γενναία μα και σεμνή. Το τόσο λιτό βιογραφικό της, δυο γραμμές όλο κι όλο, μαζί με τους δυο στίχους της που έγραψε στο βιβλίο της «Φως Παιδείας» τα λέει όλα:

Η Στέλλα Σπύρου γεννήθηκε στην Κερύνεια. Είναι απόφοιτος του Ελληνικού Γυμνασίου Κυρήνειας και μέλος του Σ.Α.Τ.Κ. Γράφει αποκλειστικά και μόνο για την Κερύνεια.

Οι άνθρωποι, οι εκκλησιές της,
οι θεοί και οι Άγιοι του βουνού της,
η ανάσα θάλασσα,
το έαρ των κυκλαμίνων της,
η συμφορά της εισβολής των Τούρκων
του 74,
δονεί τις ψυχές,
πυρ άσβεστο,
νόστου κοι ελευθερίας.

Καλό σου ταξίδι αγαπημένη κι αξέχαστη μας Στέλλα. Έφυγες πλήρης ημερών με καθαρό μυαλό, και να 'σαι σίγουρη εμείς οι συμπολίτες σου, οι φίλοι σου, τα παιδιά, τα εγγόνια σου, κι όσοι από τους συναγωνιστές σου μείνανε, κανένας δεν πρόκειται να σε ξεχάσει. Θα βρίσκεσαι πάντα στις καρδιές μας. Σ' ευχαριστούμε για το ήθος, για τον αγώνα σου στην πατρίδα και στη ζωή. Σ' ευχαριστούμε για όλα. Καλό σου ταξίδι, ας είναι ελαφρύ το χώμα που θα σε σκεπάσει. Καλήν αντάμωση.

ΘΑΝΟΝΤΕΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΜΑΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑ	ΕΤΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
29/10/17	Κυριάκος Θωμά Ψευδιώτης	78	Αθηαίνου
3/11/17	Τάκης Κατωμονιάτης	79	Λευκωσία
5/11/17	Ελένη Σπύρου	81	Βιτσάδα
7/11/17	Μαρία Πολυβίου Αλεξάνδρου - Χαβάτζια	91	Καννάβια
21/11/17	Παναγιώτης Χαραλάμπους	89	Μέσα Χωριό Πάφου
26/11/17	Αντώνης Κόκκαλης	89	Καμπιά
27/11/17	Ιωάννης Κ. Μερακλής	83	Αρεδιού
29/11/17	Λεόντιος Χριστοφή	79	Ακάκι
7/12/17	Σώζος Α. Στυλιανίδης	82	Φασούλα
11/12/17	Γεωργία Α. Σουρουκλή	82	Τρούλλοι
11/12/17	Ηλίας Δημητρίου	82	Τύμπου
12/12/17	Τάκης Σισμάνης	81	Περιστερώνα
16/12/17	Ευάγγελος Χριστοφή	79	Νατά Πάφου
19/12/17	Ανδρέας Μακρής	90	Καλοπαναγιώτης
21/12/17	Μαρούλα Πισσαρίδου	91	Τρίκωμο
27/12/17	Στέφανος Στυλιανού	78	Λεμεσός
29/12/17	Νικόλας Πενταράς	83	Χλώρακα
1/1/18	Στέλιος Κατσελής	86	Κερύνεια
13/1/18	Γεώργιος Κωνσταντούρης	90	Πάνω Λεύκαρα
14/1/18	Ανδρέας Ζυντίλης	85	Κλήρου
23/1/18	Γεώργιος Μαγίδης	78	Λεμεσός
27/1/18	Δήμος Μιχαηλίδης	--	Λύση
28/1/18	Χριστάκης Νικολαΐδης	79	Κρήτου Τ΄ερα
15/2/18	Νίκος Γρηγορίου Στυλιανού	86	Χανδριά
21/2/18	Παύλος Νικήτας	85	Κονιά Πάφου
25/2/18	Ιωάννης Συμεωνίδης	83	Λαγουδερά
1/3/18	Χρυστάλλα Χαραλάμπους Ζαβλή	95	Σαράντι
9/3/18	Γεώργιος (Κόκος) Γιαγκουλλα	79	Λάπηθος
12/3/18	Αντωνάκης Πέτεβης	79	Τρίκωμο
26/3/18	Ζήνων Πυργάς	87	Καλλέπεια
29/3/18	Γεώργιος Λυκούργος	86	Λάρνακα

ΘΑΝΟΝΤΕΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΜΑΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑ	ΕΤΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
5/4/18	Ανδρέας Μακρίδης	80	Τρεις Ελιές
6/4/18	Βάσος Πετρωνάς	81	Τραχώνι
8/4/18	Δημητράκης Χρ. Σπουργίτης	80	Πάνω Αμιάντος
10/4/18	Διομήτης Γεωργιάδης	78	Λαγουδερά
15/4/18	Μιχαήλ Π. Μυλωνάς	89	Άγιος Αμβρόσιος Κερύνειας
17/4/18	Τηλέμαχος Ιωάννου	88	Τσάδα
23/4/18	Ανδρεανή Βανέζη	78	Άλωνα
26/4/18	Ανδρέας Γεωργίου	85	Συγχαρί
3/5/18	Θεόδωρος Βακανά	74	Νέο Χωριό Κυθρέας
9/5/18	Λουκάς Παπαδόπουλος	81	Αγρίδια
12/5/18	Κώστας Ιωάννου Νικήτας	88	Πύργος Τηλλυρίας
19/5/18	Στέλλα Σπύρου	75	Κερύνεια
20/5/18	Κωνσταντίνος Μιχαλόπουλος	94	Παλαιχώρι
30/5/18	Μιχάλης Αγκαστινιώτης	82	Λευκωσία
30/5/18	Μανώλης Γρηγορίου	78	Ξυλοφάγου
5/6/18	Ανδρέας Λαγός	85	Δάλι
8/6/18	Γεώργιος Οικονομίδης	88	Κακοπετριά
15/6/18	Χριστοθέα Φρίξου Αναστασίου	78	Λαγουδερά
18/6/18	Παπαχριστόφορος Α. Πιστόλα	85	Άγιος Ηλίας Αμμοχώστου
19/6/18	Ανδρέας Σταύρου	82	Παλλουριώτισσα
20/6/18	Μωυσής Κώστα	84	Τρεμετουσιά
24/6/18	Θεοπίστη Ανδρέου Φραγκέσκου	96	Άγιος Κωνσταντίνος Λεμεσού
28/6/18	Σωτήρης Παφίτης	77	Άγιος Ερμόλαος
28/6/18	Άγγελος Γαβριηλίδης	78	Άγιος Θεόδωρος

ΑΙΩΝΙΑ ΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥΣ

Χαιρετισμός του Προέδρου των Συνδέσμων	3
1η Απριλίου - Ομιλία Θάσου Σοφοκλέους	4
1η Απριλίου στο Λύκειο Κύκκον -Ομιλία Θάσου Σοφοκλέους	12
Προς την Άλκιμον Νεολαίαν της Ε.Ο.Κ.Α (ΑΝΕ)	16
Από τη μάχη στο Μανιάκι 20.5.1825	17
Επιστολή Αλέξανδρου Υψηλάντη προς τον Αρχιεπίσκοπον Κύπρου Κυπριανόν	19
Η Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως	20
Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων	24
«Άγιος Γεώργιος» Α.Ν. Ύδρα 156	27
Η Πνευματική προετοιμασία του απελευθερωτικού Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α .	31
Η Πρώτη Θαλασσινή Νίκη του 1821	42
Η Ιστορική Ναυμαχία της Ναυπάκτου	47
Ο φόβος για τη νοθεία της Ιστορίας	50
Το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδος	53
Οι Έλληνες του Πόντου	63
Ελληνική Παράδοση: Καταφυγή και Κατεύθυνση	67
«Πυροβολητές»	70
Κλαίρη Αγγελίδου: Η οραματίστρια και ιδεολόγος	71
Τα βασανιστήρια αγωνιστών της ΕΟΚΑ από Βρετανούς	73
Το μυστικό στρατόπεδο βασανιστηρίων της Βρετανίας και η δυσωδία της συγκάλυψής τους	75
Από τα απόρρητα των Βρετανών	80
Αλληλογραφία	81
Οι αυθαιρεσίες της Τουρκίας και τα στραβά μάτια των μεγάλων	88
Μνήμη Γρηγόρη Αυξεντίου	90
Εκδήλωση μνήμης και τιμής στον Ευαγόρα Παλληκαρίδη	98
Φιλολογικό μνημόσυνο Μιχαλάκη Γιωργάλλα	100
Μνημόσυνο των ηρώων και μαρτύρων πόλεως και επαρχίας Αμμοχώστου	101
Εκδηλώσεις - Κρατητήρια	108
Σύνδεσμος Αγωνιστών Αμμοχώστου	117
Οι αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α τιμούν τον αρχιεπίσκοπο Αμερικής Δημήτριο .	119
Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης	121
Συνέντευξη του προέδρου των Συνδέσμων Θάσου Σοφοκλέους	125
Διάλεξη του στρατηγού Φοίβου Κλόκκαρη	129
Νέα Βιβλία	131
Μνήμη Ηρώων - Εθνικό Μνημόσυνο	142
50στό Μνημόσυνο Νίτσας Χατζηγεωργίου	145
Επικήδειος Κώστα Ιωάννου Νικήτα	149
Επικήδειος Στέλλας Σπύρου	152
ΘΑΝΟΝΤΕΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΜΑΣ	157

